

NN 35344
INSTITUUT VOOR PLANTENVEREDELING
VERBONDEN AAN DE
LANDBOUW HOOGESCHOOL TE WAGENINGEN

1940 ZESTIENDE 1940
BESCHRIJVENDE RASSENLIJST,

OPGEMAAKT INGEVOLGE DE BESCHIKKING VAN DEN
 MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN EN LAND-
 BOUW VAN 21 OCTOBER 1924, GEWIJZIGD 28 MAART 1933.

INHOUD.

Voorwoord	1	Aardappels	107
Erkenning plantenrassen	3	Alphabetische naamlijst	111
Aanneming nieuwe rassen	5	Zeer vroege	116
Erkenning origineel zaad	7	Vroege en middenvroeg	118
Kweekerssteun	11	Winterconsumptie	119
Verklaring der teekens	13	Fabrieks	127
Tarwe	19	Export	131
Gerst	43	Suikerbieten	147
Rogge	55	Voederbieten	151
Haver	61	Koolrapen	163
Mais	71	Wortelen en pastinaken	167
Erwten	79	Stoppel- en zomerknollen	171
Veldboonen	87	Voederkool	177
Bruine en witte boonen	91	Andere voedergewassen	181
Vlas	95	Grassen	205
Handelsgewassen (kana- riezaad, koolzaad, kar- wij, mosterd, maanzaad)	99	Rassenstatistiek	223
Uien	103	Nabetrachting	241
		Tabellarisch overzicht ..	245

Aan de voor het buitenland bestemde exemplaren wordt een toelichting in het Fransch, Engelsch of Duitsch toegevoegd. Deze rassenlijst is verkrijgbaar tegen vooruitbetaling van f 0.35 bij de N.V. Leiter-Nypels, Maastricht (in postzegels of postgiro no. 37754), 5 tot en met 24 ex. f 0.30 p. st., 25 tot en met 74 ex. f 0.25 p. st., 75 en meerdere ex. f 0.20 p. st. Verzendingskosten zijn in den prijs begrepen.

Losse stevige bandjes kosten f 0.30 per stuk, franco per post.

AANGEBODEN DOOR HET
 INSTITUUT VOOR
 PLANTENVEREDELING
 WAGENINGEN, HOLLAND

Gewoonlijk is een „voorwoord” een „nawoord”: het wordt geschreven wanneer het drukwerk kant en klaar is. Ook bij de Rassenlijst was zulks tot dusverre het geval, maar met drukken van het boekje kon dan ook niet worden begonnen voor alles klaar was en het „voorwoord” kon worden geschreven.

Ditmaal is echter getracht de Rassenlijst vroeger te doen verschijnen dan gewoonlijk en het eerste vel gaat reeds heden ter perse. Wat anders in het voorwoord werd vermeld, vindt men thans in een nabetrachting achter in het boekje. De lezer wordt beleefd verzocht daarvan kennis te nemen.

Wageningen, 8 December 1939.

De Directeur van het
Instituut voor Plantenveredeling,
C. BROEKEMA.

Het ras vormt het fundament van de cultuur. Alle maatregelen tot verhooging van de opbrengst, als grondverbetering, grondbewerking, bemesting en verpleging der gewassen, hebben slechts het volle succes indien goede rassen zijn gekozen en daarvan gezond en zuiver zaaizaad of pootgoed is gebruikt.

Meer dan ooit verdient in deze benarde tijden de rassenkeuze de volle aandacht van den grondgebruiker.

Coöperatieve Aan- en Verkoopvereniging

„Centraal Bureau uit het Nederl. Landbouw-Comité. G.A.”

Rotterdam

**Veredelingsbedrijf van Landbouwgewassen
te Hoofddorp, Haarlemmermeer.**

- eigen rassen: Origineele Zelka en Jumboka schokkererwten
Origineele Ceka en Aka bruine boonen
Origineel Peryka en Produkta uienzaad
Origineel Groenkraag, Barres, Eckendorfer en
Voedersuikerbietenzaad C. B.
Origineele vroege gele ronde korrelmais C. B.
Origineele vroege roode paardetand mais C. B.
Origineele Negro wikken
Origineel Engelsch raaigras, hooi- en weide-
type C. B.
- in selectie: Nieuwe rassen van tarwe, gerst, haver, peul-
vruchten, voederlupinen, mais, gras, klaver en
div. landbouwzaden.

Alleen-vertegenwoordigers van:

F. von Lochow-Petkus, G.m b.H., Petkus.

- rassen: F. von Lochow's Orig. Petkuser Winterrogge
F. von Lochow's Orig. Kortstroo Winterrogge
F. von Lochow's Orig. Petkuser Zomerrogge
F. von Lochow's Orig. Petkuser gele Haver
Flämingsgold.

W. Weibull A/B, Landskrona.

diverse Weibull's rassen in beproeving.

Vermeerderaars van Instituutrasen:

- Origineele Juliana-tarwe
Origineele Wilhelmina-tarwe
Origineele Imperial IIa tarwe.

Alleenverkoop (samen met zusterorganisaties) van:

N.A.K. gekeurd rood Brabantsch/Limburgsch
Maasklaverzaad.

Importeurs van:

Deensche „D L.F.” en Engelsche „Escofar” zaden,
alsmede andere gras-, klaver- en div. landb.zaden

betreffende de erkenning van plantenrassen door het Instituut voor Plantenveredeling, verbonden aan de Landbouwhoogeschool te Wageningen. (Vastgesteld bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw van 21 October 1924, Directie van den Landbouw, No. 2151, eerste afdeling. Gewijzigd bij beschikking v. d. Min. v. B. Z. & Landb. van 8 Oct. 1929, Dir. v. d. Landb. No. 3261, Afd. I en bij beschikking van 28 Maart 1933, Directie van den Landbouw No. 3638, Afd. I).

Art. 1. Elk jaar, in de maanden Januari of Februari, wordt door den Directeur van het Instituut voor veredeling van landbouwgewassen te Wageningen een beschrijvende lijst gepubliceerd van plantenrassen, die voor de landbouwpraktijk in Nederland van waarde worden geacht. Deze lijst bevat zowel rassen van Nederlandsche herkomst als die van buitenlandschen oorsprong.

Deze lijst vermeldt tevens de namen en adressen der kweekers en daarmede op verzoek van den kweeker of diens rechtverkrijgenden door het Instituut gelijkgestelde voortkweekers en importeurs.

Art. 2. Ieder deskundige of belangstellende heeft het recht aan den Directeur van het Instituut voorstellen te doen om bepaalde rassen in deze lijst op te nemen of daarvan af te voeren. Daartoe zal telkenjare vóór 1 Februari een concept lijst worden opgemaakt. Dit concept wordt toegezonden aan Rijkslandbouwconsulenten, aan den Directeur van het Rijksproefstation voor Zaadcontrlé, aan het Hoofd van den Plantenziektenkundigen Dienst, aan het Bestuur van den Nederlandschen Algemeenen Keuringsdienst en verder aan hen, wier oordeel wordt op prijs gesteld of die er om vragen.

Art. 3. Beproevenswaardige en nieuwe rassen, waarvan echter de waarde voor de teelt nog nader moet blijken, kunnen voorloopig op de lijst worden geplaatst. Behoudens uitzonderingsgevallen, geschiedt voorloopige inschrijving gedurende ten hoogste 3 achtereenvolgende jaren.

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE

JAARBEURS

UTRECHT

5-14 M A A R T

3-12 SEPTEMBER

1940

*Aan de Najaarsbeurs is
een speciale Agrarische
Jaarbeurs verbonden.*

MEST MET STIKSTOF in den vorm van:

salpeterstikstof:

KALKSALPETER, 15,5 % stikstof;

half salpeter-, half ammoniakstikstof: _____

KALKAMMONSALPETER, 20,5 % stikstof;

ammoniakstikstof:

ZWAVELZURE AMMONIAK, 20,6 % stikstof.

Inlichtingen en brochures over deze meststoffen
worden op aanvraag gratis verstrekt door:

**HET LANDBOUWKUNDIG BUREAU DER NEDERLANDSCHE
STIKSTOFMESTSTOFFEN-INDUSTRIE, ALEXANDERSTR. 19,
's GRAVENHAGE** en

**HET LAND- EN TUINBOUWBUREAU DER I.G. FARBEN-
INDUSTRIE A.G., AMSTELDIJK 37, TE AMSTERDAM (Z.).**

Regeling omtrent aanneming van nieuwe en onbekende rassen.

1. Indien een kweker of importeur in Nederland een ras wil introduceeren wordt het niet voor de keuringen vanwege den N.A.K. aangenomen, alvorens daaraan is voorafgegaan een onderzoek naar de cultuurwaarde en, wat aardappelen betreft, bovendien een onderzoek naar de vatbaarheid voor wratziekte en een onderzoek naar de lichtkiemen.

2. Het voorloopig onderzoek naar de cultuurwaarde van nieuwe aardappelrassen vindt plaats gelijk met het onderzoek naar de vatbaarheid voor wratziekte door Dr. J. Oortwijn Botjes te Oostwold, *) van andere rassen door het Instituut voor Plantenveredeling.

Het onderzoek op de lichtkiemen wordt verricht door den Plantenziektenkundigen Dienst.

3. Indien het voorloopig onderzoek naar de cultuurwaarde bevredigende resultaten heeft opgeleverd en, wat aardappelen betreft, deze

*) In verband met art. 2 van bovenstaande regeling zij nog medegedeeld, dat het voor het verkrijgen van de erkenning van **onvatbaarheid** voor wratziekte noodig is dat de kweker van een nieuw aardappelras gedurende twee opeenvolgende jaren in Maart resp. ten minste 40 en 100 knollen franco zendt aan Dr. J. Oortwijn Botjes te Oostwold (Oldambt), die het onderzoek gratis verricht.

Van de 40 knollen die het eerste jaar worden gezonden, worden er 10 gebruikt voor het oriënteerend onderzoek naar de cultuurwaarde.

Naast het hier bedoelde uitgebreide onderzoek bestaat er ook gelegenheid nieuwe aardappelrassen aan een vooronderzoek naar vatbaarheid voor wratziekte te onderwerpen.

Dit onderzoek wijst de vatbare soorten aan, maar geeft geen beslissing omtrent mogelijke onvatbaarheid. Dit vatbaarheidsonderzoek kan zowel geschieden door Dr. Oortwijn Botjes als door den Plantenziektenkundigen Dienst.

Dr. Oortwijn Botjes heeft hiervoor noodig 10 knollen, in te zenden in Maart; de uitslag kan in nazomer of herfst worden medegedeeld. De P. D. kan dit vooronderzoek verrichten aan een 4- à 6-tal zoo mogelijk groote knollen, in te zenden vóór 15 October. Het resultaat kan vóór den planttijd worden medegedeeld. De kosten bedragen 10 cent per monster.

onvatbaar zijn gebleken voor wratziekte, en het lichtkiemonderzoek heeft uitgewezen, dat het betreft een nieuw ras, dan wel de ras-echtheid is vastgesteld, wordt het onderzoek naar de cultuurwaarde voortgezet door het Instituut voor Plantenveredeling.

4. Hangende het onderzoek van het I. v. P. is de kweeker of de importeur vrij om reeds materiaal af te geven aan de verbouwers.

De keuringsdiensten zullen dit materiaal, met uitdrukkelijke machtiging van den kweeker of den importeur, kunnen keuren, echter uitsluitend op die bedrijven, waar het ras rechtstreeks van den kweeker of den importeur is verkregen.

De goedkeuring kan echter alleen voor eigen gebruik geschieden.

5. Wanneer door den Directeur van het I.v.P. is beslist dat een ras in de rassenlijst zal worden opgenomen, zal door den kweeker af te leveren zaaizaad of pootgoed — mits goedgekeurd — als origineel mogen worden aangeboden en van oranje certificaten worden voorzien.

Andere, voor eigen gebruik goedgekeurde partijen, goedgekeurd op de bedrijven bedoeld in artikel 4, kunnen (dan) als oudere nabouw worden aangeboden en van groene certificaten worden voorzien.

6. Door knopvariatie ontstane vormen uit de in de rassenlijst voorkomende aardappelrassen, zullen slechts dan voor keuring in aanmerking komen, indien ze op bovenstaande wijze zijn beproefd en van bijzondere waarde zijn gebleken.

Een dergelijke knopvariatie moet met een uit die van het moederras afgeleide, doch daarvan ten genoegen van het I. v. P. voldoende duidelijk te onderscheiden naam worden aangeduid.

Onbelangrijke doch opvallende afwijkingen, die niet voor vermelding in de rassenlijst in aanmerking komen, worden niet gekeurd.

Aan hen die nieuwe rassen kweken of importeeren wordt in hun eigen belang aanbevolen hiermede steeds den Directeur van het I. v. P. zoo spoedig mogelijk in kennis te stellen.

Zaaizaad en pootgoed door of namens den kweeker voor proefnemingen afgegeven, zullen nimmer door den N.A.K. voor de keuring worden aangenomen, tenzij de kweeker daartoe uitdrukkelijk machtiging heeft verleend.

Voornaamste bepalingen inzake de 7 erkenning van origineel zaad en pootgoed door den N. A. K.

De aanvragen om goedkeuring van vermeerderingen moeten telken jare voor zomergewassen voor 1 Januari en voor wintergewassen voor 1 Augustus bij den N.A.K. ingekomen zijn.

I. Onder origineel zaad wordt verstaan:

a. het door den Nederlandschen kweeker of diens rechthebbende in den handel gebrachte zaad, onder toezicht van den N.A.K. geteeld op het bedrijf van den kweeker;

b. het door den Nederlandschen kweeker of diens rechthebbende in den handel gebrachte zaad, onder toezicht van den N.A.K., geteeld op door de Commissie van Toezicht op de teelt van origineele zaden erkende vermeerderingsbedrijven, tot een totale oppervlakte, welke jaarlijks door genoemde commissie zal worden vastgesteld;

c. het buitenlandsche, door de Commissie van Toezicht aange-
wezen en onder contrôle van den N.A.K. ingevoerde zaad, voorzien van het door den N.A.K. erkende certificaat van den kweeker;

d. het zaad van een buitenlandsch ras, onder toezicht van den N.A.K. geteeld op door de onder b. genoemde commissie erkende vermeerderingsbedrijven, eveneens tot een jaarlijks door deze commissie vast te stellen oppervlakte.

Onder rechthebbende wordt verstaan de rechtspersoon, aan wien al het materiaal en al de zich hierop baseerende rechten zijn overgedragen of overgegaan.

Voor het geval dat de kweeker of zijn rechthebbende niet kan instemmen met de door de Commissie van Toezicht genomen beslissing bedoeld onder b, c en d, is, overeenkomstig nader te stellen regelen, beroep mogelijk op de gecombineerde vergadering van de Dag. Besturen van den N.A.K. en van den Kweekersbond.

Wordt een buitenlandsch ras hier te lande onder toezicht van den N.A.K. vermeerderd, dan wordt het uit het buitenland ingevoerde zaad in den regel niet voor de keuring aangenomen.

II. Door de keuringsdiensten worden slechts die origineele zaden van Nederlandsche rassen en van de in Nederland vermeerderde buitenlandsche rassen voor de keuring aangenomen, welke voorzien

zijn van het oranjekleurig certificaat van den N.A.K. Partijen van andere buitenlandsche rassen, welke voorzien zijn van het origineele kweekerscertificaat, worden, voor zoover deze rassen in de laatste beschrijvende rassenlijst van het Instituut voor Plantenveredeling te Wageningen zijn opgenomen of volgens de verklaring van den Directeur van het Instituut in de eerstvolgende rassenlijst zullen worden opgenomen, voor de keuringen aangenomen, zoolang niet door het Dagelijksch Bestuur op voorstel der C. v. T., bepaalde partijen, met uitsluiting van alle andere, hiervoor worden aangewezen.

III. Het toezicht op de teelt van origineel zaad wordt alleen toegepast op rassen, welke in de laatste beschrijvende rassenlijst van het Instituut voor Plantenveredeling te Wageningen zijn opgenomen of, volgens verklaring van den Directeur van het Instituut, in de eerstvolgende rassenlijst zullen worden opgenomen en op rassen, die door het Dagelijksch Bestuur op voorstel der C. v. T. worden aangenomen.

IV. Aardappelen.

Het oranje certificaat van den N.A.K. wordt uitsluitend beschikbaar gesteld voor de op eigen bedrijf van den Nederlandschen kweeker of op één door den Nederlandschen of buitenlandschen kweeker, eventueel per ras, aangewezen en door de C. v. T. goedgekeurd vermeerderingsbedrijf geteelde aardappelen, mits deze door den N.A.K. in klasse A zijn goedgekeurd.

Bij **nieuwe** rassen kan, met goedvinden van de Commissie van Toezicht, het oranje certificaat worden afgegeven, indien de partijen door den N.A.K. zijn goedgekeurd zonder nadere klasseaanduiding.

V. Ook op den **invoer van origineel zaad** van buitenlandsche rassen, indien daarvan in Nederland geen origineel zaad wordt geteeld, kan door den N.A.K. toezicht worden gehouden. Hierbij zijn o.m. de volgende bepalingen van kracht:

Indien een buitenlandsch kweeker een in Nederland gevestigd persoon of firma machtigt als eenig verkooper op te treden van origineel zaad van een door hem gekweekt ras en deze importeur zich onder toezicht van den N.A.K. wenscht te stellen, kan, op voorstel van de C.v.T., de importeur door het D.B. van den N.A.K. als **alleen-importeur** van dit ras worden erkend. Het D.B. kan daarbij bepalen dat onder origineel zaad slechts zal worden verstaan zaad van bepaalde (buitenlandsche) vermeerderingsstations.

De importeur die zich onder toezicht heeft gesteld, is verplicht

uitsluitend origineel zaad van het bedoelde ras in te voeren, onder inachtnaam van alle door den N.A.K. te geven voorschriften betreffende dezen invoer.

Indien een alleen-importeur voor origineel zaad van een ras is erkend, zal zaad met verklaringen van originaliteit, dat niet door hem is ingevoerd, niet voor de keuringen worden aangenomen.

(Onder dit toezicht geïmporteerd origineel zaad wordt in deze lijst eveneens met een molentje gemerkt).

De omstandigheden maken het meermalen wenschelijk vermeerderingsstations te erkennen van betrekkelijk nieuwe rassen. Aangezien uit een dergelijke erkenning wel eens verkeerde conclusies worden getrokken, zij er hier op gewezen, dat de stichting en erkenning van een vermeerderingsstation voor origineel zaaizaad of pootgoed geen verband houdt met de waarde van het ras, en dus niet moet worden opgevat als een indirecte aanbeveling.

Landbouwers steunt den kweekersarbeid door origineel of goedgekeurd zaaizaad of pootgoed te koopen van in de rassenlijst aanbevolen selecties.

Landbouwers!

GEBRUIKT

**Zeeuwsch zaaizaad
en pootgoed**

Goedgekeurd door den

Keuringsdienst Zeeland.

**LANDBOUWHUIS
GOES, ZEELAND**

Droogontsmetter

CERESAN-NIEUW

en

Natontsmetter

CERESAN

} voor alle zaaigranen.

U T 685 speciaal voor bietenzaad.

ARETAN voor aardappelpootgoedontsmetting.

Inlichtingen verstrekt

N.V. DEFA • ARNHEM

Kweekerssteun door den N.A.K.

De N.A.K. geeft kweekersvergoedingen voor:

1. Granen, peulvruchten, vlas en eventueele andere nader aan te wijzen landbouwgewassen.

a. De Nederlandsche kweeker van een ras der bovengenoemde gewassen ontvangt, zoolang hij zijn teelt van stamzaden en origineele zaden onder toezicht van den N.A.K. stelt, een jaarlijksche vergoeding berekend naar f 1.50 per ha over de in dat jaar goedgekeurde oppervlakte nabouwzaad van het betreffende ras.

b. Het Dagelijksch Bestuur van den N.A.K. kan aan een buitenlandschen kweeker van een ras der bovenbedoelde gewassen, of aan diens rechthebbende, eveneens bedoelde vergoeding toekennen, indien de invoer van het origineele of van het stamzaad en de vermeerdering daarvan onder toezicht van den N.A.K. geschiedt.

In het algemeen zal het Dag. Bestuur van den N.A.K. geen vergoeding aan buitenlandsche kweekers verleen, indien de Nederlandsche kweekers in het betrokken land geen volkomen gelijkstelling wordt verleend met de kweekers in dat land.

2. Aardappelen.

De Nederlandsche kweeker van een voor wratziekte onvatbaar aardappelras ontvangt f 1.50 per ha berekend over de oppervlakte, welke in het betreffende jaar van dit ras door den N.A.K. wordt goedgekeurd.

De buitenlandsche kweeker van een voor wratziekte onvatbaar aardappelras kan eveneens voor deze vergoeding in aanmerking komen onder dezelfde voorwaarde als reeds bepaald is ten aanzien van de granen.

Als aanmoediging voor het kweeken van voor wratziekte onvatbare aardappels, wordt jaarlijks f 2000.— verdeeld onder de Nederlandsche kweekers van rassen, welke hoogstens 10 jaar in den handel zijn.

Door het Fonds Landbouw Export Bureau 1916-1918 is een premie beschikbaar gesteld voor den Nederlandschen kweeker die een uitmuntend, wratziektevrij, vroeg rijp aardappelras schept.

Personen die zich op het kweeken van nieuwe rassen wenschen toe te leggen, kunnen zich wenden tot het I.v.P.; voorzoover het betreft aardappels eveneens tot den N.A.K.

TURKENBURG ZADEN

Vraagt Geillustreerde Prijscourant

Verklaring bij het gebruik der rassenlijst.

Voor ieder gewas zijn de rassen ingedeeld in de rubrieken **A**, **B**, **N**, **L** of **O**. De vermelding geschiedt in iedere rubriek zoo goed mogelijk in volgorde van aanbevelenswaardigheid resp. beproevenswaardigheid.

Met **vette** letters zijn gedrukt die rassen, die zonder voorbehoud ten verbouw of ter beproeving worden aanbevolen; met **dunne** letters die, welke slechts voor bepaalde omstandigheden in aanmerking komen, alsook de rassen, die nog te weinig bekend zijn.

A = aanbevelenswaardig (recommandable).

B = beproevenswaardig (m^érite d'être essayé).

N = nieuw, of hier te lande nog weinig bekend (nouveau ou peu connu).

L = landras, zonder opzettelijke maatregelen van een kweeker ter plaatse ontstaan (race indigène).

O = ras, dat voor de keuringen van den N.A.K. wordt aangenomen, doch wegens te kleine algemeene beteekenis niet wordt beschreven (race peu importante).

Hieronder vallen in het algemeen rassen, die wel in kleinen kring beteekenis hebben, maar waarvan geen algemeene uitbreiding te verwachten is. Verder zijn bij aardappels in deze rubriek ook gebracht rassen, welke mogelijk beteekenis kunnen krijgen, vooral voor poterexport, maar waarvan de teelt door omstandigheden tot een onbelangrijke oppervlakte is ingekrompen. Indien van de **O** rassen in een vroegere rassenlijst een beschrijving voorkomt, wordt dit tusschen haakjes vermeld, b.v. (Rl. 1936).

D = van de rassenlijst afgevoerd (rayé).

— **FDEBZ** — = opgenomen in de Fransche, Duitsche, Engelsche, Belgische en Zwitsersche rassenlijsten (inscrit dans les listes Françaises, Allemandes, Anglaises, Belges et Suisses).

— **†** — = origineel zaai- of pootgoed (eventueel landras) onder toezicht van den N.A.K. (production ou importation de semence d'origine sous contrôle du N.A.K.).

— § — = onder ander toezicht dan dat van den N.A.K. (race sous controle d'une autre corporation que le N.A.K.).

□ = geplombeerd door (of met medeweten van) den Directeur van het Rijksproefstation voor Zaadcontrole te Wageningen. (Plombé par ou avec consentement du Directeur de la Station de controle de semences à Wageningen.)

Kr = kruising. Het moederras wordt steeds het eerst genoemd. (Croisement. La race mère est toujours nommée la première).

Sel = selectie (sélection).

K = kweeker (sélectionneur).

Vk = voortkweeker (successeur en droits du sélectionneur).

Vm = vermeerderaar (reproducteur des graines ou des plants originaux).

H = origineel zaad in den handel gebracht door (semence d'origine mise dans le commerce par).

De beide jaartallen beteekenen resp. het jaar, waarin de kruising of eerste selectie is verricht of het jaar, waarin de mutatie gevonden werd en het jaar, waarin het ras voor het eerst in Nederland in den handel kwam.

De beschrijving van elk ras is gericht op het practisch gebruik. Aan het einde van het hoofdstuk vindt men enkele tabellen, waarin een **vergelijkend** overzicht van de belangrijkste eigenschappen der rassen wordt gegeven.

In de eerste plaats dienen daartoe de „oogstwaardetabellen“, waarin getracht wordt de opbrengst en de handelswaarde (per kg) van de verschillende rassen uit te drukken in procenten van de opbrengst resp. de handelswaarde van een gekozen standaardras. Door deze percentages met elkaar te vermenigvuldigen krijgt men de relatieve oogstwaarde, waarmede de rentabiliteit van de cultuur ten nauwste samenhangt.

Met alle nadruk zij er op gewezen, dat deze tabellen zijn samengesteld uit **gemiddelde schattingscijfers**, zoodat ze noch voor een bepaald jaar, noch voor een bepaalde streek geldig behoeven te zijn. Het is algemeen bekend, dat wanneer ras X in 1938 meer heeft

opgebracht dan ras Y, het in 1939 wel anders kan uitvallen, tengevolge van andere weersgesteldheid. Wanneer echter in de jaren 1925 tot 1938 gebleken is, dat de opbrengst van ras X 95 % bedraagt van die van Y, spreekt het vanzelf, dat de kans, dat ook in 1939 een dergelijke verhouding zal ontstaan grooter is dan de kans, dat X in opbrengst boven Y uit zal komen. Evenzoo is het met de prijsverhouding van het product. Deze is in de eerste plaats afhankelijk van klimatologische en verdere groei-omstandigheden (een bepaald ras kan in een bepaald jaar of in een bepaalde streek „voor zijn doen” meer of minder goed voor den dag komen) maar bovendien is de prijsverhouding afhankelijk van vraag en aanbod. Het komt voor, dat de handel zoo willig is, dat ook de minder goede kwaliteiten vlot worden opgenomen, het kan ook zijn, dat in een bepaald jaar naar bepaalde soorten (b.v. zwarte haver) bijzondere vraag ontstaat en dat zich daardoor prijsverhoudingen ontwikkelen, die door de intrinsieke waarde van het product niet zijn gemotiveerd. Met zulke „speculatieve” mogelijkheden kan natuurlijk geen rekening worden gehouden en de gegeven cijfers zijn schattenderwijze opgemaakt naar normale gevallen, waarbij dus de geschiktheid van de producten voor het gebruik, dat er van zal worden gemaakt in de prijsverhouding tot uitdrukking komt.

Er is onmiskenbaar een schakeering in de prijsverhouding van bepaalde producten in verschillende gewesten. Niet alleen maakt de techniek van den handel, dat in de eene streek de kwaliteiten scherper worden geaccentueerd dan in de andere, maar bovendien veroorzaakt de wijze van organisatie van den afzet nog allerlei gewestelijke en plaatselijke afwijkingen op het algemeene schema. Om een voorbeeld te noemen: Voor de bereiding van ongebuild tarwemeel wordt in Zeeland vanouds de voorkeur gegeven aan blanke tarwes, in Limburg daarentegen aan roode. De lokale prijzen staan onder den invloed van deze voorliefdes.

Voor zoover daartoe aanleiding bestond, zijn in de oogstwaardetabellen de streeksgewijze schakeeringen — in opbrengst- en prijsverhouding — aangegeven, waarbij natuurlijk van elke fijnere detaillering is afgezien.

Ondanks alle bezwaren heb ik gemeend, dat de globale oogst-

waardeschattingen een nuttige aanvulling van de gegeven rasbeschrijvingen vormen, ze krijgen echter pas haar volle waarde, wanneer de lezer ze voor zichzelf naar plaatselijke omstandigheden corrigeert en de rassenkeuze van eigen oordeel laat afhangen.

Bij de aardappels is de oogstwaardetabel weggelaten en in plaats daarvan een overzicht van de **drogestofopbrengsten der aardappelrassen** voor zandgrond, dalgrond en klei opgenomen. Men leze de nadere toelichting hiervan ter plaatse.

Een verdere tabel aan het einde van verschillende hoofdstukjes geeft de **belangrijkste raseigenschappen vergelijkenderwijze in cijfers**. In deze tabellen is het resultaat van zeer veel studie neergelegd, ze zijn niet alleen vollediger dan de beschrijvende tekst, maar geven bovendien een vergelijkend overzicht van de gemiddelde ontwikkeling der verschillende eigenschappen, die natuurlijk eveneens onder invloed staan van klimatologische en plaatselijke omstandigheden. Ook deze zeer gecondenseerde tabellen vereischen studie en aanvulling met eigen ervaring om voor den gebruiker der rassenlijst het volle profijt af te werpen. Wie echter deze moeite er voor over heeft, zal in vele gevallen beloond worden door verrijking van inzicht.

Voor wintertarwe, zomertarwe, haver, erwten en aardappels is de afstamming wederom in den vorm van **kwartierstaten** zoo overzichtelijk mogelijk gemaakt. De in deze rassenlijst opgenomen rassen zijn in de kwartierstaten met vette letters aangegeven.

Als sluitstuk op de beschrijvingen en aanbevelingen in tekst en tabellen, dient de **rassenstatistiek**, die een beeld geeft van de uitbreiding, die de teelt van verschillende rassen in onderscheidene landbouwdistricten heeft verkregen. In deze cijfers komt de publieke waardeering van de rassen tot uitdrukking en het spreekt wel vanzelf, dat rassen, die in een bepaalde streek b.v. 50 % van den verbouw van het geheele gewas uitmaken, alleen al om die reden meer kunnen worden aanbevolen dan rassen, die slechts 5 % van de voor het gewas beschikbare oppervlakte beslaan. Echter, er zijn twee verschijnselen, die hierbij terdege in aanmerking moeten worden genomen. Verschuivingen in het rassensortiment kunnen in den regel slechts langzaam plaats vinden. Niet alleen moet er voldoende zaaizaad of pootgoed beschikbaar zijn om de gewenschte uitbrei-

ding mogelijk te maken, maar bij den overgang van het eene ras op het andere moet het geheele bedrijf en ook de handel zich aanpassen. Daarbij is niet alleen conservatisme maar ook een reeks van technische hindernissen te overwinnen. Het is ook gewenscht, dat deze overgang met voorzichtigheid plaats vindt, omdat het jaren duurt voordat men een ras voldoende, ook in de speciale risico's, die er aan kleven, heeft leeren kennen. Om al deze redenen verloopt de verschuiving van het rassensortiment geleidelijk en om het volle profijt van de rassenstatistiek te hebben als barometer van de publieke opinie, moet men de cijfers van verschillende jaren naast elkaar leggen. Daartoe vindt men achter in het hoofdstuk Rassenstatistiek afzonderlijke tabellen.

Het maakt groot verschil of een ras in b.v. 5 jaar tijd van 6 tot 10 % is opgeklommen dan wel of het in hetzelfde tijdsverloop van 20 tot 10 % is gedaald. In beide gevallen vindt men in de statistiek het cijfer 10, maar de waardeering, die men aan het cijfer moet hechten, is zeer verschillend.

Een verder verschijnsel, dat door de rassenstatistiek scherp wordt belicht, is de soms sterke schakeering, die streeksgewijze in het sortiment ontstaat. Ten deele vindt deze haar oorzaak in streeksgewijze verschillen van bodem, klimaat, bedrijf en verkoopmogelijkheid, ten deele echter ook hierin, dat het eene gebied a.h.w. „voorloopt” bij het andere, als gevolg van meer intensieve beoefening der cultuur en daarmee gepaard gaande studie en voorlichting. Wanneer in Friesland een nieuw aardappelras, in Groningen een haver, in Zeeland een tarwe, in Holland een gerst snel verbreiding vindt — resp. van het tooneel verdwijnt — geeft dit te denken.

Zoo eischt dus ook de statistiek vergelijkende bestudeering naar tijd en plaats om het inzicht van den enkeling volgens de bedoeling te verdiepen.

De Rassenlijst wordt telken jare verbeterd met behulp van vele medewerkers. Zendt steeds Uw opmerkingen aan het I.v.P.

GOED ZAAD..... Goede oogst **ORIGINEEL ZAAD... Betere oogst**

Sinds 1909 hebben wij ons toegelegd op het zoeken naar **BETERE** rassen en het leveren van **ORIGINEEL** zaad.

Wij zijn dan ook in staat de beste origineele zaaizaden aan te bieden van de meest vooraanstaande kweekers van Europa.

Elke verkochte zak origineel zaad betekent een steun voor den kweeker en helpt hem in zijn werk ten dienste van den landbouw.

N.V. Landbouwbureau M. WIERSUM, Groningen

Ter aanvulling van wat in deze lijst over wintergranen wordt medegedeeld, worden door mij in September/October een reeks van mededeelingen in de landbouwers gedaan ter vermelding van de nieuwste ervaringen. Naar deze mededeelingen moge hier bij voorbaat worden verwezen.

TARWE.

Werden tot duverre de tarwes in deze Rassenlijst gescheiden in winter- en zomertarwes, thans is een tusschenrubriek ingevoerd onder het hoofd **overgangstarwes**. Hiermede zijn bedoeld rassen, die men, zij het met een vrij groote uitwinteringskans, in den herfst kan zaaien, maar die eventueel ook nog in het vroege voorjaar gezaaid kunnen worden, omdat ze een kleine koudebehoefte hebben. De overgangstarwes staan wat hun koudebehoefte betreft, tusschen de echte winter- en zomertarwes in.

Wanneer een ras zoowel tot de overgangs- als tot de wintertarwes kan worden gerekend, wordt het beschreven bij die groep, waarvoor het het meest in aanmerking komt.

De winter 1938/39, die zich kenmerkte door het invallen van een buitengewoon strenge vorst na een langdurige periode van abnormaal zacht weer, en een herhaling der koudegolf, heeft op een ongekende wijze huis gehouden onder de wintergewassen en het vraagstuk der wintervastheid zeer op den voorgrond geplaatst. De optimisten die op hoop van zegen in Februari wintertarwe herzaaid hebben, zijn er goed afgekomen: hoewel in Juni nog geenszins kon worden voorspeld hoe het met hunne gewassen zou afloopen, bleken ze uitmuntend te zijn geslaagd. Blijkbaar was de hoeveelheid koude die zij na den zaai hebben ontvangen nog voldoende, terwijl hittegolven, die deze gewassen in den zomer hadden kunnen treffen, zijn uitgebleven. Het is aannemelijk dat overigens de strenge winter in vele gevallen een gunstigen invloed heeft gehad op den toestand van den grond, waardoor zelfs hoge opbrengsten werden verkregen. Ook de tegelijk met de zomertarwes gezaaide overgangstarwes, die dus betrekkelijk laat in den grond gekomen zijn, hebben van de

gunstige omstandigheden geprofiteerd en volledige, soms zelfs hooge opbrengsten geleverd. Overigens hebben ook de zomertarwes het goed gedaan.

De ervaring leert dat strenge winters enkele jaren op de rassenkeuze nawerken, doch daarna geleidelijk in het vergeetboek geraken. Het laat zich aanzien dat ook de winter 1938/39 in dit opzicht geen langdurige gevolgen zal hebben, omdat de Natuur de door haar aangerichte schade a.h.w. zelf heeft hersteld.

Daarom zij hier nogmaals gewaarschuwd tegen te groot optimisme. Het is bekend dat strenge winters ongeveer eens in de 10 jaar voorkomen, doch onregelmatig verdeeld, en dat vooral in het noorden des lands voortdurend gevaar blijft bestaan voor uitwintering, terwijl geenszins gegarandeerd is dat herzaai van wintertarwe in het voorjaar tot succes leidt. De keuze van wintervaste tarwes — waarvan Carsten V en Mendel op het oogenblik de beste vertegenwoordigers zijn — blijve daarom voor de noordelijke en oostelijke provinciën bij voortdoring aanbevolen, terwijl Carsten V en mogelijk ook enkele nieuwe rassen ook in het zuidwesten aandacht blijven verdienen. Men denke daarbij niet enkel aan finale uitwintering maar minstens evenzeer aan de veel vaker voorkomende graad van beschadiging die wij „aanwinteren” noemen en die zelden volledig herstelt.

Ook aan de overgangstarwes zal veel aandacht moeten worden gewijd. Indien mocht blijken dat deze ook in volgende jaren bij Februari-uitzaai een productiviteit ontwikkelen welke met die van Juliana overeenkomt en die der zomertarwes overtreft, ligt hierin inderdaad een niet te versmaden waarborg tegen de gevolgen van zeer strenge winters.

Tot goed begrip zij hier medegedeeld dat men alle tarwes, ook de zomertarwes, in den herfst kan zaaien en dat alle een zachten winter kunnen overleven. In tweeërlei opzicht onderscheiden zich de wintervormen van de zomervormen: door kouderesistentie en door koudebehefte. Eigenlijk is de behefte aan koude van deze beide grootheden het meest karakteristiek. De hoeveelheid koude die de wintervormen in ons land bij najaarszaai ontvangen, is in den regel ruim voldoende. Maar toch is er over het geheel iets voor te zeggen

de koudebehoefte rassen aan den vroegen kant te zaaien. In den regel gaat koudebehoefte met kouderesistentie gepaard (en eveneens met een kruipende winter habitus), maar dit **behoeft** niet het geval te zijn. Er komen b.v. vormen voor die weinig koudebehoefte vertoonen doch zeer kouderesistent zijn, of, als men het anders wil uitdrukken: wintervaste zomertarwes. Van dit in zekeren zin ideale soort komt echter nog geen ras in onze practijk voor, hoewel er enkele in beproeving zijn. Van de practijkrossen benadert Siegerländer nog het meest dit type en ook de Wilhelmina groep, ja in zekeren zin zelfs van Hoek, ligt eenigermate (maar onvoldoende!) in deze richting. Globaal genomen correspondeert in ons practijk-sortiment de koudebehoefte vrij nauwkeurig met de kouderesistentie en met de winterhabitus en kunnen wij onze rassen in een reeks plaatsen van afnemend winterkarakter. Voorzover dit tot dusverre is te bezien (maar nader onderzoek zal wellicht nog eenige correctie moeten brengen) is deze reeks als volgt:

Carsten V, Wilobo, Mendel — Kruisingsangel, Trifolium, Wilma, Invicta, Jubilé, Prins Hendrik, Juliana, Imperiaal IIa, Siegerländer, Wilhelmina, Vilmorin 27 — Benoist 40 — Vilmorin 29, St. Pierre, Bersée, Chanteclair, Picardie — Mansholt's witte — van Hoek, Blanka, Carma.

Naarmate later gezaaid moet worden, bieden de rassen in de genoemde volgorde meer kans van slagen.

G. KRAAI Wzn., Vlagtwedde (Gr.) - Tel. 38

Specialiteit in:

Plant aardappelen van de Friesche en Groninger klein- en Veerklonale Gronden (plombe en certificaat N.A.K.)

Origineele en Nabuw Zaaigranen, Klaver-, Gras-, Bieten- en andere Landbouwzaden.

Importeur: **Pfarrkirchner Korrelmais.** Vraagt toezending prijslijst.

WINTERTARWE.

A — 46. JULIANA TARWE. — † — EB — Kr. Wilhelmina × Essex gladkaf. 1903 en 1921. **K:** Prof. dr. L. Broekema †, hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool. **Vk:** het I. v. P., Wageningen. **Vm** en **H:** Mij. de Wilhelminapolder bij Goes; N.V. de Bathpolders, Rilland; Centraal Bureau, Rotterdam; Zaaizaadver. „Z.A.P.”, Anna Paulowna; Zaaizaadtelersver. „Waard en Groet”, Kolhorn.

Op kleigronden zeer productieve tarwe van gewilde kwaliteit. Ze heeft de vooraanstaande plaats in het tarwesortiment. Op zandgrond zijn andere rassen, wegens grootere wintervastheid, betere droogteresistentie of meer bodembedekking, veelal beter op hun plaats.

De wintervastheid laat in het noorden des lands te wenschen over. Kan laat gezaaid worden (desnoeds tot eind Januari), doch is dan iets vatbaarder voor roest. Diepe zaai werkt, evenals bij andere rassen, het optreden van voetziekte in de hand.*)

Blad in de jeugd steil opgericht, waardoor minder onkruidverstikkend, maar langen tijd te scheffelen. Wel eens doodpuntig.

Stroo stevig, van middelmatige, vaak wat variabele lengte, met goed oprichtingsvermogen. Tijdig rijp.

Weinig vatbaar voor roest, doch erg voor stuifbrand. Aankoop van op stam goedgekeurd zaaizaad, alsmede warmwaterontsmetting is sterk aan te bevelen.

Dichtgeschakelde aar; breede, geelachtige, middelmatig groote korrel. Bij slecht oogstweer soms bleuwpuntig. Weinig uitschot, goed hl-gewicht. Vrij goede bakwaarde.

† Prof. dr. L. Broekema overleed 17 November 1936.

*) Alle wintertarwes zijn vatbaar voor voetziekten. Hiervan worden vooral onderscheiden de tarwehalm-dooder (*Ophiobolus*) en de oogvlekkenziekte (*Cercospora*). Eerstgenoemde kan de planten reeds in het jeugd stadium doen afsterven, meer voorkomend en meer opvallend is echter het sneuvelen van halmen, die reeds in aar staan; de gestorven halmen verbleeken en vertoonen zich hier en daar tusschen de gezonde; de aren worden later vaak zwart. De tarwehalm-dooder komt op alle gronden voor, ook in zomertarwe en gerst.

A — 2. IMPERIAAL IIa TARWE. — † — B — Kr. Premier × Wilhelmina. 1903 en 1917. **K:** het I. v. P., Wageningen. **Vm:** G. C. v. Balen Blanken, Anna Paulowna. **H:** de Zaaizaadver. „Z.A.P.”, Anna Paulowna; bovendien Vm en H: Mij. de Wilhelminapolder bij Goes.

Dit ras onderscheidt zich van Juliana door beter bodembedekking, rijker bebladering van het stroo en minder groote gevoeligheid voor stuifbrand. Het breidt zich in de klei- en zavelstreken uit, wordt vooral gewaardeerd op zware, doorlatende kleigronden; voor zand- en dalgrond is het minder geschikt.

Wintervastheid niet voldoende in strenge winters. Verdraagt laat zaaien; eventueel ook nog Januari-zaai. Bloei- en rijpingstijd ongeveer overeenkomend met die van Juliana; stroo minder elastisch, middelmatig lang en tamelijk stevig. Iets vatbaar voor roest.

Aar dichtgeschakeld, recht, regelmatig van bouw. Korrel melig, wit, groot en stomp. Goede kwaliteit. Bakwaarde vrij goed. Bij slecht oogstweer treden nog al eens schot en blauwpuntigheid op. Zaadopbrengst zeer goed, stroo-opbrengst goed.

A — 1. WILHELMINA TARWE. — † — EB — Kr. Spyktarwe (= Roode dikkop × Zeeuwsche) × Roode dikkop. 1889 en 1901. **K:** Prof. dr. L. Broekema †, hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool. **Vk:** het I. v. P., Wageningen. **Vm** en **H:** P. Scheele de Putter, Biezeling; en Zaaizaadtelersver. „Waard en Greet”, Kolhorn.

De oogvlekkenziekte kan alle granen aantasten. Haar schadelijk optreden blijkt echter het sterkst bij wintertarwe op de klei- en zavelgronden. Ze kan tot afsterven leiden, maar meer opvallend is een sterke legering, die zich soms over geheele perceelen uitstrekt.

Hoewel meermalen verschillend sterke beschadiging bij vergelijking van rassen is waargenomen, kan niet worden gezegd, dat het verschil in vatbaarheid voldoende vaststaat. Vermoedelijk zijn rassen met stevig stroo beter bestand tegen de oogvlekkenziekte. Vooral in diep gezaaide tarwe kan de oogvlekkenziekte sterk optreden, en mogelijk komt ze het veelvuldigst voor bij kleinkorrelige in den herfst sterk uitstoelende rassen. Ook het onverwacht legeren van deze rassen hangt vaak met de oogvlekkenziekte samen.

Hoewel grotendeels vervangen door Juliana, Imperiaal IIa en door verschillende nieuwere rassen, handhaaft zich dit soepele ras voorloepig nog in het midden en zuiden des lands (ook op zandgronden), vooral daar, waar de cultuuromstandigheden niet uitermate gunstig zijn.

Wintervastheid voor het noorden des lands onvoldoende in strenge winters. Verdraagt laat zaaien goed, is dan meestal zelfs wintervester, doch meer gevoelig voor roest. In het algemeen geeft tijdig gezaaide Wilhelmina hogere opbrengst en betere kwaliteit.

Aanvankelijk fijn ontwikkelend. Voldende uitstoelend. Bladeren eenigszins opgericht. Middelmatic lang, tamelijk stevig stroo; matige bladontwikkeling. Weerstandsvermogen tegen roestbeschadiging en stuifbrand tamelijk goed.

Aar regelmatig gebouwd, vrij dicht geschakeld, goed gevuld. Korrel middelgroot, geelachtig, half glazig tot melig, vaak iets onregelmatig. Bakkwaliteit middelmatic, handelskwaliteit vrij goed. Productievermogen en oogstzekerheid goed.

A — 528. CARSTEN'S DIKKOP V TARWE. — * — D — Kr. Dikkop × Criewener 104. 1909 en 1930. K: R. Carsten, Schwartzau bij Lübeck. Vm en H: Fa G. Geertsema, Groningen.

Zeer wintervaste, aanvankelijk kruipende, sterk uitstoelende, productieve, kleinzadige, rode tarwe, die vooral in het noorden des lands op klei- en dalgrond waardeering vindt, hoewel ze ook in het zuiden goed opbrengt. Ook geschikt voor verbouw op zand en op natten grond. Weinig gevoelig voor stuifbrand doch loopt eenigszins gevaar voor roest. Het verdient aanbeveling dit ras tijdig en dun te zaaien.

Bij te dichten, geilen stand en aantasting door oogvlekkenziekte kan het gewas sterk legeren, waardoor opbrengst en kwaliteit lijden.

Stroo middelmatic lang; vormt talrijke, voldoende stevige halmen. Vrij vroeg rijp. Rechte, compact gebouwde, kleine aar en kleine, gevulde, harde korrel, waarvan de bakwaarde matig is. Zeer goed hl-gewicht, goed bewaarbaar. Weinig schot.

B — 654. MENDEL TARWE. — * — B — Kr. Standaard tarwe × Trifolium 14. 1925 en 1935. K: Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. Vm en H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Vrij wintervaste, witzadige tarwe, die zich op de noordelijke kleigronden begint uit te breiden. De opbrengst is daar ongeveer gelijk aan die van Juliana. In het zuiden des lands zijn de ervaringen niet gunstig.

Traag ontwikkelend en wat laat rijpend. Stroo stevig, middellang. Weinig roest, zeer weinig stuifbrand.

Vrij lange, rechte, iets ruim geschakelde aar. Zaad iets klein en smal; nogal wat tweede kwaliteit. Zeer gevoelig voor schot. Handelskwaliteit overigens goed, bakwaarde middelmatig.

B — 949. TRIFOLIUM RECORD TARWE.* — * — B — Selectie uit Wilhelmina 1912 en 1921 (1937). **K:** Deensche Zaadteeltmij. (Dansk Frøavl's Kompagni) „Trifolium”, Kopenhagen. **H:** **Vinkerszaden, Scheemda.**

Komt in de plaats van Trifolium 14, waarmede ze in hoofdzaak overeenkomt.

Wordt in de Veenkoloniën zeer gewaardeerd en komt voor beproeving elders, met name op vochthoudende zandgronden, zeer in aanmerking. Opbrengst op dal- en zandgrond boven, op kleigrond meestal beneden die van Juliana.

Iets meer wintervast dan Juliana, betere bodembedekking; wat later ontwikkelend en iets later rijp. Stroo fijn, middelmatig lang, vrij stevig. Niet veel roest en stuifbrand. Iets lange, wat holle en soms gekromde, fijne aar.

Witte, iets kleine, gladde korrels, soms vrij veel schot. Handelsgradeering middelmatig, bakwaarde vrij goed. De kwaliteit kan sterk lijden door legeren. De uniformiteit van het gewas en van de korrels laat ook van Record nog te wenschen over.

B — 655. PRINS HENDRIK TARWE. — * — Kr. Iduna × Millioen III. 1915 en 1933. K: het I.v.P., Wageningen. **Vm en H:** **J. W. van Tiggelen Czn., Langendijk, Rucphen (N.-Brab.).**

Dit ras dat zich onderscheidt door goede bodembedekking, lang doch voldoende stevig stroo en zeer goede korrelkwaliteit, heeft op de zandgronden in West-Brabant ingang gevonden. Beproeving elders, vooral waar windhalm voorkomt, kan worden aanbevolen.

Iets wintervaster dan Juliana. Moet niet te dun gezaaid worden.

*) Naast de Record wordt in 1940 nog nabouw Trifolium 14 voor de keuringen aangenomen

Weinig stuifbrand en roest. Iets na Juliana rijp. Groote, regelmatigere aren. Het zaad is groot en blank; de bakwaarde is vrij goed. Gevoelig voor schot. De korrel zit iets los in de aar. Musschenbeschadiging komt veelvuldig voor.

B — 113. KRAFFT'S SIEGERLÄNDER TARWE. — † — D — Stam uit Siegerländer landras. 1900 en 1920. **K:** C. Krafft, Buer, Duitschland. **Vm en H:** Limburgsche Land- en Tuinbouwbond (Afd. Landbouwbelang), Roermond.

Roode baktarwe met rood kaf en lang, elastisch stroo. Legert gemakkelijk, doch niet plat, de korrelkwaliteit lijdt daarbij weinig. Is in Limburg vooral op lichtere gronden algemeen verbreid wegens oogstzekerheid en zeer goede kwaliteit; blijft op betere gronden in zaadopbrengst en stevigheid van stroo achter.

Tamelijk wintervast. Kan laat in den herfst en tot vroeg in het voorjaar worden gezaaid. Ontwikkelt zich vlug en stoelt matig uit.

Zeer vroeg rijp. Tamelijk goed weerstandsvermogen tegen roest en steenbrand; stuifbrand komt practisch niet voor. Vatbaar voor meeldauw.*

Aar lang, vrij los geschakeld en recht; in het begin geelgroen van kleur. Verliest vrij gemakkelijk zaad en wordt sterk door musschen aangevallen. De korrel is middelmatig groot; weinig afval, zeer weinig schot.

B — 567. VILMORIN 27. — † — FB — Kr. [Dattel × (Japhet × Parsel)] × (Hâtif inversable × Bon fermier). 1910 en 1932. **K:** Vilmorin-Andrieux, Parijs-Verrières. **Vm en H:** N.V. Verkoopbureau van het Selectiebedrijf v.h. M. D. Dijt, den Burg, Texel; Zaaizaadver. „Z.A.P.“, Anna Paulowna; Zaaizaadtelersver. „Waard en Groet“, Kolhorn.

Roodzadige, vroegrijpende, ook op windhalmvrije, vochthoudende zandgrond goed opbrengende tarwe met kort, stevig stroo. Het zaad rijpt vroeg, het stroo iets later, waardoor neiging tot korrelverlies.

Wintervastheid matig. Moet dik gezaaid worden. Verdraagt laat zaaien.

*) **Meeldauw** (*Erysiphe graminis*) treedt op als een eerst wit, daarna meer grauw wordend schimmelpluis op de onderste bladeren en halmliden van verschillende granen. In het algemeen wordt het voorkomen van meeldauw bij wintertarwe als minder schadelijk beschouwd dan bij zomergranen (gerst!).

Het blad is breed, blauw berijpt en opgericht, nogal eens dood-puntig. Het halmgetal is middelmatig.

Nogal vatbaar voor roest en voor stuifbrand.

De aar is vrij fors en ruim geschakeld. Zaad groot, van vrij goede handelskwaliteit en goede bakwaarde. Weinig vatbaar voor schot.

B — 592 INVICTA TARWE. — † — B — Selectie uit Trifolium, 1922 en 1931. **K:** Pajbjergfondens Forsøgsgaard, Børkop, Denemarken. **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Op kleigrond kan dit ras niet tegen Juliana concurreeren, op zand- en dalgronden zijn de ervaringen gunstiger, doch niet zoo, dat de verbouw toeneemt. Overwogen wordt het ras af te voeren.

Wintervastheid weinig beter dan van Juliana. Sterke uitstoeling, waardoor goede bodembedekking. Moet dun gezaaid worden; gaat bij dichten zaai nog al eens legeren, wat soms bevorderd wordt door de oogvlekkenziekte.

Het stroo is niet zoo stevig als dat van Juliana en iets langer. Het ras is tamelijk vroeg rijp. Vatbaar voor roest; stuifbrand werd weinig waargenomen, wel steenbrand en een eigenaardige verkleuring van de aar, die zich voortzet op den stengel.

De aar is gekromd en middelmatig dicht. De korrel is wit, wat smal en van tamelijke handelskwaliteit. Vooral bij dichten stand en te snel afrijpen krijgt men een te groot percentage tweede kwaliteit. De bakwaarde is vrij goed. Zeer vatbaar voor schot. De raszuiverheid laat te wenschen over.

B — 527. WILOBO TARWE. — † — B — Kr. Wilhelmina × Obotriten, 1924 en 1932. **K en H:** Dr R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Wintervaste, witte tarwe met middelmatig lang en iets slap stroo. Blijft op goede zeelei in opbrengst beneden Juliana, maar heeft op zand- en dalgrond wel voldaan. Kan overigens lijden van droogte.

In den herfst fijn en kruipend, in het voorjaar goed dekkend. Stroo bij het in aar komen soms blauwachtig met rechte, groene, iets eivormige aar. Vatbaar voor roest, weinig stuifbrand. Rijpt iets na Juliana.

De korrel is wat fijn van stuk, doch goed gevuld. Vatbaar voor schot. De kwaliteit wordt overigens gunstig beoordeeld. De bakwaarde is goed.

Dit ras heeft niet veel verbreiding gevonden en zal waarschijnlijk binnenkort door een beter worden vervangen.

B — 49. KRUISINGSANGEL TARWE. — $\frac{1}{4}$ — Kr. Geldersche ris \times Wilhelmina. 1909 en 1926. **K:** Prof. ir. H. K. H. A. Mayer Gmelin, hoogleeraar aan de Landbouwnoogeschool, Wageningen. **Vm** en **H:** **Fa D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling.**

Gebaarde, witkaf en witzadige tarwe met vrij slap en vrij lang stroo. Matige zaadcpbrengst. Komt enkel voor beproeving in aanmerking op plaatsen, waar veel musschenschade voorkomt, maar wordt bij gebreke aan andere tarwe toch ook wel door de musschen aangetast.

Wintervastheid niet beter dan van Juliana. Bij het in aar schieten blijven verscheidene aren met de kafnaalden in de scheede haken, hetgeen zich gewoonlijk herstelt. doch soms tot knikken en afbreken leidt.

Vrij groote, langwerpige korrel, matige bakwaarde. Zit bij het dorschen vast in de kaf, zoodat goed uitrijpen gewenscht is.

De toekomst van dit ras is onzeker.

N — 868. JUBILE TARWE. — $\frac{1}{4}$ — B — Kr. Vilmorin 23 \times Pantser III. 1925 en 1937. **K:** Rijkslandbouwproefstation voor Plantenveredeling, Gembloux, België. **Vm** en **H:** **Fa B. C. Algra, Stiens.**

Zeer stevige, iets voor Juliana rijpende tarwe met tamelijk groote, lichtroode korrel van middelmatige kwaliteit. De opbrengst lijkt zeer goed.

De wintervastheid komt vrijwel met die van Juliana overeen; het stroo is iets korter, het blad eveneens opgericht.

Gele roest kwam enkele malen voor, in het laatst van den groei trad ook wel bruine roest* (ook op de stengels) op. Zeer resistent tegen stuifbrand.

Iets spitse, ruim geschakelde aar. Neiging tot korreluitval werd vastgesteld. Weinig schot. Vrij goede bakaard.

* De **bruine roest** (*Puccinia triticina*) vormt op de bladeren (en soms op de stengels) bruine stippen of vlekjes, die als poeder zonder regelmaat over de geheele oppervlakte verbreid voorkomen. In het algemeen neemt men aan dat de bruine roest weinig schadelijk is.

De **gele roest** (*Puccinia glumarum*) is daarentegen wel schadelijk. Ze treedt meestal eerder in de ontwikkeling op en is te herkennen aan de gele stippels en streepjes op bladschijf, halm en kafjes. Bij sterke aantasting versmelten de stippels op bladschijf en halm tot gele strepen, die 5-8 cm lang kunnen zijn.

N — 940. ALBA TARWE. — $\frac{1}{4}$ — Kr. Trésor \times Jacob Cats. 1928 en 1938. **K:** Prof. A. G. Dumon, Leuven. **Vk:** het Station voor Plantenveredeling, Heverlée. **Vm en H:** Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinghe.

Witte, vrij grootzadige tarwe van zeer goede kwaliteit. De wintervastheid is iets beter dan die van Juliana; moet niet te dun gezaaid worden.

Goed stevig stroc, bovenste blad lang en krullend. Rijpt niet later dan Juliana. Tot dusverre weinig roest, wel vatbaar voor stuifbrand.

Dit ras heeft voorloopig een goeden indruk gemaakt.

N — 869. WILMA TARWE. — $\frac{1}{4}$ — B — Selectie uit Wilhelmina. 1928 en 1937. **K:** Gartons Limited, Warrington, Engeland. **Vm en H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Onderscheidt zich van de Wilhelmina door wat forskere ontwikkeling en iets langer stroc. Aar lang, regelmatig en vierkant, met mooi, blank zaad. De opbrengst komt ongeveer met die van Wilhelmina overeen. De wintervastheid is wat geringer. Voetziekte wordt slecht verdragen.

ORIG. IMPERIAAL IIA
ORIG. JULIANA
ORIG. WILHELMINA
ORIG. VILMORIN 27

POOTAARDAPPELEN van uitmuntende zuiverheid

ORIG. en 1e nab Voorjaarszaazaden

dit levert U

De Zaaizaadver. Z.A.P.
ANNA PAULOWNA

Dir. G. C. v. BALEN BLANKEN.

OVERGANGSTARWES.

De in deze groep geplaatste rassen zijn weinig wintervast, terwijl ze, tegelijk met zomertarwe gezaaid, in vele gevallen achter blijven. Ze zijn het meest geschikt om in Januari-Februari te worden gezaaid en kunnen dan zeer goede resultaten geven. Beproeving van de rassen Bersée, Chanteclair en Picardie, die bij voorjaarszaai in groeiwijze veel op elkaar gelijken, kan worden aanbevolen. Picardie kruipt in het begin iets, doch in tijd van doorschieten en rijpen en ook wat de productiviteit betreft, werden tot nu toe geen of slechts geringe verschillen geconstateerd.

N — 865. BERSEE TARWE. — FB — Kr. Hybride des Alliés × Vilmorin 23. 1924 en 1937. **K:** A. Blondeau, Bersée, N. Frankrijk. **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum. Groningen.

Productieve, roodzadige overgangstarwe met vrij groote, nogal los zittende korrels van matige kwaliteit. Vrij goede bakaard.

Het stroo is korter dan dat van van Hoek en ongeveer even stevig. Halmgetal zeer goed. Spitse aar. Tijdig rijp.

Stuifbrand komt niet voor, wel gele roest. Weinig schot.

N — 867. CHANTECLAIR TARWE. — FB — Kr. Hybride hâtif inversable barbu × sel. uit Hybride des Alliés. 1921 en 1936. **K:** Tourneur Frères, Coulommiers, Frankrijk. **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Roode, vrij grootzadige, productieve tarwe van tamelijke kwaliteit. Weinig schot; vrij goede bakaard.

Stroo bij Februari-zaai korter en fijner dan dat van van Hoek, bij najaarszaai te slap. Tijdig rijp. Gele roest komt voor, geen stuifbrand.

N — 936. PICARDIE TARWE. — † — F — Kr. Hybride des Alliés × Institut Agronomique. . . . en 1939. **K:** Florimond Desprez, Capelle par Templeuve, N., Frankrijk. **Vm en H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Witzadige overgangstarwe. Stroo vrij kort en stevig. Kan in opbrengst zeer goed meekomen. Korrelverlies komt voor, eveneens schot, roest en stuifbrand. Gede zaadkwaliteit.

- O** — 568. **VILMORIN 29.** — † — FEB — Kr. Vilmorin 23 × Hybride des Alliés. 1916 en 1931. **K:** Vilmorin-Andrieux, Parijs-Verrières. **H:** N.V. Verkoopbureau van het selectiebedrijf v.h. M. D. Dijt, den Burg, Texel (Rl. 1939).
- O** — 653. **BENOIST 40.** — † — FB — Sel. uit Wilson. 1925 en 1933. **K:** Camille Benoist, Orgerus, S. et O., Frankrijk. **Vm** en **H:** Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinge (Rl. 1939).
- O** — 866. **SAINT PIERRE TARWE.** — FB — Kr. Hybride hâtif inversable barbu × Hybride des Alliés. 1922 en 1936. **K:** Tourneur Frères, Coulommiers, Frankrijk. **Vm** en **H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen (Rl. 1939).

De tarwegalmug (*Cecidomyia*) legt bij het in aar komen de eitjes tusschen de kafjes. De larven zuigen aan het vruchtbeginsel en kunnen bij massaal optreden de opbrengst ernstig schaden. Het optreden van de galmug schijnt te worden bevorderd doordat in dezelfde omgeving vroege en late tarwerassen voorkomen, zoodat gedurende een lange periode jonge aren op het veld te vinden zijn.

Origineele	{	Julianatarwe
		Imperiaaltarwe
		Wilhelminatarwe
		Bevelanders
		Bunicaboonen

en verdere soorten Zaaigranen en Pootgoed

Selectiebedrijf

De Wilhelminapolder
te Wilhelminadorp

ZOMERTARWE.

A — 82. VAN HOEK ZOMERTARWE. — † — Kr. Japhet × Gironde. 1918 en 1925. K en H: Dr R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Roodzadige zomertarwe met vrij lang en stevig stroo, dat, evenals bij verschillende andere rassen van Franschen oorsprong, iets later rijpt dan de kcrrel. Opbrengst op klei goed; verliest daar terrein aan andere rassen. Voldoet op zand- en dalgronden goed en soms zeer goed, o.a. omdat het eenigszins lage kalktoestanden kan verdragen. Dankbaar voor kali.

Het ras steelt matig uit en moet vrcg en vrij dik gezaaid worden, vooral op zandgrond.

Vatbaar voor stuifbrand, rcest en meeldauw. Warmwaterontsmetting van het zaaizaad is gewenscht.

Rijpingstijd, vooral bij sterke stikstofbemesting, aan de late kant. De aar is recht en eenigszins gerekt. Korrelverlies komt voor, schot niet veel. De kcrrel is onder gunstige omstandigheden groot en gevuld. Weinig uitschot. Goede bakwaarde.

B — 611. BLANKA ZOMERTARWE. — † — Kr. Svalöf's Extra Kolben II × Wilhelmina. 1916 en 1933. K: Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. Vm en H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Op kleigrond productieve, betrekkelijk vroeg rijpende zomertarwe met kleine, langwerpige, blanke korrel van goede kwaliteit. Vatbaar voor schot. In opbrengst staat Blanka op de kleiproefvelden boven van Hoek, op zand- en dalgronden daar beneden.

Fijn, matig stevig, doch veerkrachtig strco en opgericht blad. Talrijke, smalle aren. Goede dekvrucht. Het gewas is over het geheel wat tener, steelt weinig uit, moet niet te dun gezaaid worden. Het leent zich goed voor doerzaai in hol staande witte winter-tarwe.

Iets vatbaar voor rcest; weinig stuifbrand. Weinig korreluitval. De bakwaarde is vrij goed.

B — 468. MANSHOLT'S WITTE ZOMERTARWE. — † — Kr. Blé de la Paix × Hybride des Alliés. 1921 en 1931. **K en H:** Dr R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Witte, grootzadige, op van Hoek gelijkende zomertarwe. Iets later ontwikkelend en iets minder robust; moet vroeg gezaaid worden. Opbrengst, vooral op de westelijke zeeklei, boven van Hoek. Minder geschikt voor zand- en dalgrond.

Vatbaar voor stuifbrand en voor schot. De bakwaarde is goed.

Wint veld op van Hoek in streken, waar men sterke voorkeur heeft voor witte tarwe. Men gebruikt dit ras ook voor doorzaai in witte wintertarwe.

B — 885. CARMA ZOMERTARWE. — † — Kr. Heine's Kolben × Carsten's Dikkop V. 1922 en 1937. **K:** R. Carsten, Schwartau bij Lübeck. **Vk en H:** Fa G. Geertsema, Groningen.

Op alle gronden zeer goed opbrengende, kleinzadige, roode zomertarwe van matige kwaliteit. Verdraagt iets laat zaaien.

Vlug ontwikkelend. Vrij kort en veldcend stevig stroo. Kleine, talrijke aren. Vrij vroeg rijp.

Iets vatbaar voor roest, weinig voor stuifbrand en voor schot. Vrij goede bakaard.

De raszuiverheid laat nog te wenschen over.

Landbouwers steunt den kweekersarbeid door origineel of goedgekeurd zaaizaad en pootgoed te koopen van in de rassenlijst aanbevolen selecties.

D. AFGEVOERDE TARWERASSEN.

	Opge- nomen	Afgevoerd	Rubriek
4. Mansholt's Witte Dikkop I	1924	1925	A
29. Svalöf's Pantser II	1924	1925	A
107. Strube's Schlanstedter zomer	1925	1926	N
76. Strube's Dikkop	1925	1927	N
3. I.v.P.'s Millioen III	1924	1928	A
43. I.v.P.'s Matador	1924	1928	B
47. Svalöf's Pantser III	1924	1928	B
48. Svalöf's Ridder	1924	1928	N
77. Strube's General von Stocken	1925	1928	N
80. Weibull's Standaard	1925	1928	N
6. Mansholt's Japhet zomer	1924	1929	A
78. Hijlkema's Victoria	1925	1930	B
158. Svalöf's Kroon	1926	1930	N
159. Mayer Gmelin's Wageninger	1926	1934	N
301. Smeding's Waard en Groet	1927	1934	N
308. Svalöf's Staal	1927	1934	N
118. I.v.P.'s Batauwe	1930	1934	N
5. Mansholt's Witte Dikkop III	1924	1935	A
44. Broekema's Algebra	1924	1935	B
81. Broekema's Jacob Cats	1925	1935	B
119. I.v.P.'s Concurrent	1930	1935	N
495. Heine's Kolben zomer	1931	1937	B
545. Vilmorin's 23	1932	1937	N
593. Pajbjerg's Ideal	1934	1937	N
45. Broekema's Emma	1924	1938	B
425. Mayer Gmelin's Robusta	1928	1939	B
471. Svalöf's Extra Kolben II zomer	1931	1939	O
689. Desprez' Joncquois	1936	1940	B

Geschatte gemiddelde oogstwaarde van het zaad der tarwerassen.

	Zuidelijke kleistreken		Noordelijk kleigebied		Zand- en dalgrond	
	opbr.	prijs	opbr.	prijs	opbr.	prijs
Juliana (standaard)	100	100	100	100	100	100
Carsten V	100	95	99	98	101	88
Imperiaal IIa	99	100	101	100	—	—
Invicta	97	96	97	98	103	98
Kruisingsangel	92	96	—	—	95	95
Mendel	92	97	100	99	99	97
Prins Hendrik	—	—	—	—	100	102
Siegerländer	—	—	—	—	94	102
Trifolium Record	—	—	—	—	104	98
Vilmorin 27	100	95	98	96	—	—
Wilhelmina	94	99	93	99	99	99
Wilobo	93	98	93	99	98	100
Bersée (overgangstarwe)	99	94	97	95	95	—
Chanteclair „	100	94	98	94	95	—
Picardie „	100	—	99	—	94	—
Van Hoek zomer	88	98	90	98	94	99
Blanka zomer	96	97	95	98	90	97
Mansh. witte zomer	93	98	90	99	91	98
Carma zomer	97	—	97	95	99	96

Natuurlijk wordt de gebruikswaarde van een ras niet enkel door de oogstwaarde van het zaad bepaald, maar bovendien door die van het stroo en door verschillende andere eigenschappen, als oogstzekerheid, vroegrijpheid enz.

ZAAIZAADHOEEVELHEDEN.

De hoeveelheden zaaizaad, die men in verschillende streken gebruikt, loopen aanzienlijk uiteen. In het algemeen wordt dunner gezaaid naarmate de cultuurtoestand gunstiger is. Te dichte zaai heeft licht tengevolge dat de planten elkaar wederkeerig levensruimte ontnemen; bij te holle stand moet het gewas te veel uitstoelen om het gewenschte aantal halmen te bereiken. Bij juist gekozen zaaizaadhoeveelheid en niet te diepe zaai vormt een gewoon gewas ongeveer 2 halmen per plant, waarbij dan 3 à 4 halmen kunnen gevormd worden op plekjes, waar minder dan de helft van het benodigde aantal planten aanwezig is om het veld op normale wijze te vullen. De uitstoeling is een machtig middel om de onvermijdelijke onregelmatigheid van zaai te herstellen; men misbruike het echter niet door het met de hoeveelheid zaaizaad niet te nauw te nemen.

Niet alleen iedere grond en iedere zaaitijd verlangt zijn bepaalde dichtheid van zaai, ook ieder ras stelt daaraan zijn eigen eischen. In het algemeen verlangen zomergranen en laat gezaaide wintergranen een dichtere stand dan tijdig gezaaide wintergranen, terwijl men verder in het algemeen kan opmerken, dat van kleinzadige rassen een kleinere hoeveelheid zaaizaad moet worden gebruikt dan van grootzadige. Evenwel, wanneer twee rassen met dezelfde korrelgrootte onder dezelfde omstandigheden worden gezaaid, behoeft de gewenschte hoeveelheid zaaizaad voor beide nog niet gelijk te zijn. De rassen reageeren op een te dichte of te dunne zaai verschillend sterk: sommige kunnen een te dichte stand slecht verdragen, andere hebben weinig neiging om uit te stoelen en zijn niet in staat de onregelmatigheden der zaai voldoende te compenseeren wanneer de gebruikte zaaizaadhoeveelheid beneden zekere norm blijft.

Voor het eerst wordt in deze Rassenlijst een poging gedaan om de wenschelijke hoeveelheid zaaizaad voor verschillende rassen in een cijfer uit te drukken en wel relatief, dus t.o.v. algemeen voorkomende standaardrassen. Wanneer men als relatief cijfer voor een nieuw ras vindt b.v. 90, wil dit zeggen, dat indien men voor het standaardras in een gegeven geval b.v. 150 kg/ha zou hebben gekozen, een hoeveelheid van 90% daarvan, dus 135 kg, kan worden

aanbevolen.

De cijfers die in onderstaande tabel worden gegeven, zijn weliswaar aan het oordeel der practijk getoetst, doch er wordt niet voor ingestaan dat ze in alle opzichten betrouwbaar zijn. Het vraagstuk van de bepaling der zaaizaadhoeveelheid is zeer gecompliceerd en het staat nog niet vast of men dezelfde relatieve cijfers in alle deelen van het land kan gebruiken. Ik hoop echter door het geven van cijfers de algemeene aandacht te vestigen op het belang van deze kwestie en houd me zeer aanbevolen voor alle opmerkingen en beschouwingen, waartoe ze aanleiding geven.

Juliana (standaard)	100
Carsten V	70
Trifolium, Invicta, Mendel	95
Wilhelmina, Siegerländer, Wilobo, Wilma, St. Pierre	100
Imperiaal IIa, Kruisingsangel, Jubilé, Bersée, Alba, Chanteclair	105
Prins Hendrik, Vilmorin 29	110
Vilmorin 27	120
Benoist 40	125
Van Hoek (standaard)	100
Carma ,	80
Blanka ,	95
Mansholt's witte	100

De kweekersvergoeding van den N. A. K. is te beschouwen als een groote stap vooruit in de geschiedenis van den kweekersarbeid.

Er is echter meer te doen in het wederzijdsch belang.

Landbouwers steunt den kweekersarbeid door goedgekeurd zaaizaad en pootgoed te kopen van in de rassenlijst aanbevolen selecties.

VERGELIJKEND OVERZICHT DER RASEIGENSCHAPPEN BIJ
VOORJAARSZAAI VAN OVERGANGS- EN ZOMERTARWE.

Hooge cijfers beteekenen, dat de eigenschap in gunstige mate ontwikkeld is. In regel 7 duidt een hoog cijfer op lang stroo; in regel 8 op vroegrijpheid; in regel 16 op een gunstige verhouding.

	Bersée	Chanteclair	Picardie	Blanka	Carma	Mansh. witte	Van Hoek
1. Mogelijkheid v. laat zaaien * ..	3 ⁵	4	3	6	6 ⁵	5	5
2. " v. voorjaarszaai ..	8	8 ⁵	8	10	10	9	9 ⁵
3. Wintervastheid	—	—	—	—	—	—	—
4. Vroegheid v. bedekk. v. d. grond	6 ⁵	7	6 ⁵	5 ⁵	6	6	6 ⁵
5. " „ in aar schieten....	7	6 ⁵	6 ⁵	6	6 ⁵	5 ⁵	6
6. Bladrijckheid	7	7	7	6	6	7	7
7. Lengte stroo	6 ⁵	6	6 ⁵	7	6 ⁵	7 ⁵	7 ⁵
8. Vroegrijpheid	6	6	6	6	6 ⁵	5 ⁵	5
9. Halmgetal	8	8	8	8	8 ⁵	7 ⁵	7
10. Aantal korrels per aar	6 ⁵	6	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	7
11. Korrelgrootte	8	8	7 ⁵	6	5 ⁵	8	8 ⁵
12. Marktbaar gedeelte	7 ⁵	7	7	6 ⁵	6	8	8
13. Handelswaarde en kwaliteit ..	6 ⁵	6 ⁵	7	7	6	7 ⁵	7 ⁵
14. Opbrengst aan zaad	8	8	8	7 ⁵	8	7	7
15. " „ stroo	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	6 ⁵	6 ⁵	7
16. Verhouding korrel : stroo	8	8	3	7 ⁵	8	7 ⁵	7
17. legeren	7	6 ⁵	7	6 ⁵	6 ⁵	7	7
18. Resis- uitval van korrels ..	6	7	5	8	7	6 ⁵	6 ⁵
19. tentie schot	7 ⁵	7 ⁵	5	5	6 ⁵	5 ⁵	6 ⁵
20. tegen gele roest	6	6	6	7	6 ⁵	6 ⁵	6
21. stuijbrand	10	10	8	9	9	6	6
24. Geschiktheid voor zandgrond ..	6 ⁵	7	6 ⁵	5 ⁵	8	6	8

*) Bij voorjaarszaai.

VERGELIJKEND OVERZICHT DER RASEIGENSCHAPPEN
 VAN WINTERTARWE.

	Alba	Carsten V	Imperiaal IIIa	Invicta	Jubilé	Juliana	Kruisingsange.	Mendel	Prins Hendrik	Siegerländer	Trifolium	Vilmorin 27	Wilhelmina	Wilma	Wilobo
1.	—	6 ⁵	7	6	7	8	6	6	7	9	7	7	8	7	6
2.	5	1	4	3	5	4	3	2	4	6	4	6	4	4	1
3.	6	9	5	6	6	5 ⁵	5	8	6	6 ⁵	6	4	5	4 ⁵	3 ⁵
4.	6 ⁵	6	7 ⁵	7	6 ⁵	6	7	6	7 ⁵	9	7	6 ⁵	7	7	7
5.	7 ⁵	7 ⁵	7	7	8 ⁵	7	7	6	7	8	7	8 ⁵	7	7	6
6.	7	7	8	7 ⁵	7	6 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8	8	7	6 ⁵	7	7 ⁵	7
7.	6 ⁵	6 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	6	7	8	7	8 ⁵	8 ⁵	7 ⁵	6	7 ⁵	8	7 ⁵
8.	7 ⁵	8	7	7 ⁵	8	7 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	9	7	8	7 ⁵	7	7
9.	7 ⁵	8	7	7 ⁵	8	7 ⁵	6	7 ⁵	7	7	7	7	7	7	7
10.	7 ⁵	8	7 ⁵	7 ⁵	6 ⁵	7 ⁵	7	7	7	6	7	6	7	7	7
11.	7 ⁵	6	8	7	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	7	8	7 ⁵	6 ⁵	8 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	6 ⁵
12.	7 ⁵	6 ⁵	8	6	7	7 ⁵	7	6 ⁵	8	8	6 ⁵	8	7	7 ⁵	6 ⁵
13.	8	7	8	7	6 ⁵	8	6 ⁵	7	8 ⁵	8 ⁵	7	7	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵
14.	8	8	8	7 ⁵	8 ⁵	8	6 ⁵	7 ⁵	7	6 ⁵	7 ⁵	8	7	7	7
15.	7	7	7 ⁵	7	6	7	7 ⁵	7 ⁵	8	7 ⁵	7 ⁵	7	7 ⁵	7 ⁵	7
16.	8	8	7 ⁵	7 ⁵	8 ⁵	8	6	7	6 ⁵	6 ⁵	7	8	7	7	7
17.	8	7 ⁵	7 ⁵	7	9	8	6	8	7	6	7	8	7	7	6 ⁵
18.	7	7	7	7	6 ⁵	8	9	8	6 ⁵	5 ⁵	7 ⁵	6	8	8	8
19.	7	8	6	5	8	7	8	5 ⁵	6 ⁵	8	6	7 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	6
20.	7	6	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	6	7	7	7 ⁵	7	5 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	6
21.	6	8	7	8	10	5	7	8	7	10	8	5	7	8	3
24.	6 ⁵	8	5 ⁵	7 ⁵	7	6 ⁵	7	7	8	8	8	6 ⁵	7 ⁵	7	7 ⁵

Juliana	Essex gladkaf		
Wilna	Wilhelmina	Squarehead	
Imperiaal IIa	Spijk	{ Squarehead	{ Zeeuwsche
	Premier	{ Challenge —	{ Hallet's Victoria
	Willem I	{ Squarehead	
Prins Hendrik	Carsten V	{	{ Crieuener 104—Dummelweizen
	Iduna		
	Millioen III		
Kruisingsangel	Wilhelmina (zie boven)		
	Geldersche Ris		
Wilobo	Obotriten		Mains Stand Up
Invicta	Wilhelmina (zie boven)		
Mendel	Tystofter Smaahvede		
	Iduna		
Jubilé	Kotte		
	Vilmorin 23		
	Panser III		
	Grenadie		Squarehead

Alba	{ Jacob Cats	{ Essex gladkaf	{ willemina (zie boven)
	{ Trésor	{ Épi carré	
	{ Hâtif Inversable ..	{ Gros Bleu ..	{ Noé
	{ Bon Fermier	{ Chiddam d'automne à épi blanc	
Vilmorin 27 ..	{ Dattel	{ Gros Bleu ..	{ Noé
	{	{ Blé seigle	
	{	{ Prince Albert ..	{ Oxford red
	{	{ Chiddam d'automne à épi roux	
	{	{ Japhet ..	{ Noé
Vilmorin 29 ..	{ Hybride des Alliés	{ Parsel	{ Blé seigle
		{	{ Blanc à paille raide ..
		{	{ Roseau
		{	{ Bordeaux ..
		{	{ Noé
Bersée	{ Vilmorin 23	{ Massy	{ Squarehead
		{ Melbor	
		{ Grosse Tête ..	{ Browick ..
		{	{ Prince Albert
		{	{ Chiddam d'automne à épi blanc
		{	{ Japhet Parsel (zie boven)
Picardie	{ Hybride des Alliés (zie boven)	{	{ Riéti
	{ Institut agronomique	{	{ Squarehead
Benoist 40 ..	{	{	{ Hâtif Inversable (zie boven)
Chanteclair	{	{	
Saint Pierre	{	{	{ Hybr. des Alliés (zie boven)

Van Hoek	{	Gironde							
		Mansholt's Japhet — Blé Japhet	-----	N					
			{	Bordeaux	-----	N			
			{	Chambord				Victoria Blanc	
		Blé de la Paix		Champlan			{	Chiddam d'automne rou
Mansh. Witte	{	Hybride des Alliés (zie wintertarwes)		Hâtif Inversable (zie wintertarwes)					
Carma								{	Carsten Dikkop V
								{	Sv. Kolben {
									Heine's Kolben—Saumu
Blanka	{	Sv. Extra Kolben II					{	Lijn 0201 uit Zweedsche Emma zomer
		Wilhelmina (zie wintertarwes)							

WINTERGERST.

In 1938/39 zijn de gebruikelijke wintergerstrassen minder bestand gebleken tegen de koude dan de rogge en de echte wintertarwes (Carsten V). De gersten zijn echter met succes in het vroege voorjaar overgezaaid.

Noch wat wintervastheid, noch wat de geschiktheid om in het voorjaar te worden gezaaid betreft, zijn opvallende verschillen tusschen de gebruikelijke gerstrassen voor het licht gekomen. Evenmin heeft een enquête naar de gewenschte hoeveelheid zaaizaad verrassingen gebracht en ten slotte kan nog worden vermeld dat het onderzoek der rassen op gevoeligheid voor stuifbrand volgens de nieuwe methode van Dr. Oort heeft uitgewezen dat alle vrijwel even vatbaar zijn. In hoofdzaak blijft dus het beeld der wintergerstrassen ongewijzigd.

Wat productiviteit betreft staat Vogels Agaer aan de spits, wat kwaliteit aangaat heeft Vindicat de leiding. De overige rassen staan hier tusschen in.

In onderstaand staatje zijn de verhoudingscijfers nogmaals zoo goed mogelijk weergegeven.

	Opbr. zaad	Handelsprijs zaad
Vindicat (standaard)	100	100
Mansholt II	101	99
Fletumer	100	99
Vogel's Agaer	104	97
Groninger	99	99

Uit een oogpunt van voedselproductie zou men geneigd zijn aan Agaer de voorkeur te geven, maar dit is nog twijfelachtig. Wij zijn van de voedingswaarde van verschillende rassen nog onvoldoende op de hoogte en het zou kunnen blijken dat Agaer daarin ten slotte niet uitmunt. Een smalle korrel heeft gewoonlijk een hooger gehalte aan bast. Aan den anderen kant is zeer goed mogelijk dat de geschiktheid voor de gortpellerij van Vindicat in de eerstkomende jaren meer invloed op den handelsprijs zal uitoefenen dan voorheen. De hoeveelheid gerst die hier te lande in gort wordt omgezet is

geenszins onbelangrijk en misschien zal het verbruik van gort door de omstandigheden nog toenemen. Het is te hopen dat omtrent deze punten vóór den uitzaai in 1940 wat meer onderzoek zal kunnen plaats vinden, dat dan de rassenkeuze in den komenden herfst kan beïnvloeden.

Ook over verschillende nieuwe rassen kan dan een nadere beslissing worden genomen; de algemeene uitwintering der proefvelden was oorzaak dat deze beslissing moest worden uitgesteld.

In de persberichten die in September/October verschijnen zal worden bekend gemaakt welke der nieuwe rassen die thans algemeen in beproeving zijn (Hylkema 11, Mahndorfer Victoria en de rassen van Gembloux) in de 17e Rassenlijst zullen worden opgenomen. Voorloopig is beproeving dezer rassen, ook als Maartergerst, gewenscht.

A — 53. VINDICAT WINTERGERST. — † — B — Selectie uit Groninger landras. 1919 en 1924. **K:** het I.v.P., Wageningen. **Vm** en **H:** M. J. Zandt, Rcodeschool en J. P. Bcs, Wehe (Gr.).

Vierrijige, vroegrijpende, goed opbrengende wintergerst, van gewilde kwaliteit. Zeer geschikt voor pelgerst; wordt ook door de Belgische bierbrouwerijen gevraagd.

Stevig, frisch gewas, dat vroeg den grond bedekt. Moet niet te dicht worden gezaaid.

Weinig vatbaar voor ziekten, wel komt stuifbrand nogal eens voor.

Goed gevulde regelmatige aar. Groot, gevuld, blank zaad met fijn kaf. Goed hl-gewicht.

A — 8. MANSHOLT'S WINTERGERST II. — † — D — Stam uit Groninger landras. 1891 en 1902. **K:** J. H. Mansholt. † **Vk** en **H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Dit vierrijige ras, dat zich jarenlang in Duitschland heeft onderscheiden, verdient ook hier te lande de volle aandacht. Zaadopbrengst iets boven die van Vindicat. Korrel groot, soms wat grauw. Middelmatig lang, stevig stroo. Iets na Vindicat rijpend. Goed bestand tegen roest.

† J. H. Mansholt overleed 8 Febr. 1914.

- A — 7. FLETUMER WINTERGERST.** — † — B — Stam uit Groninger landras. 1915 en 1920. **K en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Minder robuust doch in gunstige omstandigheden minstens even productief als Vindicat. Wordt door sommigen bijzonder aanbevolen als dekvrucht voor klaver.

In den herfst kruipend. Stroo vrij kort, vrij stevig en fijn. Vroegrijp. Soms aangetast door roest, weinig door strepenziekte.

Aren vierrijig, tegen de rijping neerbuigend en rood aangelopen. Kerrel iets klein, daardoor niet zoo gewild voor pelgerst; goed hlgewicht.

- B — 595. VOGEL'S AGAER WINTERGERST.** — † — D — Selectie uit Thüringer landras. 1918 en 1933. **K:** M. Vogel, Aga, Thüringen. **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Deze vierrijige wintergerst staat in opbrengst gemiddeld boven doch in kwaliteit beneden de Nederlandsche rassen; ze levert meer tweede soort en heeft een iets smallere korrel. Moet niet te dicht gezaaid worden.

Het gewas steelt goed uit, is in den winter en in het najaar fijn en kruipend, schiet, vooral in een koud voorjaar, traag op en bedekt laat den grond. Dit is op zandgrond wel een bezwaar.

Iets later rijp dan Vindicat; het stroo is iets korter, doch niet zoo stevig. Stuifbrand komt voor.

- L — 596. GRONINGER WINTERGERST.** — † — B — Landras. Wordt onder toezicht van den Keuringsdienst Groningen in stand gehouden door P. H. Meyer Gzn., Oud-Bocum, Kloosterburen. **H:** N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

Vierrijige, sterk uitstoelende, wintervaste, iets slappe wintergerst met hoogele korrel.

Stuifbrand komt voor, overigens weinig ziekten. Kan onder omstandigheden de gekweekte rassen in opbrengst voorbijstreven en geniet hier en daar de voorkeur.

VERGELIJKEND OVERZICHT DER RASEIGENSCHAPPEN
VAN WINTERGERST.

In deze tabel is een hoog cijfer geplaatst, wanneer de betrokken eigenschap gunstig ontwikkeld is. Verder worden lang stroo, groote bladrijckdom en groot halmgetal door een hoog cijfer aangeduid.

	Fletumer	Mansholt's II	Vindicat	Vogel's Agaer
1. Mogelijkheid v. laat zaaien herfst	4	5	5	5
2. " " voorjaarszaai ...	6 ⁵	7	6 ⁵	6 ⁵
3. Wintervastheid	7 ⁵	7 ⁵	7	7
4. Vroegheid van grondbedekking	7	8	8	6
5. Vroegheid van in aar schieten	8	8	8	7 ⁵
6. Bladrijckheid	7	8	8	8
7. Lengte stroo	7 ⁵	8	8	7 ⁵
8. Vroegrijpheid	9	8 ⁵	9	8
9. Halmgetal	8	7	7	8
10. Aantal korrels per aar	8	8 ⁵	8 ⁵	8
11. Korrelgrootte	8	8 ⁵	9	8
12. Marktbaar gedeelte	7 ⁵	8	8	7
13. Handelswaarde en kwaliteit ..	7 ⁵	7 ⁵	8	6 ⁵
14. Opbrengst zaad	8 ⁵	8 ⁵	8 ⁵	9
15. " stroo	7 ⁵	7 ⁵	8	8
16. Verhouding korrel : stroo	8	8	8	8
17. legeren	6 ⁵	7	7	5
18. Resis- uitval van korrels ..	8	8	8	8
19. tentie schot	9	9	9	9
20. roest	6 ⁵	7 ⁵	7	7 ⁵
21. tegen stuifbrand	6 ⁵	6 ⁵	6	6
22. strepenziekte	9	8	8	8
24. Geschiktheid voor zandgrond ..	5 ⁵	6	6	5 ⁵

ZOMERGERST.

De zomergerstverbouw staat in ons land onder invloed van sterke tendenzen.

In de eerste plaats is er een wisselwerking tusschen winter- en zomergerst in het algemeen. De verbouw van wintergerst is m.o.m. vijandig aan die van zomergerst, omdat de wintergerst een infectiebron is voor meeldauw en roest. Waar de wintergerst algemeen verbouwd wordt heeft de zomergerst weinig kans om veld te winnen; waar de wintergerst slechts sporadisch voorkomt, verdient het overweging den verbouw ter wille van de zomergerst geheel te staken.

In het algemeen vertoonde de wintergerst in de laatste jaren op verschillende plaatsen neiging om veld te winnen; of dit verschijnsel van blijvenden aard zal zijn moet nader blijken. Het is overigens, zooals de geheele huidige gewassenkeuze, in sterke mate afhankelijk van de prijzenpolitiek der Regeering.

Bij deze keuze mag in overweging worden genomen dat de wintergerst in het afgelopen jaar weinig bestand bleek tegen zeer strenge vorst. Wel toonde tevens de wintergerst zich zeer geschikt om in Februari-Maart opnieuw te worden gezaaid, doch indien men moet overzaaien is al belangrijke bedrijfsschade geleden, terwijl uit het gelukken van de Maartergerst in 1939 niet mag worden geconcludeerd dat dit altijd weer zoo goed zal gaan. Op vele plaatsen is zomergerst vrijwel even productief als wintergerst, en dan is er veel voor te zeggen geen risico te nemen, doch tot verbouw van zomergerst te besluiten.

Reeds in vorige jaren begon zich de mogelijkheid om zomergerst voor de brouwerij te verbouwen meer en meer af te teekenen, en dit zou ongetwijfeld crescendo zijn gegaan, wanneer de oorlog achterwege was gebleven. Want niet alleen werden de Nederlandsche brouwerijen meer en meer met inlandsche gerst vertrouwd, ook in het buitenland was sterk de aandacht gevallen op de kwaliteitsverbetering die tengevolge van het optreden van het NaCoBrouw is verkregen. De oorlogstoestand heeft de exportmogelijkheden voorloopig ter zijde geschoven; ze heeft echter de behoefte aan inlandsche brouwergerst buitengewoon naar voren gebracht. De hoeveelheid gerst, aan

de Nederlandsche mout- en brouwerijen geleverd, is grooter dan ooit. Vooral de zuidelijke en westelijke kleistreken hebben aan deze leverantie een groot aandeel genomen.

Het laat zich aanzien dat deze toestand bestendig zal worden. Ook wanneer de oorlog mocht eindigen, lijkt het waarschijnlijk dat de volle aandacht der brouwindustrie, hier te lande en elders, op het Nederlandsche product gevestigd zal blijven.

Het is voor de telers van brouwergerst en voor de bij de leverantie ingeschakelde pakhuishouders van het uiterste belang dat de goede reputatie, die in vorige jaren gevestigd is, niet verloren gaat door de m.o.m. kunstmatige toestand van het oogenblik. De uiterste zorg voor de zuiverheid, gezondheid en kwaliteit van het product is daarom strikt noodzakelijk.

A — 569. ABED KENIA ZOMERGERST. — † — FEB — Kr.
 Bindergerst × Goudgerst. 1914 en 1931. **K:** Station voor Plantenveredeling, Abed, Laaland, Denemarken. **H:** Vinkers-zaden, Scheemda.

Onder gunstige omstandigheden is dit korte, stevige, kleinzadige ras zeer productief en zeer geschikt voor brouwergerst. Het voldoet beter op zwaardere dan op lichtere gronden en beter in het zuiden dan in het noorden van ons land.

Het gewas is fijn, stoelt sterk uit en schiet tijdig door; wegens de soms zeer geringe lengte van het stroo laat de grondbedekking, vooral op lichte en minder vruchtbare gronden, wel eens te wenschen over. Soms gaat het gewas door het korte stroo lastig in den band. Lage stroo-opbrengst.

Vatbaar voor stuifbrand. Wordt in het noorden des lands soms in sterke mate door roest en meeldauw aangetast, hetgeen verergerd wordt door late zaai en late stikstofbemesting.

Rijpt vroeg. De korte, dichtgeschakelde, tweerijige aar verliest tegen het rijpen gemakkelijk de kafnaalden. De korrel rijpt iets voor het stroo. Bij volkomen rijpheid, zooals voor de brouwerijen gewenscht is, komt korreluitval en in elkaar zakken van het gewas voor. Vatbaar voor schot.

Het zaad is wat klein, kort, gewoonlijk goed gevuld; iets donker-

geel van kleur. Door te dichte zaai, droogte of schralen grond gaat zoowel de opbrengst als de kwaliteit achteruit.

- A — 531. MANSHOLT'S TWEERIJIGE ZOMERGERST.** — † —
B — Kr. Goudgerst × Friedrichswerther wintergerst. 1922 en 1932.
K en H: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Hoewel dit tweerijige ras zich niet door de hoogste opbrengst onderscheidt, bezit het in de praktijk, vooral in het noorden van het land en ook op lichter grond, verschillende eigenschappen, waardoor het waardeering vindt.

Het percentage kleine korrels is zeer gering, zoodat de hoeveelheid marktschoon zaad meevalt. De forse korrel wordt aan de beurs, mede wegens de geschiktheid voor pelgerst, goed betaald. Het ras is weinig vatbaar voor roest, stuifbrand en meeldauw.

Moet in verband met de groote korrel en matige uitstoeling dik worden gezaaid. Hoewel voor alle zomergerstrassen vroegtijdige zaai is aan te raden, geldt dit in bijzondere mate voor dit ras.

Ontwikkelt in den beginne dikwijls wat traag en onregelmatig, is later vrij bladrijk en bedekt voldoende den grond.

Tamelijk lang en voldoende stevig stroo, dat goed machinaal te zichten is. Rijpt iets na Kenia.

Het zaad is zeer groot, vaak wat blauwachtig van kleur en heeft iets grof doch blank kaf. Gevoelig voor dorschbeschadiging. Goede stroo-opbrengst.

Voor de brouwerij is ze voor speciale doeleinden aannemelijk, hoewel het eiwitgehalte vrij hoog en de blauwachtige kleur niet aantrekkelijk is. Is hier en daar (in de zuid-oostelijke provinciën) geschikt gebleken voor gemengd zaaien met haver.

- A — 10. GOUDGERST.** — **FB —** Stam uit Zweedsch landras. 1897 en 1913. **K:** Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Tweerijige, goed opbrengende zomergerst, die een groote verbreding heeft gehad, maar meer en meer door bovenstaande rassen is teruggedrongen. Handhaaft zich nog op gronden, die voor de teelt van zomergerst wat te licht, of in minder goede conditie zijn.

Bedekt den grond vroege, is voldoende bladrijk, kort, vrij stevig en

vroegrijp. Zeer vatbaar voor roest, weinig voor stuifbrand.

De aar is kort en vrij dicht geschakeld; tegen het rijpen loopen de kafnaalden, die gemakkelijk afvallen, goudkleurig aan. De kleine, korte, goed gevulde korrel is zeer geschikt voor kippenvoer.

A — 656. SAXONIA ZOMERGERST. — † — D — Kr. Niederbaye-rischer Landgerste × Heil's Franken. 1921 en 1933. In Duitsland genaamd Peragis Sommergerste. **K:** Peragis Saatzucht G.m.b.H., Berlijn. **Vm en H:** Fa F. Goyarts en Zonen, Roosendaal.

Productieve, vroegrijpende, tweerijige zomergerst, die vooral op zandgrond en op minder geschikte kleigrond, mede door goede grondbedekking, gunstige resultaten geeft. Voor vruchtbare kleigrond is het stroo wat slap.

Het gewas ontwikkelt snel en schiet vroeg door. Vrij lang stroo, voldoende stroo-opbrengst.

Iets vatbaar voor roest, weinig voor stuifbrand.

De aar is ietwat gerekt. De vrij groote, iets smalle korrel is iets lichter van kleur dan die van Kenia en van vrij goede tot goede handelskwaliteit. Weinig schot. Gevoelig voor dorschbeschadiging. Ondanks een eenigszins hoog eiwitgehalte wordt de brouwkwaliteit gunstig beoordeeld; het verbruik in de brouwerijen neemt toe.

B — 160. BIGO ZOMERGERST. — † — Stam uit Zeeuwsch land-ras. 1920 en 1924. **K:** Het Rijkslandbouwconsulentschap te Goes. **Vk en H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Vierrijige, productieve voergerst. Forsch, bladrijk gewas, dat een goede grondbedekking geeft; weinig vatbaar voor roest, wel voor strepenziekte en meeldauw. Moet wegens de sterke uitstoeling en het lange, vrij slappe stroo dun gezaaid worden en niet te zwaar met stikstof bemest. Wordt in Zeeland en Groningen plaatselijk op prijs gesteld.

Rijpt eenigszins laat; bij rijpheid knikken de halmen onder de aar, waardoor, vooral bij wind, aanzienlijk korrelverlies kan optreden, hetwelk beperkt kan worden door vroegtijdig zichten. Korrel smal en grof van kaf; laag hl-gewicht. Ongeschikt voor de brouwerij.

De dwergroest (*Puccinia simplex*) komt op zomer- en wintergerst voor als citroengele en uiterst kleine zwarte puntjes. Zoowel de dwergroest als de gele roest (zie noot blz. 28) hebben een schade-lijken invloed, indien de aantasting sterk is (zie tabel blz. 53).

N — 872. ISARIA ZOMERGERST. — † — DF — Kr. Danubia × Bavaria. 1914 en 1937. **K:** Dr. J. Ackermann, Irlbach, Baiern. **Vm** en **H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Over de waarde van deze tweerijige gerst, welke in het buitenland een groote verbreiding heeft, zijn de meeningen hier te lande nog verdeeld. Algemeen wordt het stroo voor verbouw op kleigronden te slap bevonden, op proefvelden staat de opbrengst tot dusverre beneden die van Kenia.

De vrij kleine, egale korrel is kort, gevuld en zeer fijn van kaf, de waarde voor de brouwerij kan nog niet voldoende vastgesteld worden, doch het eiwitgehalte bleek aan de hooge kant.

Het ras geeft een vroege grondbedekking, schiet tamelijk vroeg in aar, doch rijpt iets na Kenia. Het stroo is fijn, vrij lang en elastisch. Weinig vatbaar voor meeldauw, stuifbrand en roest. De stroo-opbrengst is goed.

Het ziet er niet naar uit dat Isaria de Kenia of Saxonia zal verdringen.

O — 167. SPRATT ARCHER ZOMERGERST. — † — FEB — Kr. Spratt × Archer. 1908 en 1929. **K:** H. Hunter, School of Agriculture, Cambridge. **Vm** en **H:** Zaaizaadtelersver. „Waard en Groet”, Kolhorn.

J. P. Dijkhuis

Selectiebedrijf „Luidenburg”
WARFHUIZEN (Gr.)

Goedgekeurde Pootaardappelen
van de Groninger Klei.

Vermeerderingsbedrijf voor
Origineele Granen en Peulvruchten.

D. AFGEVOERDE GERSTRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
50. Heil's Franken zomergerst	1924	1927	N
52. I.v.P.'s H × C wintergerst	1924	1927	B
11. Svalöf's Zwanenhalsgerst	1924	1927	A
51. I.v.P.'s Germania zomergerst	1924	1928	B
9. Meyer's Bocumer wintergerst	1924	1929	A
450. Svalöf's Princesse zomergerst II	1929	1932	B
73. I.v.P.'s Minister Ruys zomergerst	1925	1935	N
12. Svalöf's Princesse zomergerst	1929	1937	A
678. Abed's Maja zomergerst	1936	1938	N
138. Svalöf's Zege zomergerst	1926	1940	B

Geschatte gemiddelde oogstwaarde van het zaad der zomergerstrassen.

	Zuidelijke kleistreken		Noordelijk kleigebied		Zand- en dalgrond	
	opbr.	prijs	opbr.	prijs	opbr.	prijs
Kenia (standaard)	100	100	100	100	100	100
Bigo	101	95	102	96	—	—
Goudgerst	97	99	103	100	103	101
Mansh. 2-rijige	95	102	96	103	103	102
Saxonia	99	99	101	99	105	100

ZAAIZAAD HOEVEELHEDEN.

Om de gewenschte stand te krijgen is het noodig dat men van Mansholt's tweerijige ongeveer 25 % meer kilos zaaizaad per ha bezigt dan van Kenia. Van Goudgerst, Saxonia en Spratt Archer nemen men 5 à 10 % meer, van Bigo daarentegen 10 à 15 % minder dan van Kenia.

VERGELIJKEND OVERZICHT DER RASEIGENSCHAPPEN
VAN ZOMERGERST.

In deze tabel is een hoog cijfer geplaatst, wanneer de betrokken eigenschap gunstig ontwikkeld is. Verder worden lang stroo, groote bladrijkdom en groot halmgetal door een hoog cijfer aangeduid.

	Bigo	Goudgerst	Isaria	Abed Kenia	Mansh. 2-rijige	Saxonia
1. Mogelijkheid v. laat zaaien	7 ⁵	7	6	7	5 ⁵	6 ⁵
2. " v. herfstzaai	5	4	4	4	5	4
3. Wintervastheid	4	4	4	4	6	4
4. Vroegheid van grondbedekking.	9	8	8	6 ⁵	7	8 ⁵
5. Vroegheid van in aar schieten..	7	7 ⁵	8	7 ⁵	7 ⁵	8 ⁵
6. Bladrijkheid	9	6 ⁵	7 ⁵	6	7	7
7. Lengte stroo	8	6 ⁵	7 ⁵	6	8	7
8. Vroegrijpheid	6 ⁵	7 ⁵	7	8	7	8 ⁵
9. Halmgetal	6	8	7 ⁵	8 ⁵	6	7 ⁵
10. Aantal korrels per aar	8	6	6	6	6 ⁵	6 ⁵
11. Korrelgrootte	7	6 ⁵	6 ⁵	6	9	7 ⁵
12. Marktbaar gedeelte	5 ⁵	7	8	6 ⁵	9	7
13. Handelswaarde en kwaliteit ..	6	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8	7
14. Opbrengst aan zaad	8 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8	7	8
15. " " stroo	9	7	8 ⁵	6 ⁵	8 ⁵	7 ⁵
16. Verhouding korrel : stroo	7	8	7	8 ⁵	6	8
17. legeren	6	6 ⁵	5 ⁵	7 ⁵	7	6
18. uitval van korrels ..	6 ⁵	7	8	6 ⁵	8	7 ⁵
19. Resis- schot	7 ⁵	7	7 ⁵	6	7	8
20. tentie dwergroest	8	5 ⁵	6 ⁵	5	7	5 ⁵
21. gele roest	8	6	7	5	7	6 ⁵
22. tegen meeldauw	6	6	7 ⁵	6	7 ⁵	6 ⁵
32. stuifbrand	7	7 ⁵	7 ⁵	6	7	7
33. strepenziekte	5	6 ⁵	7	7	7	7
24. Geschiktheid voor zandgrond ..	6 ⁵	7	6	4	7	8
35. " " brouwerst	3	4	6	8	7	7 ⁵

Ontsmet Uw zaaizaad met :

Abavit

DROOG OF NAT.

SCHERING A.G., BERLIN-N. 65.

Hoofdvertegenw. voor Afd. Plantenziektenbestrijdingsmiddelen

Firma DENKA

**Chemische en Pharmaceutische Producten
VOORTHUIZEN**

Mansholt's Zaaizaden.

Orig. rassen van :

**Granen,
Peulvruchten,
Handelsgewassen.**

Alleenvermeerdering voor Nederland van het Orig. Barres Strynø Voederbietenzaad, de beste Deense Barresstam (wettig gedeponeerd).

Prijzlijst in Jan. en Aug.

Westpolder (Gr.)

Dr. R. J. MANSHOLT.

**Vermeerderingsstation
van origineele
Vindicat wintergerst,
het ras met kwaliteit
en opbrengst.**

Stamselectie- en groenrooibedrijf van div. plantaardappelen (N.A.K.-keuring).

M. ZANDT

Roodeschool

Tel. 11 - Oudeschip.

WINTERROGGE.

In de tegenwoordige oorlogsomstandigheden verdient dit gewas alle aandacht, niet enkel wegens zijn oogstzekerheid en voldoende productiviteit, maar ook omdat het meer dan eenig ander graan geschikt is voor combinatieteelt. Voor 1 Mei gemaaid, levert rogge een aanzienlijke hoeveelheid goed te ensileeren eiwitrijk groenvoer; ze kan dan worden gevolgd door voeraardappels, mais, koolrapen of andere voedergewassen. Rijp geogst, ruimt de rogge tijdig genoeg het veld om den verbouw van een volledig stoppelgewas (knollen, mergkool e. d.) mogelijk te maken. Ook voor groene bemesting (b.v. van aardappels) verdient rogge alle aandacht. Kan de rogge in de kleibcuwstreken in het algemeen niet tegen andere granen concurreren, op de zandgronden, waar dit wel het geval is, is het nog dikwijls mogelijk door zorgvuldige behandeling de opbrengst aanzienlijk te verhoogen. In het bijzonder dient gewaakt te worden tegen te diepe zaai.

Wat de rassenkeuze betreft, de belangstelling ging de laatste jaren in de richting van rassen met korter stroo dan de vanouds bekende Petkuser. Of dit streven bij de hooge strooprijzen stand zal houden, staat te bezien. Aanvankelijk scheen von Lochow's kortstroo hooge ooger te gooien, doch in 1939 is, tegenover de Petkuser, de indruk er niet op verbeterd. Brandt's Marien heeft haar plaats echter kunnen handhaven en, voorzover men op kort stroo gesteld blijft, kan dit ras ter vergelijking met Petkuser worden aanbevolen.

A — 13. PETKUSER WINTERROGGE. — † — DB — Selectie uit Pirnaer en Probsteier, 1881 en ± 1895. **K:** Dr. F. von Lochow †. **Vk:** F. von Lochow, G. m. b. H., Petkus (Duitschland). **Vm** en **H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Het algemeen verbouwde roggeras in ons land. Korrel- en stroopbrengst zeer goed.

Wintervastheid, uitstoeeling en grondbedekking goed. Kan laat gezaaid worden. Het stroo is tamelijk lang doch vrij stevig. Vatbaar

† Dr. F. von Lochow overleed 8 Sept. 1924.

voor aaltjesziekte, ook voor voetziekte en eenigszins voor roest. Ondiep zaaien is gewenscht, evenals voor andere roggerassen.

Aar vierkant, dicht geschakeld, bij rijping iets neergebogen. Korrels groot, gevuld, groengrijs, van goede kwaliteit.

- B — 948. BRANDT'S MARIEN WINTERROGGE.** — † — D — Selectie uit Prof. Heinrich's rogge. 1912 en 1937. **K:** Wilhelm Brandt, Toitenwinkel (Duitschland). **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Onderscheidt zich van de Petkuser door korter stroo en kleinere, licht gekleurde korrel. Ontwikkelt wat traag en bedekt minder snel den grond. Flink uitstoelend. Iets smal blad; stevig, wat fijn stroo. Dit vergemakkelijkt het oogsten en veroorlooft een iets ruimere stikstofaanwending.

Goed halmgetal. Rijpt ongeveer tegelijk met Petkuser. Eveneens vatbaar voor aaltjes.

De aar is kort en breed, de korrels zijn geheel door de kafjes omsloten. Weinig korreluitval.

De voorloopige indruk van de zaadopbrengst is gunstig. De stroopbrengst is meestal beneden die van Petkuser.

- B — 810. VON LOCHOW'S KORTSTROO WINTERROGGE.** — † — D — Selectie uit Petkuser winterrogge. 1920 en 1936. **K:** F. von Lochow, G.m.b.H., Petkus (Duitschland). **Vm en H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Deze selectie bedekt den grond later en minder goed dan de Petkuser.

Het gewas maakt een minder robuusten indruk, is minder bladrijk, schiet later door; het zaad is iets fijner dan dat van Petkuser doch de kwaliteit wordt gunstig beoordeeld.

Het stroo is gedurende den groei iets korter, doch bereikt ten slotte meestal ongeveer dezelfde lengte. Het is ietwat bros.

Het ras kwam in vorige jaren op proefvelden goed voor den dag, vooral in de zandstreken, doch de indruk in het laatste jaar is minder gunstig geweest, zoodat beproeving slechts onder voorbehoud kan worden aanbevolen.

- L — 493. ZEEUWSCHE WINTERROGGE.** — † — Dit landras wordt onder toezicht van den Keuringsdienst Groningen in stand gehouden door **C. Reinders, Warfum** (tevens **H**).

Onderscheidt zich door goede bakeigenschappen. De korrel is bruinachtig en iets los zittend, waardoor soms veel opslag. Fijn en iets slap stroo. Voldoende wintervast, doch minder dan Petkuser en ook minder productief.

L — 300. OTTERSUMSCHE WINTERROGGE (landras). — † — Door den Limb. Land- en Tuinbouwbond wordt zorg gedragen voor de instandhouding van dit ras. **H: L.L.T.B.** (Afd. Landbouwbe-lang), **Roermond.**

Deze vroegrijpe, matig productieve rogge wordt ter beproeving aanbevolen op gronden, die besmet zijn met het stengelaaftje*, waar ze ook wel gemengd met Petkuser wordt uitgezaaid.

Snel ontwikkelend; daardoor ook geschikt voor snijrogge, echter te vroeg in aar voor combinatie met zandwikken.

Goed wintervast; slap, weinig bladrijk stroo. Lange, soms wat schaadige aren, veel bruine korrels; goede kwaliteit. Weinig vatbaar voor schot.

Aanbevolen wordt niet te vroeg en niet te dicht te zaaien of te sterk met stikstof te bemesten, wegens gevaar voor legeren. Dankbaar voor kali.

N — 870. TOLERANT WINTERROGGE. — † — Kr. Ottersumsche × Petkuser winterrogge. 1931 en 1935. **K: D. Stieltjes †, Vk en H: Rijkslandbouwwinterschool, Meppel.**

Aaltjestolerante rogge, die evenals Ottersumsche en in vergelijking daarmee op aaltjeszieke gronden ter beproeving kan worden aanbevolen.

Stoelt vroegtijdig uit en rijpt vrij vroeg. Lang, vrij slap stroo met smalle, lange, losgeschakelde, soms iets schaadige, sterk gebogen aar.

Het zaad is blank, met dunne huid. De opbrengst is beneden die van Petkuser.

† D. Stieltjes overleed 24 October 1939.

*) De Ottersumsche rogge en de Tolerant worden wel door het aaltje aangetast, maar verdragen de beschadiging beter dan andere tot dusverre bekende rassen. Overigens kan de schade, die door aaltjes veroorzaakt wordt, verminderd worden door toepassing van ruime vruchtwisseling, groenbemesting en verbetering van de structuur van den grond.

ZOMERROGGE.

A — 14. PETKUSER ZOMERROGGE. — † — D — Selectie uit Petkuser winterrogge. 1898 en 1908. **K:** Dr. F. von Lochow†. **Vk:** F. von Lochow, G. m. b. H., Petkus (Duitschland). **Vm** en **H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Stroo vrij lang, slapper en brozer dan van Petkuser winterrogge en fijner van korrel. De opbrengst is wisselvallig; ze kan in zeer gunstige omstandigheden die van de winterrogge nabijkomen, maar gemiddeld blijft ze 10 à 20 % daar beneden.

Uitstceling vrij goed. Kleur korrels grijsgroen. Rijpt ongeveer 7-10 dagen na Petkuser winterrogge.

Kan ook als snijgraan op zeer vroege stoppels worden beproefd.

D. AFGEVOERDE ROGGERASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubriek
55. Sperling's Buhlendorfer rogge	1924	1928	B
54. Svalöf's Pantserrogge	1924	1928	B
88. Kirsche's Staalrogge	1925	1931	B
89. Heemstra's Kroonrogge	1925	1935	B
871. Sint Jans winterrogge	1938	1940	N

Chilisalpete^o
natuurproduct

De snelwerkende stikstofmeststof
 met waardevolle nevenwerking.

VERGELIJKEND OVERZICHT DER RASEIGENSCHAPPEN
VAN ROGGE.

In deze tabel is een hoog cijfer geplaatst wanneer de betrokken eigenschap in gunstige richting ontwikkeld is. Verder worden lang stroo, groote bladrijksdom en groot halmgetal door een hoog cijfer aangeduid.

	Brandt's Marien	v. Lochow's kort	Ottersumsche	Petkuser winter	Tolerant	Zeeuwsche	Petkuser zomer
1. Mogelijkheid v. laat zaaien	8	8	8	9	8	8	5
2. „ v. voorjaarszaai ..	3	3	3	3	3	3	10
3. Wintervastheid	8 ⁵	8 ⁵	9	9	9	7	6
4. Vroegheid v. bedekk. v. d. grond	7	6 ⁵	8	8	8 ⁵	8	7
5. „ van doorschieten ..	7 ⁵	7	9	8	9	8	6
6. Bladrijksheid	7 ⁵	7 ⁵	7	8	8	7	7
7. Lengte stroo	7	8	8 ⁵	8 ⁵	9	8	8
8. Vroegrijpheid	8	8	9	8	8 ⁵	8	6
9. Halmgetal	8	7 ⁵	7 ⁵	7	7 ⁵	7	7
10. Aantal korrels per aar	7 ⁵	8	6	8	6 ⁵	7	7
11. Korrelgrootte	7	7 ⁵	7	8	7	7	6 ⁵
12. Marktbaar gedeelte	7 ⁵	7 ⁵	7	8	7	7	7
13. Handelswaarde en kwaliteit ..	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8	8	8	7
14. Korrelopbrengst	9	9	7	9	7	7	7
15. Stroo-opbrengst	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8 ⁵	8	7	6 ⁵
16. Korrel-stroo-verhouding	8	8	7	7 ⁵	7	7	7 ⁵
17. legeren	8	7 ⁵	6	7 ⁵	6	6	6 ⁵
18. Resis- uitval van korrels ..	8 ⁵	8	8	8	8	6	7
19. tentie schot	7	7	8	7	7	8	7
20. tegen roest	6 ⁵	6	7	6	6	6 ⁵	6
23. roggeaaltje	4	4	8	4	8	4	6

A. D. HOBBEL

ZAADTEELT EN ZAADHANDEL N.V.
OOLTGENSPLAAT

GROENTEZADEN

BLOEMZADEN

MANGEL- en VOEDERBIETEN-
ZADEN

GRAS- en KLAVERZADEN

DIVERSE LANDBOUWZADEN

POOTAARDAPPELEN

***Speciale Cultures Flakkeesch
stomp puntig Wortelzaad en
Rijnsburger Uienzaad***

De Prijscourant 1939-1940, met vele
illustraties en beschrijvingen wordt
op aanvraag gaarne toegezonden

Geleidelijk maakt de teelt van zwarte en gele rassen plaats voor die van witzadige, waarvan Adelaar en Binder thans de grootste plaats innemen. Daarnaast zijn in de laatste jaren een heele serie nieuwe aanwinsten beproefd. Enkele, waarvan te noemen zijn Mansholt's witte Orion, Mansholt's 448-25, Hylkema's Adelaar × Ster e.a., Svalöf's Ster × Adelaar, Gembloux 834, Heine's Silber, hebben daarbij een min of meer goeden indruk gemaakt. Aanvankelijk lag het in mijn voornemen enkele dezer nieuwelingen op te nemen, maar de omstandigheid dat de proefveldresultaten in 1939 voor deze rassen over 't geheel minder gunstig zijn geweest dan vorige jaren, heeft mij hiervan teruggehouden.

Het is niettemin gewenscht, dat de beproeving dezer rassen, ook op praktijkvelden, wordt voortgezet en dat men zijne bevindingen steeds aan het I.v.P. mededeelt.

De cultuur van haver wordt in verband met den oorlogstoestand, van hoogerhand eenigermate beperkt. Er zij hier op gewezen dat groen gemaaide haver een uitmuntend silogewas is, dat groote hoeveelheden stikstof in eiwitachtige stoffen kan omzetten. De stoppel (ook die van vroege havers) komt vroeg genoeg bloot voor den verbouw van verschillende nagewassen.

TEUTONIA, de eenigste Barres met „A”.

OVANA, de eenige volmaakte groenkraag met „A”.

JOBE, het eenigste knolzaad met „A”.

J. JOORDENS' ZAADHANDEL N.V.

te **VENLO** (Blerick)

WITTE HAVERS.

A — 464. ADELAAR HAVER. — † — FDEB — Kr. v. Lochow's Gele × Zege. 1914 en 1929. K: Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. Vm en H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Productieve, geelwitte haver, geschikt voor alle grondsoorten. De korrel is wat smal, klein en grauw, niet recht gewild in den handel. Een bezwaar is verder, dat het stroo iets later rijpt dan de korrel, wat moeilijk drogen der hokken, zaadverlies of broei en muf worden in de schuur ten gevolge kan hebben.

In de jeugd opgericht blad; stroo meestal vrij kort en vrij stevig. Zeer goed halmgetal. Iets laatrijp, vertoont bij het rijpen een geelbruine tint. Bij zware ontwikkeling wordt de rijpingstijd aanmerkelijk verlaat en de droging bemoeilijkt. Indien ze gaat legeren, lijdt ze zeer. Moet niet te dicht gezaaid worden. Gevoelig voor schot en vatbaar voor Thrips.

In het buitenland komt haverstuifbrand meer en meer voor en het is zaak in ons land de verspreiding van deze ziekte krachtig tegen te gaan. Daar vroeger haverstuifbrand zoo goed als niet voorkwam is de vatbaarheid van onze rassen nog weinig bestudeerd. Het is van belang op te merken, dat ze ook in Zegehaver is waargenomen. Of dit op een grootere gevoeligheid wijst van dit ras daar: bijv. van Binder, waarin, voorzover mij bekend, deze ziekte nog niet is waargenomen, zal nader moeten blijken; men wete althans dat Zege, Ster, Gouden Regen II, Dippe's vroege witte, Zwarte President en Orion II vatbaar zijn. Haverstuifbrand wordt veroorzaakt door de zwam *Ustilago Avenae*. Evenals bij den stuifbrand van de tarwe en gerst verspreiden zich de sporen tijdens den bloei. De schimmel dringt echter niet, zooals dit bij tarwe en gerstestuijbrand het geval is, in de korrel binnen, maar blijft als zoodanig aan den binnenkant der kafjes of tusschen de haren van de korrels over. Wanneer de besmette zaaihaver niet ontsmet wordt, gaat de schimmel bij uitzaai uitloopen en zal de kiemplanten kunnen aantasten.

Het is raadzaam alle partijen zaaihaver, mede met het oog op de bestrijding van strepenziekte en van kiemschimmels, te ontsmetten en geen zaad te zaaien van afgekeurde perceelen. Verder verwijs ik naar de jaarlijks in de landbouwbladen verschijnende berichten van den Plantenziektenkundigen Dienst.

A — 469. **BINDER HAVER.** — † — FB — Sel. uit Carsten's haver III. 1925 en 1931. K en H: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Op vruchtbare kleigrond productieve, witte haver. Breidt zich ook op goede zand- en dalgronden uit. Het stroo is kort, stevig, doch weinig elastisch.

Blad in de jeugd opgericht. Pluim gedrongen, weinig vatbaar voor Thrips.

Korrel tamelijk kort, wat onegaal van stuk. Schot komt voor. Laag bastgehalte, hoog hl-gewicht.

Betrekkelijk lage stroo-opbrengst. De verhouding korrel-stroo is zeer gunstig. Geschikt voor gescheurd grasland en als dekvruucht. Goed machinaal te oogsten.

Een ziekte, die eveneens de aandacht verdient is Thripsbeschadiging. De **Thrips** (onweersbeestjes) en de larven daarvan beschadigen de bloem, zoodat vruchtzetting achterwege blijft en slechts witte vliezige kafjes overblijven. De haverrassen worden in verschillende mate aangetast.

Looze pakjes kunnen ook voorkomen als verschijnsel van ontginningsziekte of andere physiologische ziekten en tengevolge van aantasting door de tweede generatie der fritvlieg, doch de kafjes worden in het laatste geval niet vliezig, maar meer geelachtig verkleurd.

De **fritvlieg** (*Oscinis frit*) is een zwart, metaalkleurig schitterend vliegje; de pootlooze larve is geelachtig. Gewoonlijk komen 3 generaties per jaar voor. De larven van de 1e generatie vernielen de jonge planten van zomergranen, die van de 2e generatie zuigen de nog niet rijpe korrels uit, terwijl de larven van de 3e generatie de jonge planten van de wintergranen vernielen. Dit laatste komt vooral voor wanneer gezaaid is op onvoldoende ondergeploegde stoppels van een voorafgaand graangewas.

De **Veenkoloniale haverziekte** uit zich doordat het gewas pleks-gewijze geel wordt (in begin Mei), terwijl op de bladeren vlekken optreden. Soms, echter niet altijd, herstellen de planten zich. De oorzaak ligt in te veel alcalische meststoffen. Gebruik van zure bemesting (zwavelzure ammoniak en superfosfaat) evenals van mangaansulfaat voorkomt de ziekte.

De **Hooghalensche ziekte** is eveneens een bodemziekte. Ze treedt op bij slechte structuur en bij te lang doorgezette zure bemesting en

A — 15. ZEGEHAVER. — † — FDE — Stam uit Milton haver. 1892 en 1900. **K:** Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. **Vm** en **H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Dit ras heeft veel terrein verloren aan productievere rassen met korter en steviger stroo, maar aangezien ook die gebreken vertoonen, wordt Zegehaver nog niet geheel verdrongen. Ze rijpt regelmatig af en staat in korrelkwaliteit nog bovenaan.

Fersche, niet zeer stevige, vrij lange, bladrijke halm. Tijdig rijp. Korrel roomwit, egaal, dik, kort, stomp puntig, goed gevuld; niet zeer vatbaar voor schot. Hoog hl.-gewicht.

Pluim tamelijk klein, doch goed bezet. De pakjes dragen sporadisch kafnaalden. Iets gevcelig voor Thripsaantasting.

A — 16. MANSHOLT'S HAVER III. — † — F — Kr. Svalöf's Zege × Mansholt's haver II (sel. uit Heraletzer mittelspäter Hafer). 1909 en 1920. **K:** J. H. Mansholt †. **Vk** en **H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Aan te bevelen voor zware gronden in uitstekende conditie, alsmede voor dekvrucht. Op minder vruchtbare gronden te weinig bodembedekking.

Stroo vrij kort en stijf. Blad matig ontwikkeld, in de jeugd opgericht. Rijpt iets laat.

Korte, goed gevulde, witte korrels. Hoog hl.-gewicht. Korrelopbrengst onder geschikte omstandigheden zeer goed. Het ras heeft hier en daar waardeering gevonden, maar geen belangrijke verbreiding verkregen.

gebrek aan magnesium. Meestal treedt een bronsachtige geelkleuring op, de typische tijgering der bladeren is het gevolg van magnesiumgebrek. Door gebruik van kalkmeststoffen, die tevens magnesium bevatten, is de ziekte te voorkomen.

Ontginningsziekte is te herkennen aan de witte bladpunten, die dikwijls als een vlaggetje er bij hangen. De opbrengst is slecht doordat in vele gevallen geen korrelzetting plaats vindt. Door koper-sulphaat aan te wenden kan men de ziekte voorkomen. Vanouds is bekend dat Zwarte President haver minder gevoelig is.

Lees Mededeeling 92 van den Plantenziektkundigen Dienst !

N — 963. DIPPE'S VROEGE WITTE HAVER. — † — D — Kr. Uberwinder × Gelbhafer. 1919 en 1939. **K:** Gebr. Dippe A.G., Quedlinburg (Duitschland). **H:** Fa François Schul, Roosendaal.

Vroeg doorschietende en vroeg rijpende witte haver, die voor beproeving op lichtere zandgronden in aanmerking komt. In opbrengst aan zaad en stroo kan ze niet meekomen, wel echter wordt de kwaliteit gunstig beoordeeld.

Stroo normaal van lengte, fijn, niet zeer stevig.

O — 79. STERHAVER. — † — FEB — Kr. Zege × Kroon haver. 1908 en 1927. **K:** Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. **Vm** en **H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen. (Rl. 1937).

O — 812. EARLY MILLER HAVER. — † — EB — Kr. Potato × Record, 1919 en 1936. **K:** Scottish Society for Research in Plant-breeding, Corstorphine, Edinburgh. **Vk:** William Dods & Son, Haddington, Schotland. **H:** Fa. W. C. Postma, Harlingen. (Rl. 1938).

GELE HAVERS.

A — 465. GOUDENREGENHAVER II. — † — DFEB — Kr. Zege × Goudenregen. 1916 en 1928. **K:** Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf **Vm** en **H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Vroegrijpende, gele haver. Geschikt voor zandgronden, mede wegens vroege grondbedekking en eenige resistentie tegen droogte. Kan op klei en op dalgrond niet tegen de witte havers concurreren.

Vrij lang, wat slap, fijn en elastisch stroo, dat voor fourage geschikt is. Hooge stroc-opbrengst.

Rijpt iets voor Zege. Gevoelig voor Thrips. Vatbaar voor stuifbrand.

Korrel hoog geel, soms wat loszittend. Hoog hl-gewicht.

Wordt in het zuidelijk zandgebied meer gewaardeerd dan in het noorden, verliest op de goede zandgronden terrein.

B — 811. FLÄMINGSGOLD HAVER. — † — DB — Kr. v. Lochow's Gele Haver × Silezische witte haver. 1921 en 1936. **K:** Dr. F. von Lochow †. **Vk:** F. von Lochow, G.m.b.H., Petkus (Duitschland). **Vm** en **H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Goed, soms zeer goed opbrengende, doch slappe, gele haver, die ter beproeving op niet te rijke gronden in aanmerking komt. Iets korter en later rijp dan Gouden Regen II, met eenigszins smal, lichtgeel zaad, dat iets eerder rijpt dan het stroo; hl-gewicht aan

de lage kant, weinig schot, wel Thrips.

Forsch en bladrijk. Goed halmgetal. Dun zaaien gewenscht. Het stroo is geschikt voor fourage.

ZWARTE HAVERS.

L — 20. ZWARTE PRESIDENTHAVER * (landras). — DF — Door den Veenkolonialen Beerenboord, Veendam (H) worden de noodige maatregelen genomen om dit landras zuiver in stand te houden.

Ongeveer tegelijk met rogge rijpende haver en dus een geschikte voorvrucht voor een stoppelgewas. Zeer geschikt voor heideontginningen, omdat deze haver, die door vroege ontwikkeling spoedig den grond bedekt, niet sterk van droogte en van Thrips lijdt en veel minder gevoelig is voor ontginningsziekte en lagen kalktoestand dan de andere haverrassen, waarbij ze op betere gronden in productievermogen belangrijk ten achter staat. Ook is ze gevoeliger voor vorstschade vatbaar voor stuifbrand.

Middelmatig lang, vrij slap stroo, dat geschikt is voor fourage. De korrels zitten los in de pluim. Gevoelig voor doorwas. Matig korrel- en hl-gewicht. Aan de beurs wordt zwarte haver gewoonlijk lager genoteerd dan witte, doch ingeval van export voor zaaihaver, die soms op groote schaal voorkomt, kan het ook omgekeerd zijn.

B — 105. ORION HAVER II. — + — FB — Kr. Ligowo × 0863 (sel. uit Merö haver uit noord Noorwegen). 1933 en 1927. **K:** Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. **Vm en H:** N.V. Landbouw bureau M. Wiersum, Groningen.

Moet, in vergelijking met Zwarte Presidenthaver, die ze op zand- en dalgrond niet heeft kunnen verdringen, wat dichter gezaaid worden. Iets later grondbedekkend doch ongeveer even vroeg rijp. Minder slap, langer en grover stroo, dat echter niet meer opbrengt en moeilijker droogt. Korrels bruinachtig zwart, grooter en beter vastzittend. Vertoont minder schot. Hoog bastgehalte.

Bezit geen bijzonder weerstandsvermogen tegen ontginningsziekte. In het voorjaar gevoelig voor koud weer, doch niet erger dan President. Op betere gronden hogere zaadcpbrengst en hooger hl-gewicht. Ze is in Groningen op zavelgrond verbreid wegens vroege rijping en geschiktheid als dekvrucht. Wordt ook door schimmigen als snijhaver aanbevolen (groenvoer). Ook zaaizaad van deze haver vindt soms aftrek naar noordelijke landen.

*) Fransch synoniem: Mesdag haver.

D. AFGEVOERDE HAVERRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
57. Svalöf's Kroonhaver	1924	1925	B
58. Svalöf's Grootmogol haver	1924	1926	B
56. Svalöf's Koningshaver	1924	1926	B
86. von Lochow's gele haver	1924	1927	N
59. von Lochow's gele haver 9a	1925	1927	N
75. Hijlkema's Triumfhaver	1925	1928	N
83. I.v.P.'s van Cittershaver	1925	1929	N
112. Weibull's Echo haver	1926	1930	N
85. Hijlkema's Recordhaver	1924	1932	N
17. Mansholt's haver IIb	1924	1932	A
19. Svalöf's Gouden Regenhaver	1924	1932	A
87. Kirsche's gele haver	1925	1932	N
84. Strube's Schlanstedter	1925	1934	B
454. Dippe's Overwinnaar	1930	1934	N
18. Mansholt's haver I	1924	1936	A
488. de Vroome's Trenctria haver	1933	1936	N
658. Svalöf's Sirius-haver	1935	1937	N
657. Svalöf's Extra Klokhaver	1935	1938	N

Aan iederen landbouwer wordt aanbevolen aan te schaffen no. 92 van de Verslagen en Mededeelingen van den Plantenziektkundigen Dienst. De kosten zijn f 0.75. Verkrijgbaar bij den P. D. te Wageningen. Ir. W. B. L. Verhoeven geeft hierin een beknopt en zakelijk overzicht van alle belangrijke ziekten en plagen van landbouwgewassen en van hare bestrijding.

Geschatte gemiddelde oogstwaarde van het zaad der haverrassen.

	Kleistreken		Zand- en dalgrond	
	Zaad-opbr.	Handels-prijs	Zaad-opbr.	Handels-prijs
Adelaar (standaard)	100	100	100	100
Binder	98	103	—	—
Mansholt III	95	102	—	—
Zege	94	104	94	103
Gouden Regen II	95	100	95	101
Flamingsgold	—	—	100	98
President	—	—	85	99
Orion II	90	100	87	100

N.B. Men leze hierbij de aantekeningen op bladzijde 14.

VEREENIGING „LANDBOUWBELANG”

Aan- en Verkoopvereniging van den Limb. Land-
en Tuinbouwbond.

Landbouwhuis - ROERMOND - Tel. 2345 (3 lijnen)

Orig. Krafft's Siegerländer Tarwe

Orig. Ottersumsche Rogge (resistent tegen stengelaaltjes)

Orig. Limburgsche Roode Maas Klaver

Orig. Hooster Incarnaatklaver

Orig. Wessemer Stoppelpeen

Orig. Buggenumsche lange gele voederbiet.

Ster	}	Kroon	Probsteier	
		Zege	Milton	
Goudenregen II	}	Goudenregen	Milton	
Orion II	}	0668 Merö		
		Ligowo II — Vilmorins Ligowo		
		Carsten I		
Binder — Carsten III	}	Carsten II....		
		von Lochow's gele	Märkische Landhafer	
Adelaar	}	Zege	Milton	
		Mansholt II	Heraletzer mittelspäter Hafer	
Mansholt III				
Flämingsgold	}	von Lochow's gele	Märkische Landhafer	
		Silezische witte		
Early Miller	}	Potato		
		Record	Storm King	} White August
			Abundance.	
Dippe's vroege	}	Überwinder		
		Gelbhafer		

KORRELMAÏS.

Aangezien het eerst na verloop van jaren mogelijk zal zijn een gefundeerd oordeel te vormen over de praktijkwaarde der rassen, die voor onze omstandigheden in aanmerking komen, blijven er een betrekkelijk groot aantal in beproeving, waarvan de voornaamste hieronder worden beschreven.

De meeste behooren tot het Zuidduitsche type, als Pfarrkirchner, Mecklenburger, Chiemgauer. Ze zijn betrekkelijk kort van stengel, vroege rijp, met groote of vrij groote, gevulde zaden (zgn. harde, parel-, of „flint“-maïs). De kolven zijn meestal smal en lang, d.w.z. ze hebben gewoonlijk 8, soms 10 of 12 rijen, met vele (b.v. 20 à 30) korrels in iedere rij. Deze lange, dunne kolven hebben boven de kortere, veelrijge, het voordeel, een minder dikke en minder sponsige aarspil te bezitten, wat aan het drogen (een der moeilijkste punten bij de maïscultuur) ten goede komt. In onderdeelen verschillen de bedoelde rassen.

Een tweede type, dat voor beproeving in aanmerking komt, is de vroege rijpe paardetandmaïs. Hiertoe zijn te rekenen de Vroege roode paardetand CB en Noordlander. De zaden zijn plat en aan de buitenkant gedeukt.

Ten slotte zijn er nog twee andere soorten, waarvoor de aandacht mag worden gevraagd, nl. suikermais en z.g.n. „duivenmais“.

Suikermais heeft glazige, zachte, moeilijk drogende, rimpelige korrels. De beproefde rassen zijn in de eerste plaats bedoeld om groene kolven te leveren voor menselijke consumptie. Na den pluk kan men het gewas ensileeren.

„Duivenmais“ noemen wij rassen met kleine harde ronde zaden. Talrijke rassen van dit type bestaan in het buitenland. Sommige daarvan zijn zeer geschikt om te „poffen“, waardoor een goedkope lekkernij wordt verkregen („Popcorn“).

De in de omgeving van Halsteren vanouds verbouwde „Spaansche tarwe“ behoort tot het type duivenmais.

Dit landras is nog niet zuiver maar zal gaandeweg door selectie worden verbeterd. Hetzelfde mag overigens ook worden gezegd van andere jonge selecties, waarmede verschillende Nederlandsche kweekers zich bezig houden.

B — 847. PFARRKIRCHNER KORRELMAÏS. — D — K: J. Alzheimer, Pfarrkirchen, Bayern (Duitschland). Vk: Freiherr von Mcreau'sche Saatzuchtwirtschaft, Schönach-Schafhöfen bei Regensburg. H: G. Kraai Wzn, Vlagtwedde (Gr.).

Vroeg rijpend, vrij kort gewas. Matig stevig, matig uitstoelend. Iets forscher en bladrijker dan Mecklenburger. De kolven zijn meest 8-rijig, vrij lang en tegen het rijpen sterk neerbuigend. De kolfbladeren vertoonen dan een mooie gele kleur. Groot, geel zaad, glazig, voldoende gevuld. Goede kwaliteit, Zeer goede opbrengst.

B — 694. MECKLENBURGER KORRELMAÏS. — † — D — Kr. Niclotmais × Galicische. K: Dr. H. Möller, Dobbin (Duitschland). 1925 en 1935. H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

Kort, matig stevig, vcegrijpend, wat onregelmatig gewas. Geneigd tot uitstoelen. Weinig bladrijk; verdraagt dichten stand. Kolven laag aan den stengel geplaatst, vrij lang, hoofdzakelijk 8-rijig, hoewel 10- en 12-rijige vrij veel voorkomen; fijne aarspil. Zaad geel, middelmatig groot en van goede kwaliteit. Opbrengst goed.

B — 848. CHIEMGAUER KORRELMAÏS. — D — Selectie uit landras. 1924 en 1937. K: G. Perreiter, Wörglham-Bergen, Oberbayern (Duitschland). H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Ongeveer hetzelfde type als Mecklenburger, iets vroeger ontwikkelend en vroeger rijpend, iets steviger.

De kolven zijn meest 8-rijig, aarspil vrij groot. Het zaad is groot, iets bruinachtig geel. De opbrengst is goed. Kan vrij dicht geplant worden.

N — 968. VROEGE GELE RONDE KORRELMAÏS CB. — † — Sel. uit Pfarrkirchner, gekruist met andere rassen. 1935-1939. K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.

Komt hoofdzakelijk met Pfarrkirchner overeen, is niet productiever, doch heeft iets kleiner zaad.

N — 693. SELECTIE HEIDEMAATSCHAPPIJ (voorloopige naam). Gewonnen uit een kruising van verschillende rassen. 1919 en 1937. K en H: Ned. Heidemaatschappij, Arnhem.

Vergeleken met de vorige rassen is deze selectie wat langer en aan de late kant rijp. Stoelt vrij sterk uit, is bladrijk en kan

daardoor ook als silomaïs worden beproefd Vrij lange, vrij hoog geplaatste kolven, meestal 8-rijg, met soms vrij grootte aarspil. Het zaad is geel, eenigszins plat en soms iets rood getint. Vrij goede opbrengst.

B — 497. BLANC DES LANDES MAÏS Zie blz. 75.

N — 969. VROEGE ROODE PAARDETAND C.B. — † — Selectie uit het landras North Western Dent. 1934-1939. **K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.**

Aanvankelijk wat traag ontwikkelende, later vrij forsche, stevige, tamelijk bladrijke, tijdig rijpende paardetand, ook geschikt voor silomaïs. Moet niet te dicht staan; komt in productiviteit ongeveer op één lijn met de rassen van Zuid-Duitschen oorsprong.

Kolven kort, 12- à 14-rijg met dikke aarspil; korrels rood, plat en vrij klein, gevuld en glanzend.

N — 952. NOORDLANDER KORRELMAÏS. — Sel. uit Early Butler. 1937 en 1938. **K en H: Herman Bennink, Apeldoorn.**

Vervroegd paardetandtype, die alleen in het zuiden van het land normaliter afrijpt. Kan ook als silomaïs worden beproefd.

Kolven zeer groot, hoog geplaatst, 16 tot 20-rijg, met plat, ingedeukt, geel zaad.

De kweeker raadt aan dit ras hol te zaaien (de pollen minstens op 80 cm).

L — 950. SPAANSCH TARWE, DUIVENMAÏS (landras). — Door den heer L. Lacor, Halsteren, is de aandacht gevestigd op dit landras, dat sedert 40 à 50 jaren in Westbrabant voorkomt.

Zeer kleinzadige korrelmaïs, geel, iets rood getint. Kort gewas; middenlaat rijp. Niet raszuiver. Geschikt voor duiven en kippen. Matig productief.

SUIKERMAÏS.

Suikermaïs is „tafelrijp”, wanneer de stempels („kolfbaard”) juist beginnen te verschrompelen. Bij het oogsten laat men de kolf in de schutbladeren zitten, om uitdrogen te voorkomen. In rijpen toestand is het vetrijke zaad gerimpeld. Droogt moeilijk.

L — 874. GOLDEN PANTAM SUIKERMAÏS. — Zaad wordt o.a. geleverd door de N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen en Fa Wed. J. C. C. Cenen & Zn., Didam.

Forsch, stevig, vrij hoog gewas; sterk uitstoelend. Lijkt op de Selectie Heidemaatschappij, maar heeft een wat spichtiger voorkomen. Wordt ongeveer 1.75 M. hoog. Is van de hier vermelde suikermaïrassen het laatste rijp. De kolven zitten vrij hoog aan den stengel, zijn dun en lang (circa 17 c.M.), meestal 8-rijig. De kleur van het zaad in onrijpen toestand is oranjegeel. De uitgerijpte korrel is licht- tot cranjebruin.

N — 875. EARLY SURPRISE SUIKERMAÏS. — Selectie uit Early Mayflower, 1927 en 1937. **K:** Associated Seed Growers, Milford, Connecticut. **H:** N.V. Zwaan en van der Me'en, Voorburg.

Kort en gedrongen. Ongeveer 1.30 M. lang. Vroegrijp. De kolven zitten vlak bij den grond, zijn breed enorsch. Gemiddeld 14 tot 15 c.M. lang, 8- tot 14-rijig, doch meestal 12. Witte zaadkleur.

N — 876. GOLDEN MARKET SUIKERMAÏS. — Kr. Golden Bantam × Early White Market, 1925 en 1927; **K:** Gill Bros, Portland, Oregon. **H:** N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.

Rijpt direct na Early Surprise. Iets langer stroo. De kolven zijn laag aangezet en lijken op die van Early Surprise, doch zijn gemiddeld iets langer (16 c.m.), meestal 12-rijig (varieerende van 8-14). Oranje-gele zaadkleur.

SILOMAÏS.

Is de keuze in rassen voor zaadproductie reeds ruim, nog veel grooter is ze voor den groenvoederbouw. Hier toch wordt niet de eisch gesteld van vroegrijpheid en à priori is men zelfs geneigd voorkeur te geven aan hoog opschietende, bladrijke rassen met forsche stengels en lange ontwikkelingsperiode die in ons klimaat geen zaad leveren. Hierbij is echter enig gezichtsbedrog in het spel; de maïrassen, die meer het type korrelmaïs naderen, hebben een aanzienlijk hooger gehalte aan drogestof en in totale drogestofproductie staan ze bij de laatrijpe typen niet zeer ver ten achter.

Vermeedelijk zijn alle korrelmaïrassen wel bruikbaar als groenvoedergewas, mits wat dichter gezaaid dan voor zaadproductie. Het

is zelfs denkbaar dat wij tenslotte rassen vinden, die voor beide doeleinden geschikt zijn.

Hieronder worden de meest beproevenswaardige silomaisrassen genoemd.

B — 451. VIVO PAARDETAND SILOMAÏS. — Sel. uit Virginia Paardetand. **H:** Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezelinge.

Speciaal als silage-gewas gekweekt. Geeft onder normale omstandigheden nauwelijks pluim- en kolfvorming en wordt in ons land niet rijp. Bladrijke, forse stengels van meer dan 2 $\frac{1}{2}$ m; laag drogestofgehalte. Hoog opbrengst aan drogestof en aan eiwit, vooral wanneer de productieperiode lang is.

B — 497. ELANC DES LANDES MAÏS. — F — K: Vilmorin-Andrieux, Parijs-Verrières. **H:** Handelsraad v. d. A.B.T.B., Arnhem. Tevens wordt het landras geïmporteerd door het Centraal Bureau, Rotterdam.

Dit sedert 1829 uit het landras geselecteerde type is tijdig rijp. Stengels dun en wat hard, niet langer dan 2 m., voldoende stevig. De groene massa-opbrengst is lager dan die der later rijpende rassen, maar door het hogere drogestofgehalte valt de drogestof-opbrengst per ha mee. Vooral wanneer door late zaai en (of) vroege oogst de groeiperiode betrekkelijk kort is, kan dit ras uitstekend concurreren met de anderen. De sterke kelfaanplanting en het hoge drogestofgehalte werken het ontstaan van zoet persvoer in de hand.

(Kan, mits begin Mei gezaaid in niet te natte zomers nog voldoende rijp zaad leveren. Vormt korte, 10- of 12-rijige kolven met groote, lichtgele, glazige, heekige korrels. Kolven hooggeplaatst, schutbladeren vast om de kelf. Stoelt weinig uit. Heeft als korrelmais geen slecht figuur gemaakt, maar kan toch niet speciaal voor dat doel worden aanbevolen. De zaadopbrengst is vrij goed.)

Eischt de selecties, die in de rassenlijst staan beschreven.

B — 675. FLEISCHMANN'S GOUDTAND SILOMAÏS. — Sel. uit Rumaeër Goudtand. 1909 en 1935. Vk: Staatsdomein, Kompolt, Hongarije. H: Centraal Bureau, Rotterdam.

Laatrijp, vrij lang, frisch, bladrijk gewas. Drogestofgehalte en opbrengst goed. Heeft een gunstigen indruk gemaakt.

Naast de hierboven genoemde rassen zijn in het afgelopen jaar nog een aantal Virginia rassen geïmporteerd en op bescheiden schaal vergeleken. Een gunstigen indruk maakten daarbij o.a. Caspermeyers Rottaler (H: G. Kraai Wzn., Vlagtwedde), Virginia (H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten), Witte Virginia (H: Centraal Bureau, Rotterdam) en Pamunkey (H: Centraal Bureau, Rotterdam).

D. AFGEVOERDE MAÏSRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
452. Gelber Badischer Landmaïs	1929	1931	N
453. Vilmorin's Maïs Jaune des Landes	1929	1931	N
498. Jaune Gros du Domaine (Landras)	1932	1937	N
496. Pettender Goldflut	1931	1938	B
850. Delille's vroege korrelmaïs	1937	1938	N
849. Mahndorfer korrelmaïs	1937	1940	N
851. North Western Dent	1937	1940	L

Handelsraad

van den

A.B.T.B.

A R N H E M.

Importeur van:

Zaaimaïs Blanc des Landes

VERGELIJKEND OVERZICHT DER RASEIGENSCHAPPEN
KORRELMAÏS.

Hooge cijfers beteekenen, dat de eigenschap in gunstige mate ontwikkeld is. In regel 7 duidt een hoog cijfer op lang stroo; in regel 8 op vroegrijpheid; in regel 30 op sterke uitstoeling; in regel 34 op hooge kolfaanzetting; in regel 35 op groote plantafstand.

	Blanc des Landes	Chiengauer	Heidemij sel.	Mecklenburger	Pfarrkirchner	Vroege gele ronde korrelmaïs C.B.	Vroege roode paardetand C.B.	Noordlander	Spaansche tarwe
1. Mogelijkheid v. laat zaaien	6	7	5	7	7	7	6	4	6
35. Plantafstand	8	5 ⁵	7	5	6	6	8	9	4
30. Uitstoeling	4	7	7 ⁵	7	7	7	6 ⁵	4	6
4. Vroegheid v. bedekk. v. d. grond	7	7 ⁵	6 ⁵	6	7 ⁵	8	6	6	7
5. „ „ in pluim schieten .	7	8	6	8	7 ⁵	7 ⁵	6 ⁵	5	7
6. Bladrijkheid	8	7	8	6	7 ⁵	7	8	9	6
7. Lengte stroo	8	6 ⁵	7 ⁵	6	7	6 ⁵	7 ⁵	8 ⁵	3
8. Vroegrijpheid	6	8 ⁵	6	8	8 ⁵	8 ⁵	7	5	7
34. Hoogte kolfzetting	8 ⁵	6	7 ⁵	5	6 ⁵	6	7 ⁵	8	5
10. Aantal korrels per kolf	6	6 ⁵	6 ⁵	7	6	6	7 ⁵	8 ⁵	8
11. Grootte v. d. korrel	8 ⁵	8 ⁵	7 ⁵	7	8 ⁵	8	6 ⁵	8	3
12. Marktbaar gedeelte	7	8	7	7	8	8	7 ⁵	8	7
13. Handelswaarde en kwaliteit ..	6 ⁵	7 ⁵	7	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	7	7	7 ⁵
14. Opbrengst aan zaad	7	8	7	7 ⁵	8	7 ⁵	7	7 ⁵	4
15. „ „ stroo	7 ⁵	7	8	6	7	6 ⁵	8 ⁵	9	4
16. Verhouding korrel : stroo	7	7 ⁵	7	8	7 ⁵	7 ⁵	6	6	7
17. Resistentie tegen legeren	6 ⁵	7	7	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	6 ⁵	7 ⁵

Fa. Gebrs. P., C. & L. DE JONGH

Zaadhandel — Boomkwekerijen

TELEFOON No. 2680

GOES.

Uitsluitend 1e kwaliteit

Tuin-, Bloem- en Landbouwzaden.

Alle soorten Origineele en N.A.K. gekeurde

Zaaigranen en Pootaardappelen.

Groote sorteering Fruit- en Sierboomen.

Beproof onze Origineele

Roode Klaver

Honderden dankbetuigingen ter inzage.

*In streken waar nog niet voldoende vertegenwoordigd
actieve WEDERVERKOOPERS gevraagd.*

Vraagt onze billijke voorwaarden.

Hoewel het verschil tusschen de eerste drie hieronder genoemde rassen niet groot is, valt in het zuiden des lands en op zware kleigronden eenige voorliefde voor Mansholt's gekruiste extra korte waar te nemen, terwijl men in Groningen over 't geheel eenige voorkeur voor Unica aan den dag legt.

Van de schokkers staat Zelka thans geheel aan de spits, terwijl bij de capucijners geen bepaalde voorliefde voor den dag komt.

Voor groenvoederbouw zij de aandacht gevraagd voor de beide kleinzadige landrassen die in deze lijst zijn opgenomen.

RONDE GROENE.

A — 156. UNICA ERWT. — $\frac{1}{2}$ — Kr. Mansh. gekr. extra korte Wouder van Amsterdam. 1918 en 1927. K: P. J. Hijlkema, Mensingeweer. Vm: N.V. Mensingeweer-Maarslag. H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Productieve groene, snel en gelijkmatig afblœiende, fijnbladige, hoogdragende erwt, met zeer kort, vertakkend, stevig, niet altijd regelmatig bezakkend stroo.

Sterk gewas, dat een vruchtbaren bodem verlangt; blijft op zware gronden aan de korte kant. Vereischt schoon land. Tijdig zichten wordt aanbevelen. Iets vatbaar voor *ascocchyta* *, oock voor voetziekte en valsche meeldauw.

Zaad klein, veldende rond, soms iets deukig, goed kokend, geneigd tot verbleeken. Geschikt voor groene pluk. Aanbevolen wordt dit ras dicht te zaaien of kleine rijenafstand te geven.

*) Waar in dit hoofdstuk van *ascocchyta* sprake is, wordt daarmee bedoeld de *Ascocchyta Piri* of vlekkenziekte die op stengels, bladeren en peulen voorkomt als kleine, scherp begrensde, soms ineenvloeiende vlekken, in het midden licht gekleurd en bezet met zware pykniden. Oock het zaad wordt door deze schimmel aangetast. Het vertoont dan kleine bruine vlekjes, die niet altijd gemakkelijk zichtbaar zijn.

A — 22. MANSHOLT'S GEKRUISTE EXTRA KORTE GROENE ERWT. — † — D — Kr. Mansh. kortstroo groene × Heinemann's Vorbote. 1906 en 1918. **K en H: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).**

Dit ras onderscheidt zich van Unica door meer grondbedekking, wat vooral voor zware kleigrond van belang is. Het zaad is iets stukkieper, iets ovaal en van betere kleur.

Veerkrachtig, in den top gerankt stroo; iets langer dan dat van Unica, minder stevig. Bloeit vroeg, is vlug afgebloeid en rijpt gelijkmatig af. De peulen zitten meest in den top. Bruikbaar voor groene pluk.

Moet voldoende dicht gezaaid. Vertoont weinig ascochyta, doch is iets gevoelig voor slecht oogstweer, doordat de peulen soms openspringen. Zaden iets geneigd tot barsten. Opbrengstvermogen zeer goed. Wordt ock met succes op ontginningen verbouwd.

A — 430. MANSHOLT'S PLUKERWT. — † — Kr. Mansh. kortstroo groene × Heinemann's Vorbote. 1906 en 1929. **K en H: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).**

Lijkt in vele opzichten op Unica. Het zaad is doorgaans iets gelijkmatiger en minder geneigd tot verbleeken.

Vergeleken met Mansholt's gekruiste extra korte heeft de Plukerwt iets korter stroo, dat tegen het rippen soms onregelmatigheden vertoont en kleiner, doch ronder zaad. Geschikt voor groene pluk. Vatbaar voor ascochyta en valsche meeldauw. Aanbevolen wordt het ras dicht te zaaien. De opbrengst is zeer goed.

O — 155. CORONA ERWT. — † — Kr. Mansh gekr. extra korte × een langstroo groene. 1915 en 1927. **K en H: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.). (Rl. 1939).**

Vertziekte (veroorzaakt door *Ascochyta pinodella* en *pinodes*) kan ontijdig afsterven der planten tot gevolg hebben. De stengelvoet wordt zwart, terwijl op de bladeren en stengels donkere vlekken voorkomen.

SCHOKKERS.

A — 565. ZELKA SCHOKKER. — † — Kr. Mansholt's schokker × Krombek. 1921 en 1932. K: Ir. C. Koopman. Vk en H: Centraal Bureau, Rotterdam.

Zeer productieve, iets kleinzadige schokker. Donkergroen, sterk, vol gewas, met vrij hooge peulaanzetting en talrijke zaden per peul. Ze is thans het algemeen verbouwde schokker-ras.

Rijpt tijdig, heeft weinig last van kwade harten; weinig piksel. Valsche meeldauw komt voor; meer ascochyta dan bij ronde groene erwten, maar Zelka is van de schokkerrassen het minst vatbaar voor deze ziekte.

A — 23. MANSHOLT'S KORTSTROO SCHOKKER. — † — Sel. uit Harrison's Glory. 1901 en 1905. K en H: Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Stroo ongeveer even lang, doch minder stevig dan dat van Zelka. Zaden mooi, groot en kantig, sporadisch komen rondachtige zaden voor. Opbrengst lager dan die van Zelka; iets vroeger rijp. Zeer vatbaar voor ascochyta; bij verbouw in jonge polders en op humusrijke gronden komen wel kwade harten * voor.

De **knopmaden** (*Phytomyza* en *Cecidomyia*) leven in de bloemknoppen met het gevolg, dat deze niet open gaan en verrotten. Het zijn de larven van kleine vliegen of galmuggen.

De **erwtenbladrollers** (*Grapholitha*) zijn kleine vlindertjes, die de eitjes leggen aan de jonge peulen of aan het vruchtbeginsel der bloemen. Na ongeveer 14 dagen komen de rupsjes te voorschijn, boren zich in de peul en vreten de erwten aan („wormstekigh.id”).

*) **Kwade harten**, welk verschijnsel met gebrek aan mangaan in verband staat, uiten zich door een bruine verkleuring van de binnenkant der zaadlobben en van het pluimpje, wat slechts bij doorsnijden der zaden kan worden geconstateerd. Het gebrek treedt op bepaalde gronden (voornamelijk jonge, zware zeekei) en vooral bij schokkers op. Het wordt niet met zaaizaad overgebracht, doch zaden met kwade harten leveren vaak zwakke kiemplanten.

N — 659. JUMBOKA SCHOKKER. — * — Kr. Koopman's Glory × Mansholt's vale capucijner. 1927 en 1935. **K:** Ir. C. Koopman. **Vk en H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Zeer grootzadige schokker, niet vrij van neiging tot rondheid. Levert nogal wat piksel. Vroeg en laterforsch ontwikkelend. Weinig vertakt; moet een vrij dichte stand hebben om een vol gewas te leveren. De opbrengst is dan, bij overigens gunstige omstandigheden, ongeveer gelijk met die van Mansholt's schokker. Ze bloeit wat langer door en rijpt iets later; het stroo is bladrijk. Gevoelig voor kwade harten en voor ascochyta.

CAPUCIJNERS.

L — 814. GRONINGER BLAUWPFUL. — * — Dit landras wordt onder toezicht van den Keuringsdienst Groningen in stand gehouden door **D. Huizinga, Kantens** (tevens **H**).

Lang en slap van stroo, bladrijk en goed opbrengend; wordt alleen of soms in menesel met Waalsche boonen verbouwd. Rijpt na groene erwten. Moet bij voorkeur vroeg, doch kan ook zeer laat gezaaid worden. De peulen zijn, met een enkele uitzondering, niet blauw maar groen, het zaad is vaal en licht gedeukt.

In de laatste jaren wordt deze capucijner in groenvoedermengsels gebruikt. Kan ook op ontginningen beproefd worden.

B — 519. HALA CAPUCIJNER. — * — Kr. Mansh. kortstroo vale capucijner × Langstroo rozijn × [(vroege Hollandsche cap. × grauwe stamcap.) × Mansh. kortstroo schokker]. 1925 en 1933. **K en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Het gewas is forsk. waardoor goede grondbedekking verkregen wordt. Stroo half lang en behoorlijk stevig. Moet vroeg gezaaid worden. Bloei begint zeer vroeg, doch gaat iets lang door. Weinig last van ascochyta en van valsche meeldauw, wel echter van knopmade en kwade harten.

Kan vooral op zware gronden ter beproeving worden aanbevolen in vergelijking met landrassen van capucijners. Kwaliteit en opbrengst worden daar gunstig beoordeeld.

N — 690. GRUNO RCZIJNERWT. — * — Kr. Langstroo Noord-Hollandsche grauwe × [Kortstroo grauwe Cap. × Vroege Hollandsche Cap.] × Kortstroo Schokker]. 1922 en 1936. **K en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Komt in eigenschappen vrijwel overeen met Hala capucijner, bleeit nog iets vroeger; heeft iets minder stroo en bruin gemarmerd zaad. Moet met zorg geogst worden daar vochtig zaad van rozijnerwt en gemakkelijk verkleurt. Ook bij bewaring in het licht wordt het donker. Is eenigszins vatbaar voor ascochyta en gevoelig voor kwade harten.

VOERFRWTEN.

L — 971. LIMBURGSCH GELE VOERERWT. — Kleinzadige, gele erwt, die in Limburg op zandgrond vanouds voorkomt. Zaadopbrengst daar behoorlijk met veel stroo. Komt ook voor beproeving als groenvoedergewas in aanmerking.

L — 972. BOERENGRAUW. — Kleinzadige, langstroo, grauwe erwt, die in Utrecht als oud landras voorkomt. Komt als groenvoererwt in aanmerking bij zomerzaai en op stoppels.

Valsche meeldauw (*Percnospora viciae*) treedt op bij vochtig warm weer. Aan den bovenkant der bladeren ziet men geelwitte, later meer bruingele vlekken. De onderkant wordt bedekt met een grijs-violet schimmelpuis. Ook jonge scheuten en ranken worden aangetast.

Landbouwers, helpt in Uw eigen belang mede den handel in zaaizaad van grassen, klavers, voederbieten en voedergewassen op hetzelfde peil te brengen als die in zaaigranen, peulvruchten en aardappels. Steunt den gecontroleerden bona fiden handel.

D. AFGEVOERDE ERWTENRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
61. Mansholt's Fletumer rozijn . . .	1924	1931	B
60. Wiersma's Elsma schokker . . .	1927	1931	N
21. Mansholt's kortstroo groene . . .	1924	1934	A
90. Mansholt's kortstroo vale capucijner	1925	1934	B
509. Koopman's Deka Kroonerwt . . .	1931	1935	N
106. Koopman's Glory schokker . . .	1925	1936	A

Geschatte gemiddelde oogstwaarde der erwtenrassen.

	Zaad- Handelsprijs		Oogst- opbr. gelezen zaad	Oogst- waarde	Oogst- waarde
	zaad	zaad	zaad	stroo	totaal
Groene erwten.					
Unica (standaard)	100	100	100	15	115
Gekr. extra korte	99	102	101	16	117
Plukerwt	99	101	100	15	115
Corona	94	104	98	16	114
Schokkers.					
Zelka (standaard)	100	100	100	10	110
Mansh. schokker	88	104	92	10	102
Jumboka	87	107	93	10	103

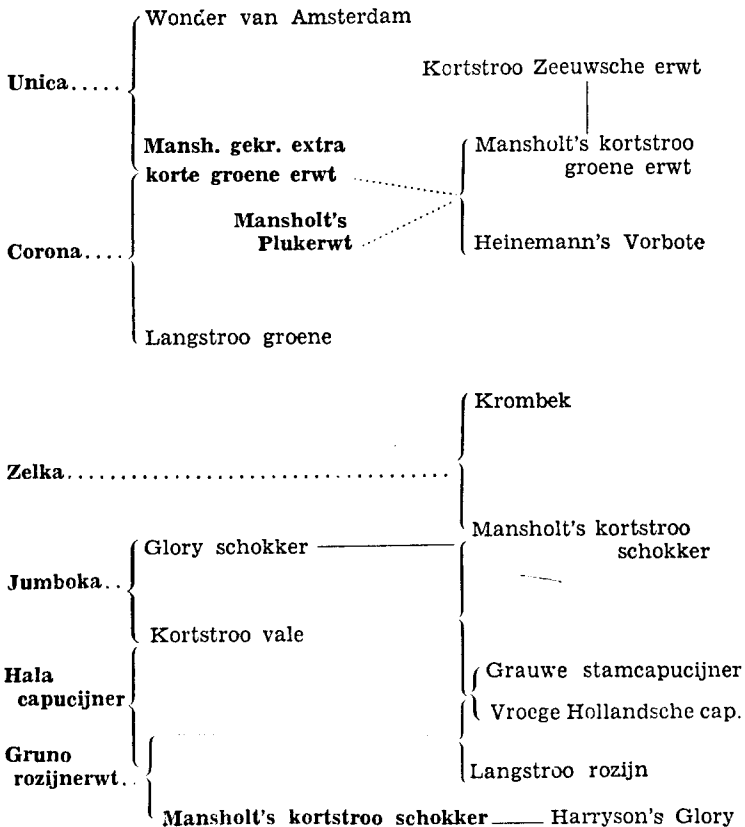
De schokkers kunnen niet overal met succes worden verbouwd. Ook bewegen de prijzen van schokkers en ronde groene erwten zich vaak m.o.m. onafhankelijk van elkaar, zoodat men in bovenstaande tabel de beide greepen afzonderlijk moet beschouwen.

N.B. Men hechte aan dit staatje geen overdreven waarde, doch vergelijkte het met eigen ervaringen! Behalve van de oogstwaarde, als boven becijferd, hangt de waarde der rassen van tal van andere eigenschappen af, als grondbedekking, rijp.ngstijd, gevoeligheid voor ziekten en weersinvloeden.

VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE RASEIGENSCHAPPEN VAN ERWTEN.

Hooge cijfers duiden op gunstige ontwikkeling der betrokken eigenschap. In regel 1 en 3 is een hooger cijfer geplaatst naarmate het stroo korter resp. armer aan blad is. In regel 14 wordt groote stroo-opbrengst door een hoog cijfer weergegeven.

	Groene erwten		Schokkers		Capucijners	
	Mansh. ^{gekr.} extra korte	Plukerwt Unica	Jumboka Mansholt's Zelka	Groninger Blauwpen	Hala cap. Gruno Rozijn	
1. Kortheld van stroo	8	9	5	3	6	6
2. Stevigheid van stroo	8	8 ⁵	7	4	7	7
3. Bladarmoede	8	8 ⁵	6	5	6	6
4. Vroegheid van begin bloei	8	8	8	8 ⁵	9	9
5. Kortheld van den bloei	7 ⁵	8	6	5	5	5
6. Vroegheid van rijping	7 ⁵	8	6	7	7 ⁵	7
7. Hoogte peulaanzetting	8 ⁵	9	8	7	7 ⁵	7
8. Grootte der erwten	7	6 ⁵	9	8	9	9
9. Rondh. (Sch. en cap.:gedekth.)	6	7	8	9	8	8
10. Kleur	7 ⁵	7	7	7	7	8
19. Marktbaar gedeelte	7	6 ⁵	6	6	6	6
11. Marktwaarde	6 ⁵	6 ⁵	9	8 ⁵	9	9 ⁵
12. Geschiktheid v. pluk en conserve	6 ⁵	7	—	—	—	—
13. Zaadopbrengst	9	9	7	7	6 ⁵	6
14. Stroo-opbrengst	6 ⁵	6	8	9	8	7
15. Resistentie tegen slecht weer ..	5 ⁵	6	5	6	5	5
16. Resistentie tegen Ascochyta ..	8	6	4	4	9	7
17. Resistentie tegen knopmade ..	7 ⁵	8	6	6	6	6
18. Resistentie tegen kwade harten	8	8	4	5 ⁵	6	6

De vier veldboonensorten (Waalsche-, wier-, paarde- en duiveboonen) vertoonen in meerdere eigenschappen in de genoemde volgorde een stijgende of dalende reeks. De Waalsche boon heeft de grootste en de platste zaden, het geringste aantal peulen, de laagste peulaanzetting, de kleinste strcolengte, de lichtste bloemkleur, de vroegste blei- en rijpingstijd. Waalsche en wierboonen worden uitsluitend op kleigrond verbouwd. Duiveboonen, hoewel niet zeer smakelijk, komen in aanmerking ter beproeving als groenvoedergewas.

WAALSCH E BOONEN.

A — 323. ADRIE WAALSCH E BOON. — † — Selectie uit Friesch landras. 1919 en 1929. **K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de F. M. v. L., Leeuwarden. **H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Productief ras met stevig stroo van voldoende lengte. Zaad groot, plat, blank, goed gevuld, deels witneuzig.

N — 691. MANSHOLT'S WAALSCH E BOON. — † — Sel. uit landras. 1926 en 1936. **K en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Onderscheidt zich van Adrie door iets minder stukkig zaad. De opbrengst is goed. Weinig witneus.

N — 951. ABUNDA WAALSCH E BOON. — Sel. uit gewone langscheden. 1934 en 1938. **K en H:** N.V. Zwaan en van der Molen, Voerburg.

Iets langer stroo dan Adrie. Groote, blanke, goed gevulde boonen, enkele witneuzen.

WIERRONEN.

A — 25. MANSHOLT'S WIERBOON. — † — Sel. uit landras. 1886 en 1892. **K:** J. H. Mansholt †. **Vk en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Staat in lengte van stroo, vroegrijpheid, peulaanzetting en grootte

der zaden tusschen Waalsche en paardeboonen in. Stevig stroo. Het zaad is vrij plat. Brengt op geschikte gronden meer op dan paardeboonen. Het blad valt tijdig af.

PAARDEBOONEN.

L — 813. OLDAMBSTER PAARDEBOON. — † — Dit vanouds bekende landras wordt thans onder toezicht van den Keuringsdienst Groningen in stand gehouden door het Eigen landbouwbedrijf der Gem. Groningen bij den Dollard, Drieborg (tevens H).

Vrij lang, nogal bladrijk stroo. Rijpt iets laat. Goede, iets hooge peulaanzetting. Vrij stukke boonen. Veldcende gevuld. Goede opbrengst.

L — 815. LIMBURGSCH E PAARDEBOON. — † — Dit landras wordt thans onder toezicht van den Limburgsche Land- en Tuinbouwbond in stand gehouden door E. à Campo, Merkelbeek. **H:** Limburgsche Land- en Tuinbouwbond (Afd. Landbouwbelang), Roermond.

Heeft in vergelijking met de Oldambster een goeden indruk gemaakt. Het stroo is iets langer doch goed stevig. Rijpt iets vroeger. Tamelijk blank zaad.

N — 695. BUNICA PAARDEBOON. — † — Selectie uit landras. 1930 en 1936. **K:** het I.v.P., Wageningen. **Vm en H:** Mij. de Wilhelminapolder bij Goes.

Forsch, nogal laatrijp gewas met mooie, ronde, zeer gevulde boon. De productiviteit in vergelijking met andere rassen schijnt van de groeiplaats af te hangen, vooral op middelmatig zware kleigronden bleek ze zeer goed, op zeer vruchtbare gronden minder.

De boonenkever (*Bruchus* sp.) legt haar eieren aan de zeer jonge peulen. De larven boren zich in het ontwikkelende zaad, doorloopen het popstadium, terwijl in het rijpe zaad de pop tot kever veranderd is. Voor den winter kruipt de kever uit het zaad.

DUIVEBOONEN.

A — 433. NIKI DUIVEBOON. — † — Selectie uit landras. 1922 en 1927. K: N. Koppes †. Vk en H: Zaaizaadver. Z.A.P., Anna Paulowna.

Kleinzadige, vrij ronde, goed gevulde, blanke boon. Aanvankelijk trage, later vlugge ontwikkeling. Vrij lang, matig stevig stroo. Late blei en rijping. Flinke en hooge peulaanzetting. Goed opbrengend.

D. AFGEVOERDE VELDBOONENRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
62. I.v.P.'s Lugduna tuinboon	1924	1925	B
424. I.v.P.'s Mimi duiveboon	1929	1934	B
447. Wiersema's Bierumer waalsche boon.	1929	1935	N
613. Füllberg's paardebcoon	1934	1937	N

† N. Koppes overleed 19 Januari 1934.

Rusteloos wordt door Uwe eigen Organisaties en door de Rijksinstellingen in het belang van een goede zaaizaadvoorziening gewerkt.

Het ligt op den weg van iederen landbouwer om dit werk te steunen.

**VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE RASEIGENSCHAPPEN
VAN VELDBOONEN.**

In deze tabel zijn hooge cijfers geplaatst naarmate de betrokken eigenschap gunstiger is ontwikkeld. Verder zijn groote bladrijkeid, lengte, aantal stengels, aantal en grootte der boonen en lage peulaanzetting met hooge cijfers aangeduid.

	Abunda	Adrie	Mansholt's Waaalsche	Mansholt's wierboon	Bunica	Limburgsche	Oldambster	Niki
1. Vroegheid grondbedekking	7	7	7	6 ⁵	7	6	6 ⁵	6
2. Lengte van stroo	6 ⁵	6	6	7	8	8	8	9
3. Stevigheid	8	8	7	7 ⁵	8	7	7 ⁵	6
4. Bladrijkeid	7	7	6 ⁵	7	7 ⁵	7	7	8
5. Vroegheid van begin bloei	8 ⁵	8	8	7	6	6	6	5 ⁵
6. Kortheid van bloei	7	7	7	6	6	6	6	5 ⁵
7. Vroegrijpheid	7 ⁵	7 ⁵	7	7	5 ⁵	6	6	5
8. Laagte van peulaanzetting	3 ⁵	8 ⁵	3	8	6	6	6	5
9. Plantgetal	6	6	6	7	7	7	7	8
10. Aantal peulen per stengel	6 ⁵	6	6	7	7	7	7	9
11. Aantal zaden per peul	6 ⁵	6	6	6 ⁵	7	7	7	8
12. Grootte der boonen	9 ⁵	9	8	7 ⁵	6	6	6	5
13. Kleur der boonen	8	8	7	7 ⁵	7	6	6	7
14. Gevuldheid der boonen	7	7	7	7 ⁵	9	7	7	9
15. Marktbaar gedeelte	7	7	7	7	6 ⁵	6	6	7
16. Marktwaarde	8 ⁵	8 ⁵	8	7	7	6 ⁵	6 ⁵	8
17. Zaadopbrengst	7	7 ⁵	7	8	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	6 ⁵
18. Stroo-opbrengst	6 ⁵	6	6	6 ⁵	7	7	7	8
19. Resistentie tegen bladluizen ..	5 ⁵	5	5	6	6	6	5	6 ⁵
20. Resistentie tegen boonenkever .	6	6	6	7	7	8	8	7
21. Resistentie tegen zaaduitval ..	6	6	6 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	7	7

BRUINE BOONEN.

A — 304. CEKA BRUINE BOON. — † — Stam uit Zeeuwsch landras. 1922 en 1928. **K:** Ir. C. Koopman. **Vk** en **H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Algemeen in de grootcultuur verbouwd, productief ras, met lang stroc en groete lange en lichtbruine zaden. Bloeit wit, vrij vroeg en in den top; middenlaat rijp.

Weinig gevoelig voor mozaïek en vlekziekte, zeer gevoelig voor vetvlekkenziekte *) en soms aangetast door roest.

A — 302. AKA BRUINE BOON. — † — Stam uit Zeeuwsch landras. 1922 en 1937. **K:** Ir. C. Koopman. **Vk** en **H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Kleine, ronde boon, iets donkerder bruin dan Ceka, Walchersch type. Vroeger rijp. Paars bloeiend Vrij goede opbrengst, van in den regel gezochte kwaliteit. Evenals Ceka weinig gevoelig voor mozaïek en zeer gevoelig voor vetvlekkenziekte. Kalibehoefstig; vraagt goed land.

De belangrijkste boonenziekten zijn:

1. De **mozaïekziekte**, veroorzaakt door een virus (Phaseolus virus no 1).

Te herkennen aan de pas-volwassen bladeren, waarvan randen en punt naar beneden ombuigen. Op de blaafschijven naast donkergroene, glanzende omhoog gebobbelde deelen, lichtgroene doffe vlakke gedeelten; grens tusschen deze beiden scherp.

De ziekte gaat in een grooter of kleiner % met het zaad over en wordt op het veld door bladluizen verspreid.

Onder veldomstandigheden witte boonen zeer gevoelig, verschijnseelen zeer duidelijk; bruine boonen weinig gevoelig, ziektebeeld flauwer.

2. De **vetvlekkenziekte**, veroorzaakt door bacteriën (Phycomonas medicaginis var. phaseolicola en misschien nog meer soorten).

Ziekte het beste te herkennen aan kleine en groote vetvlekken op de peulen; centrum van deze vlekken roodbruin verkleurend. Verder vetvlekken op de bladeren, waarvan centrum spoedig onder bruinkleuring verdroogt, zoodat er een bruin vlekje met een vette rand overblijft; groote nerven aan de achterzijde roodbruin verkleurend

WITTE BOONEN.**L — 597. WALCHERSCHE WITTE BOON (Landras).**

Witte boonen worden tot dusverre hoofdzakelijk op Walcheren, vooral op het noorderlijk deel daarvan, geteeld. Ze zijn teerder op het gewas dan bruine boonen en geven een lagere opbrengst, doch de handelswaarde is aanmerkelijk hooger. Het is de vraag of het gewas elders dan op Walcheren voldoen zal, blijkbaar wordt het op andere plaatsen, vooral op zware en kalkarme gronden, te rankerig en te laat rijp.

Uit het landras, dat vrijwel verdwenen is, zijn de volgende zuivere stammen gekweekt die zich onderscheiden door gelijkmatigheid, ook van het zaad, en door grooter productiviteit.

B — 599. BLANCA WITTE BOON. — † — 1930 en 1934. K: J. Mesu, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool, Goes. Vm en H: P. Brasser, Kleverskerke.

Productief, betrekkelijk vroeg rijpend, bij gunstig weer weinig rankend. Zaad iets klein, doch uniform en van een mooie witte kleur. glanzend. Zeer gevoelig voor mozaïek; onvatbaar voor vetvlekkenziekte.

N — 692. WALCHERIA WITTE BOON. — † — 1931 en 1935. K en H: A. L. Louws, Oostkapelle (Post Grijpskerke, Z.).

Gelijkmatig en tijdig rijpend, grootbladig, bij gunstig weer weinig rankend. De stand moet niet te dun zijn. Glanzend zaad. Vol-

Ook deze ziekte gaat over met het zaad; bij de verspreiding in het veld speelt de regen waarschijnlijk een rol.

Bruine boonen zeer gevoelig, witte daarentegen onvatbaar op het veld.

3. Devlekziekte (= anthracnose = gaatjesroest, maar geen echte roest), veroorzaakt door de schimmel *Colletotrichum* (= *Gloeosporium*) *Lindemuthianum* is van minder belang voor bruine en witte boonen.

Men zou deze ziekte kunnen verwarren met vetvlekkenziekte; verschil: op de peulen geen vetvlekken met (later) roodbruin centrum, maar bruine ingezonken vlekken met smalle roode of oranje-kleurige rand. Verder grijsbruine bladvlekken met bruine rand en zwarte langwerpige stengelaantastingen.

gens sommige waarnemingen is deze stam nogal bestand tegen koud weer na de opkomst. Zeer gevoelig voor mozaiek; onvatbaar voor vetvlekkenziekte.

N — 1035. **WITTE STAMBOON CB** — † — Kr. Walchersche witte
 × Aka. 1930 en 1940. **K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.**

Ranklooze witte stamboom, rijpt aanzienlijk vroeger dan het Walchersch type en kan vermoedelijk overal verbouwd worden. Opbrengst waarschijnlijk goed, de kwaliteit moet nog nader blijken.

D. AFGEVOERDE STAMBOONENRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
303. Koopman's Beka bruine boon	1927	1934	B
63. Mayer Gmelin's Major bruine boon	1925	1935	N
467. Ampt's bruine boon	1932	1936	N
598. Mesu's Vera witte boon	1934	1937	B

Vlaardingen Superfosfaat

Granumix

N. P. K. - MENGMESTSTOFFEN

alle prima producten van de

Coöperatieve Kunstmestfabriek - Vlaardingen

„De Friesche Zon“

Origineele „Jubilé“ wintertarwe.

Origineel blauwbloem zaailijnzaad:
ras „Liral Crown“ (N.A.K.-gekeurd)

Friesch witbloem „Concurrent“
zaailijnzaad.

Friesche pootaardappelen van
de vruchtbare zeekelegronden

Alle Zaaigranen – Zaaizaden – Klaverzaden

FIRMA B. C. ALGRA - STIENS (Fr.)

Hofleverancier

D. J. van der Have

Zaadteelt en Zaadhandel sinds 1879

KAPELLE-BIEZELINGE

Wetenschappelijk Selectiebedrijf van

Bieten- en andere Landbouwzaden

Prijzen en inlichtingen op aanvraag.

In onderstaande lijst is de aloude onderscheiding tusschen wit- en blauwbloeïend vlas gehandhaafd. Hiermede is niet uitgemaakt, dat er verband bestaat tusschen bloemkleur en overige eigenschappen, een meening, die is blijven voortleven uit den tijd, dat men eigenlijk slechts twee vlassen kende: het blauwbloeïende Oostzeevlas en het iets grovere Friesche witbloeï.

Sedert eenige jaren heeft Concurrent, die als een uiterst gunstige representant van het Friesche vlas te beschouwen is, vrijwel alle andere rassen overvleugeld. Het is een productief, sterk en oogstzeker practijkras, dat in gunstige omstandigheden ook goede tot zeer goede kwaliteit levert.

Vocal in België blijft vraag bestaan naar echte kwaliteitsvlassen, die naar men meent blauwbloeïend moeten zijn. Hoewel deze voorliefde voor blauwbloeïende rassen zich voor en na ook uit in den prijs, kan tot dusverre niet geconstateerd worden, dat Concurrent door deze strooming bedreigd wordt.

1939 was een slecht vlasjaar en heeft onvoldoende gegevens opgeleverd om het oordeel over nieuwe rassen te versterken. Wel is gebleken dat de blauwbloeïende rassen meer van droogte te lijden hadden dan Concurrent.

WITBLOEIEND.

A — 330. CONCURRENT VLAS. — † — Stam uit Friesch witbloeï vlas. 1921 en 1929. **K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de F.M.v.L., Leeuwarden. **H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Wordt zowel in ons land als bij de zuidelijke bureu over het geheel zeer gunstig beoordeeld wegens goede stroo- en zaadopbrengst, grote oogstzekerheid, goede lengte, hooge vertakking, hoog vezelgehalte en goede kwaliteit. Het neemt in ons land een overheersende plaats in.

Voldoende resistent tegen roest en doode harrel en behoort tegen brand. Worteleinde soms gekrmd. Weelderiger, steviger en later rijp dan de blauwbloeïers. Goed gelijkmatig.

L — 614. FRIESCH WITBLOEI VLAS. — § — Landras, dat in den loop der jaren door verschillende verbouwers geselecteerd werd en daardoor geen groote variatie vertoont. Wordt onder toezicht van de Friesche Maatschappij van Landbouw op beperkte schaal in stand gehouden. Dit landras is practisch geheel door Concurrent verdrongen.

BLAUWBLOEIFND.

A — 311. BLEND A VLAS. — Sel. uit Zweedsch landras. 1918 en 1926. **K:** Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Iets kort, niet zeer egaal, fijn, vroegrijpend vlas met niet zeer hooge stroo- en kleine zaadpbrengst. Hoog vezelgehalte en zeer goede vezelkwaliteit. Vatbaar voor brand en iets voor doode harrel. * Het gewas is teer en wat slap; alleen aan te bevelen voor uitstekende vlasgronden.

B — 310. HERCULES VLAS. — Sel. uit Russisch landras. 1918 en 1926. **K:** Zweedsche Zaaizaadveren., Svalöf. **Vm en H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Bezit meer resistentie tegen vlasbrand dan alle andere rassen. Op overigens goede gronden, die in lichte mate vlasbrand vertoonen, verdient dit ras de voorkeur. Voor blauwbloei vlas bezit dit ras overigens geen uitmuntende kwaliteit.

* **Botrytis** tast de jonge vlasplanten aan en kan ook in een later stadium schadelijk zijn, wat eveneens met **Fusarium** het geval is. **Doode harrel (Phoma)** treedt daarentegen eerst na den bloei op; soms zeer onverwacht; de aangetaste planten worden bruin.

Vlasroest of „zwartstip” (**Melampsora lini**) veroorzaakt vrij groote, bruinzwarte vlekken op de stengels. Ook op de bladeren komen ze voor. De vezels der aangetaste planten breken gemakkelijk, zoodat de kwaliteit schadelijk wordt beïnvloed.

Vlasbrand (Asterocystis radialis) kan zeer schadelijk zijn en op besmette perceelen de teelt van vlas onmogelijk maken. Het geel worden der bladeren zet zich naar boven toe voort, terwijl de lengtegroei sterk belemmerd wordt, waarna de stengel verkleurt en afsterft.

B — 877. BLAUWE STER VLAS. — † — Selectie uit Almenum vlas. 1926 en 1937. **K en H: Fa W. C. Postma, Harlingen.**

Vrij lang en fijn vlas, egaal van lengte en van matige stevigheid. Goede vezelkwaliteit.

Vatbaar voor brand en voor roest. Alleen te beproeven op prima vlasgronden, die niet met brand besmet zijn. Schijnt op zwaren grond goed tot zijn recht te komen. Verdraagt weinig stikstof.

N — 945. LIRAL CROWN VLAS. — † — Selectie uit blauwbloei handelszaad. 1920 en 1932. **K:** Linen Industry Research Association Lambeg, Lisburn, Noerd-Ierland. **Vm en H: Fa B. C. Aigra, Stiens.**

Vlug ontwikkelend, vroegrijpend, iets kort, blauwbloei vlas. Betrekkelijk stevig. Nogal vatbaar voor brand.

D. AFGEVOERDE VLASRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr
92. v. Lochow's blauwbloei vlas stam 7	1925	1927	N
108. I.v.P.'s Gruno vlas	1925	1929	N
109. Postma's Almenum vlas	1925	1931	B
325. Dorst's Bella vlas	1928	1932	N
328. Dorst's Concordia vlas	1929	1932	N
153. Hijlkema's Excello vlas	1926	1935	A
93. Dorst's Alba vlas	1925	1936	B
532. Fleischmann's F 496	1932	1936	N
309. I.v.P.'s Texala vlas	1927	1937	A
573. Hijlkema's Giganta vlas	1934	1937	B

Neemt kennis van het werk der
vlasstudiecommissie.

VERGELIJKEND OVERZICHT DER RASEIGENSCHAPPEN
VAN VLAS.

Hooge cijfers beteekenen, dat de eigenschap in gunstige mate ontwikkeld is. In regel 7 beteekent een hoog cijfer: vroeg. In regel 14: hoog cijfer = veel stroo (weinig zaad).

	Concurrent	Blauwe Ster	Blenda	Hercules	Liral Crown
1. Vroegheid van ontwikkeling ..	8	7 ⁵	7	7	8
2. Lengte stroo	8	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	7 ⁵
3. Fijnheid van blad	6 ⁵	7 ⁵	7 ⁵	8	7 ⁵
4. Hoogte van vertakking	8	8	7 ⁵	8	7 ⁵
5. Mate van vertakking	3	8	7 ⁵	8	7 ⁵
6. Gelijkmatigheid	8	8	8	8	8
7. Vroegrijpheid	6 ⁵	7 ⁵	8	7	8 ⁵
8. Opbrengst aan stroo	9	7 ⁵	7	7 ⁵	7 ⁵
9. Kwaliteit stroo	8	8	9	8	8 ⁵
10. Vezelgehalte	8 ⁵	8	8	8	—
11. Vezelkwaliteit	8	8 ⁵	9	8	—
12. Zaadopbrengst	8	7	6	6 ⁵	7
13. Grootte zaad	8	7	6	7 ⁵	7
14. Verhouding stroo : zaad	7 ⁵	8	8 ⁵	8	8
15. legeren	8 ⁵	6 ⁵	7	7 ⁵	8
16. Resis- brand	6 ⁵	5	5	8 ⁵	5 ⁵
17. tentie roest	7 ⁵	6 ⁵	6 ⁵	7	7
18. tegen Botrytis	7	7	7	7	—
19. doode harrel	7	6 ⁵	6	6	6 ⁵

KANARIEZAAD.

L — 470. SPAANSCH KANARIEZAAD. — † — Wordt als landras in stand gehouden door **Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)**.

Ontwikkelt en rijpt vroeger dan het Friesche landras; aanvankelijk meer, in een later stadium minder blad; goede dekvrucht. Meer uitstoevend en minder legerend dan Friesch, harder en iets korter stroo.

Korrel grooter dan die van het Friesche, zoodat iets meer zaai-zaad noodig is. Opbrengst goed. Soms iets hooger geprijsd.

Oordat het Spaansch kanariezaad niet gemakkelijk legt en uitvalt, kan het in doodrijpen toestand gezicht worden; het behoeft dan niet lang in hek te staan en loopt daardoor minder kans op vogelbeschadiging. Ook is het dan gemakkelijk te dorschen, terwijl het minder rijp gezicht niet gemakkelijk dorscht en dan licht gepelde korrels krijgt.

L — 463. FRIESCH KANARIEZAAD. — § — Landras, dat onder toezicht van de Friesche Mij. v. L. is in stand gehouden, doch niettemin dreigt te verdwijnen.

Bladrijker en langer van stroo dan Spaansch; iets later rijp. Opbrengst lager. Gemakkelijk te dorschen. Kan, op gronden, waar kanariezaad wil groeien (goede kalitoestand), als groenvoedergewas worden beproefd.

KOOLZAAD.

A — 28. MANSHOLT'S HAMBURGER KOOLZAAD. — † — Sel. uit handelszaad eener Hamburger firma. 1895 en 1899. **K** en **H**: **Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)**.

Egaal kort stroo, vroegrijp; bleem lichtgeel. Korrel vrij klein. Opbrengstvermogen zeer goed.

Geeft gedurende meerdere jaren opslag, vooral in droge jaren. Op lichten grend kan dit kwaad worden beperkt door den stoppel niet direct te ploegen maar te eggen.

Moet vroeg, liefst vóór half Augustus, gezaaid worden. Dit ras wordt algemeen verbouwd. Kan op roggestoppel (zandgrond) beprcefd worden als groenvcedergewas.

KARWIJ.

A — 30. MANSHOLT'S KARWIJ. — † — Sel. uit N. Holl. landras. 1902 en 1908. **K en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Iets later rijpend dan het landras. Aanvankelijk laagblijvend gewas, later wordt het stroo middelmatig lang. Opbrengstvermogen goed, ook het olie- en carvengehalte.

A — 456. VOLHOUDEN KARWIJ. — † — Sel. uit N. Holl. landras. 1924 en 1930. **K:** P. Kistemaker, Kolhorn. **H:** Zaaizaadtelersver. „Waard en Groet”, Kolhorn.

Forsch en vroeg ontwikkelend, stroo stijf. Volgens sommigen sterk tegen nachtvorsten. Zaad groot; opbrengst gelijk aan die van Mansholt's karwij, het oliegehalte is soms iets lager, doch het verschil is onbelangrijk.

L — 679. NOORD-HOLLANDSCHE KARWIJ. — † — Landras. Wordt onder toezicht van de Holl. Mij. van Landbouw in stand gehouden door J. Breebaart Kz., Winkel (H) en door de Zaaizaadvereen. Z.A.P., Anna Paulowna (H).

Goed opbrengend.

MOSTERD.

A — 161. MANSHOLT'S GELE MOSTERD. — † — D — Sel. uit landras. 1919 en 1925. **K en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Egaal gewas, goede opbrengst, goede kwaliteit; stroo korter dan van gewone gele mosterd en zeer stevig.

Begint ook als groenvcedergewas aandacht te trekken.

MAANZAAD.

A — 477. NOBEL BLAUWMAANZAAD. — † — Sel. uit landras. 1925 en 1931. **K:** E. Diekhuis, Oldehove. **H:** Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling.

Onderscheidt zich door fersche groei, licht blad met scherp ge-teekende bladmerken en iets late bloei en rijping. Vangt door vrij lang stroo en rijke bebladering nogal wind. Platronde koppen, tegen het rijpen blauw berijpt. Groot zaad met een mooie diep blauwe kleur; zeer goede opbrengst.

A — 162. MANSHOLT'S BLAUWMAANZAAD. — † — Sel. uit landras. 1920 en 1925. **K en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

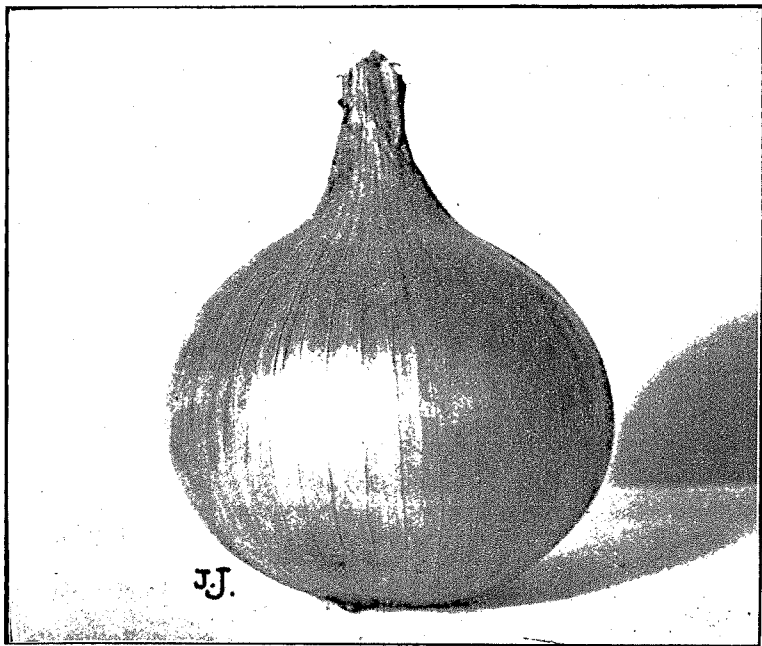
Gelijkmatig en zuiver, licht-bloeiend, met stevig stroo. Vrij vroeg. Lichtblauw zaad van goede kwaliteit. Onbrengst goed. Vroeg zaaien wordt aanbevolen, mits de grond geschikt is.

B — 647. EMMABLOEM BLAUWMAANZAAD. — † — Afgezon-derd uit Mansholt's blauwmaanzaad. 1926 en 1931. **K en H:** P. J. Timmers, Klundert.

Meer blad dan Mansholt's, koppen meer neervormig. Gelijkijdig bloeiend en rijpend; productief. Mooi lichtblauw zaad.

D. AFGEVOERDE HANDELSGEWASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
64. I.v.P.'s Vada koolzaad	1924	1928	B
65. Zijlstra's zaadhoudende karwij	1924	1927	B
66. I.v.P.'s Albion gele mosterd	1924	1929	B
67. I.v.P.'s Zaza blauwmaanzaad	1924	1930	B
74. Broekema's Premier kanariezaad	1925	1934	A
318. Boonman's Boma blauwmaanzaad	1931	1936	N
476. Diekhuis' Hispano kanariezaad	1931	1939	B

UIEN „BOLA” Jongs Origineele (naam wettig gedeponeerd)

Weer zijn we een jaar verder met het selecteeren van onze „BOLA”-selectie. Nog gunstiger wordt „BOLA” beoordeeld dan vorig jaar, trots het resultaat dat toen werd bereikt. Wij besteden al onze krachten om „BOLA” te maken tot de beste van de beste. En dit is in Uw belang! Let eens op de opbrengst, de zuiverheid (geen roode of verbasterde) de hardheid en de buitengewone houdbaarheid Vraagt ook U ons **UIENZAAD „BOLA”**. Onze oogst is juist binnen en wij hebben prima zaaizaad beschikbaar.

Langendijker Zaaiteelt & Zaadhandel Jacob Jong, Noordscharwoude.

Door de zorg van de Ned. Uienfederatie te Middelharnis was het mogelijk de selectiewedstrijden op hooger peil te brengen. Thans kan onderstaande groepeerings in het materiaal worden gemaakt.

I. ZEEUWSCH TYPE.

Deze groep onderscheidt zich door houdbaarheid. Ze is minder productief dan groep II, maar het Zeeuwsche type leent zich voor langdurige bewaring en voor export naar verre landen. Deze uien zijn m.o.m. omgekeerd peervormig en bevatten een grooter of kleiner percentage inwendig rood.

L — 616. ZEEUWSCHE BRUINE UI.

Matig productieve, omgekeerd peervormige tot bolvormige, zéér duurzame, roodtinte ui.

A — 423. PERIJKA UI. — † —. 1922 en 1928. K: Ir. C. Koopman. Vk en H: Centraal Bureau, Rotterdam.

Vroegrijpe, omgekeerd peervormige, matig productieve, zéér duurzame ui met tamelijk weinig dikhalzen. Hoog percentage roodkleuring.

A — 664. SELECTIE P. VOOGD. — † —. K en H: P. Voogd, Goedereede.

Vroegrijpe, omgekeerd peervormige, productieve duurzame ui met vrij veel dikhalzen. Tamelijk laag percentage roodkleuring.

N — 1024. SELECTIE IR. J. B. MIJS. — † — K en H: Ir. J. B. Mijs, Sommelsdijk.

Zéér vroegrijpe, omgekeerd peervormige, matig productieve, zéér duurzame ui met weinig dikhalzen. Hoog percentage roodkleuring.

II. RIJNSBURGER TYPE.

Zeer productieve doch minder duurzame bolvormige ui met een laag percentage inwendig rood.

L — 615. RIJNSBURGER UI.

Productieve, min of meer bolvormige, matig duurzame, blanke ui.

B — 672. FAVORIET UI. — K en H: N.V. Wed. P. de Jongh, Goes.

Vroegrijpe, bolvormige, productieve, tamelijk duurzame ui met weinig dikhalzen. Tamelijk laag percentage roodkleuring.

B — 663. SELECTIE JOHAN VAN NIEUWENHUIJZEN. — † — K en H: Johan A. van Nieuwenhuijzen, Ooltgensplaat.

Tamelijk laatrijpe, bolvormige, productieve, tamelijk duurzame ui met vrij veel dikhalzen. Tamelijk laag percentage roodkleuring.

B — 670. PRODUKA UI. — † — 1927 en 1935. K: Ir. C. Koopman. Vk en H: Centraal Bureau, Rotterdam.

Vroegrijpe, bolvormige, zeer productieve, matig duurzame ui met weinig dikhalzen. Tamelijk laag percentage roodkleuring.

N — 1025. SELECTIE MAARTEN VAN NIEUWENHUIJZEN. — † — K en H: Maarten C. van Nieuwenhuijzen, Ooltgensplaat.

Tamelijk vroegrijpe, bolvormige, zeer productieve, tamelijk harde ui met weinig dikhalzen. Zeer laag percentage roodkleuring.

N — 1026. SELECTIE M. VAN ZIELST. — † — K en H: M. van Zielst, Nieuwe-Tonge.

Vroegrijpe, bolvormige, productieve ui met weinig dikhalzen. Tamelijk laag percentage roodkleuring. De duurzaamheid lijkt matig

III. NOORD HOLLANDSCH TYPE.**L — 617. N.-HOLLANDSCHE STROOGELE UI.**

Productieve, min of meer platte, matig duurzame, blanke ui.

B — 700. BOLA UI. — K en H: J. Jong, Noordscharwoude.

Zeer laatrijpe, bolvormige, zeer productieve, zeer duurzame ui met veel dikhalzen. Zeer laag percentage roodkleuring.

D. AFGEVOERDE UIENRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
668. Gebr. van Namen's Rijnsburger ui	1935	1936	N
669. Hobbel's Rijnsburger ui	1935	1936	N
673. Rijk Zwaan's Rijnsburger ui	1935	1936	N
665. Kersten's Rijnsburger ui	1935	1937	B
667. v. d. Have's Gistelles ui	1935	1937	N
666. Wed. Fondse's Rijnsburger ui	1936	1937	N
701. Geluk's Rijnsburger ui	1936	1937	N
671. Mastenbroek's Rijnsburger ui	1935	1938	N
973. Bakker's Rijnsburger ui	1939	1940	N

UIENTELERS!

Kiest vertegenwoordigers van het Rijnsburger type, voor zoover
U direct wenscht op te ruimen of matig lang te bewaren.

Kiest vertegenwoordigers van het Zeeuwsche type, voor zoover
U zéér lang wilt bewaren of Uwen exporteur exportuieren
voor veraf gelegen gebieden wenscht te kunnen leveren.
Ook Bola is zeer duurzaam.

Heudt bij Uw keuze rekening met vroege en late vertegenwoor-
digers van alle groepen, ter doelmatiger arbeidsverdeeling
bij den uienogst in Uw bedrijf.

VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE EIGENSCHAPPEN DER UIENSELECTIES.

Hooge cijfers beteekenen, dat de eigenschap gunstig ontwikkeld is: zeer duurzaam, zeer hard, geen roodkleuring, geen dikhalzen, zeer vroegrijp.

	I Zeeuwsch type.			II Rijnsburger type.					III N. Hollandsch type.
	Perijka	Sel. Voogd	Sel. Ir. Mijs	Favoriet	Sel. Johan v. Nieuwenhuijzen	Produkta	Sel. Maarten v. Nieuwenhuijzen	Sel. v. Zielst	Bola
1. Duurzaamheid	9	8	9	7	7	6	—	6	9
2. Hardheid	8	7	8	7	7	6	7	7	8
3. Roodkleuring	4	7	4	7	7	7	9	7	9
4. Dikhalzen	7	6	8	8	6	8	8	8	5
5. Vroegrijpheid	8	5	9	8	6	7 ⁵	7	8	5

Opbrengst in % van Perijka.

1939	100	101	103	104	108	—	119	108	110
1938	100	104	91	102	106	107	—	103	112
1937	100	109	—	107	99	112	—	—	99
1936	100	102	—	100	99	99	—	—	111
1935	100	105	—	108	90	104	—	—	97
1934	100	105	—	108	104	106	—	—	—

**Handelaars : toont Uw belangstelling voor
het uienras !**

In de vorige Rassenlijst is uitvoerig uiteengezet waarom, vooral in onzekere tijden, het aantal aardappellrassen in deze lijst grooter moet zijn dan gewenscht is. Er werd toen gewezen op toenemende exportkansen naar ver afgelegene landen en op toenemend verbruik van aardappels voor veevoer.

Thans, nu de oorlogstoestand is ingetreden, is in zekeren zin weer richting ontstaan, zij het een andere dan te voren en zeker een andere dan men zou hebben gewenscht.

Voorziening van de binnenlandsche behoefte staat thans wel geheel op den voorgrond. Bij voortbestaan van den oorlogstoestand is het twijfelachtig wat er van den potereport zal overblijven; toch moge de hoop worden gekoesterd dat deze nooit geheel zal komen stil te liggen en dat tegen het einde van den oorlog ons land gereed zal staan om verschillende afzetgebieden van nieuw materiaal te voorzien. De exportrassen moeten daarom zoo veel en zoo goed mogelijk in stand gehouden worden. Wie daaraan meewerkt, zij het met tijdelijk verlies, zal hopelijk de schade later dubbel en dwars inhalen. Met het oog op de toekomst is dan ook het grootste deel van de exportsoorten in deze Rassenlijst gehandhaafd.

Wat de binnenlandsche voorziening betreft, wij mogen van geluk spreken dat wij in den aardappel zulk een productief en gemakkelijk te hanteeren gewas bezitten, waarvan de cultuur nog zeer kan worden uitgebreid. Vooral voor de veevoedervoorziening lijkt dit een noodzakelijkheid.

Ik heb overwogen de Rassenlijst te verrijken met een afzonderlijk hoofdstukje over voeraardappels, maar heb daar bij nadere beschouwing van afgezien. Uit de gegeven beschrijvingen blijkt in het algemeen wel welke rassen voor dit doel geschikt zijn. En zelden zal men er toe komen aardappels uitsluitend voor fourage te verbouwen. Het komt er dan maar op aan welk heenkomen men overigens voor het product heeft, m.a.w. welke rassen men reeds voor andere doeleinden bezigt. In streken waar men b.v. Industrie verbouwt, is er geen dringende reden andere soorten voor veevoer te kiezen, ook al zijn er die productiever zijn. In gebieden waar men fabrieksaardappels teelt, ligt het voor de hand ook deze voor fourage te telen; de fa-

abriksrassen zijn immers de productiefste die wij bezitten. Zelfs de teelt van Bintjes voor veevoer, daar waar men toch op dezen verbouw is ingesteld, is niet te ontraden. Tenslotte is de Eigenheimer een zeer geschikt ras, ook voor voederbouw.

Naarmate men meer het voornemen heeft den oogst voor veevoeder te bestemmen, kan men aandacht schenken aan het lijstje, dat op blz. 139 is afgedrukt en waarin voor de productiviteit en het gehalte in verschillende gebieden zoo goed mogelijk gemiddelden zijn gegeven. Aan de hand van dit lijstje zij in het bijzonder de aandacht gevestigd op Voran, Eigenheimer, Triumf, Industrie, Gloria, Ultimus, Recrd, Robijn, Iduna en Wilpo. Er moet daarbij uitdrukkelijk gewezen worden op de noodzakelijkheid goed pootgoed te gebruiken. Een gezond gewas van een minder productieve soort levert meer product dan een ziekelijk gewas van een meer productieve. Zorgvuldige cultuur is minstens even belangrijk als een goede rassenkeuze; de beste uitkomsten krijgt men wanneer beide hand in hand gaan.

Er zij nog gewezen op de mogelijkheid aardappels (zorgvuldig bewaard en voorgekiemd pootgoed!) te planten na vroeg gemaaide snijrogge (plm. 1 Mei) en op het vroeg poten van Eersteling (resp. Bintje en Eigenheimer), welke gevolgd kunnen worden door koolrapen of een ander tweede gewas. In het algemeen is combinatie-teelt de beste manier om de hoogste voedingswaarde te produceren: men raadplege het NaCoVo Jaarboekje. Men doet in het algemeen het best voor veevoeder bestemde vroege aardappels gestoomd of desnoods ongestoomd te ensileren.

In ieder der bovengenoemde 5 groepen zijn de rassen zoo goed mogelijk geplaatst in de volgorde van aanbevelens- resp. beproevingswaardigheid. Een uitzondering vormen de knopvarianten, die in aansluiting met hare moederrassen zijn beschreven.

Wanneer een ras uit zijn aard tot verschillende groepen behoort, is het in elke groep op de daarvoor aangewezen plaats vermeld, maar de beschrijving is dan gegeven in die groep, waarin het ras het meest thuis behoort.

De beschrijvingen zijn met vette letter gedrukt wanneer het ras, in de groep waarin het beschreven wordt, zonder voorbehoud ten verbouw of ter beproeving kan worden aanbevolen. Geldt de aanbeveling slechts voor bepaalde omstandigheden, dan is een dunne letter gebezigd. Ook nieuwe en nog weinig bekende rassen (rubriek N) zijn met een dunne letter gedrukt.

Naast de bekende rubrieken A, B en N is de rubriek O gehandhaafd, waarin de rassen zijn opgenomen die wel voor de keuringen van den N.A.K. worden aangenomen, maar die van te weinig betekenis zijn om een uitvoerige beschrijving te wettigen. Het is mogelijk dat enkele dezer rassen mettertijd nog weer naar groep N, B of A worden overgebracht, meer waarschijnlijk echter, dat ze op den duur naar D zullen verhuizen.

Materiaal, afkomstig van pootgoed, door of namens den kweker afgegeven voor proefnemingen, kan slechts met diens uitdrukkelijke machtiging voor de N.A.K.-keuringen worden aangenomen.

Coöperatieve Nederlandsche
Telersvereniging G.A.
Klaaswaal. Telefoon 16.

Pootaardappelen
Zaaiaden

Uitsluitend onder controle N.A.K. Zuid-Holland

AARDAPPEL SELECTIEBEDRIJF
JAC. VAN 'T WESTEINDE

HOFSTEDE „SCHELPKREEK”
NIEUWDORP (bij Goes)

Kweeker van de Westeinder Blauwe.

” ” ” Westeinder Bonte.

Export van Pootaardappelen.

Coöp. Handelsvereniging v.d. N.C.B.

Hoofdkantoor VEGHEL Tel. No. 250

Het adres voor:

Zaaigranen en Pootaardappelen

Verkoopkantoor van

Origineele Prins Hendrik tarwe

De Tarwe voor den zandgrond.

Vraagt onze Prijscourant!

Op de volgende bladzijden vindt men een

ALPHABETISCHE NAAMLIJST DER AARDAPPELRASSEN.

In deze tabel zijn de voor wratziekte onvatbare rassen met **vette letters** gedrukt, de vatbare met dunne, terwijl de rassen Roode Star en Triumpf, die eenigszins resistent, maar niet geheel onvatbaar zijn, onderstreept werden.

Enkele uitwendige kenmerken van de rassen zijn uit de beschrijvingen gelicht en naar deze tabel overgebracht. Met behulp van deze kenmerken zal men, bij twijfel omtrent de identiteit van een ras, zich in enkele gevallen kunnen redden. Maar in den regel zal het noodig zijn daartoe Mededeeling 77 van den Plantenziektenkundigen Dienst te raadplegen, waarin Ir. W. B. L. Verhoeven de botanische kenmerken der aardappelknollen — speciaal de lichtkiemen — uitvoerig heeft beschreven. In moeilijke gevallen blijft het noodig de hulp van Ir. Verhoeven in te roepen. Hiertoe zende men 20 knollen naar den Plantenziektenkundigen Dienst.

In de naamlijst zijn de kenmerken als volgt aangeduid:

vroegrijpheid (10 = zeer vroeg, 9 = vroeg, 8 = vroeg-middenvroeg, 7 = middenvroeg, 6 = middenvroeg-middenlaat, 5 = middenlaat, 4 = laat, 3 = zeer laat);

vleeschkleur (1 = zeer wit, 10 = zeer geel; de practische grens tusschen geel en wit ligt bij 5);

schilverkleuring in het licht (gr = groen, b = blauw, bv = blauwviolet, rv = roodviolet, rb = roodbont) en **kleur van de lichtkiem** (zelfde letterteekens);

looftype, naar 4 hoofdtypes (Eersteling = El, Eigenheimer = Eig, Thorbecke = Th, Roode Star = RS);

bloei (hoog cijfer = veel bloemen);

bloemkleur w = wit, cr = creme, rv = roodviolet, bv = blauwviolet, l = licht, wp = witpunt, () = knoppen vallen ongeopend af, rv ♂ = alleen de mannetjes bloeien en in dit geval rood violet;

het dragen van bessen (hoog cijfer = veelvuldig bessen; S = sporadisch).

NAAM (zie de toelichting op blz. 111)	Blz.	Vroeg-rijpheid	vleesch-kleur	Schil in het licht	Lichttem	Looftype	Bloei	Bloem-kleur	Bessen
						El. Eersteling Eig. Eigenheimer Th. Thorbecke R.S. Roode Star			
Alberta	135	8	7	bv	bv	El.forsch, iets slap	1	wit	0
Alpha	132	4	6	gr	rv	Th. grof	7	rv	3
Arran Banner	136	7	2	gr	rv	Eig.	6	wit	0
Arran Cairn	136	5	3	—	rv	Eig. forsk	7	rv	S
Arran Pilot	136	9	2	gr-bv	bv	Eig. bolbladig	5	bv	0
Belle de Fontenay	136	9	7	bv	bv	Eig. zwak	5	lbv	1
Bevelander	122	6	6	gr	rv	Eig. krachtig	6	cr	0
Bintje	31	8	6	bv	bv	El. forsk	4	wit	0
Deva	119	8	7	gr	gr	Eig. grootbladig	3	wit	0
Duiveland	126	7	7	bv	bv	Fig. bladrijk	5	lbv	0
Dunbar Yeoman	135	9	5	gr	rv	Eig. El.	2	wit	0
Eersteling	116	10	7	gr-rv	rv	Eersteling = El.	(3)	(w)	0
Roode Eersteling	117	10	7	r	rv	El. rood getint	(3)	lrw	0
Volgeling	135	8	7	gr-rv	rv	El. mannetjes	6	wit	0
Eigenheimer	119	7	7	bv	hv	Eigenheimer = Eig.	4	wit	S
Blauwe Eigenh.	120	7	7	b	bv	Eig.	4	wit	0
Bonte Eigenh.	120	7	7	b	bv	Eig.	4	wit	0
Erdgold	136	6	6	rv	rv	Eig. forsk breedbl.	6	wit	6
Evergood	134	7	3	gr	rv	El. opgaand	3	wit	0
Frühmölle	117	9	5	gr	rv	El. plat grootbl.	6	wit	3
Furore	133	5	7	r	rv	RS eerst ijl, later forsk	8	rv/wp	7
Geelblom	118	9	7	bv	bv	El. opgaand	7	wit	0
Gladstone	134	6	3	rgr	rv	Eig. stevig	9	wit	3
Gloria	128	3	6	gr	rv	Th. grof	5	rv	S
Hellena	130	3	4	gr	rv	Thorb. forsk	6	wit	3
Ideaal	133	8	7	gr	rv	El. grofstengelig	2	wit	5
Iduna	125	5	6	r	rv	RS opgaand	7	rv	5
Industrie	131	5	6	bv	bv	Eig. opgaand	5	lbv	2
Iris	119	8	7	gr	rv	El. Eig. achtig	4	wit	S
Katahdin	135	6	3	gr	rv	Eig. grof	4	lbv	8

NAAM (zie de toelich- ting op blz. 111)	Blz.	Vroeg- rijpheid	Vleesch- kleur	Schil in het licht	Lichtkiem	Looftype		Bloei	Bloem- kleur	Bessen
						El. = Eig. = Th. = R.S. =	Eersteling Eigenheimer Thorbecke Roode Star			
King Edward VII	136	7	3	r-gr	rv	Eig. langstengelig	(2)	v(rv)	0	
Komeet	125	6	10	gr	bv	RS. steil	6	bv	2	
Koopman's Blauwe	124	7	7	b	bv	Eig. grootbladig	4	lbv	2	
Limosa	117	9	7	gr	bv	El. plat	(1)	wit	0	
Majestic	135	7	3	rv	rv	Eig.	7	cr-w	S	
Matador	130	5	4	bv	bv	Th. stevig	8	wit	8	
Muntinga 17	136	6	6	bv	bv	Eig.	6	wit	5	
Noordeling	123	6	6	gr	rv	Eig.-Th. stevig	2	crème	0	
Populair	126	3	8	r-gr	rv	RS plat grootbladig	3	rv	2	
Present	118	8	6	bv	bv	Eig. spichtig, bruinstengelig	9	groot	1	
Record	129	6	7	bv	bv	Th. grover	7	cr-w	8	
Robijn	124	3	8	r	rv	Th. rood aangel.	5	lrv	3	
Robusta	130	4	3	gr-bv	bv	Th. forsk	5	wit	3	
Roode Star	120	4	8	r	rv	Roode Star = RS	5	lrv	S	
Bonte Roode Star	121	4	8	rv	rv	" " "	5	lrv	0	
Royal Kidney	136	8	3	rv	rv	Eig. slappe	2	lrv	0	
Souvenir	126	6	6	gr	rv	Eig. grofbladig	5	cr-w	2	
Thorbecke	127	5	2	bv	bv	Thorbecke = Th.	8	wit	8	
Triumpf	128	7	6	gr	rv	Eig. minder forsk	6	wit	5	
Ultimus	129	6	5	r	rv	Eig. R.S. forsk	9	rv-wp	7	
Up to Date	136	5	4	gr	rv	Thorb.	7	rv	--	
Voran	127	4	5	rv	rv	Th.	6	wit	5	
Westbrabander	126	8	6	gr-bv	bv	Eig. fijn	(1)	♂ lbv	0	
Wilpo	125	5	7	bv	bv	Eig. opgaand	5	bv	5	
Zeeuwsche Blauwe	122	6	6	b	bv	Eig. fijnstengelig	6	lbv-wp	0	
Zeeuwsche Bonte	122	6	7	b-bv	bv	idem	6	lbv-wp	0	
Westeinder Blauwe	122	6	6	b	bv	idem, iets platter	6	lbv-wp	0	
Westeinder Bonte	122	6	6	b-bv	bv	idem	6	lbv-wp	0	

Overzicht van de afstamming der aardappelrassen.

In de twaalfde rassenlijst (1936) is een meer volledig overzicht gegeven van de verwantschap der aardappelrassen. Echter is deze aan nevenstaande kwartierstaat van Populair gemakkelijker overzichtelijk te maken.

Van elk ras zijn de ouders aan het hoofd van de beschrijving in de rassenlijst vermeld. Vele daarvan komen in nevenstaande kwartierstaat voor. Voorzover dat niet het geval is, zij het volgende omtrent de ouders der aardappelrassen medegedeeld.

Paul Krüger, Landskroon en Thorbecke hebben dezelfde ouders als Cimbal's Neue Imperator (zie kwartierstaat). Bravo is ontstaan uit de kruising Zeeuwsche Blauwe × Wilhelm Korn. Energie was een kruising van Zomerrooden × Commandant; laatstgenoemde had tot ouders de Eigenheimer en Cimbal's Neue Imperator (zie kwartierstaat). Bishop kwam van Rector × Up to Date, deze van Paterson's Victoria × Blue Don. Spätgold kwam voort uit Geheimrat Walter × Parnassia, die evenals Pepo afstamt van Jubel en Deutsches Reich. Epicure ontstond uit de kruising Early Regent en Magnum Bonum, deze laatste had dezelfde ouders als Richter's Imperator (zie kwartierstaat). Trenctria had tot ouders De Wet (uit zaailing Eigenheimer × Simson) en Wilson (uit zaailing Paul Krüger × Eigenheimer).

Voor de afstamming van de ouders van Dunbar Yeoman, Hellena, Frühmölle, Industrie en Erdgold raadplege men de blz. 80 en 81 van de twaalfde rassenlijst, waar ook de afstamming van Richter's Jubel te vinden is. Niet bekend is de afstamming van Berlikumer Geeltje, Jam, Zeeuwsche Blauwe, Kaiserkrone, King Kidney, Early Primrose en Tinwald's Perfection.

Wanneer het voor U vanzelf spreekt dat U slechts poters gebruikt van bekend ras en gecontroleerde herkomst, is er dan niet alle reden dezelfde eischen te stellen aan zaad van voederbieten, klaver, grassen en verdere vceдерgewassen?

Populair	Robyn	Roode Star	Prof. Woltman	Erste von Frömsdorf ..	Hermann	Cimball's 88	Andersen	
					Redskinned Flourball			
		Erica	Simson	D 205/81	Odin ..	Daber	Erste von Nassengrund	
					Hamburgers			
		Preferent	Eigenheimer ..	Blauwe Reuzen	Juno — Redskinned Flourball	Adirondack—White Peachblow	Franschen	
				 Daber			
		Splendo	Cimball's Neue Imperator	Wilhelm Korn Daber	Erste von Frömsdorf (zie boven)		
					Richter's Imperator Patersons Victoria	Early Rose—Garnet Chili	
		Monopool	Hassia	Avenir Franschen	Albion	Reichskanzler ...	Seed
							(oude van Veenh.) Daber
		Pommerania Daber	?				
		Prof. Maercker			Richter's Imperator (zie boven)	Trophime		

ZFER VROEGE AARDAPPELS.

A — 31. EERSTELING (Engelsch synoniem Duke of York). — PDEZ — Kr. Early Primrose × King Kidney. ± 1890 en ± 1900. K: W. Sim, Greenmyre, Schotland.

Hoewel dit productieve, zeer vroege ras vatbaar is voor wratziekte, blijft het tot dusverre nog steeds het belangrijkste vroege aardappelras voor export en consumptie. Wordt vooral op klei verbouwd, doch is ook bruikbaar voor zand- en dalgronden.

Matig ontwikkeld, iets slap, behoorlijk dekkend, grootbladig loof, dat zich na afvriezen moeilyk herstelt.

Zeer vroeg ontwikkelde, weinig duurzame, geelvleezige, mooi gevormde, grootte, langwerpige, vlakooigige knollen.

Zeer vatbaar voor phytophthora, ook in de knol, eveneens voor rhizoctonia, aaltjes, stippelstreep en voor het Y-virus*, waarop ze met kringelachtige verschijnselen reageert. Vatbaar voor alternaria, schurft en kringerigheid. Holle knollen komen weinig voor.

In streken, waar ze gewoonlijk vroeg gerooid wordt, heeft ze van bladrol en mozaïek weinig te lijden; ook op zand- en dalgrond door strenge selectie op peil te houden. Op mannetjes en andere afwijkingen moet gelet worden.

Het pootgoed is wat zwak, na veel en vooral laat spruitverlies, ontstaan bij ongunstige bewaring en kouden grond gemakkelijk „onderzeeërs”.

* Met Y-virus wordt een soort stippelstreepvirus aangeduid, dat al naar het aardappelras waarin het voorkomt, mozaïek, kringel of stippelstreepachtige verschijnselen veroorzaakt. Voor de meeste rassen is de vatbaarheid in den tekst vermeld; voorloopig wordt afgezien van het geven van afzonderlijke vatbaarheidscijfers voor het Y-virus in de tabel op blz. 142, daar deze reeds m.o.m. verwerkt zijn in de vatbaarheidscijfers voor licht en grof mozaïek en voor stippelstreep.

Aardappels zijn zeer productief als voedergewas. Beproof ook combinatieteelt met snijrogge of andere voedergewassen.

B — 603. ROODE EERSTELING. — † — F — Knopvariant uit Eersteling. 1927 en 1933. **K en H: H. J. Brandsma, Stiens.**

Onderscheidt zich van Eersteling door roode, iets gevlekte schil. Het loof is iets steviger en is, vooral bij het opkomen, rood aangelopen.

Smaak beter dan van Eersteling, meer kruimig. Weinig kriel. Ze loopt bij bewaring minder vlug uit.

De opbrengst en verdere eigenschappen zijn ongeveer gelijk aan die van Eersteling. Gevallen van „terugslag” komen voor.

B — 696. FRÜHMOLLE. — DF — Kr. Sämling 118 × Richter's Jubel. . . . en 1934. **K en H: Zuchtstation Asche, Tietlingen (Han-nover).**

Voor wratziekte onvatbare, vroege export-aardappel, die ook voor binnenlandsche consumptie kan worden beproefd. Iets later rijp dan Eersteling. Geeft, mits niet te vroeg geroid, een goede opbrengst, doch is overigens niet meegevallen.

Knollen lichtgeelvieezig, langwerpig, tamelijk vlakkoogig, vergeleken met die van Eersteling minder goed van vorm en van smaak; meer kriel.

Grootbladig, wat slapstengelig, weinig dekkend loof. Niet zeer vatbaar voor de verschillende loof- en knoiziekten. Bruine vlekken op de bladeren (niet besmettelijke necrotische verschijnselen) komen voor. Schijnt ook op zand- en dalgrond wel op peil te houden te zijn.

Het ras was van huis uit niet uniform. Het is mogelijk dat bij selectie een stam voor den dag komt die aan hogere eischen voldoet. Wordt dit niet bereikt, dan is het twijfelachtig of Frühmölle een plaats naast Eersteling zal veroveren.

N — 591. LIMOSA — † — Kr. Eersteling × Berlikumer Geeltjes. 1929 en 1936. **K en H: de Proeftuincommissie te Berlikum (Fr.), p.a. Ir. C. M. van der Slikke, Rijkstuinbouwconsulent, Leeuwarden.**

Voor wratziekte onvatbare, goed smakende vroege aardappel, die aandacht verdient voor binnenlandsch verbruik tusschen Eersteling en Eigenheimer. Goede tuinaardappel, middelmatig goede opbrengst.

Knollen talrijk en iets klein, met vrij wat kriel, rond-ovaal met ondiepe oogen.

Plat, veelstengelig, breedbladig, iets slap loof, vatbaar voor phy-

tophthora, die minder in de knol voorkomt. Weinig mozaïek, meer bladrol en veel stippelstreep. Zeer vatbaar voor kringerigheid en voor aaltjes.

N — 1021. **GEELBLOM** (vroeger Boot, resp. Rietsema, A 648). — * — Kr. Majestic × Franschen. 1928 en 1940. **K** en **H**: Ver. Proefschooltuin Westfriesland te Hoorn.

Voor wratziekte onvatbare, smakelijke, ovale, middelgrote, geel-vleezige, vlakocgige consumptie-aardappel; rijpt ruim een week na Eersteling.

Loof flink ontwikkeld, houdt het midden tusschen dat van Eersteling en Eigenheimer.

Weinig vatbaar voor phytophthora; door selectie goed op peil te houden.

VROEGE EN MIDDENVROEGE AARDAPPELS.

A — 68. **BINTJE** (vroeg-middenvroeg) . . . Zie Export, blz. 131.

A — 32. **EIGENHEIMER** (middenvroeg) . Zie Wintercons., blz. 119.

B — 149. **PRESENT**. — Kr. Landskroon × Franschen. 1911 en 1918, **K**: G. Veenhuizen †.

Iets voor Eigenheimer rijpende, lichtgeelvleezige, vroeg rooibare, vrij goed opbrengende consumptieaardappel met goed zetmeelgehalte. Eenigszins resistent tegen wratziekte. Wordt speciaal in Groningen — ook op zand- en dalgrond — voor eigen consumptie en voor de veiling verbouwd en vindt ook elders eenige verspreiding.

Het loof is matig tot hoog ontwikkeld, donkergroen, glanzend, met bruine stengels. De bloemtrossen zijn langgesteeld. De weinig talrijke knollen zitten verspreid en diep in den grond, zijn rond, vrij groot, soms ruw, met vrij diepe oogen. Smaak bij vroeg rooien goed tot zeer goed, later is de kook iets stijf. Duurzaamheid voldoende tot goed.

Het loof wordt sterk, de knollen wat minder door phytophthora aangetast. Vatbaar voor rhizoctonia en schurft. Holle knollen komen soms voor; weinig kringerigheid. Door selectie goed op peil te houden.

B — 148. **IDEAAL** (vroeg) Zie Export, blz. 133.

N — 1022. DEVA (vroeger van Haeringen S.P. 11). — † — Kr. Souvenir × Populair. 1933 en 1940. **K** en **H**: **G. H. van Haeringen, Dedemsvaart.**

Voor wratziekte onvatbare, even voor Eigenheimer rooibare, geel-vleezige duurzame ronde consumptieaardappel, met grootbladig, iets slap loof.

Knollen vrij talrijk, dicht opeen zittend en klein van stuk, mooi gevormd met vlakke oogen. Goed smakend, iets los in de kook.

Eenigszins vatbaar voor phytophthora in het loof, doch weinig in de knol; vatbaar voor bladrol en mozaïek, doch door selectie op peil te houden. Weinig vatbaar voor schurft en kringerigheid.

N — 1020. DUIVELANDER (middenvroeg). Zie Wintercons. blz. 126.

O — 687. IRIS — † — Kr. Tinwald's Perfection × Berlikumer Geeltjes. 1927 en 1935. **K**: Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de F.M.v.L., Leeuwarden. **H**: de Z.P.C., Leeuwarden. (Rl. 1939).

WINTERCONSUMPTIE AARDAPPELS.

A — 32. EIGENHEIMER. — F — Kr. Blauwe Reuzen × Franschen. 1890 en 1893. **K**: G. Veenhuizen †.

Middenvroeg, geelvleezige, vroeg ontwikkelende en vroeg rooibare, in zomer en voorwinter voortreffelijke, doch vlug uitlopende en niet zeer duurzame consumptie-aardappel, die op alle grondsoorten verbouwd en ook als fabrieksaardappel gebruikt wordt. Hoog productievermogen en goed zetmeelgehalte. Goede voeraardappel. Hoewel de iets talrijke oogen en variabele knolvorm bij den exporthandel een bezwaar vormen, wordt, speciaal van kleigronden, veel poetgoed uitgevoerd o. m. naar België, Italië, Portugal en Brazilië.

Mocie loofontwikkeling. Spoedig herstellend van vorstschade. De knolvorm is rond-ovaal, oogen middeldiep met duidelijke oogwailen, navel iets ingezonken.

Het ras is vatbaar voor wratziekte en erg vatbaar voor phytoph-

† G. Veenhuizen overleed 30 Januari 1930.

thora (vocal ook in de knollen), evenzeer voor schurft, kringerigheid en aaltjes; ook zeer vatbaar voor mozaïekziekte, die slecht wordt verdragen en voor het Y-virus; ze reageert hierop met mozaïek-achtige verschijnselen. Bladrol komt in toenemende mate voor. Voor zand- en dalgronden, waar het ras door selectie moeilijk op peil te houden is, is geregelde aankoop van te velde goedgekeurd pootgoed noodzakelijk. Men selecteere ook op „mannetjes”, die nogal eens voorkomen.

Handhaaft zich door oogstzekerheid en geweldheid in den handel. Het blijft steeds gewenscht voor wratziekte onvatbare, duurzame en vlakooigige rassen ter vervanging van Eigenheimer te beproeven.

B — 490. BLAUWE EIGENHEIMER. — Knopvariant uit de Eigenheimer, ± 1907.

Onderscheidt zich van de gewone Eigenheimer door de blauwe kleur der schil en iets kleiner blad en knol; loofkleur iets lichter. Is iets vroeger, doch niet minder productief dan de gele Eigenheimer. Phytophthora-aantasting in de knol is moeilijker waar te nemen; moet vroeg gespreeid worden en is moeilijk ziektevrij te telen. Broeit gemakkelijk in de kuil. Als middenvroeg, smakelijke blauwe aardappel in toenemende mate gewaardeerd in de Nederlandsche steden.

O — 575. BONTE EIGENHEIMER. — Knopvariant uit de Eigenheimer, ± 1912. (Rl. 1936).

A — 37. ROODE STAR. — F — Kr. Prof. Wohltmann × Erica. 1903 en 1909. K: G. Veenhuizen †.

Late, geelvezige, duurzame, in den handel gewilde, roodschillige winterconsumptieaardappel. Onder gunstige omstandigheden goed productief.

Aanvankelijk trage, daarna vlugge loofontwikkeling, die door sterke stikstofbemesting teorsch kan worden. Groot wortelstelsel met late, talrijke knolzetting. Vereischt grond in goede structuur. De knol is rond ovaal met middeldiepe oogen, duidelijke oogwallen en iets ingezonken navel.

Vatbaar voor bladrol, mozaïek, rhizoctonia en zwartbeenigheid,

de knollen voor phytophthora, kringrigheid en inwendige gebreken. Reageert op het Y-virus, evenals op het stippelstreepvirus met een zwak mozaïk. Weinig vatbaar voor wratziekte, schurft, roodrot (*Phytophthora erythroseptica*) en phytophthora in het blad. Vrij resistent tegen aaltjes.

Wordt op alle grondsoorten verbouwd, vooral op zandgronden, hewel ze daar meermalen van droogte en aan kringrigheid lijdt, veel kriel geeft, in het voorjaar blauw wordt en, wat de opbrengst betreft, eenigszins onzeker is. Ze is hier moeilijk ziektevrij te houden, zoodat geregelde aankoop van gezond pootgoed is aan te bevelen. Sporadisch nog in de Veenkoloniën, de opbrengst is daar te klein; zetmeelgehalte overigens hoog.

Naast de donkere (donkerbladige) wordt ook lichte Roode Star verbouwd. De lichtheid wordt veroorzaakt door virusziekten (mozaïk of stippelstreep), die bij Roode Star de opbrengst weinig verminderen en de rijping iets bespoedigen. Er komt echter ook aantasting door grof mozaïk voor, dat wel schadelijk is.

B — 492. BONTE ROODE STAR. — Knopvariant uit de Roode Star, ± 1918.

Wordt plaatselijk met toenemend succes verbouwd. Volgens verschillende waarnemingen minder vatbaar voor phytophthora, vroeger rijp, mooier van knolvorm dan de Roode Star. Lijdt op zandgrond minder van droogte, geeft minder kriel. Minder last van doorwas. Men verwarre dit ras niet met door mozaïekziekte aangetaste Roode Star, die als „lichte Roode Star” wordt aangeduid.

A — 491. ZEEUWSCHE BONTE. — Knopvariant uit de Zeeuwsche Blauwe, ± 1870.

Tezamen met Zeeuwsche Blauwe, waarmede ze in hoofdzaak overeenkomt, vormt de Zeeuwsche Bonte het hoofdras van de Zeeuwsche eilanden. In onze groote steden zeer gewaardeerde duurzame winteraardappel, behoorlijk productief.

Ze is wat fijner van loof, lichter van bloei, een weinig vroeger rooibaar dan Zeeuwsche Blauwe, minder diepooig en meer duurzaam.

Wordt iets minder door phytophthora aangetast; de aantasting der knollen is althans beter te onderkennen. In jaren met veel phytophthora veelal iets hooger in prijs.

A — 33. ZEEUWSCHE BLAUWE. — Kweeker onbekend.

Middenvroeg (na Eigenheimer) rijpende, duurzame consumptie-aardappel met blauwe schil. Knollen lichtgeelvleezig, rond, met vrij diepe, verspreid zittende oogen, duidelijke oogwallen en ingezonken navel; talrijk, gemiddeld klein, iets verspreid doch hoog in den grond groeiend, zoodat aanaarden gewenscht is.

Middelmatige, niet zeer stevige, wat fijnstengelige loofontwikkeling. Mannetjes komen nogal voor.

Sterk vatbaar voor wratziekte en phytophthora, zoowel in het loef als in de knol; vatbaar voor schurft en mozaiekziekte; licht mozaiek zijn ze alle, dit wordt echter voor het ras zelf niet als schadelijk beschouwd. Matig vatbaar voor bladrol en kringerigheid.

Wordt zoewel op lichte- als op zware kleigrond verbouwd; bij voorkeur op laatstgenoemde, waar ze grotere knollen geeft. Niet geschikt voor zand- en dalgrond. Er wordt aangeraden dit ras en zijn varianten niet te sterk te laten voorkomen. Men zij voorzichtig met het plaatsen van voor stippelstreepziekte gevoelige rassen (b.v. Eersteling) naast Zeeuwsche Blauwe en daaruit afkomstige varianten.

O — 489. WESTEINDER BLAUWE. — † — Knopvariant uit Zeeuwsche Blauwe. 1927 en 1932. **K en H: J. van 't Westeinde, Nieuworp (Zeel.).** Van denzelfden kweeker: **O — 878. WESTEINDER BGNTE** — † — Mutant uit de Westeinder Blauwe.**A — 95. BEVELANDER.** — † — F — Kr. Bravo × Preferent. 1919 en 1925. **K en H: Mij. de Wilhelminapolder bij Goes.**

Van alle nieuwere voor wratziekte onvatbare rassen is Bevelander de eenige, die reeds flinke verbreiding heeft gekregen. Ze neemt voor binnenlandsch gebruik de plaats in van de Bravo en wint terrein op de andere consumptierassen. Voldoet goed op zware, lage, natte kleigronden. Heeft ook op vochthoudende zandgronden wel voldaan. Op veenkoloniale gronden te klein van stuk. De vraag in den handel neemt toe; wordt ook naar België geëxporteerd.

Middenvroeg, even na Eigenheimer rijpende consumptieaardappel. Vluggе, forsche loofontwikkeling.

Knollen lichtgeelvleezig, vrij rond en hoekig met vrij diepe oogen en navel; schil iets ruw. Duurzaam, goed smakend, iets los kokend. Vrij groot aantal, dicht bijeen geplaatste knollen met nogal wat kriel, vooral indien groote poters gebruikt zijn. Bij gebruik van

kleine peters veel bonken. De knollen zitten wat ondiep in den grond, waardoor groene knollen voorkomen; diep en dicht poten en flink aanaarden is gewenscht. Verdraagt vochtigheid beter dan droogte: op stijve gronden, bij ruimen stand en vol uitgerijpt, soms misvormd. Geneigd tot doorwassen.

Goed resistent tegen phytophthora, ook wat de knollen betreft. Weinig vatbaar voor schurft, kringerigheid en blauw worden, ook niet voor licht mozaïek, stippelstreep en Y-virus, wel echter voor bladrol. Door selectie goed op peil te houden.

A — 34. **INDUSTRIE** (laat) Zie Export, blz. 131.

A — 452. **FURORE** (middenlaat) Zie Export, blz. 133.

A — 68. **BINTJE** (vroeg-middenvroeg) Zie Export, blz. 131.

B — 422. **NOORDELING**. — † — Kr. Bravo × Jam. 1918 en 1928.
K en H: G. S. Mulder, Warfum.

Deze middenvroege, voor wratziekte onvatbare Bravo-ervanger vindt ondanks haar neiging tot blauw worden in droge jaren, sterk afkoken, lesheid en grauw optrekken op schotel toenemende waardeering, vooral in het noorden des lands. De ervaringen zijn vooral op vechthoudende zand- en ook op dalgronden gunstig; ze wordt daar minder blauw.

Hoewel de knol aan de kleine kant is en de opbrengst middelmatig, komt ze wegens het hooge zetmeelgehalte ook als fabrieks- en als voeraardappel op deze gronden in aanmerking. Vraagt ruime kalibemesting, is dankbaar voor flinke stikstofbemesting.

Matige loofontwikkeling. Knollen mooi gevormd, soms wat ruw, lichtgeelvleezig, rond-ovaal, vlakoogig, duurzaam, zeer gelijkmatig van grootte, vrij weinig kriel, goed rooibaar. De smaak is goed.

Weinig vatbaar voor phytophthora in het loof, zeer weinig in de knol. Weinig mozaïek, echter nogal vatbaar voor bladrol en vrij erg voor stippelstreep; ook nogal vatbaar voor het Y-virus, reageert hierop met stippelstreep. Zeer resistent tegen kringerigheid, weinig vatbaar voor aaltjes, wel eenigszins voor schurft. Gevoelig voor droogte.

- B — 151. ROBIJN.** — **F** — Kr. Roode Star × Preferent. 1917 en 1926. **K:** G. Veenhuizen †.

Deze voor wratziekte onvatbare, goed smekende aardappel komt in verschillende opzichten overeen met Roode Star; rijpt iets later. Knollen ronder en groter, minder kriel. Iets donkerder rood, schubbig en vlakoozig, iets lichter gele vleeschkleur, op schotel iets lossen. Zeer duurzaam; hoog zetmeelgehalte. Tevens geschikt voor voor- en fabrieksaardappel.

Hoog ongaand, denker, stengelig loof, dat steeds door licht mozaïek is aangetast.

Tamelijk vatbaar voor bladrol; weinig voor phytophthora in blad en knol; weinig schurftig. Neiging tot kringerigheid, inwendige knolziekten en doorwas.

De onbrengst kan, vooral op leemhoudende zandgronden, waar beproeving kan worden aanbevolen, hoog worden, doch blijft ook wel beneden die van Roode Star. Kan eveneens op hoore zandgronden worden beproefd. Moet niet te ruim worden geplant.

Er zij op gewezen, dat door gebruik van groote poters en door voorkiemen dit en dergelijke rassen, wier groote gebrek laatrijtheid is, kunnen worden vervroed, ook in loofontwikkeling, wat aan de bodembedekking ten goede komt.

- B — 487. RECORD** (middenvroeg-middenl) Zie Fabrieks, blz. 129.

- N — 879. KOOPMAN'S BLAUWE.** — **r** — Kr. Zeeuwsche Blauwe × Alpha. 1927 en 1937. **K:** Ir. C. Koopman, Hoofddorp. **Vm** en **H:** Jb. Koorman, Zierikzee.

Middenvroeg, voor wratziekte onvatbare, geelvleezige, duurzame consumptie-aardappel met lichtblauwe schil. Zeer goede smaak; iets los in de kook. Kan ter vervanging van de Zeeuwsche Blauwe worden beproefd.

Onderscheidt zich daarvan door forscher, grootbladig, goed dekend en vlug ontwikkelend loof met minder stengels; grootere knollen met ondiepe cozen; gunstiger verhouding groote tot kleine en lichtere schilkleur. Moet nauw gepoot worden. Het loof is vatbaar voor phytophthora. Zeer vatbaar voor mozaïek en Y-virus, ook voor bladrol en stippelstreep. (In tegenstelling met de Zeeuwsche blauwe geen virusdrager voor stippelstreep). Vatbaar voor inwendige knolziekten en voor aaltjes

N — 588. IDUNA. — † — Kr. Roode Star × Triumpf. 1927 en 1938.
K: Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de F.M.v.L. **H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Productieve, voor wratziekte onvatbare, roodschillige, lichtgeel-
 vleezige aardappel, die wegens geringe vatbaarheid voor kringe-
 righeid in de zandstreken kan worden beproefd. Een bezwaar is
 de gevoeligheid voor bladrol.

Veel, vlug ontwikkelend, iets slap loof. Even voor Roode Star
 rijpend.

Talrijke, tot doorgroei geneigde, overigens goed gevormde, ovale,
 vlakoozige knollen met een goed zetmeelgehalte. Zeer goede zet-
 meelopbrengst, dus ook bruikbaar als fabrieks- en als voeraard-
 appel. De smaak munt niet uit. De knollen loopen in het voor-
 jaar vroeg uit.

Vatbaar voor stippelstreep en aaltjes; iets vatbaar voor mozaïek
 en voor phytophthora in loof en knol. Weinig schurft.

N — 806. KOMEET. — † — Kr. Eigenheimer × Furore. 1929 en
 1936. **K:** Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij
 de F.M.v.L., Leeuwarden. **H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Voor wratziekte onvatbare, na Eigenheimer rijpende, duurzame,
 hooggeelvleezige, ronde consumptieaardappel. De smaak wordt
 vooral in Friesland zeer gunstig beoordeeld. Middelmatic product-
 tief.

Vrij laat ontwikkelend, fonsch gewas met donkergroen loof, dat
 vaak wat mozaïek-achtig doorschemert; vatbaar voor phytophtho-
 ra (ook in de knol), eveneens voor bladrol, mozaïek en aaltjes.

De knollen zijn tamelijk groot met diepe oogen, soms hol; bij
 koken iets los. Ze zitten dicht bij de plant en zijn gemakkelijk
 te rooien. De kweker raadt aan de standruimte niet te groot te
 nemen en bij voorkeur geen te klein pootged.

N — 955. WILPO. — † — Kr. Muntinga 17 × Bato. 1931 en 1939.
K en H: Mij. de Wilhelminapolder, Goes.

Voor wratziekte onvatbare, middenlate, productieve, goed sma-
 kende Industrie-achtige aardappel, die voorloopig een goeden in-
 druk heeft gemaakt. Komt ook voor beproeving als fabrieks- en
 als voeraardappel in aanmerking.

Hoogopgaand, fonsch, stevig, veelstengelig, goed dekkend loof.

Platronde, iets hoekige, geelvleezige, vrij groote, niet talrijke, goed
 geplaatste middendiepeoogige knollen met vrij goed zetmeelgehalte.
 Iets los in de kook.

Vatbaar voor bladrol; weinig voor mozaïek, schurft, kringerigheid en aaltjes en voor phycophthora. Vatbaar voor Y-virus; reageert hierop met stippelstreepachtige verschijnselen.

N — 1022. DUIVELANDER (vroeger: Koopman 439). — * — Kr. Zeeuwsche Blauwe × Alpha. 1927 en 1940. **K:** Ir. C. Koopman, Hoofddorp. **Vm en H:** **Jb. Koopman, Zierikzee.**

Voor wratziekte onvatbare, middenvroeg, lichtgeelvlezige, vlak-oogige consumptieaardappel.

De knollen zijn rond ovaal en gelijkmatig van grootte, goed van stuk met weinig kriel.

Flink ontwikkeld, goed sluitend, grootbladig, lichtgroen Eigenheimerachtig loof.

Vatbaar voor mozaïek en bladrol en voor phycophthora in het loof, weinig in de knol.

N — 1022. DEVA (vroeg-middenvroeg). Zie Vr.-middenvr., blz. 119

O — 473. WESTBRABANDER. — * — Kr. Zeeuwsche Bonte × Energie. 1926 en 1931. **K en H:** **J. M. van der Horst, Breda.** (Rl. 1939).

O — 344. POPULAIR. — Kr. Robijn × Monopool. 1923 en 1928. **K:** G. Veenhuizen †. (Rl. 1938).

O — 530. SCUVENIR. — F — Kr. Bravo × Energie. 1926 en 1931. **K:** G. Veenhuizen †. (Rl. 1938).

**Het adres voor goed-
gekeurd pootgoed van:**

Voeraardappels en Fabriksaardappels

THORBECKE
TRIUMF
RECORD
GLORIA

NOORDELING
ULTIMUS
VORAN
ROBIJN

Eerste

Veenkoloniaal Aardappelselectiebedrijf

J. T. KRAM

TEL. 550

VEENDAM

FABRIEKSAARDAPPELS. *)

A — 807. VORAN. — DZ — Kr. Kaiserkrone × Spätgold. en 1936. K en H: C. Raddatz, Wisbuhr, Pommern.

Deze voor wratziekte onvatbare, iets laat rijpende fabrieksaardappel komt in knolopbrengst boven Thorbecke. Het zetmeelgehalte is iets lager en meer variabel. Ook geschikt voor voeraardappel; mogelijk ook voor consumptie.

Goed dekkend, Thorbecke-achtig loof. Veel knollen, groot van stuk, ovaal, iets onregelmatig, vrij vlakloogig, geelwit en dicht aan den stam geplaatst. Goed rooibaar.

Weinig phytophthora in blad en knol, ook weinig kringerigheid; iets vatbaar voor schurft. Vatbaar voor bladrol en mozaiek; nogal vatbaar voor aaltjes. Door selectie, ook in de veenkoloniën, wel op peil te houden.

Daar een sterke verbouw van voor wratziekte vatbare rassen doorlopend gevaar oplevert voor verspreiding van deze ziekte, is het gewenscht de teelt van rassen als Thorbecke en Eigenheimer zooveel mogelijk te vervangen door die van Voran, Triumpf, Gloria, Ultimus en andere onvatbare.

A — 36. THORBECKE. — F — Kr. Richters Imperator × Wilhelm Korn. 1896 en 1901. K: G. Veenhuizen †.

Middenlate, voor wratziekte vatbare fabrieksaardappel met groote, witvleezige, langwerpige, weinig talrijke, onregelmatige knollen met middeldiepe oogen en duidelijke oogwallen. Hoog productievermogen en goed zetmeelgehalte. Behoorlijk dekkend, stevig loof. Vroege knolzetting, gemakkelijk te rooien.

Eenigermate vatbaar voor phytophthora, waardoor ook de duurzaamheid lijdt; ook voor roodrot, aucubabont, schurft, kringerig-

* Vette druk in deze rubriek beteekent alleen dat het ras als fabrieksaardappel onvoorwaardelijk voor verbouw of beproeving kan worden aanbevolen.

Alle fabrieksaardappels geven een hooge drogestofopbrengst, zoodat ze als voeraardappel beproeving verdienen. (Zie de tabel met drogestofopbrengsten blz. 139).

heid en doorwas. Virusdrager voor stippelstreep. Vatbaar voor aaltjes, bladrol en mozaïek; door scherpe selectie echter wel op peil te houden. Ze wordt in de oudere Veenkoloniën veelvuldig door rhizoctonia aangetast. Zal vermoedelijk het veld moeten ruimen voor rassen die onvatbaar zijn voor wratziekte.

A — 69. TRIUMF. — † — F — Kr. Eigenheimer × Cimbals Neue Imperator. 1917 en 1921. **K en H:** H. B. Veerkamp, Nieuwe-Compagnie.

Als middenvroeg goed opbrengende fabrieksaardappel, ondanks wat laag zetmeelgehalte, vooral bruikbaar op vruchtbare gronden; de zetmeelopbrengst blijft beneden die van Vran. Wordt vrij veel voor veevoer verbouwd. Voor export geschikt. Kan in de Veenkoloniën en op zandgronden goed op peil worden gehouden.

Voor de binnenlandsche consumptie wegens de lichte vleeschkleur niet recht gewild. Smaak echter vrij goed tot goed.

Middelmatig hoog, volgend stevig loof, dat vlug ontwikkelt en den bodem goed bedekt. Rijpt ongeveer een week na Eigenheimer.

Knollen gaaf en regelmatig van vorm, rond-ovaal, betrekkelijk weinige en ondiepe oogen met duidelijke oogwallen; duurzaam.

Zoo goed als onvatbaar voor wratziekte, weinig vatbaar voor stippelstreep en kringrigheid; tamelijk vatbaar voor bladrol, zwartbeenigheid, roodrot en aucubabont (dit laatste een weinig schadelijke eigenschap), ook voor vrij ondiepe schurft. Het ras vertoont steeds (onschadelijk) licht mozaïek. Minder vatbaar voor de gewone aardappelziekte (phytophthora) in loof en knollen dan de Eigenheimer.

A — 32. EIGENHEIMER (middenvroeg) . Zie Wintercons., blz. 119.

B — 892. GLORIA. — † — Kr. Alpha × Bato. 1928 en 1937. **K:** P. Sneeuw, Directeur der Rijkslandbouwwinterschool, Veendam. **Vm en H:** Veenkoloniale Boerenbond, Veendam.

Voor wratziekte onvatbare, laatrijpe, duurzame, lichtgeelvlezige aardappel met hoog zetmeelgehalte, die behalve voor de fabriek ook aandacht verdient voor voederbouw en voor consumptie. Knollen zetmeelopbrengst goed.

Ontwikkelt aanvankelijk wat traag, doch geeft later een mooi vol en dekkend gewas. Weinig vatbaar voor phytophthora. Vatbaar voor aaltjes, bladrol en stippelstreep, doch wel op peil te houden; weinig vatbaar voor mozaïek, schurft en kringerigheid.

Bijna uitsluitend groote, ronde knollen, gemakkelijk te rooien. Weinig of geen kriel. Doorwas komt voor.

B — 808. ULTIMUS. — † — Kr. Roode Star × Pepo. 1925 en 1935.
K: G. Veenhuizen †. **Vk** en **H:** Aardappelkweekbedrijf v.h. G. Veenhuizen, Sappemeer en de Veenkoloniale Bierenbond, Veendam.

Voor wratziekte onvatbare, tijdig rijpende fabrieksaardappel, die voor beproeving op natte gronden in aanmerking komt. Ook geschikt voor voederbouw. Goede opbrengst, vrij goed zetmeelgehalte.

Vlug ontwikkelend, donkergroen, goed dekkend, grof, veelstengelig, rood aangelopen loof. Aangeraden wordt niet te sterk met stikstof te bemesten.

De knollen zijn rood, wat onregelmatig, spits-ovaal en ovaal-rond, zeer talrijk, matig groot van stuk en verspreid in den grond; daardoor moeilijk rooibaar. Vleeschkleur geelwit; los in de kook; matige consumptiewaarde.

Vrij weinig phytophthora in het loof en in de knol. Weinig aaltjes en schurft. Vatbaar voor bladrol en mozaïek. Vrij goed op peil te houden.

B — 487. RECORD. — Kr. Trenctria × Energie. 1925 en 1932.
K: R. J. de Vroome, Bovensmilde. **H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Voor wratziekte onvatbare, productieve, na Eigenheimer rijpende, geelvleezige, platronde, schubbige, duurzame, tamelijk smakelijke, goed kokende, iets losse aardappel, met vlakke oogen en navel. Groote knollen, weinig kriel, goed rooibaar.

Heeft als fabrieksaardappel op zand- en veenkoloniale gronden goed voldaan. De opbrengst is zeer goed, het zetmeelgehalte ongeveer als dat van Eigenheimer. Komt bovendien nog in aanmerking voor voer- en export aardappel. Dit ras verdient dus wel de aandacht.

Forsch, stengelig, grootbladig loof, weinig vatbaar voor phytophthora en kringerigheid; iets voor schurft. Gevoelig voor bladrol, mozaïek en aucubabont.

Gebruik van groote peters en dichte stand is bij verbouw voor consumptie gewenscht, daar de weinig talrijke knollen licht te groot en soms hol en vezelig worden. Eveneens wordt afspruiten aangeraden.

B — 809 MATADOR. — † — Kr. Energie × Trenctria. 1926 en 1936. **K:** R. J. de Vroome, Bovensmilde. **H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Voor wratziekte onvatbare, tegelijk met Thorbecke rijpende fabrieks- en voeraardappel, die waarschijnlijk niet minder productief is. Mogelijk geschikt voor export. De aanvankelijk gunstige indruk heeft geleden doordat het ras sterk aan bladrol lijdt.

Forsch, in het begin iets traag ontwikkelend loof, veel gelijkend op dat van Record. Niet talrijke, goed gevormde, groote, vlak-oogige, ovale knollen, voldoende dicht bij den stam, weinig kriel. Vleeschkleur geelwit.

Vatbaar voor phytophthora in het loof doch weinig in de knol; weinig kringerigheid, vrij weinig schurft.

N — 955. WILPO (middenlaat) Zie Winterc., blz. 125.

N — 588. IDUNA (middenlaat) Zie Winterc., blz. 125.

N — 954. ROBUSTA. — † — Zelfbestuiving van Matador. 1932 en 1939. **K:** R. J. de Vroome, Bovensmilde. **H:** de Z.P.C., Leeuwarden.

Voor wratziekte onvatbare, laatrijpe, zeer productieve aardappel, die vermoedelijk ook voor export te gebruiken zal zijn. Hooger zetmeelgehalte dan Thorbecke.

Forsch, stevig, grootbladig loof. Goedgevormde, ovale, ondiep-oogige, witvleezige knollen, dicht aan den stam geplaatst.

Weinig kringerigheid en schurft. Dit ras is nog niet voldoende te beoordeelen omdat het aanwezige materiaal sterk met bladrol is besmet, waarvoor het ras zeer vatbaar blijkt.

O — 576. HELLENA. — Kr. Cimbals neue Export × Paulsens Ideal. In den handel sedert 1920, in Nederland 1930. **K:** Paulsen & Hölcher, Bürs-Arneburg bij Stendal (D.). **Vm en H:** J. P. Dijkhuis, Warfhuizen (Gr.). (Rl. 1938).

O — 494. ERDGOLD (middenvroeg-middenl.). Zie Export, blz. 136.

Beproeft export- en fabrieksaardappels ook voor eigen consumptie.

EXPORT-AARDAPPELS.

A — 68. **BINTJE.** — FZ — Kr. Munsterschen × Franschen. 1905 en 1910. K: K. L. de Vries †.

Lichtgeelvleezige klei-aardappel, volgend na Eersteling, speciaal gewild voor export, ook van poters, o.a. naar Frankrijk, België en Italië. De binnenlandsche consumptie neemt toe. Bijzonder geschikt voor bereiding van patates-frites. Opbrengstvermogen best; niettegenstaande het matige zetmeelgehalte is de zetmeelopbrengst nog behoorlijk. Wordt ook in toenemende mate verbouwd op zand- en dalgrond en kan als vroegrijpe voeraardappel (om in te kuilen, met nateelt), worden beproefd.

Forsch en stevig loof. Groote, regelmatige, mooie, ovale knollen met weinig talrijke, ondiepe oogen; weinig kriel. De knollen zitten iets verspreid, beschadiging bij het rooien kan licht tot rotting aanleiding geven. Ze loopen bij bewaring minder uit dan Eigenheimers. De poters verdragen zorgvuldig snijden. Nat weer voor het opkomen wordt slecht verdragen.

Vatbaar voor wratziekte, voor phytophthora, ook in de knollen, voor schurft, ringvuur en voor alternaria in droge jaren. Zeer weinig kiengerigheid. Vertoont meer dan vroeger bladrol en mozaïek; nogal vatbaar voor het Y-virus, reageert hierop met een hevige mozaïek en bronzige verkleuring, terwijl het lagere blad afsterft. Het blijkt noodig zorgvuldig op virusziekten, die later in het seizoen slecht te herkennen zijn, te selecteeren; het gewas kan daarbij zeer vroeg geroid worden. Op „manneljes” moet gelet worden.

A — 31. **EERSTELING** (zeer vroeg) . . . Zie Zeer vroege, blz. 116.

A — 32. **EIGENHEIMER** (middenvroeg) . Zie Winterc., blz. 119.

A — 34. **INDUSTRIE.** — FDZ — Kr. Richter's Frühkartoffel × Sinson. 1892 en 1900. K en H: Modrow, Gwizdziny, Neumark, Polen.

Wordt hoofdzakelijk in het zuiden van het land verbouwd voor

† K. L. de Vries overleed 20 November 1929.

consumptie en tevens voor export naar België, die echter meer en meer vermindert. Komt ook hier en daar in de oostelijke zandstreken en in de Veenkoloniën voor, waar ze hoofdzakelijk voor veevoer of voor export dient. Hooge opbrengst; voor de fabriek is het zetmeelgehalte te laag.

Flinke, stevige, langdurige loofontwikkeling; middenlaat rijp. Knol lichtgeelvleezig, rond tot rondovaal met middeldiepe oogen en ingezonken navel. De eenigszins verspreide knolzetting heeft tamelijk vroeg plaats; na droge perioden treedt licht doorwas op. Volgende duurzaam, doch rotting in de kuil niet uitgesloten.

Vatbaar voor wratziekte, mozaïek, bladrol, stippelstreep en het Y-virus, waarop ze met een mozaïek-stippelstreep reageert, eveneens vatbaar voor aaltjes en voor m.o.m. oppervlakkige schurft; vrij weinig voor kringerigheid. Iets minder vatbaar voor phytophthora dan Eigenheimer; lijdt van nat weer in den herfst.

De lichte vorm van mozaïekziekte („licht type”) schijnt de opbrengst niet belangrijk te benadeelen. Het lichte type is beter op peil te houden dan het donkere, dat zeer gemakkelijk door mozaïek en volgens sommigen ock meer door bladrol wordt aangetast.

A — 94. ALPHA. — † — FD — Kr. Paul Kruger × Preferent 1919 en 1925. K: Dr. J. C. Dorst, consulent voor de plantenveredeling bij de F.M.v.L. H: de Z. P. C., Leeuwarden.

Voor wratziekte onvatbare, late, zeer productieve, gewilde export aardappel; ock poters worden meer en meer naar verschillende landen uitgevoerd.

Forsch, stevig loof, dat zich langzaam ontwikkelt. Knollen lichtgeelvleezig, groot, regelmatig, ondiepogig, ovaalrond; weinig poters, gemakkelijk te roeien. Smaak matig, duurzaamheid zeer goed. Voor binnenlandsche consumptie vaak te groot. Soms hol. Groote poters gewenscht, liever niet snijden, ofschoon zorgvuldig en niet te laat snijden wordt verdragen. Zetmeelgehalte matig, zetmeelopbrengst goed. Kan ook beproefd worden voor fourage.

Vatbaar voor stippelstreep en voor het Y-virus, waarop ze met mozaïek-stippelstreep reageert. Zeer vatbaar voor kringerigheid en voor aaltjes, voor bladrol, licht- en grof mozaïek. Met behulp van

zeer vroeg rooien wel op peil te houden in streken, waar deze virusziekten goed te bestrijden zijn. Soms aangetast door phytophthora in het blad, echter weinig in den knol; ook weinig en ondiepe schurft.

- A — 462. **FURORE**. — † — F — Kr. Roode Star × Alpha. 1924 en 1930. K: Dr. J. C. Dorst, consultant voor de plantenveredeling bij de F.M.v.L. H: de Z.P.C., Leeuwarden.

Voor wratziekte onvatbare, goed gevormde, lichtroodschildige, lichtgeelvezelige, gewoonlijk goed smakende en productieve export- en consumptie-aardappel. Is met succes naar Frankrijk, België, Engeland en Spanje geëxporteerd. Wegens goed zetmeelgehalte en zetmeelopbrengst tevens geschikt als vœeraardappel.

Middenlaat, rijpt iets voor Roode Star. Loof ijler en later ontwikkeld.

Knollen weinig talrijk, rond cvaal, vlakkoogig, goed rooibaar. Gunstige verhouding tusschen consumptiemaat en kriel. Voor binnenlandsch gebruik neemt de vraag toe. De knollen zijn hiervoor echter wat groot. Soms weinig duurzaam, mede door gevoeligheid voor phytophthora aantasting. Sprœeien gewenscht. Ze loopen in de kuil vroeg uit. Wordt des voorjaars minder blauw dan Roode Star.

Zeer vatbaar voor bladrol, vatbaar voor mezaïek, ook voor kringigheid en andere inwendige knolziekten en voor schurft. Reageert sterk op kaligebrek; kan zware bemesting verdragen zonder te veel in het loof te groeien.

- A — 69. **TRIUMF** (middenvroeg). . . . Zie Fabrieks, blz. 128.

- B — 143. **IDEAAL**. — FZ — Kr. Epicure × Franschen. 1909 en 1917. K: G. Veenhuizen †.

Iets voor Bintje rijpende, lichtgeelvezelige export-aardappel. Lagere opbrengst. Ruimt tijdig genoeg het veld voor een tweede gewas (koolrapen). Behalve voor export ook geschikt voor zomer-voeraardappel. Heeft het bezwaar dat de knollen vaak barsten, moet daarom voorzichtig geroid en behandeld worden.

Aanvankelijk ontwikkelt het gewas iets langzaam, wordt laterforsch, vrij stevig, grofstengelig en tamelijk goed dekkend. De knollen zijn weinig talrijk, forsch, vlakoogig, langwerpig, iets plat, met neiging tot verdikking aan het topeinde; op zandgrond niet vrij van rotting en vaak hol. Overigens een sterke, duurzame aardappel. Kook en smaak worden niet genoemd.

Knollen iets verspreid, flink anaarden aan te bevelen. Eveneens dicht te planten en groote poters te gebruiken; hiervoor worden met succes de gebarsten knollen genomen. Poters verdragen het snijden niet best! Ze moeten langdurig voorgekiemd en voorzichtig behandeld worden. De kiemen breken gemakkelijk af.

Iets resistent tegen wratziekte, gevoelig voor schurft, aaltjes, rhizoctonia en zwartbeenigheid. Weinig vatbaar voor phytophthora, virusziekten en kringerigheid. Goed op peil te houden.

B — 550. EVERGOOD. — **K:** A. Findlay te Auchtermuchty (Schotland). In den handel sedert 1900. In Noord-Holland bekend als (wilde) „Duc”.

Witvleezige, zeepige, middenvroeg, zeer duurzame, naar verre landen verzendbare exportaardappel met vrij talrijke, iets verspreid zittende, goed gevormde, platovale, vlakoogige knollen. Rijpt omstreeks eind Augustus, doch kan bij voorkiemen reeds eenige weken eerder een goed beschoot geven. Handhaaft zich in West-Friesland.

Loofontwikkeling aanvankelijk traag, later vlug, recht opgaand. Gevoelig voor koude en wind.

Vatbaar voor wratziekte, schurft en kringerigheid. Het loof is vatbaar voor phytophthora, bladrol en mozaïek. Moet voor pootgoed zeer vroeg geroid worden.

B — 887. GLADSTONE. — **E — K en H:** Mc Gill & Smith Ltd, Ayr, Schotland.

Voor wratziekte onvatbare, vlug ontwikkelende, middenlate vervanger van King Edward VII Matig zetmeelgehalte.

Forsch loof, donker, iets slap, Eigenheimer-achtig. Knollen roodbont, vlakoogig, witvleezig, ovaal, goed gevormd, iets verspreid in den grond.

Weinig vatbaar voor schurft wel voor kringerigheid. Vatbaar voor phytophthora in het loof, minder in de knol.

De indruk in ons land is in 1939 niet verbeterd, het ras is te weinig productief.

- B** — 487. **RECORD** (middenvroeg-middenl.). Zie Fabrieks, blz. 129.
- A** — 807. **VORAN** (laat) Zie Fabrieks, blz. 127.
- B** — 696. **FRÜHMÖLLE** (zeer vroeg) . . . Zie Zeer vroege, blz. 117.
- N** — 1027. **KATAHDIN**. — † — Kr. USDA Zaailing 24642 × 40568. 1923 en 1939. **K**: het Dept. van Landbouw in de Staat Maine (Aroostook Farm, Presque Isle).

In Noord- en Zuid-Amerika snel veldwinnend ras, dat echter vatbaar is voor wratziekte.

In 1939 werd een aanzienlijke hoeveelheid pootgoed van dit ras ingevoerd met de bedoeling het voor export te vermeerderen. Hoewel het ras voor binnenlandsch gebruik geen perspectieven opent, heeft het een gunstigen indruk gewekt.

Flugge, stevige loofontwikkeling. Rijpt middenlaat. Opvallend weinig talrijke, mooie, groote vlakkoegige, witvleezige knollen, zonder kriel; opbrengst lijkt goed. Sterk bestand tegen droogte.

Zeer vatbaar voor phytophthora in het loof, vermoedelijk ook in de knol. Vatbaar voor bladrol en voor schurft. Poters verdragen het snijden best, in Argentinië wordt het pootgoed steeds gesneden.

- N** — 955. **WILPO** (middenlaat) Zie Winterc., blz. 125.
- N** — 954. **ROBUSTA** (laat) Zie Fabrieks, blz. 130.
- O** — 590. **ALBERTA**. — † — F — Kr. Eersteling × Geeltje. 1929 en 1933. **K** en **H**: de Proeftuincommissie te Berlikum (Fr.), p.a. **Ir. C. M. van der Slikke**, Rijkstuinbouwconsulent, Leeuwarden. (Rl. 1939).
- O** — 661. **DUNBAR YEOMAN**. — Kr. Duke of York × Herald. **K** en **H**: **C. T. Spence, Dunbar, Schotl.** In 1934 door den Keuringsdienst Friesland uit Schotland geïmporteerd. (Rl. 1938).
- O** — 547. **VOLGELING** (vroeger als „Eersteling special” naar Frankrijk verzonden). — F — Niet te verwarren met Eersteling, waaruit ze door knopmutatie is ontstaan. Omstreeks 1925 voor 't eerst in 't groot verbouwd. (Rl. 1935).
- O** — 553. **MAJESTIC**. — FE — Kr. ? × British Queen. **K**: **A. Findlay, Auchtermuchty**. In den handel sinds 1911. (Rl. 1935).

- — 618. **BELLE DE FONTENAY.** — F — (Synoniem „Hénaut“). Sedert + 1875 in Frankrijk verbouwd. In Nederland sinds 1930 (Rl. 1935).
- — 552. **KING EDWARD VII.** — FE — K: onbekend. Sedert 1902 in den handel. (Rl. 1935).
- — 494. **ERDGOLD.** — FD — Kr. Industrie × Jubel, 1921 en 1928. K en H: Pommerische Saatzucht Gesellschaft, Stettin (Duitschland). (Rl. 1927).
- — 529. **MUNTINGA 17.** — F — Kr. ? × Franschen, 1924 en 1932. K: E Muntinga, Nieuw-Beerta. H: de Zaaizaadver. „Z.A.P.“, Arra Paulowna; M. Zandt, Roodeschool. (Rl. 1935).
- — 554. **ROYAL KIDNEY.** — F — (Duitsch synoniem Königsniere, Fransche synoniem Royale Anglaise of Kidney à chair blanche). K: A. Findlay, Auchtermuchty. In den handel sedert 1899. (Rl. 1935).
- — 279. **UP TO DATE.** — FZ — Kr. Patersons Victoria × Blue Don. K: A. Findlay te Auchtermuchty. In den handel sedert 1894. (Rl. 1935).
- — 619. **ARRAN PILOT.** — E — Kr. May Queen × Pepo. K en H: MacKelvie, Lamlash, Arran, Schotland. In Nederland in 1933 ingevoerd. (Rl. 1935).
- — 882. **ARRAN BANNER.** — EF — Kr. Sutton's Abundance × Sutton's Flourball. K en H: Mackelvie, Lamlash, Arran, Schotland. In Nederland in 1937 ingevoerd. (Rl. 1939).
- — 881. **ARRAN CAIRN.** — E — K en H: Mackelvie, Lamlash, Arran, Schotland. In Nederland in 1937 ingevoerd. (Rl. 1939).

Bepreef de exportsoorten tevens voor fourage en voor consumptie

D. AFGEVOERDE AARDAPPELRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
99. Veenhuizen's Element	1925	1926	N
101. de Vroome's Trenetria	1925	1927	N
35. Veenhuizen's Bravo	1924	1930	A
70. Veenhuizen's Kampioen	1924	1930	B
98. Veenhuizen's Energie	1925	1930	N
428. Sneeuw's Alma	1929	1931	N
434. de Vroome's Hollandia	1929	1931	N
474. van der Horst's Standaard	1931	1934	N
97. Veerkamp's Monocraat	1926	1935	N
341. Veenhuizen's Jubileum	1929	1935	B
461. Dorst's Friso	1930	1935	B
472. Reiling's Oostermoersche	1930	1935	N
551. Mair's Great Scot	1932	1936	N
578. Clark's Epicure	1933	1936	N
479. Veerkamp's Unicum	1931	1937	O
480. Reiling's Concurrent	1931	1937	N
546. Sneeuw's Atlas	1932	1937	N
165. Modrow's Preuszen	1934	1937	O
562. Rabbethge & Giesecke's Konsuragis	1934	1937	O
566. Dorst's Curba	1932	1938	O
100. von Kameke's Parnassia	1934	1938	O
230. Institut de Beauvais	1934	1938	O
577. Clark's Ninetyfold	1934	1938	O
645. Prummel's Bonus	1935	1938	B
660. Stikker's Gruno	1935	1938	B
322. Veenhuizen's Albion	1928	1939	B
429. Sneeuw's Bato	1929	1939	O
549. Paulsen's Juli	1932	1939	N
586. de Vroome's Nationaal	1935	1939	B
432. Mackelvie's Arran Crest	1932	1940	O

Aardappelrassen, waarvan de verbouw verboden is.

Bravo.
De Wet.

Kampioen.
Odenwalder Blaue.

Drogestofopbrengst der aardappelrassen.

De oogstwaardetabel is bij aardappels vervallen, omdat de opbrengst, de kwaliteit, de natuurlijke sorteering en de handelsprijzen der consumptie-aardappels zoo sterk varieeren, dat men aan gemiddelden onvoldoende houvast heeft. Misschien zal het op den duur gelukken oogstwaardetabellen te geven voor consumptieaardappels voor verschillende landstreken en verschillende tijden van het jaar, maar op dit oogenblik zijn wij daartoe nog niet in staat.

Wel is het echter mogelijk de drogestofopbrengst der rassen voor verschillende streken te benaderen. De drogestofproductie bepaalt grootendeels de waarde, die de aardappel heeft voor veevoeder en voor de fabriek, ze is ook een der grondleggende factoren voor de oogstwaarde van consumptieaardappels.

Nevenstaande tabel kan in het bijzonder geraadpleegd worden in die gevallen, waarin men met de voederwaarde rekening wenscht te houden. Ze is opgemaakt voor zandgrond, dalgrond en voor klei en in iedere groep zijn de gemiddelde knolopbrengst, drogestofgehalte en drogestofopbrengst van Eigenheimers op 100 gesteld. Deze waarden zijn onderling niet gelijk; men kan rekenen dat de Eigenheimers op zand- en dalgrond gemiddeld 35000 kg per ha opbrengen met 23 % drogestof, op kleigrond 38000 kg met 25 % drogestof. De drogestofopbrengst op zand belooft dan ruim 8000 kg, die op klei 9500 kg voor de Eigenheimers.

De drogestof van de aardappel bestaat voor ongeveer 75 % uit zetmeel en dit is ook het waardegevend bestanddeel bij de voeding. Naast zetmeel komen betrekkelijk kleine hoeveelheden eiwitachtige stoffen en ruwvezel voor, de voedingswaarde daarvan is onvoldoende bekend doch vermoedelijk hoog. In het algemeen kan men aannemen dat hoe hooger het zetmeelgehalte is, hoe kleiner de hoeveelheid eiwit, die met het zetmeel gepaard gaat. Evenwel zal het eiwitgehalte der drogestof nog aanzienlijk varieeren met het ras en de groeiomstandigheden. Over de regels, waaraan deze variatie gebonden is, is nog weinig bekend. Voorloopig doet men het beste, evenals bij bieten, knollen ed., de voedingswaarde af te meten aan de hoeveelheid drogestof, die het gewas voortbrengt. De vroege aardappels zijn

Aardappelrassen in volgorde van de Rassenlijst	ZANDGROND			DALGROND			KLEI		
	Knol-opbr.	Dr. st. geh.	Dr. st. opbr.	Knol-opbr.	Dr. st. geh.	Dr. st. opbr.	Knol-opbr.	Dr. st. geh.	Dr. st. opbr.
Eigenheimer (st)	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Zeer vroege aardappels.									
Eersteling	80	84	67	80	82	66	80	84	67
Frühmölle	85	84	71	92	84	77	82	84	69
Limosa		—	—	84	84	71	78	86	67
Vroege en middenvroeg aardappels.									
Bintje	100	84	84	103	86	89	103	83	86
Present	78	102	80	78	102	80	78	104	81
Ideaal	—	—	—	91	87	79	85	87	74
Winterconsumptie.									
Roode Star	93	109	101	87	108	94	93	109	101
Zeeuwsche Blauwe	—	—	—	—	—	—	85	97	82
Bevelander	91	97	88	93	97	90	94	99	93
Noordeling	84	109	92	87	110	96	79	111	88
Robijn	96	109	105	93	108	100	93	113	105
Koopman's Blauwe	85	99	84	—	—	—	90	99	89
Iduna	109	98	107	107	99	106	108	100	108
Komeet	80	93	74	80	93	74	88	92	81
Wilpo	103	102	105	102	100	102	105	102	107
Fabrieksaardappels.									
Voran	110	99	109	118	97	115	118	96	113
Thorbecke	104	103	107	104	103	107	106	100	103
Triumpf	100	97	9	102	96	98	97	97	94
Gloria	103	102	105	108	103	111	—	—	—
Ultimus	101	99	100	104	98	102	101	99	100
Record	100	98	98	106	100	106	98	103	101
Matador	105	102	107	108	102	110	109	100	109
Exportaardappels.									
Industrie	106	93	99	101	92	93	109	92	100
Alpha	102	94	96	111	97	108	118	95	112
Furore	96	97	93	97	100	97	97	99	96
Gladstone	—	—	—	98	91	89	100	93	93
Evergood	—	—	—	—	—	—	100	84	84

dan aanzienlijk minder productief dan de late rassen, die echter onderling grote verschillen vertoonen. De vroege rassen hebben het voordeel, dat ze plaats maken voor een tweede gewas. Het is met name de Bintje, die in de vroege groep de aandacht trekt wegens productiviteit. Van de latere rassen vestigen naast de vanouds bekende fabrieks- en consumptierassen in het bijzonder Voran, Gloria, Ultimus, Record, Iduna en Wilpo de aandacht op zich.

Pootgoed door of namens den kweker voor proefnemingen afgegeven, zal nimmer door den N.A.K. voor de keuring aangenomen worden, tenzij de kweker daarvoor uitdrukkelijk machtiging heeft verleend.

Handelsmerk

**ZAAIZADEN
POOTAARDAPPELEN**

COÖPERATIE

„De Z. P. C.”

ZUIDERGRACHTSWAL No. 3

LEEUWARDEN

Telefoon 3445

Goedgekeurde Pootaardappelen en zaaizaden.
ORIGINEELE TARWE (Picardie & Wilma).

Vergelijkend overzicht der raseigenschappen (in de groepen
alphabetisch gerangschikt).

Regel 1	: K = klei; Z = zand; D = dalgrond (veenkoloniaal); T = voornamelijk tuinbouw; Hoofdletter = veel verbouwd; letters in volgorde van belangrijkheid.
„ 2, 3, 15, 16, 19 en 37:	10 = uitmuntend; 1 = zeer slecht.
„ 4	: 10 = zeer vroeg; 1 = zeer laat.
„ 5 en 7	: 10 = zeer groot; 1 = zeer klein.
„ 6	: 10 = zeer dicht om den stam; 1 = zeer verspreid.
„ 8	: 10 = bijna alleen groote knollen, zeer weinig poters en kriel in het veldgewas.
„ 9	: 10 = bolrond; 5 à 6 = ovaal; 1 = lang.
„ 10	: w = wit; g = geel; b = blauw; r = rood; p = paars; l = licht; s = schubbig.
„ 11	: 10 = zeer geel; 1 = wit (de praktische grens tusschen geel en wit ligt bij 5).
„ 12	: 10 = zeer vlak; 1 = zeer diep.
„ 13 en 14	: 10 = zeer hoog; 1 = zeer laag.
„ 18	: letters in volgorde van belangrijkheid; C = consumptie; F = fabriek; E = export; V = voederbouw.
„ 20—35	: 10 = zeer resistent; 1 = zeer vatbaar.
„ 36	: 10 = door selectie zeer gemakkelijk op peil te houden; 1 = moeilijk op peil te houden.

In regel 20, 21 en 22 (bladrol, licht mozaïek en grof mozaïek) is door **een *** achter het cijfer aangegeven, dat de ziekte schadelijk is; door **twee **** achter het cijfer, dat de ziekte de plant zeer sterk beschadigt. **a** beteekent: steeds aanwezig, maar voor het ras zelf niet of weinig schadelijk (wel echter in schadelijken vorm besmettelijk voor andere rassen).

In regel 34 (schurftaantasting) beteekent het sterretje dat de schurft neiging heeft om diep in te vreten.

Bij het raadplegen van de rassenlijst omtrent resistentie tegen kringerigheid diene men tevens de cijfers voor inwendige knolziekten na te gaan.

				ZEER VROEGE, VROEGE- EN MIDDELVROEGE CON- SUMPTIE-AARDAPPELEN.	
				Voor betekenis der letters en cijfers zie blz 141	
Eerstel.	Frühmölle	Geelblom	Limosa	Deva	Present
A. Zu	kdz	k	k	kd	kdz
6	6	7	6	7	7
4	5	—	6	—	6
5	5	—	—	—	7
10	9	9	9	8	8
7	7	7	8	8	6
7	7	7	7	7	4
7	7	7	6	6	7
7	6	7	5	6	7
4	4	6	7	8	8
g	lg	g	g	gs	gs
7	5	7	7	7	6
9	8	8	8	8	5
7	7	7	7	7	7
3	4	4	4	6	8
5	6	6	7	8	7
6	5	7	7	8	8
EC	ec	c	c	c	c
9	7	7	6	5	6
7*	7	7	6	6	8
7	7	8	7	7	5
6*	6	8	7	6	8
7	6	—	7	—	4
2	5	—	3	—	7
7	7	—	7	—	7
3	6	—	7	—	4
3	5	6	6	5	3
3	6	7	7	7	5
2	4	3	3	4	4
4	10	10	10	10	6
5	6	6	2	6	8
7	7	8	7	7	7
8	8	8	8	8	7
4*	5	5	5	6	5*
6	6	6	8	6	8
7	7	7	7	6	8
1. Verbreiding					
2. Loofontwikkeling					
3. Sterkte van het pootgoed ..					
37. Snijden van het pootgoed ..					
4. Vroegrijpheid					
5. Aantal knollen per plant ..					
6. Oopen zitten der knollen ..					
7. Grootte der knollen					
8. Verhouding groote tot kleine					
9. Rondheid van den knol					
10. Kleur knol uitwendig					
11. Geelheid van het vleesch ..					
12. Vlakheid van oogen en navel					
13. Opbrengst					
14. Zetmeelgehalte					
15. Duurzaamheid					
16. Keukenwaarde					
18. Bestemming					
19. Geschiktheid voor export ..					
20. Bladrol					
21. Licht mozaïek					
22. Grof mozaïek					
23. Aucubabont					
24. Stippelstreep					
25. Zwartbeenigheid					
26. Rhizoctonia					
27. Phytophthora in 't blad					
28. Phytophthora in de knol					
29. Aaltjes					
30. Wratsiekte					
31. Kringerigheid					
32. Blauw worden					
33. Holle knollen					
34. Schurft					
35. Inwendige knolziekten..					
36. Selecteerbaarheid					

	Bevelander	Duivelander	Eigenh.	Iduna	Komeet	Koopman's Blauwe	Noordeling	Robijn	Roodde Star	Wilpo	Zeeuwsche blauwe	143
	Kz	k	KZD	zd	k	k	zdk	zd	ZK	kzd	K	
1.	8	7	8	9	8	8	7	10	8	9	7	
2.	8	—	7	6	7	7	8	9	8	8	8	
3.	8	—	8	—	—	—	7	7	8	—	7	
37.	8	—	8	—	—	—	7	7	8	—	7	
4.	6	7	7	5	6	7	6	3	4	5	6	
<hr/>												
5.	8	7	8	9	7	7	7	7	8	7	8	
6.	9	6	7	7	7	6	7	5	7	6	6	
7.	7	7	7	6	7	7	6	8	7	8	5	
8.	4	7	6	5	6	7	6	7	5	7	4	
9.	6	7	6	5	8	7	7	8	7	7	8	
10.	g	g	g	rs	gs	lb	gs	rs	r	g	b	
11.	6	7	7	6	10	7	6	8	8	6	6	
12.	4	7	6	8	6	7	8	8	7	6	4	
13.	7	8	8	9	7	7	7	8	7	8	7	
14.	7	6	8	7	6	7	10	9	9	8	7	
<hr/>												
15.	9	7	7	7	7	8	9	9	8	8	8	
16.	8	7	9	7	8	8	8	8	9	7	9	
18.	Ce	c	Cfev	cvf	c	c	cfv	cvf	C	cefv	C	
19.	5	6	6	5	5	6	5	5	5	6	4	
20.	7	7	7	4	6	6	6	5*	5*	6	7	
21.	8	6	3*	7	5	5	9	7	4	7	a	
22.	8	6	3*	7	6	5	7	6*	5*	7	6*	
<hr/>												
23.	8	—	8	—	8	7	8	7	6	—	9	
24.	7	—	9	4	8	4	3	7	9	5	a	
25.	7	—	7	—	—	—	7	8	6	—	8	
26.	6	—	6	—	—	—	6	7	4	—	5	
<hr/>												
27.	8	6	4	6	5	5	8	8	8	7	3	
28.	9	6	4	6	5	7	9	8	6	7	4	
29.	4	4	3	3	3	3	8	6	8	6	5	
30.	10	10	4	10	10	10	10	10	8	10	2	
<hr/>												
31.	6	5	3	7	6	6	9	5	5	6	7	
32.	7	8	6	7	7	8	4	7	5	7	7	
33.	8	8	8	7	7	7	9	8	8	8	9	
34.	6	4	3**	7	5	5	5*	7	6	6	4*	
35.	6	6	8	6	6	5	9	4	3	6	7	
36.	8	6	5	5	6	5	7	6	5	7	7	

Gloria	Matador	Record	Thorbecke	Triumf	Ultimus	Voran
d	d	dzk	Dz	DZk	dz	dz
9	8	8	8	8	9	8
7	8	8	8	8	8	7
3	5	6	5	7	6	4
6	6	6	7	7	9	8
8	7	8	8	7	5	8
9	8	9	8	7	6	8
8	8	8	7	7	5	7
8	6	7	4	6	4	5
gs	gw	gs	w	lgs	r	gw
6	5	7	2	6	5	5
6	7	8	6	7	6	6
9	9	8	9	8	8	10
8	8	7	8	6	7	7
8	9	8	7	8	7	8
6	5	6	3	6	5	5
fv	fve	vfc	F	Fve	fv	fv
7	7	7	7	7	6	7
6	4	5*	5*	7	6	5
7	8	7	6	a	6	6
7	7	6	6*	8	7	7
8	8	6	5	4	7	7
6	6	7	a	7	8	6
7	7	8	6	6	6	7
6	6	6	5	5	6	6
8	7	7	7	7	6	8
8	8	8	6	7	7	8
3	4	4	3	4	7	3
10	10	10	4	9	10	10
7	7	7	5	7	7	9
7	7	6	6	6	7	6
8	7	6	8	8	8	8
6	6	6	5	5	6	6
7	8	8	8	7	6	8
6	5	6	6	8	6	6

FABRIEKS- en EXPORT-AARDAPPELEN.

Voor beteekenis der letters en cijfers
zie blz. 141

1. Verbreiding
2. Loofontwikkeling
3. Sterkte van het pootgoed ..
37. Snijden van het pootgoed ..
4. Vroegrijpheid
5. Aantal knollen per plant ..
6. Oopen zitten der knollen ..
7. Grootte der knollen
8. Verhouding groote tot kleine
9. Rondheid van den knol
10. Kleur knol uitwendig
11. Geelheid van het vleesch ..
12. Vlakheid van oogen en navel
13. Opbrengst
14. Zetmeelgehalte
15. Duurzaamheid
16. Keukenwaarde
18. Bestemming
19. Geschiktheid voor export ..
20. Bladrol
21. Licht mozaïek
22. Grof mozaïek
23. Acucubabont
24. Stippelstreep
25. Zwartbeenigheid
26. Rhizoctonia
27. Phytophthora in 't blad
28. Phytophthora in de knol
29. Aaltjes
30. Wratziekte
31. Kringrigheid
32. Blauw worden
33. Holle knollen
34. Schurft
35. Inwendige knolziekten..
36. Selecteerbaarheid

Resistentie tegen

Svalöf Ster suikerbiet

**Een ster onder de suikerbieten
Een Nederlandsch Zaad.**

Door het Instituut voor Suikerbietenteelt te Bergen op Zoom worden de voornaamste rassen thans als volgt gekarakteriseerd. De fabrieksbesturen beschikken overigens steeds over de nieuwste gegevens, verstrekt door genoemd Instituut. Het koopen van andere zaadmerken dan door de fabrieken worden verstrekt kan daarom in het algemeen niet worden aanbevolen.

A — 510. KUHN P SUIKERBIET. — E — K en H: N.V. Kon. Beetwortelzaadcultuur Kuhn & Co, Naarden. 1888 en 1890.

Hooge suikeropbrengst en hoog gehalte. Weinig loof en weinig schieters. Rooit middelmatig zwaar.

A — 511. HILLESHÖG SUIKERBIET. — K: Svenska Sockerfabriks Aktiebolaget, Hilleshög. 1913 en 1916. Vm en H: N.V. Hollandsch-Zweedsche Zaad Mij, Amsterdam.

Hooge suikeropbrengst en hoog gehalte. Weinig loof en zeer weinig schieters. Gemakkelijk te rooien.

A — 512. KLEIN WANZLEBEN E SUIKERBIET. — DE — K: Rabbethge & Giesecke A.G., Kl. Wanzleben Vk: Zuckerfabrik Klein Wanzleben, Rabbethge & Giesecke A.G., Kl. Wanzleben. 1859 en 1865. H: Fa. F. Goyarts & Zonen, Roosendaal.

Hooge suikeropbrengst bij een lager gehalte dan de vorige rassen. Vormt zeer veel loof en weinig schieters. Laat rijp. Rooit lastig.

B — 702. STER SUIKERBIET. — K: Zweedsche Zaaizaadver., Svalöf. 1928 en 1937. H: N.V. Hollandsch-Zweedsche Zaad Mij, Amsterdam.

Tamelijk hooge suikeropbrengst bij een aan den lagen kant zijnd gehalte. Weinig loof en zeer weinig schieters. Rooit gemakkelijk.

B — 513. KLEIN WANZLEBEN Z SUIKERBIET. — DE — K: Rabbethge & Giesecke, Klein Wanzleben. 1859 en 1865. H: Fa F. Goyarts & Zonen, Roosendaal.

Matige suikeropbrengst bij een hoog suikergehalte. Vormt zeer veel loof en weinig schieters. Rooit lastig.

MEER DAN OOIT

is een **Nederlandsch** veredelings-
bedrijf voor de suikerbiet,
binnen de **Nederlandsche** grenzen
een **nationaal** belang!

MEER DAN OOIT

is de uitstekende, gezonde en krachtige
suikerbiet

KUHN P

DE suikerbiet voor d'eigen bodem!

Voor regelmatige gratis toezending van het tijdschrift „Van Zaad tot Suiker” wende men zich tot de **Kon. Beetwortelzaad-Cultuur Kuhn & Co., Afdeling Publiciteit, Bloemendaal.**

N — 884. DIPPE E SUIKERBIET — D — K: Gebr. Dippe, Quedlinburg. **H:** Fa F. Schul, Roosendaal.

Matige suikeropbrengst bij een tamelijk goed suikergehalte. Vormt veel loof en weinig schieters.

N — 1041. MARIBO N SUIKERBIET. — K: Aktieselskabet De Danske Sukkerfabrikker, København. **H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Tamelijk hooge suikeropbrengst bij een middelmatig suikergehalte. Vormt veel loof en zeer weinig schieters.

N — 704 METTE SP SUIKERBIET. — D — K: H. Mette, Quedlinburg. **H:** P. A. H. Mathiji, Breda.

Matige suikeropbrengst bij een aan den lagen kant zijnd suikergehalte. Vormt veel loof en veel schieters.

DIPPE E SUIKERBIETENZAAD

vereenigt in zich de eigenschappen, welke aan de hoogste eischen van landbouwers en fabrikanten beantwoorden.

DIPPE'S VROEGE WITTE HAVER

wordt zeer speciaal op de middelzware en lichtere gronden met volledig succes verbouwd.

Teelt- en Verkoopkantoor voor Nederland:

Firma FRANÇOISSCHUL

ROOSEDAAL (N. Br.)

TELEF. 2924.

ZWAAN & DE WILJES'
ZAADTEELT EN ZAADHANDEL N.V.
SCHEEMDA

SPECIAAL SELECTIEBEDRIJF VAN BIETENZADEN

Vraagt Uwen leverancier:

Mangel, Z & de W's orig. Productiva
(Barres type)

Voederbiet, Z & de W's Groeningia
(Groenkraag type)

Suikerbiet, Z & de W's Friso
(Rijkmaker type)

welke rassen alle drie op de interprovinciale
proefvelden aangelegd door het Instituut
voor Plantenveredeling te Wageningen
nu reeds jaren achtereen, resp. in groep
12, 16 en 18 op de

EERSTE PLAATS

staan.

Wat betreft hun drogestofgehalte, vormen de bietenselecties een doorlopende reeks. Hoe hooger het drogestofgehalte, hoe kleiner de wortelopbrengst; de totale drogestofopbrengsten van verschillende vormen ontlopen elkaar minder dan men wellicht zou verwachten. Onderstaand tabelletje, opgemaakt uit de gemiddelden van die proefvelden, waarop rassen van verschillend drogestofgehalte met elkaar werden vergeleken, toont echter aan dat in een reeks van jaren groep 16 het meest productief was. In 1939 zijn echter de bieten met hoog gehalte het productiefst. De drogestofopbrengst van groep 16 is steeds op 100 gesteld. Met de loofopbrengst is hierbij geen rekening gehouden.

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Suikerbiet	—	—	—	92	93	98	95	88	98
Groep 18	—	—	97	96	94	104	95	95	101
„ 16	100	100	100	100	100	100	100	100	100
„ 14	102	99	99	82	96	93	93	98	93
„ 12	101	95	90	77	97	88	88	92	90

De cijfers 12, 14, 16 en 18 geven aan hoe hoog in gunstige gevallen het drogestofgehalte in de betreffende groep ongeveer ligt; er komen echter aanzienlijke spelingen van jaar tot jaar voor en in vele gevallen wordt het theoretisch gemiddelde gehalte der groepen 16, 14 en 12 niet bereikt.

Bovenstaande groepsindeeling is gemaakt, omdat niet per se de biet met de grootste drogestofopbrengst het verkieslijkst is, maar omdat het, al naar omstandigheden, aanbeveling verdient bieten met hogere of met lagere drogestofgehaltenes te verbouwen. In iedere groep worden de eigenschappen der rassen vergelijkenderwijze beschreven. Vindt men dus, bv. voor een ras uit groep 12, vermeld dat het een hoog gehalte en veel loof heeft, dan beteekent dit niet dat het gehalte of de loofopbrengst in absoluten zin hoog zijn, maar dat deze waarden hoog zijn in verhouding tot de andere rassen uit dezelfde groep.

Overigens vindt men bij elke groep een vergelijkend staatje van opbrengsten en gehalten der rassen op de proefvelden van 1935 tot

1939. De vóór de rassen vermelde jaartallen geven aan in welk jaar met de beproeving der betreffende rassen werd begonnen. In dezelfde staatjes staan ook de ondergrondsche diepte en het aantal schieters per 1000 vermeld, volgens de gemiddelde waarnemingen over de laatste 5 jaren. Wanneer een ras nog geen 5 jaar is beproefd, zijn deze laatste cijfers niet steeds vergelijkbaar met die der oudere rassen. Het eene jaar toch treden in alle rassen meer schieters op dan in het andere, zoodat een jong ras toevallig slechts geobserveerd kan zijn in jaren, waarin bijv. een vrij groot aantal schieters voorkwam. Cijfers, die op een te klein aantal waarnemingen betrekking hebben, zijn tusschen haakjes geplaatst.

De in de Rassenlijst opgenomen voederbieten dingen mee in de jaarlijksche selectiewedstrijden.

Aan de niet onder N.A.K.-toezicht staande kweekers is de eisch gesteld, dat zij hun zaad laten plombeeren door het Rijksproefstation voor Zaadcontriôle. Dit wordt aangeduid door het teeken . Bij deze plombeering worden monsters genomen voor contrôlecultuur en ook voor de in 1940 aan te leggen wedstrijdproefvelden.

N. V. LEITER-NYPELS

drukt voor de landbouwers ook de
jaarboekjes over brouwgerst

Iedere gerstverbouwer zal zijn eigen belang
dienen door van den inhoud kennis te nemen.

Het 4e jaarboekje is verkrijgbaar tegen storting op giro 37751
van Leiter-Nypels, Maastricht. — Prijs 30 cent per stuk, bij
25 stuks aan één adres 25 cent, bij 100 stuks of meer aan één
adres 20 cent. — Het 5e jaarboekje is thans ter perse.

GEHALTE-GROEP 18.

B — 621. FRISO VOEDERBIET. — □ — Sel. uit handelszaad. **K** en **H**: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

Suikerbietachtige groenkraag met hoog drogestofgehalte en goede drogestofopbrengst.

Vrij veel, kroezig, lang groen blijvend loof; vrij weinig schieters.

Biet wat onegaal, matig rooibaar, met nog al aanklevende grond. Vrij grove kop; wit, vast vleesch. Zeer goed bewaarbaar.

N — 623. RYMAX VOEDERBIET. — □ — Sel. uit handelszaad. **K** en **H**: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.

Vergeleken met Friso, wat regelmatiger, naar het Jaapjes model zweemend. Iets meer schieters. Drogestofgehalte iets laag, drogestofopbrengst vrij goed.

Flink ontwikkelend, lang groen blijvend, half opgaand, iets kroezig loof. Matig rooibaar, nogal aanklevende grond. Vast, wit vleesch. Goed bewaarbaar.

N — 964. VOEDERSUIKERBIET C.B. — † — Sel. uit handelszaad landras Friesche Rijkmakers. **K** en **H**: Centraal Bureau, Rotterdam.

Suikerbietachtige groenkraag met middelmatig gehalte en vrij goede drogestofopbrengst.

Goede, grootbladige loofontwikkeling. Enkele schieters.

Biet vrij kort en weinig boven den grond groeiend, matig uniform met iets grove kop. Nogal vertakt en niet gemakkelijk rooibaar, vrij veel aanklevende grond. Vleesch fijn en vast.

GROEP 18.	Drogestofopbr.					Drogestofgehalte					1)	2)
	'35	'36	'37	'38	'39	'35	'36	'37	'38	'39	Schieters '35/39	Diepte '35/39
'32 Friso.	103	100	100	101	103	100	106	110	108	105	7	21
'33 Rijmax.	101	100	99	98	99	99	94	95	95	93	11	22
'38 Voedersuik. C.B.	—	—	103	(98)	—	—	—	97	(102)	—	(10)	22

1) en 2) Zie noot blz. 154.

GEHALTE-GROEP 16.

A — 548. GROENINGIA VOEDERBIET. — □ — Selectie uit een landras. 1921 en 1922. **K en H:** N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

Lange uniforme groenkraag met spitsen voet, hoog drogestofgehalte en hooge drogestofopbrengst.

Flugge groei; matig ontwikkelend, vrij lang groen blijvend loof. Weinig schieters.

Hoewel niet sterk vertakt, rooit de biet niet gemakkelijk. Kleur van schil en vleesch wit; vleesch vast en fijn. Vrij fijne kop. Goed bewaarbaar.

A — 152. EUREKA VOEDERBIET. — □ — Sel. uit Fransche Collet vert du Nord. 1912 en 1926. **K en H:** Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling.

Diep wortelende, iets kleine uniforme groenkraag met goed drogestofgehalte, bij voldoende dichten stand vrij goede drogestofopbrengst.

Iets traag ontwikkelend, smal, langstelig, stevig, opgericht loof. Weinig schieters.

Biet vastgeworteld, iets vertakt, waardoor moeilijk te rooien (soms afbrekend) en schoon te maken. Mooi vast, iets vezelig vleesch, zeer duurzaam.

A — 163. OVANA VOEDERBIET. — † — D — Kr. half suikerbiet × Rheinischer Lanker. 1912 en 1916. **K:** Gustav Jaensch te Gr. Möringen, Deutschland. **H:** J. Joordens, Venlo-Blerick.

Korte, dikke, mooi gevormde, uniforme groenkraag. Gehalte en drogestofopbrengst iets beneden het groepsgemiddelde.

Loof mooi, vlug en flink ontwikkeld, veel schieters.

Biet met half stompen voet, zeer goed rooibaar. Vleesch vast en iets geelachtig; iets minder duurzaam.

¹⁾ Gemiddelde van het aantal schieters per 1000 planten.

²⁾ Gemiddelde lengte in cm van het ondergronds gedeelte op zware klei te Wageningen.

B — 705. GROENKRAAG C.B. VOEDERBIET. — † — Sel. uit handelszaad. 1932 en 1936. **K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.**

Vrij korte, niet geheel uniforme groenkraag. Goede drogestofopbrengst, gehalte normaal.

Middelmatige loofontwikkeling, iets geneigd tot vorming van schieters.

Biet iets vertakt, overigens goed rooibaar. Vleesch vrij vast, wat grof. Goed houdbaar.

B — 820 FAVORIET VOEDERBIET. — □ — Kr. Corona × andere groenkraagtypen. **K en H: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.**

Vrij uniforme groenkraag, met behoorlijk gehalte en goede drogestofopbrengst.

Goed ontwikkeld glanzig loof, vrij weinig schieters, tamelijk fijne kop.

Biet iets vertakt, doch vrij goed rooibaar. Vleesch fijn en vast; goed houdbaar.

B — 715. CERES GROENKRAAG JAAPJESPEEN. — □ — Selectie uit landras. **K en H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten.**

Iets onregelmatige groenkraag met laag gehalte, doch goede drogestofopbrengst.

Matige loofontwikkeling. Enkele schieters. Biet iets vertakt; nogal aankleven van grond. Vleesch iets geel, vrij grof en iets zacht. Voor een biet uit groep 16 laat de duurzaamheid te wenschen over.

N — 966. ALPHA VOEDERBIET. — □ — Kr. Tystoffe VII × Barres Paibierz. **K: Paibierzfondens Forsøgsgaard, Børköp, Dene-marken. H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.**

Regelmatige, korte, dikke, goed rooibare groenkraag. Hoog drogestofgehalte en vrij goede drogestofopbrengst.

Zware loofontwikkeling, lang groen blijvend, enkele schieters. Iets grove kop. Biet weinig vertakt met stompen voet; weinig aankleven van grond. Vleesch fijn en hard, lijkt voldoende duurzaam.

N — 965. HOLLANDIA GROENKRAAG VOEDERBIET. — □ — Selectie uit handelszaad. **K en H: Fa F. Jäger, Winschoten.**

Iets onegale groenkraag, met onregelmatig drogestofgehalte en vrij goede drogestofopbrengst.

Middelmatige loofontwikkeling; eenige neiging tot schieten. Kop matig grof. Biet iets vertakt, vrij spitse voet, vrij goed rooibaar. Vleesch vrij vast, lijkt voldoende duurzaam.

GROEP 16.	Drogestof opbrengst					Drogestof gehalte					Schie- ters 34/39	Diepte 35/39
	'35	'36	'37	'38	'39	'35	'36	'37	'38	'39		
'27 Eureka	98	99	98	100	91	107	104	103	95	105	3	20
'27 Ovana	99	99	100	92	99	93	92	98	97	97	23	14
'29 Groeningia . .	102	104	102	110	106	98	107	101	116	103	4	19
'36 Groenkr. CB. .	—	100	103	101	99	—	99	101	100	103	7	17
'36 Favoriet . . .	—	(104)	109	97	104	—	(106)	105	102	96	6	19
'36 Ceres Gr. J. .	—	(103)	(101)	100	102	—	(92)	(91)	92	94	10	18
'37 Alpha	—	—	—	103	99	—	—	—	110	109	(8)	15
'38 Hollandia Gr. .	—	—	—	107	100	—	—	—	101	93	(10)	18

GEHALTE-GROEP 14.

A — 320. TEUTONIA VOEDERBIET. — † — Kr. Flaschen-biet × Barres. 1912 en 1916. **K:** Gustav Jaensch, Gr. Möringen, Duitschland. **H:** J. Joordens, Venlo-Blerick.

Mooie, geel- tot oranjekeurige Barresvorm. Gehalte boven het groepsgemiddelde, vrij goede drogestofopbrengst.

Zeer goed ontwikkeld, lang groen blijvend, opgericht, dekkend loof, weinig schieters.

Biet met vrij stompen voet, goed rooibaar. Iets laat rijp. Geelachtig, vrij hard vleesch. Het is gevoelig voor aantasting door aaltjes. Overigens goed houdbaar.

B — 967. GROENE KONINGIN VOEDERBIET. — □ — Selectie uit oude Groenkraag van Tourneur. **K:** Tourneur Frères, Coulommiers. **H:** N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

Niet geheel uniforme groenkop. Gehalte en drogestofopbrengst boven het groepsgemiddelde. Enkele schieters.

Iets vertakt doch tamelijk goed rooibaar. Vrij fijne kop, middelmatige loofontwikkeling. Vleesch nogal grof, vrij vast. Lijkt behoerlijk duurzaam.

B — 706. **CORONA VOEDERBIET.** — □ — Kr. Inlandsche Groenkraag × Svalöf's Alpha. 1915 en 1926. **K** en **H:** N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.

Hog uit den grond groeiende, lange groenkraag. Gehalte iets beneden het groepsgemiddelde, doch goede tot zeer goede drogestofopbrengst.

Orgaand fersch loof, vrij veel schieters.

Vleesch iets grof en tamelijk hard. Middelmatig duurzaam.

N — 709. **GELE ECKENDORFER C.B. VOEDERBIET.** — † — Sel. uit handelszaad. **K** en **H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Uniforme, korte gele Eckendorfer. Gehalte beneden het groepsgemiddelde, vrij goede drogestofopbrengst.

Klein, langgesteeld, opgaand blad; vrij weinig schieters. Fijne kop. Zeer goed rooibaar. Wat los vleesch, niet duurzaam.

N — 821. **JOBAR VOEDERBIET.** — † — Sel. uit handelszaad. **K** en **H:** J. Joordens, Venlo (Blerik).

Tamelijk lange, matig uniforme Barresbiet met iets laag drogestofgehalte en iets lage drogestofopbrengst.

Goed ontwikkeld loof, vrij weinig schieters.

Grof, vrij vast vleesch; goed duurzaam.

L — 941. **BUGGENUMSCHE LANGE GELE VOEDERBIET** — † — De hieronder volgende beschrijving heeft betrekking op de selectie van Gebr. Meerts, Buggenum. **H:** Vereeniging „Landbouwbelang”, Roermond.

Geel- tot oranjekleurige, lange dunne biet. Drogestofgehalte boven, drogestofopbrengst gemiddeld iets beneden het groepsgemiddelde.

Loef spichtig, lang gesteeld en lang groen blijvend; enkele schieters; kop fijn.

Biet groeit ver uit den grond, spitse voet; niet gemakkelijk te roeien. Vleesch tamelijk fijn. Staat in Limburg als duurzaam aan-

De
Biet
die
U
zoekt
!

**VOEDERBIET,
ORIGINEELE**

„CORONA”
DE BESTE GROENKRAAGBIET!

Gewonnen door het wetenschappelijk selectiebedrijf
der **Maatschappij voor Zaadselectie en Zaad-
teelt, ZWAAN & VAN DER MOLEN** te Voorburg.

geschreven, maar tot dusverre is dit door de proefnemingen niet bevestigd.

GROEP 14.	Drogestof opbrengst					Drogestofgehalte					Schieters 35/9	Diepte 35/39
	'35	'36	'37	'38	'39	'35	'36	'37	'38	'39		
'27 Teutonia . . .	109	99	98	97	99	106	101	105	106	108	3	12
'34 Jobar	108	105	98	97	97	98	99	94	95	93	4	13
'36 Corona	—	104	102	109	100	—	99	96	98	97	12	16
'36 Gele Eck. C.B.	—	98	99	98	100	—	97	96	94	93	7	8
'36 Groene Koningin	—	(107)	103	107	105	—	(105)	101	103	105	7	17
'34 Bugg. gele . .	(130)	(93)	(102)	92	99	(104)	(106)	(104)	105	104	10	19

GEHALTE-GROEP 12.

B — 443. **PRODUCTIVA VOEDERBIET.** — — Sel. uit Barres Ferritslev. 1914 en 1915. K en H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

Geel- tot oranjekleurige, gelijkmatig gevormde, bronskoppige Barresbiet met vrij hoog drogestofgehalte en goede drogestofopbrengst.

Flinke loofontwikkeling, weinig schieters.

Biet iets spits toeloopend, gemakkelijk te rooien. Vleesch geelachtig; matig duurzaam.

B — 442. **AGROLIS VOEDERBIET.** — — Sel. uit Barres Sludstrup. 1924 en 1926. K en H: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.

Vrij uniforme, iets lange, geel- tot oranjekleurige Barresbiet. Door hoog gehalte goede drogestofopbrengst.

Loof goed ontwikkeld. Weinig schieters. Kop matig fijn. Biet van anderen iets toegespitst, goed rooibaar. Vleesch wat zacht, geelachtig. Middelmattig duurzaam.

B — 441. BARRES STRYNÖ VIII VOEDERBIET. — † — D — Sel. uit Barres. ± 1860 en 1928. **K:** R. Nielsen Kold te Strynø, Denemarken. **Vm en H:** Dr. R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.).

Geel- tot oranjekleurige, ovale, regelmatig gevormde Barresbiet met goede drogestofopbrengst en goed gehalte.

Flink ontwikkeld, egaal, kortstelig loof, dat eenigszins beschut tegen nachtvorst, waarvoor dit ras overigens wel gevoelig is. Weinig schieters.

Biet met half spitsen voet, zeer gemakkelijk te rooien. Voegrijpend, slecht te bewaren. Tamelijk zacht, iets geel vleesch.

B — 321. PERAGIS VOEDERBIET. — † — D — Kr. Roode Eckendorfer × Tannenkrüger e.a. 1918 en 1928. **K:** Peragis Saatzucht G. m. b. H. te Berlijn op het bedrijf te Klein Wanzleben. **H:** Fa. F. Goyarts & Zonen, Roosendaal (N.-Br.).

Paarsachtig roode Eckendorfer met weinig neiging tot insnoering. Gehalte normaal, drogestofopbrengst iets beneden het groepsgemiddelde.

Weinig loof, egaal, kort, donker, iets kroes, vroegtijdig ontwikkelend en vroeg afstervend; vrij weinig schieters. Biet met stompen voet, goed rooibaar. Behoorlijk houdbaar, mits niet aangetast door aaltjes. Vleesch vrij vast, soms rood aangelopen.

N — 708. BARRES C.B. VOEDERBIET. — † — Sel. uit handelszaad. **K en H:** Centraal Bureau, Rotterdam.

Geel- tot oranjekleurige Barres. Drogestofgehalte vrij laag; vrij goede drogestofopbrengst.

Behoorlijke loofontwikkeling, fijne kop, zeer weinig schieters.

Biet goed rooibaar. Vleesch vrij fijn en vast, soms iets geel aangelopen. Vrij duurzaam.

N — 712. CERES BARRES VOEDERBIET. — □ — Selectie uit Deensch ras. **K en H:** N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

Iets onregelmatige oranjekleurige Barres. Gehalte beneden het groepsgemiddelde. Vrij goede drogestofopbrengst.

Vrij goede loofontwikkeling, weinig schieters. Biet met fijne kop en half stompen voet, goed rooibaar, vleesch tamelijk zacht, weinig duurzaam.

GROEP 12.	Drogestofopbr.					Drogestofgehalte					Schie- ters 35/39	Diep- te 35/39
	'35	'36	'37	'38	'39	'35	'36	'37	'38	'39		
'27 Productiva . . .	105	103	102	100	103	98	101	106	104	104	1	12
'28 B. Strynö . . .	100	101	99	101	105	91	91	98	100	104	2	12
'27 Agrolis	100	100	101	105	99	100	102	105	106	101	1	13
'36 Peragis	—	95	102	85	99	—	100	103	100	101	3	8
'36 Barres C.B. . . .	—	104	98	98	99	—	99	90	93	97	1	11
'36 Ceres Barres . .	—	(105)	98	102	96	—	(93)	96	97	92	1	12

Neemt geen genoegen met willekeurig zaad, maar eischt de selecties, die in deze rassenlijst zijn opgenomen.

N.V. ZAADHANDEL EN BOOMKWEEKERIJEN

Wed. P. DE JONGH - GOES

Specialiteiten:

Telefoon 3165

Klaverzaden, waaronder zeer bijzondere rassen.

Graszaden.

Voederbietenzaden.

Wikken, voor groenbemesting.

Uienzaad „Favoriet”

Zeer hoog in opbrengst gedurende vijf achter-
eenvolgende jaren. (Zie Rassenlijst 1939 blz. 94)

 Vraagt prijscouranten!

D. AFGEVOERDE VOEDERBIETENRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.	Gehalte groep
444. Rood en Zn's Topaas	1929	1931	N	12
457. Terra's Roode Durana	1930	1931	N	16
460. Terra's Roode Askania	1930	1931	N	12
445. Rood en Zn's Smaragd	1929	1932	B	16
624. Tystofte's VII	1933	1936	N	18
620. Dobrzanski's Record	1934	1937	B	12
720. Zwaan en v. d. Molen's Golden Tankard	1936	1937	E	—
724. Zwaan en v. d. Molen's Excelsior	1936	1937	E	—
710. Roode Eckendorfer C.B.	1936	1937	O	12
718. Zwaan en v. d. Molen's Roode Eckendorfer	1936	1937	E	—
719. Zwaan en v. d. Molen's Verbeterde Mammouth	1936	1937	E	—
721. v. d. Have's Zeelandia Groenk. . .	1936	1937	E	—
722. v. d. Have's Zeelandia Rose Groenkraag	1936	1937	E	—
723. Zwaan en v. d. Molen's Flandria	1936	1937	E	—
446. Zwaan en v. d. Molen's Capros	1929	1938	E	—
459. Zwaan en v. d. Molen's Statua	1930	1938	E	—
716. v. d. Have's Roode Eckendorfer	1936	1938	E	—
717. v. d. Have's Lange Roode Mangel	1936	1938	E	—
707. Zwaan en v. d. Molen's Gruno . .	1936	1938	E	—
713. Robertus' Ceres Gele Eck.	1936	1938	E	—
711. Robertus' Ceres Roode Eck.	1936	1938	E	—
824. v. d. Have's Rose Jaapjes	1937	1938	E	—
826. Zwaan en de Wiljes' Rosalite . . .	1937	1938	E	—
822. Jaensch' Gele Moringia	1937	1938	O	12
72. Kirsche's Ideal	1925	1939	B	14
714. Robertus' Ceres Friesche Rijkm.	1936	1939	N	18
715. Robertus' Ceres Rosa Jaapjespeen	1936	1939	N	16
823. Jaensch' Roode Moringia	1937	1939	O	12
449. v. d. Have's Bruëlis	1929	1939	B	12
622. v. d. Have's Zeelandia	1934	1939	N	18
646. Barres Pajbjerg VII	1935	1940	B	12

Voor verkoop op naam, zie blz. 181.

Van de koolrapen bestaan zoowel landrassen en daaruit verkregen selecties, als buitenlandsche rassen. Beide hebben reden van bestaan en het hangt van plaatselijke toestanden af, welk ras de voorkeur verdient. Ook de vraag of de koolraap in hoofdzaak voor veevoer dan wel voor menschelijke consumptie bestemd is, speelt hierbij een groote rol.

Bij de sedert 1926 gehouden selectiewedstrijden van het I.v.P. zijn de verschillende rassen met elkaar vergeleken en de resultaten vindt men, wat de drogestofopbrengst der rapen (zonder loof) betreft, in het tabelletje op blz. 165. Men hechte geen overdreven waarde aan deze cijfers: ze geven een indruk van de voederwaarde, maar niet van de handelswaarde voor menschelijk verbruik. Hiervoor raadplege men de beschrijvingen, die van de rassen zijn gegeven, welke bij onze wedstrijden in den loop der jaren naar voren zijn gekomen.

Het is gewenscht dat men overal, waar de teelt van koolrapen van beteekenis is, in overleg met het I.v.P., zelf nadere proeven neemt om de plaatselijke waarde der bestaande selecties beter te leeren kennen.

A — 438. WILHELMSBURGER KOOLRAAP OTOFTEGAARD-STAM. — Sel. uit landras, in Ned. voor het eerst verhandeld in 1925. **K:** Deensche zaaizaadvereeniging (D.L.F.), Roskilde (Denemarken). **H:** Hertz' Frökompagni, Kopenhagen. Wordt in Nederland o.a. geïmporteerd door de **Limb. Land- en Tuinbouwbond, Roermond**, door **Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling, N.V. J. Joerdens, Venlo-Blerick** en **Centraal Bureau, Rotterdam**.

Lichtgeelvleezige, vrij platte, kerthalzige, groenkoppige, regelmatige raap, goed opbrengend. Fijne kop en weinig, plat uitgespreid loof. Vrij goed bestand tegen droogte en tegen aardvlooaantasting. Wat neiging tot barsten en rotten, overigens voldoende duurzaam. Drogestofgehalte normaal (cmstreeks 9%).

A — 674. WASSENAAR'S FRIESCHE KOOLRAAP. — Selectie uit Friesch landras. **K** en **H:** **J. O. Wassenaar, Menaldum**.

Geelvleezige, ronde, gladde, gele blauwkop, met korten hals en flink ontwikkeld, donkergroen, gezond loof. Niet zeer gevoelig voor aardvloo; weinig gevoelig voor hartrot en bacteriënziekte. Zeer goede consumptiekwaliteit; vast vleesch, geschikt voor export. Zeer productief; gehalte matig.

B — 436. BORN'S FRIESCHE KOOLRAAP. — Sel. uit Friesch landras. ± 1865 en 1926. **K en H: F. H. Born, Berlikum (F).**

Geelvleezige, ovaal-ronde, gele blauwkop, goed te rooien doch iets flink ontwikkeld. Goed opbrengend; gehalte aan den lagen kant. Goed ontwikkeld, blauwgroen loof. Gevoelig voor aardvloo-aantasting; weinig voor bacteriënziekte. Zeer vast vleesch; geschikt voor keuken en voor export.

B — 455. WITTE VAN AUBIGNY KOOLRAAP. — Sel. uit Fransch landras, in Ned. sedert 1923. **K: eenige Fransche zaadtelers. H: Fr. Vreeken-van Namen, Dordrecht en N.V. Zwaan & Co, Delft.**

Witvleezige, veel opbrengende voederraap van langgerekten vorm; onregelmatig, zeer vertakt, diepwortelend en vaak misvormd; lastig te rooien. Groene kop. De loofontwikkeling is vlug, zeerforsch en hoog opgaand, groeit beter dan andere rassen door aardvloobeschadiging heen. Ook op droge, schrale gronden geeft dit ras meermalen nog goede opbrengsten, eveneens bij laat zaaien. Weinig gevoelig voor vorst, ook niet voor hartrot. Niet bruikbaar voor menschenlijke consumptie. Houdbaarheid slecht. Gehalte gewoonlijk goed.

N — 886. GELE REUZEN ZW. — **K en H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.**

Geelvleezige, eenigszins langwerpige groenkop met korten hals. Matig ontwikkeld, donkergroen, diep ingesneden, lang gesteeld, afstaand blad. Iets gevoelig voor rot. Opbrengst zeer goed. Hoog drogestofgehalte.

N — 840. ENGELSCHER ROODKOP ZW. — Sel. uit handelszaad. **K en H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.**

Platronde, geelvleezige bronskop, met blauwpaars aangelooien loof. Iets gevoelig voor rot. Eenigszins bestand tegen aardvloo-aantasting. Opbrengst vrij goed, drogestofgehalte goed. Bruikbaar voor de keuken.

N — 974. **H. VAN DALEN'S BRAKELSCHÉ.** — K en H: H. van Dalen, Brakel.

Geelvleezige, rond tot puntige bronskop met vrij langen hals en vrij diep ingesneden, donkergroen loof. Matige drogestofopbrengst; gehalte boven het gemiddelde. Geschikt voor keuken en export.

Drogestofopbrengst in % van Wilhelmsburger.

	1935	1936	1937	1938	1939
Wilhelmsburger	100	100	100	100	100
Wassenaar's Friesche	100	99	98	114	104
Born's Friesche	82	94	94	115	98
Witte van Aubigny	108	—	—	115	103
Engelsche Roodkop ZW	99	95	97	103	97
Gele Reuzen ZW	103	103	104	102	103
H. v. Dalen's Brakelsche	—	—	—	(105)	(59)

D. AFGEVOERDE KOOLRAPENRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
841. Rood en Zn's Agaat koolraap . . .	1929	1934	B

**Weet U dat het NaCoVo-JAARBOEKJE
bij collectieve aankoop beneden kostprijs
ter Uwer beschikking staat ?**

**Adres: N.V. Zuid-Nederlandsche Drukkerij
's Hertogenbosch, Gironummer 64531.**

**Prijs 60 cts. per stuk, bij 25 of meer aan één adres 40 cts.,
100 of meer exemplaren 25 cts.**

ZAAIZAAD:

Herfst- of Stoppelknollen

SOORT:

Overijselsche stomp-
tige Halflange Blauwkop
knollen.

Fa W. VAN DER LUGT
WIJHE

Bloemisterij en Zaadhandel.

N.V. GEBROEDERS SLUIS'

Zaadteelt & Zaadhandel
ENKHUIZEN.

●
Selectie en Teelt
van Groente-, Bloem-
en Landbouwzaden.

●
Levering uitsluitend
aan den Handel.

Zaad - Centrale Slochteren.

Origineele en te velde goed-
gekeurde **KLEIPOTERS** v. de
Groninger- en Friesche
kleigrond.

Specialiteit in Gras- en Klaverzaden.

Origineele mangelwortel
„**PRODUCTIVA**”

Origineele voederbiet
„**GROENINGIA**”

Origineele **Fr. RIJKMAKERS**
„**Friso**” 14 % biet.

N.V. Zaadhandel en
Boomkwekerijen

Wed. P. DE JONGH
GOES

Selectiebedrijf van:

TUINZADEN
LANDBOUWZADEN

Uitgebreide handel in:

Origineele en N.A.K.
gekeurde Zaaigranen
en Pootaardappelen.

Onze uitgebreide prijscouran-
ten zenden wij op aanvraag
gratis en franco.

Voor verkoop op naam, zie blz. 181.

In hoofdzaak worden nog landrassen van wortels verbouwd, waarin enkele selecties zijn verricht, welke tegelijk met buitenlandsche selecties op de wedstrijdproefvelden worden vergeleken.

Aanvankelijk werden de rassen niet alleen als hoofdgewas maar ook als stoppelgewas vergeleken. Thans echter zijn deze groepen gescheiden. De als hoofdgewas verbouwde winterwortels vormen nu een afzonderlijke wedstrijdgroep, terwijl zoo mogelijk afzonderlijke wedstrijden met stoppelwortels worden gehouden. Alleen de uitslagen der eerstbedoelde wedstrijden zijn op blz. 170 in de tabel weergegeven, met weglating der pastinaken en van Berlikumer wortels, die niet recht met de overige vergelijkbaar zijn.

Voor de wortelen geldt hetzelfde wat voor koolrapen is gezegd: niet enkel de drogestofopbrengsten op de proefvelden bepalen de waarde, maar evenzeer de overige beschreven eigenschappen, waaraan plaatselijk een verschillende waarde moet worden toegekend. Het maakt daarbij aanzienlijk verschil of de wortels hoofdzakelijk voor menselijke consumptie dan wel voor veevoer bestemd zijn.

Bij voorloopig onderzoek is gebleken dat het carotinegehalte van verschillende wortelselecties sterk uiteenloopt. Vermoedelijk zal het carotinegehalte in de toekomst bij de beoordeeling van wortels meespreken.

FLAKKEESCHE WORTELS (L — 975).

B — 727. FLAKKEESCHE STOMPPUNTIGE WORTEL. — K en H: A. D. Hobbel, Ooltgensplaat.

Licht roode, goed opbrengende, middellange, breede, cilindrische tot kegelvormige wortel; meest stomppuntig.

Vrij goed rooibaar, weinig vertakt. Kleur en vastheid van vleesch zeer goed. Zeer goed voor consumptie.

Goede loofontwikkeling, lang groenblijvend; zeer weinig schieters.

B — 728. FLAKKEESCHE WIJNPEEN. — K en H: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.

Iets donkerder rood dan vorige, overigens hetzelfde type. Goede opbrengst. Loof blijft vrij lang groen, weinig schieters. Goed rooi-

baar, iets aankleven van grond. Vastheid van vleesch goed, kleur zeer goed. Goed voor consumptie.

LOBBERICHER WORTELS (L — 976).

B — 729. LOBBERICHER. ZM. — K en H: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.

Vroegrijpe, uniforme, kegelvormige, vrij lange, iets spitspuntige, gele groenkraag. Matig rooibaar, weinig vertakt. Vastheid en kleur van het vleesch vrij goed; goed opbrengend, drogestofgehalte vrij laag. Flinke loofontwikkeling, blijft lang groen, weinig schieters.

B — 839. LIMBURGIA WORTEL ZW. — K en H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

Lange, gele, iets uit den grond groeiende, uniforme, weinig vertakte wortel, met zeer fijne kop. Laag drogestofgehalte, doch goede opbrengst aan drogestof. Rootit iets moeilijk, waarbij de wortels soms afbreken, echter weinig aankleven van grond. Behoorlijke loofontwikkeling; weinig schieters. Vastheid van vleesch tamelijk. Kan ook als stoppelwortel worden beproefd, moet echter voor den vorst geroid zijn.

BERLIKUMER WORTELS (L — 890).

Deze roode, cilindrische, stomppuntige wortels zijn voor mensche-lijke consumptie meer gewild, maar over het geheel zwakker en minder productief dan de bovengenoemde.

Onder leiding van den Rijkstuinbouwconsulent voor Friesland, Ir. C. M. van der Slikke, werden indertijd selectiewedstrijden gehouden, waarbij o.a. de navolgende selectie een goed figuur maakte:

B — 734. Sel. D. M. Kuperus, Berlikum (Fr.).

DIVERSE RASSEN.

N — 889. WITTE UITKYKER WORTEL. — K en H: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.

Witte groenkraag. Groeit ver boven den grond. Vrij goede wor- telopbrengst, veel loof, dat lang groen blijft. Goed rooibaar, zeer weinig aankleven van grond. Vrij weinig vertakt. Vastheid van het vleesch matig. Enkele schieters.

STOPPELWORTELS.

L — 845. **WESSEMER STOPPELPEEN.** — † — Zaad van dit landras wordt onder toezicht van den N.A.K. geteeld in de streek waar dit ras vanouds inheemsch is. **H:** o.a. **L.L.T.B. (Afd. Landbouwbelang), Roermond** en **N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.**

Lichtgele, spitse wortel met goede loofontwikkeling. Verdraagt een zware dekvrucht. Groeit geheel onder den grond; hoog drogestofgehalte, kan op het veld overwinteren.

L — 846. **NEDERWEERTER STOPPELPEEN.** — § — Wordt onder toezicht van den L.L.T.B., Roermond, in stand gehouden door **H. v. d. Voort, Nederweert** en **H. v. Heugten, Nederweert.** **H: L.L.T.B. (Afd. Landbouwbelang), Roermond.**

Komt vrijwel overeen met de voorgaande. De kleur is iets lichter, terwijl er een enkele blauwrood gekleurde in voor kan komen.

N — 1039. **RUBRA STOPPELPEEN.** — Selectie uit Belgisch landras. 1935 en 1939. **K en H: N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.**

Rode, lange, spitspuntige wortel met sterke loofontwikkeling. Groeit aanvankelijk wat langzaam, laat rijp en wintervast. Hoog drogestofgehalte. Weinig vertakt met weinig aanklevende grond. Ock voor keukengebruik geschikt, doch minder zoet. De opbrengst is vermoedelijk niet hooger dan die van Wessemer, maar waarschijnlijk is het carotine-gehalte aanzienlijk hooger.

PASTINAKEN.

Terwijl het drogestofgehalte van wortels ongeveer 12% belooft, is dat van pastinaken omstreeks 20%. De drogestofopbrengst is onder gunstige omstandigheden hooger dan die van wortels, maar ze zijn minder smakelijk en moeilijk te rooien. Lange, witte, vaak vertakte, diep gaande wortels met vrij veel, spoedig afstervend loof. De volgende selectie wordt aangeboden:

N — 733. **HOLKRUIN PASTINAAK.** — **K en H: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg.**

De jaarlijksche selectiewedstrijden van het I.v.P. hebben, wat de **drogestofopbiengst** betreft, het volgend resultaat opgeleverd:

	1935	1936	1937	1938	1939
Hobbel's Flakkeesche	101	107	106	102	103
Zwaan en v. d. Molen's Flakkeesche	95	103	105	100	100
Zwaan en v. d. Molen's Lobbericher	102	102	104	102	105
Limburgia	—	101	95	105	104
Witte Uitkijker	97	90	91	(107)*	96

De cijfers 1935-1937 zijn uitgedrukt in die van verschillende standaardrassen (zie Rl. 1937); in 1938 en 1939 werd Flakkeesche ZM op 100 gesteld.

D. AFGEVOERDE WORTELEN EN PASTINAKEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
726. v. d. Have's Convo	1934	1938	B
730. Mette's Lobbericher	1935	1938	B
737. Zwaan en van der Molen's Double white marrow	1936	1938	N
852. Dobrzanski's Laura	1937	1938	N
735. Miedema's Berlikumer	1935	1939	B
736. Wetterauw's Berlikumer	1935	1939	B
844. Bouwmeester's Diepenheimsche	1937	1939	L
731. von Arnim's Gele Crieuener	1934	1940	N

* Dit ras kwam in 1938 slechts op 3 geslaagde proefvelden voor, zoodat aan het vermelde cijfer geen te hooge waarde mag worden toegekend.

Koopt zaad van wortelen en knollen alleen op naam. Eischt de selecties, die in de rassenlijst staan beschreven.

Voor verkoop op naam, zie blz. 181.

Bij de stoppelknollen wordt een groote reeks van landrassen aangetroffen, waarvan de practijkwaarde nog slechts ten deele is onderzocht. Bij de zaadwinning, die veelal door kleine landbouwers geschiedt, is door dezen en genen eenigszins geselecteerd, maar aan deze selecties kon nog weinig leiding worden gegeven, zoodat ze veelal op een primitieve trap staan.

Door selectiewedstrijden en bekendmaking der beste selecties in de rassenlijst, is getracht het beste meer naar voren te halen, wat gaandeweg ook wel is gelukt. Het I.v.P. is steeds bereid in verbinding te treden met bezitters van goede rassen, teneinde deze nader te onderzoeken en eventueel aanwijzingen te geven bij de veredeling ervan. Het is jammer dat aan een zoo belangrijk en variabel gewas als de stoppelknol nog niet meer kweekersarbeid is besteed. Het kan zijn dat zich uit de kringen der kleine zaadtelers gaandeweg kweekers ontwikkelen, het ligt echter ook op den weg der beroepskweekers om zich meer op de veredeling van stoppelknollen te gaan toeleggen.

Een der eerste vereischten, waaraan de stoppelknol moet voldoen, is resistentie tegen knolvoet. Overigens komt het natuurlijk op productiviteit aan en daarbij dient even goed op het loof als op de knol te worden gelet. Het loof toch bevat de kleinste helft van de drogestofproductie en de grootste helft van het eiwit. Rassen met overvloedig, lang groen blijvend loof zijn gewenscht.

Verder moet de knol gemakkelijk op te trekken zijn en er moet weinig grond aan kleven. Uit dit oogpunt zou men geneigd zijn voorkeur te geven aan ronde knollen, maar op onze proefvelden blijkt steeds weer, dat daaraan evenveel grond kleeft en dat deze minder productief zijn dan de (half) lange. Daar men echter in enkele streken aan ronde knollen nog de voorkeur geeft, zijn naast de lange ook nog enkele van de beste ronde rassen in deze lijst gehandhaafd.

In de kleur van vleesch en schil en in den vorm van het blad bestaan vele verschillen. Het is echter de vraag of dit voor de productiviteit of voor de voederwaarde van belang is. Vermoedelijk is er weinig of geen verband.

De zomerknollen zijn tot dusverre als „turnips” beschreven. Dit woord gaf echter aanleiding tot misverstand. De zomerknollen vormen een tot dusverre weinig belangrijk groepje van buitenlandsche selecties.

HALFLANGE EN LANGE STOPPELKNOLLEN.

A — 544. JOBE STOPPELKNOL. — K en H: N.V. J. Joordens, Venlo, (Blerick).

Mooie, vrij uniforme, halflange, cilindrische, deels tegespitste blauwkop metforsch, opstaand, half ingesneden, lang groen blijvend loof. Betrekkelijk weinig gevoelig voor vorst, zeer weinig of niet vatbaar voor knolvoet. Zeer goede drogestofopbrengst bij middelmatig gehalte. Gemakkelijk te oogsten, weinig aanklevende grond.

L — 652. OVERIJSSELSCH E HALFLANGE. — Landras. H: W. van der Lugt, Wijhe (O.).

Vrij uniforme, cilindrische, spits toeloopende blauwkop met zeer goede drogestofopbrengst bij matig gehalte. Flink stevig, tamelijk opgaand loof, dat lang goed blijft. Weinig vatbaar voor knolvoet, goed te trekken.

L — 682. NIJMEEGSCHE LANGE. — Landras. Hieruit selectie „Voorrangsstoppelknol” (N — 1040). H: A. v. d. Elzen, Vinkel-Geffen.

Lange, cilindrische, aan den voet verdikte groenkraag. Goed uniform. Opbrengst loof goed, knol matig. Betrekkelijk weinig gevoelig voor vorst. Loof opstaand, lang en smal; blijft vrij lang groen. Door sterke beworteling wat moeilijk te trekken en door de knotsvormige verdikking aan den voet, vooral op vochtige gronden, wat veel aankleven van grond. Eenigszins vatbaar voor knolvoet.

B — 782. EPPE'S TANKARD. — K: Eppe's Saatzucht, Brochterbeck, Deutschland. H: Eppe's Zaaiteelt, Enschede.

Lange, gladde, soms iets kromme, uniforme, geelvleezige groenkraag, met hoog opgaand, smal, diep ingesneden loof dat vroeg afsterft en gevoelig is voor vorst. Groeit vrij ver boven den grond.

Weinig beworteld, weinig aanklevende grond. Opbrengst aan knol zeer goed, doch kleine loofopbrengst. Weinig vatbaar voor knolvoet.

N — 579. „CERES” HALFLANGE WITTE ROODKOP. — K en H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

Variabele, puntige, iets staarterige witte roodkraag. Vrij sterk beworteld, waardoor aankleven van grond. Behoorlijke opbrengst met zeer goed gehalte. Loof donkergroen, iets platgroeïend, diep ingesneden, vrij vroeg afstervend. Eenigszins vatbaar voor knolvoet.

N — 873. HALFLANGE WITTE STOMPE ROODKOP. — K en H: N.V. Zwaan en de Wijjes, Scheemda.

Is in 1939 niet in den selectiewedstrijd uitgekomen. Volgens vroegere waarnemingen: Variabele, witte roodkop met matig fijne kop. Grof, vrij lang groenblijvend loof. Gemakkelijk te rooien, vrij weinig aanklevende grond, eenigszins resistent tegen knolvoet.

Opbrengst loof zeer goed, knopopbrengst behoorlijk.

N — 864. HALFLANGE BLAUWKOP. — K en H: C. van Gestel, Diessen bij Tilburg.

Dit ras onderscheidt zich door „andijvieblad”. Het loof is stug, rechtopstaand, weinig ingesneden, breed, lang groenblijvend en goed bestand tegen vorst. Halflange, niet geheel uniforme, iets puntige, witte blauwkop met vrij grove kop. Vrij goed rooibaar doch iets beworteld, met aanklevende grond. Eenigszins vatbaar voor knolvoet. Zeer hoge loofopbrengst; wat kleine knollen. Totale drogestofopbrengst behoorlijk.

RONDE STOPPELKNOLLEN.

B — 558 EXTRA PLATRONDE GELE. — K en H: N.V. Zwaan en v. d. Molen, Voorburg.

Uniforme, cranjegele groenkop van platronden vorm, iets hoekig. Weinig, fijn, diep ingesneden, platgroeïend loof, vroeg afstervend, gevoelig voor vorst. Matige drogestofopbrengst. Gemakkelijk te rooien, soms iets voos. Niet zeer vatbaar voor knolvoet.

B — 535. RONDE WITTE ROODKOP. — K en H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

Niet geheel uniforme, priktolvormige knol met het roodpaarse kop; iets staarterig, waardoor wel eens wat lastig te plukken, terwijl wat grond aan de wortels kleeft. Goede knolopbrengst met weinig, blauwgroen, iets platgroeiend loof. Totale drogestofopbrengst matig. Weinig resistent tegen knolvoet.

N — 928. CULTURA STOPPELKNOL. — † — Selectie uit landras van Klimmen, 1933 en 1939. K: Cultuurcommissie L.L.T.B. H: Landbouwbelang, Roermond.

Nog niet geheel uniforme, ronde, toegespitste, soms staarterige roodkop, met veel, vrij lang groenblijvend loof. Knolopbrengst matig. Niet resistent tegen knolvoet.

ZOMERKNOLLEN.

De teelt van zomerknollen heeft weinig uitbreiding gekregen. Bij beproeving in 1935 en volgende jaren maakte een gunstigen indruk:

N — 533. FUNENSCHÉ BORTFELDER. — H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

Lange, spits toeloopende, witte, roodkop.

B. VAN ENGELEN - VLIJMEN

Zaadselectiebedrijf

Kweeker van origineele grassen

Levert alle soorten landbouwzaden.

VRAAGT PRIJZEN.

D. AFGEVOERDE STOPPEL- EN ZOMERKNOLLEN RASSEN.

		Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
538.	v. d. Have's Zeelandia ronde witte roodkop	1932	1934	N
539.	v. d. Have's Zeelandia platronde gele groenkop . . .	1932	1934	N
540.	v. d. Have's Zeelandia lange witte roodkop	1932	1934	N
541.	v. d. Have's Zeelandia halflange witte roodkop . . .	1932	1934	N
542.	v. d. Have's Zeelandia lange gele groenkop	1932	1934	N
543.	v. d. Have's halflange, gele groenkop	1932	1934	N
560.	Zwaan en v. d. Molen's Bortfelder .	1932	1935	N
559.	Zwaan en v. d. Molen's Yellow Tankard	1932	1935	N
557.	Zwaan en v. d. Molen's lange witte roodkop	1932	1935	N
580.	Robertus' ronde witte roodkop . .	1932	1935	N
537.	Zwaan en de Wiljes' Roodkop Excelsior	1932	1935	N
536.	Zwaan en de Wiljes' Ronde gele herfstknol	1932	1936	N
556.	Zwaan en van der Molen's vroege ronde witte roodkop . .	1932	1937	B
534.	Zwaan en de Wiljes' Halflange witte roodkop . . .	1932	1937	N
584.	Olster oliekannetjes (landras) . .	1934	1937	N
738.	Ostersundom Roskilde	1936	1940	N

**Vergelijkend overzicht
der eigenschappen van
stoppelknollen.**

(Hooge cijfers beteekenen,
dat de eigenschap gunstig
ontwikkeld is).

	544. Joordens' Jobe.	652. van der Lugt.	682. v. d. Elzen.	732. Eppe.	579. Robertus.	873. Zw. & de Wiljes. ¹⁾	864. C. v. Gestel.	928. Cultura LLTB	535. Zw. & de Wiljes.	558. Zw. & v. d. Molen.
1. Rooikbaarheid	8	8	5	7	5 ⁵	(7 ⁵)	7	5	5	7
2. Beworteling	9	8 ⁵	5	8	5	(7)	6	5	5	7
3. Aankleven grond	9	8 ⁵	5	8	5	(7)	6 ⁵	5	5	7
4. Groenblijven loof	8	8 ⁵	7 ⁵	5	6	(8)	9	7 ⁵	4	4
5. Resistentie tegen vorst ..	7 ⁵	7	7	4	6	(7)	8	7	4	4
6. Resistentie tegen knolvoet	9	8 ⁵	6	8	6 ⁵	(7)	6 ⁵	6	5	7

Drogestofopbrengst in % van Jobe.

Totaal	1939	100	99	96	94	95	—	96	91	85	84
"	1938	100	103	101	94	98	107	100	89	94	91
"	1937	100	99	95	100	95	100	91	—	83	91
"	1936	100	97	99	89	94	—	—	—	91	84
"	1935	100	104	93	—	95	—	—	—	101	99
Loof	1939	100	101	103	71	95	—	120	113	80	81
"	1938	100	104	103	73	94	114	123	106	79	84
"	1937	100	107	105	82	98	109	115	—	73	86
"	1936	100	103	103	73	94	—	—	—	70	75
"	1935	100	100	95	—	91	—	—	—	78	82
Knollen	1939	100	97	91	116	96	—	76	74	90	88
"	1938	100	103	98	122	105	97	72	63	116	103
"	1937	100	93	86	121	93	94	64	—	94	98
"	1936	100	93	91	105	95	—	—	—	107	96
"	1935	100	110	94	—	101	—	—	—	133	121

¹⁾ Heeft in 1939 niet aan selectiewedstrijd meegedaan.

Voor verkoop op naam, zie blz. 181.

MERGKOOL.

Mergkool, die als zomergewas, maar vooral als stoppelgewas gebezigd wordt, bezit hooge, opgezwollen stronken, bezet met forsche bladeren. Bij voldoende bemesting zeer productief, ook aan eiwit (vooral het blad). Goed bestand tegen droogte, verdraagt lichte vorst.

Evenals vorige jaren, werden in 1939 weer wedstrijdproefvelden aangelegd. In het algemeen kan worden geconstateerd, dat de beproefde mergkoolselecties m.o.m. tot hetzelfde type behooren. In productiviteit en resistentie tegen ziekten staan ze echter niet op hetzelfde peil.

B — 640. GOLIATH MERGKOOL. — (Selectie uit materiaal, dat aanvankelijk als „Gartons” in den handel werd gebracht). **K en H: Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling.**

Goed aanslaand, weinig rotte stronken. Bezit eenige resistentie tegen knolvoet, verdraagt lichte vorst. Goede stronk- en bladontwikkeling. Opbrengst goed.

B — 739. ESCOFAR MERGKOOL. — **K: E. C. Farmers Cooperative Association, Ipswich. H: Fa. F. Gcyarts & Zonen, Roosenlaal en Centraal Bureau, Rotterdam.**

Slaat goed aan. Vrij goed bestand tegen lichte vorst. Iets vatbaar voor knolvoet en rotte stronken. Opbrengst goed.

B — 742. WITTE MERGKOOL ZW. — **K en H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.**

Slaat goed aan, verdraagt lichte vorst. Nog al vatbaar voor knolvoet, vrij weinig rotte stronken. Stronk niet zwaar, veel blad. Opbrengst vrij goed.

B — 746. GROENE MERGKOOL ZM. — **K en H: N.V. Zwaan en v. d. Molen, Voerburg.**

Slaat soms iets minder goed aan, vrij goed bestand tegen lichte vorst. Nog al vatbaar voor knolvoet. Forsche stronk. Opbrengst vrij goed.

Vergelijkend overzicht der eigenschappen van mergkool.

(Hooge cijfers beteekenen, dat de eigenschap gunstig ontwikkeld is).

		640. Goliath.	739. Escofar.	742. Witte Z.W.	746. Groene Z.M.
1. Aanslaan in de stoppel		8	7 ⁵	7 ⁵	7
2. Resistentie tegen knolvoet *		7	6	6	5 ⁵
3. Resistentie tegen rotte stonken		8 ⁵	6	7	7
4. Wintervastheid		7	6	7	6
Drogestofopbrengst in % van Goliath.					
Totaal	1939	100	97	91	104
"	1938	100	98	105	101 ¹⁾
"	1937	100	100	95	100
"	1936	100	88	86	90
"	1935	100	101	100	90
Blad	1939	100	85	84	91
"	1938	100	106	118	91
"	1937	100	93	102	101
"	1936	100	79	88	85
"	1935	100	103	112	85
Stronk	1939	100	108	99	120
"	1938	100	91	93	109
"	1937	100	117	90	101
"	1936	100	100	85	97
"	1935	100	101	88	95

¹⁾ In de cijfers voor 1938 is tengevolge van het nakomen van proefveldverslagen na het verschijnen der 15e rassenlijst nog eenige verandering gebracht.

* **Knolvoet** wordt veroorzaakt door de slijmzwam **Plasmodiophora Brassicae**. De ziekte openbaart zich door allerlei verdikkingen aan de wortels. Vele kruisbloemigen kunnen worden aangetast, niet alleen alle koolsoorten, knollen, koolrapen, koolzaad en raapzaad, maar ook onkruiden, vooral herik. De ziekte blijft over in den bodem en treedt vooral op kalkarme gronden op.

BLADKOOL.

Bezit een korte, soms sterk verhoutte, maar weinig verdikte stronk, dicht bezet met forsche, eiwitrijke bladeren. In het algemeen is de drogestofopbrengst van bladkool iets minder hoog dan die van mergkool, doch men bedenke, dat het blad het meeste eiwit bevat en dat de eiwitopbrengst van bladkool niet behoeft onder te doen voor die van mergkool.

B — 641. CHOU BRANCHU DU POITOU. — H: o.a. Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling en N.V. Zwaan en Co, Delft.

Slaat goed aan, nogal gevoelig voor knolvoet. Niet zeer wintervast. Opbrengst goed.

B — 753. CHOU MILLE TÊTES. — K: Vilmorin-Andrieux, Parijs-Verrières. H: o.a. N.V. Zwaan & Co, Delft.

Goed aanslaand, weinig gevoelig voor knolvoet. Geelgroen blad. Opbrengst goed.

N — 755. DUIZENDKOPPIGE KOOL ZW. — K en H: N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

Slaat goed aan. Eenigszins resistent tegen knolvoet. Vrij wintervast. Opbrengst vrij goed.

BOERENKOOL.

Kool met onverdikte stengel en gekroesd blad. Minder productief dan mergkool en bladkool, doch goed winterhard; vrij goed resistent tegen knolvoet.

Ook van boerenkool bestaan talrijke plaatselijke rassen en selecties, meest bedoeld voor menselijke consumptie en nog onvoldoende op voederwaarde onderzocht. Het is niet onmogelijk, dat zich onder de plaatselijke rassen zeer bruikbaar materiaal bevindt en het I.v.P. houdt zich aanbevolen voor samenwerking met kwekers, die meenen een uitblinkende selectie van voeder-boerenkool te bezitten.

Tot dusverre is door ons alleen onderzocht de in de omgeving van Winschoten voorkomende soort, die sedert eenige jaren in de raslijst als volgt is vermeld.

B — 642. GROVE BOERENKOOL. — K en H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

onderscheidt zich van gewone boerenkool door forsche, lange stengels en grootere bladontwikkeling.

SLUITKOOL.

Sluitkool, mits in zeer vroege stoppel geplant, is een prachtig, eiwitrijk, bewaarbaar veevoeder; ze verdient naast merg- en bladkool de volle aandacht. Van de tot dusverre beproefde rassen heeft op onze groenvoederproefvelden een goeden indruk gemaakt:

N — 776. WITTE DEENSCH E LATE SLUITKOOL. — K en H: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen.

STFKKOOL of Eeuwig moes.

Wordt door stekken vermeerderd en kan voor veevoer of voor consumptie herhaaldelijk geoogst worden. Geschikt voor pluimveebedrijven. Goed wintervast. H: o.a. N.V. J. Joordens, Venlo (Blerick) (N — 891).

D. AFGEVORDE VOEDERKCOLRASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
747. Vilmorin's Chou moellier rouge . . .	1936	1937	N
748. Barenbrug's Deensche mergkool . . .	1936	1937	N
744. Robertus' Groene mergkool . . .	1936	1938	N
745. Carter's Excelsior mergkool . . .	1936	1938	N
774. Lawson's S.S.S. mergkool . . .	1937	1938	N
756. Carter's duizendkoppige kool . . .	1937	1938	N
757. Sutton's New Hybrid Kale . . .	1937	1938	N
773. Johnson's Bonga mergkool . . .	1937	1938	N
758. Zwaan en v. d. Molen's voorjaars- boerenkool	1937	1939	N
861. Trifolium mergkool	1938	1940	N
741. Sutton's mergkool	1936	1940	B

Teneinde te bevorderen, dat zaden van voedergewassen met vermelding van herkomst zullen worden verkocht, heb ik aan de opname in de rassenlijst een drietal eischen verbonden en wel:

1°, dat degene, die als verkoper (**H**) van zaad van bepaalde herkomst vermeld wordt, zelf daarvan de kweeker, teler, verzamelaar of importeur is;

2°, dat hij zich verbindt geen ander zaad van dezelfde soort aan te bieden of te verkopen, tenzij **op naam** (d.w.z. met vermelding van herkomst) **en zoo mogelijk met eigen label en plombe**. Voor zoover deze naamsvermelding niet wel mogelijk is, b.v. doordat het een gemengde partij betreft of een partij van onbekende afkomst, kan volstaan worden met de aanduiding „handelszaad”;

3°, dat hij aan den Directeur van het I.v.P. toelaat de juistheid van de door hem gebruikte benamingen te controleeren.

Deze voorwaarden gelden ock voor de gewassen, waarvan selectiewedstrijden worden gehouden, t.w. koolrapen, stoppelknollen, voederkool, wortelen en pastinaken. Voor voederbieten geldt een afzonderlijke regeling (zie blz. 151), evenals voor roode klaver (zie blz. 185).

Bovengenoemde maatregelen zijn bedoeld ter versterking van den reëelen handel in dergelijke zaden; ze hebben daardoor aanspraak op steun van de zijde der landbouwers. Men bedenke dat door hunne medewerking niet alleen een eind kan worden gemaakt aan den handel in zaden van twijfelachtige herkomst, maar bovendien een begin van wat we moeten hebben, nl. **de onderscheiding van zaden van verschillende herkomst naar hunne betekenis voor den Nederlandschen voederbouw.**

De beproefde herkomsten ontvangen in 't vervolg elk jaar, al naar den indruk, die werd verkregen, een hooger of lager waardeeringscijfer. Voor verschillende gewassen is het niet mogelijk in één jaar een oordeel te vormen; in dergelijke gevallen zijn de cijfers tusgecorrigeerd worden. Werd in een jaar niet gecontroleerd, dan is het cijfer vervangen door een x.

Ik noodig hierbij de koopers, hunne coöperaties en ook den reëlen tusschenhandel uit, geen andere zaden aan te koopen dan van hen, die in deze rassenlijst staan gencoemd en er scherp op te letten geen zaad aan te koopen of te ontvangen, dat niet vergezeld gaat van een duidelijke aanduiding van naam of herkomst van het zaad. Ondergeteekende zal gaarne op de hoogte worden gesteld van gevallen, waarin de in de rassenlijst vermelde verkoo- pers met kennelijk opzet nalaten de herkomst van het door hen aangeboden of verkochte zaad te vermelden.

Verder worden proefnemers uitgenoodigd mede te helpen de beschikbare rassen of selecties van bekende herkomst te vergelijken. Zij, die voor eigen rekening (het zaad wordt in den regel gratis door het I.v.P. verstrekt) een rassen- of herkomstproefveld zouden wenschen aan te leggen met een der volgende gewassen: voederbieten, koolrapen, wortels, stoppelknollen, voederkool, roode klaver, witte klaver, bastaardklaver, hopperups, incarnaatklaver, lucerne, serradella, zandwikken, voederwikken, lupinen, spurrie of boterzaad, gelieven zich tot het I.v.P. te wenden.

NIET-VLINDERBLOEMIGE VOEDERGEWASSEN.

SPURRIE.

- L — 895. Inlandsche gewone spurrie. — H: Fa. D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinghe — 6^s 7 —; N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 6 7 —; Centraal Bureau, Rotterdam — 7^s 6 —; Fa. A. Visser, Steenwijk — 7 7 —; W. Bolhuis, Groningen — 6 x —; L.L.T.B. (Afd. Landbouwbelang), Roermond — 7 —; G. J. ter Haar, Dedemsvaart — 6 —; Zwaan & Co, Delft; N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick en Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem.
- L — 909. Hongaarsche gewone spurrie. — H: Centraal Bureau, Rotterdam — 8 6 —; N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 7 —; N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick en Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem.
- L — 1037. Deensche gewone spurrie. — H: Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem en N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.

- L — 908. Inlandsche reuzenspurrie. — H: Fa. D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling; N.V. J. L. Robertus, Winschoten; Centraal Bureau, Rotterdam; Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem; Zwaan & Co, Delft en Fa. A. Visser, Steenwijk.
- L — 910. Hongaarsche reuzenspurrie. — H: Centraal Bureau, Rotterdam; Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem; N.V. J. Joordens, Venlo-Blerik en N.V. J. L. Robertus, Winschoten.
- L — 1038. Deensche reuzenspurrie. — H: Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem.

BOTERZAAD OF ZCMERRAAPZAAD.

- L — 911. Inlandsch boterzaad. — H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten; Centraal Bureau, Rotterdam; Fa. A. Visser, Steenwijk; G. J. ter Haar, Dedemsvaart; Barenbrug's zaadhandel, Arnhem; N.V. J. Joordens, Venlo-Blerik; Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling en N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

CHINEESCHE RADIJS.

Bij de eerste proeven, die met dit gewas eenige jaren geleden werden genomen, werd een variëteit gebruikt, die geen knol vormde. Vermoedelijk is het de plant, die in Duitschland als Örettig (*Rhaphanus sativus exsuccus oleifer sinensis*) bekend staat. Het zaad werd geleverd door de Fa. D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling, die het echter niet meer aanbiedt.

In de plaats daarvan zijn andere variëteiten gekomen, aangeboden door de N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg, onder den naam **Ramenas ZM** (N — 894), die later in bloei schiet dan de eerstbedoelde variëteit en ook geen knol vormt. Verder biedt de N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg, een knoldragende vorm aan onder de naam **Halflange roode Chineesche zomerramenas** (N — 761), welke o.a. beproefd kan worden als stoppelgewas op terreinen, die sterk besmet zijn met knolvoet.

BOEKWEIT.

- L — 912. Inlandsche boekweit. — H: Fa D. J. van der Have, Kappelle-Biezeling; Fa A. Visser, Steenwijk en N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

NIEUW ZEELANDSCHE SPINAZIE.

Aanvankelijk traag, daarna snel ontwikkelend bladgewas, dat geplukt of tweemaal gesneden kan worden.

H: N.V. Zwaan en van der Molen, Voorburg. (N — 896).

SILOMAÏS. Zie blz. 76.

GIERST.

- N — 572. Suikergierst (Sorgho sucré hâtif du Minnesota). — K: Vilmorin-Andrieux, Parijs. H: Verkoopbureau van het Selectiebedrijf v.h. M. D. Dijt, den Burg, Texel.

Silagegewas De plant lijkt een kleine maïs, ze kan vrij hard worden. Daar de drogestofopbrengst, ondanks zeer hoog gehalte, beneden die van maïs bleef en geen bijzondere voordeelen van dit gewas aan het licht gekomen zijn, kunnen alleen beproevingen in het klein op droge gronden worden aanbevolen.

- N — 635. Scedangras. — K: Vilmorin-Andrieux, Parijs. H: Verkoopbureau van het Selectiebedrijf v.h. M. D. Dijt, den Burg, Texel.

Ook van dit grove rietachtige gewas is een selectie beproefd. De dunne stengels worden spoedig hard; daarom is het noodig vroeg te maaien, waarna het gewas nog een tweede en eventueel een derde snede leveren kan. De opbrengst is niet zeer hoog.

ZONNEBLOEMEN.

Het is tot dusverre niet gebleken, dat de (duurdere) gekweekte rassen in opbrengst boven andere uitsteken. Daarom wordt thans aangeraden Hongaarsche zonnebloem uit den voederhandel te betrekken, mits behoorlijk kiemkrachtig zaad geleverd wordt.

TOPINAMBOUR.

Knollen van eigen teelt worden aangeboden door N.V. J. L. Robertus, Winschoten en Fa. A. Visser, Steenwijk.

ROODE KLAVER.

Nederland teelt zelf niet meer dan 10 % van het benoodigde roode klaverzaad, de productie is bovendien wisselvallig. De inheemsche klaver heeft echter bijzondere bctoeckenis doordat ze geheel bij ons klimaat is aangepast. Het is de stoppel- en maaiklaver bij uitnemendheid.

Van dit inlandsche klaverzaad wordt een deel (naar schatting de helft) onder toezicht van den N. A. K. gewonnen, een ander deel door den handel verzameid. Om het tekort aan te vullen wordt klaverzaad van her en der geïmporteerd en het maakt daarbij groot verschil of men zaad neemt van Belgische herkomst dan wel van Hongaarsche, Poolsche, Engelsche of Scandinavische, om niet te spreken van Russische, Zuid-Fransche en Amerikaansche. De practijkwaarde van de zaden van verschillende herkomsten is slechts ten deele bekend en kon tot dusverre ook slechts zeer onvoldoende worden bestudeerd, omdat het niet gebruikelijk was klaverzaad onder zijn waren naam te verhandelen.

Door een groep bona fide klaverzaadhandelaren wordt thans in samenwerking met het R.P.v.Z. en het I.v.P. getracht in deze toestand verbetering te brengen, door **verkoop van klaverzaad op naam**. Tevens wordt daardoor een einde gemaakt aan den bedrieglijken verkoop van buitenlandsch zaad als „inlandsch” of „Brabantsch”.

Voor dit doel zijn de herkomsten in de volgende groepen ingedeeld, voor de eigenschappen hiervan wordt verwezen naar blz. 191-196.

Groep **AA** Inheemsche en daarmee gelijkgestelde roode klaver;

Groep **BB** Baltisch-Boheemsche roode klaver;

Groep **BE** Engelsche roode klaver;

Groep **BF** Noord-Fransche roode klaver;

Groep **BG** mengsels van zaad uit BB, BE en BF;

Groep **BS** Scandinavische roode klaver;

Groep **CC** Zuid-Europeesche roode klaver;

Groep **DD** Buiten Europeesche roode klaver.

Helaas hebben zich niet alle handelaars bij deze regeling aangesloten, maar de tijd zal leeren of deze het vol kunnen houden in troebel water te visschen. Het antwoord op deze vraag is aan den boerenstand. Ik kan slechts iederen landbouwer aanbevelen geen klaverzaad te koopen dat niet in de rassenlijst vermeld staat en niet onder plombe en op naam wordt verkocht, onder toezicht van den N.A.K. of van het R.P.v.Z. De NAK-controle wordt aangeduid met +, die van het Proefstation met □, terwijl buitenlandsch zaad, dat in het land van herkomst onder controle staat en daar wordt geplombeerd met § wordt aangeduid.

Ook voor detaillisten is thans gelegenheid opengesteld zich bij deze regeling aan te sluiten: zij zijn dan verplicht hun zaad te betrekken van de onder toezicht staande groothandelaars, ook deze detaillisten verkoopen geen klaverzaad dan onder den waren naam.

De regelen zijn in het kort de volgende:

De door de gecontroleerde verkoopters gebezigde benaming correspondeert met die in de rassenlijst. De naam en/of groep, waartoe het zaad blijkens de rassenlijst behoort, wordt weergegeven op de model-label die aan den zak wordt aangebracht, onder het plombe van den betrokken importeur of handelaar. Eventueel wordt het plombe aangebracht door het R.P.v.Z. Slechts verkoop van kleine partijen over de tconbank kan ongeplombeerd plaats hebben; men vrage dan zaad uit een zak waarbij de label aanwezig is.

De label garandeert niet alleen de echtheid van het zaad volgens de gegeven benaming, maar bovendien de door de wet vereischte minimum gebruikswaarde of wel de gebruikswaarde, die op de label kan worden aangegeven met een plakstrook. Deze garantie staat onder contrôle van het R.P.v.Z.

Van het door verschillende importeurs afgeleverde zaad worden monsters door het I.v.P. uitgezaaid en beoordeeld op praktijkwaarde. Dit oordeel wordt in een cijfer neergelegd en achter het zaad vermeld. Vindt men dus bv. in deze rassenlijst achter een zaad de cijfers 7 (8) dan beteekent dit: aan het zaad dat in 1938 werd uitgezaaid en in 1939 volledig kon worden beoordeeld werd het cijfer 7 toegekend (10 is het hoogste), aan het zaad dat in 1939 werd uitge-

zaad en nog slechts voorloopig kon worden beoordeeld, is voorloopig het cijfer 8 gegeven. Een x beteekent, dat in het laatste jaar geen zaad is gecontroleerd.

Bijzondere vermelding verdient hier nog het **AA zaad**, d.i. in **Nederland geteeld en daarmee gelijkgesteld zaad**. Hieronder wordt verstaan zaad, dat door bepaalde in de rassenlijst vermelde firma's onder toezicht van het R.P.v.Z. wordt verzameld door aankoop bij de telers en ter goeder naam en faam bekend staande plaatselijke opkoopters in Nederland, België, Rijnland en Luxemburg. Dit zijn de zaden, die in praktijkwaarde het dichtst staan bij de in Nederland geteelde en op wier echtheid speciaal toezicht wordt gehouden. Slechts die firma's, die als volkomen ter zake kundig worden beschouwd en volledige controle op hun handelingen toelaten en zich daarbij onderwerpen aan alle te geven voorschriften, worden in de rassenlijst vermeld.

Goed Zaazaad en Pootgoed

vormen de basis
van Uw bedrijf

Betrekt daarom Uw zaai-
zaad en pootgoed van

**N.V. Verkoopbureau
van het Selectiebedrijf
v/h M. D. Dijt I.i.**

Dir. C. J. DE LUGT
DEN BURG-TEXEL

N.V. Zaadhandel en
Boomkwekerijen
**Wed. P. DE JONGH
GOES**

Vruchtboomen

met plombe en certificaat
N. A. K. op East-Malling
onderstamtype van eigen
moeren en veredeld van
door N. A. K. gekeurde
moederboomen.

Inlandsch Klaverzaad

Origineele en Nabouw

ZAAIGRANEN.

INLANDSCHE ROODE KLAVER, GETEELD ONDER
N.A.K.-TOEZICHT.

In het algemeen verdient inlandsche roode klaver, o.a. omdat ze een flink stoppelgewas en een betere tweede snede geeft, de voorkeur boven de buitenlandsche. Dit geldt in zeer sterke mate voor de zand- en dalgronden.

Van het inlandsche zaad verdient het door de N.A.K. gekeurde de voorkeur, omdat men hierbij de meest volledige garantie heeft, dat het afkomstig is van van ouder op ouder in ons land geteelde klaver.

De ondergenoemde vereenigingen zijn door den N.A.K. erkend als telers van de van ouds bekende landrassen in de daarvoor aangezeven gebieden. Het door hen af te leveren zaad wordt van blauwe certificaten voorzien. Eveneens kan het blauwe certificaat worden verleend aan andere door den N.A.K. erkende telers in de bedoelde gebieden.

Zaad van roode klaver, geteeld buiten de gebieden der in deze lijst genoemde landrassen, mits afkomstig van zaad met blauw certificaat, kan als **Nederlandsche roode klaver** worden gekeurd en van groene certificaten worden voorzien.

L — 41. **Roosendaalsche roode klaver.** — † — H: Ver. „de Klaverbleem”, Roosendaal.

L — 42. **Limburgsche Maasklaver.** — † — H: Limburgsche Land- en Tuinbouwbond (Afd. Landbouwbelang), Reermend, en N.V. J. Jocrjens, Venlo-Blerik. Buiten Limburg: Centraal Bureau, Rotterdam.

L — 440. **Brabantsche roode Maasklaver.** — † — H: Noordbrabantsche Christelijke Boerenbond (N.C.B.), Tilburg en Centraal Bureau, Rotterdam.

L — 676. **Groninger roode klaver.** — † — Sedert jaren vermeerderd in het gebied van den keuringsdienst Groningen, o.a. door Dr. R. J. Mansholt, Westpolder en C. van Hoorn, Ulrum.

Niet het uiterlijk, maar de herkomst bepaalt de waarde van het roode klaverzaad.

HANDELSZAAD VAN ROODE KLAVER, OP NAAM EN ONDER**TOEZICHT VAN HET R.P.v.Z. EN HET I.v.P.**

De volgende importeurs en handelaars hebben zich aan de gestelde regeling (zie blz. 186) onderworpen:

- Fa B. C. Algra, Stiens; AA § Det ***
Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem; AA
Bulten's Zaadhandel, Aalten; AA Det
Centraal Bureau, Rotterdam; §
Gebrs. Dries, Sappemeer; AA Det
Fa G. Geertsema, Groningen; AA Det
Fa F. Goyarts en Zonen, Roosendaal; §
Ned. Heidemaatschappij, Arnhem; AA Det
Fa F. Jager, Winschoten; AA Det
N.V. Kuhn & Co, Naarden; §
A. Poortman, Rotterdam; AA Det
N.V. J. L. Robertus, Winschoten; AA Det
N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen; §
Verkoopbureau selectiebedr. Dyt, den Burg, Texel; §
N.V. Zwaan & Co, Delft; Det
N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda;

*) AA beteekent: verzamelaar AA zaad. — § Vertegenwoordiger van een buitenlandsch ras. — Imp. of handelaar in buitenlandsch zaad op naam. — Det: Detaillist in gecontroleerd zaad, onder toezicht.

GROEP AA. INHEEMSCHE EN DAARMEDE GELIJKGESTELDE**ROODE KLAVER.**

Dit zaad moet van ouder op ouder geteeld zijn in Nederland, België, Luxemburg of Rijnland.

Eerste nabouw Roosendaalsche klaver geteeld in Polen. — § □ — H: N.V. Kon. Beetwortelzaadcultuur Kuhn & Co, Naarden — 87 (8).

Roode klaver geteeld in N. Brabant en Limburg. — □ — H: Fa G. Geertsema, Groningen — 7 (8).

Roode klaver geteeld in Groningen. — □ — H: Fa G. Geertsema, Groningen — 88 (8); Fa B. C. Algra, Stiens en Fa F. Jager, Winschoten.

Kempensche roode klaver. — □ — H: Fa F. Goyarts en Zonen, Roosendaal.

Luxemburgsche roode klaver. — □ — H: Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem (6).

Roode klaver geteeld in de Wieringermeer. — □ — H: N.V. Zwaan en Co, Delft en Fa B. C. Algra, Stiens.

AA roode klaver. — □ — H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 7 (7); Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem; Ned. Heidemaatschappij, Arnhem 8; Gebr. Dries, Sappemeer (8); Fa F. Jager, Winschoten; A. Poortman, Rotterdam; Bulten's Zaadhandel, Aalten.

Het welslagen van de thans getroffen maatregelen tot verbetering van de klaverzaadvoorziening hangt van de koopers af.

GROEP BB, BALTISCH-BOHEEMSCHE ROODE KLAVER.

Dit zaad is afkomstig uit Estland, Letland, Lithauen, Polen, Cekraïne, Zevenburgen, Hongarije, Bohemen en Slowakije. Deze middenvroege landrassen van roode klaver voldoen over het algemeen goed op onze kleigronden; op zand- en dalgrond minder goed. In het eerste jaar iets tragere ontwikkeling en daardoor lagere opbrengst als stoppelklaver dan de inlandsche. Goede wintervastheid, iets langzamere voorjaarsontwikkeling, bloeit ongeveer een week na de inlandsche.

L — 1029. Letlandsche roode klaver. — □ — **H:** Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem (8).

L — 1030. Poolsche roode klaver. — □ — **H:** Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem (7) en Centraal Bureau, Rotterdam (8).

N — 677. Kooperativa Boemia Urstamm roode klaver. — § □ — Onder toezicht van de Boheemsche Cooperativa. **H:** Centraal Bureau, Rotterdam. Dit ras onderscheidt zich door vroege bloei — 7 7 (7).

L — 1028. Boheemsche roode klaver. — □ — **H:** N.V. J. L. Robertus, Winschoten (7).

L — 992. Hongaarsche roode klaver met herkomstplombe. — § □ — **H:** Ned. Heidemaatschappij, Arnhem (7); Centraal Bureau, Rotterdam (7); Gebr. Dries, Sappemeer; Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem en N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

L — 999. Zevenburgsche roode klaver. — □ — **H:** N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

BB roode klaver. — □ — **H:** de onder controle staande importeurs, zie blz. 190.

GROEP BE, ENGELSCHER ROODE KLAVER.

De klaver, die in ons land uit Engeland geïmporteerd wordt is in het algemeen vlieg groeiend en zeer geschikt als stoppelklaver. De wintervastheid is, vooral op de lichte gronden, zeer matig. Tamelijk bladrijk en vroeg bloeiend. Hiernaast komen in Engeland laatbloeiende typen voor.

N — 763. **Esccfar roode klaver.** — § □ — 6 5 (6). **K:** E. C. Farmers Cooperative Association (E.C.F.C.A.) Ipswich, Engeland. **H:** Fa F. Goyarts en Zonen, Roosendaal en Centraal Bureau, Rotterdam.

L — 1003. **Suffolk roode klaver.** — □ — **H:** A. Poortman, Rotterdam.

BE roode klaver. — □ — **H:** de onder contrôle staande importeurs, zie blz. 190.

GROEP BF. NOORD-FRANSCH ROODE KLAVER.

Snelgroeijende, grofstengelige, vroegbloeiende klaver, die weinig uitstoeft. Matig wintervast. Zeer geschikt als stoppelklaver en bruikbaar als maaiklaver. Deze klaver voldoet op zandgronden minder goed dan op klei.

N — 397 **Vuimorin's roode klaver.** — **H:** N.V. Verkoopbureau v.h. Selectiebedrijf v.h. M. D. Dijt, den Burg-Texel — 7 — 7 — (x).

BF roode klaver. — □ — **H:** de onder contrôle staande importeurs, zie blz. 190.

GROEP BS. SCANDINAVISCH ROODE KLAVER.

Tot deze groep behooren vooral geselecteerde rassen uit Scandinavië. Ze onderscheiden zich in het algemeen door sterke uitstoeving, goede wintervastheid en groote bladrijckdom. Deze rassen kunnen onderverdeeld worden in middenlate en late klavers.

De middenlate rassen (in Denemarken bij de vroege klavers gerekend) geven een matig stoppelgewas. Bloei \pm 2 weken later dan de inlandsche klaver; de eerste snede is grooter, de tweede snede kleiner.

De late rassen geven als stoppelklaver een lage opbrengst; trage ontwikkeling in het tweede jaar, bloei 3-4 weken later dan die van de inlandsche klaver. De eerste snede is groot, maar er treedt nogal eens legering en rotting op. Zeer kleine tweede snede.

Voor Nederland bijzonder aanbevolen:

Klein Wanzlebener

„E” Suikerbietzaad

PERAGIS Voederbietzaad

SAXONIA Zomergerst (brouwgerst)

alles „ORIGINEELE” rassen der Selectiebedrijven
Rabbethge & Giesecke, KleinWanzleben (Magdeburg).

Origineel „E S C O F A R” Engelsch
rood, wit, wild wit en hoppe Klaverzaad

Mergkoolzaad • Bladkoolzaad

„Origineele” rassen, geselecteerd door the Eastern Counties
Farmers Co-operative Association, Suffolk-Norfolk-Essex

Verkoopkantoor voor Nederland:

Firma F. Goyarts & Zonen

Roosendaal (N.-B.)

Waar nog niet vertegenwoordigd, degelijke
wederverkoopters gevraagd.

Middenlate BS rassen.

N — 767. **Tystofte 40 roode klaver.** — § □ — 8 7 (7). — H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

N — 1001. **Tystofte I roode klaver (vroeg).** — § □ — (7) — K: Forsogsstation Tystofte, Skaelskør, Denemarken. H: Fa B. C. Algra, Stiens.

N — 900. **Smaragd roode klaver.** — § □ — 7 (x) — K: Fa Weibull, Landskrona, Zweden. H: Centraal Bureau, Rotterdam.

N — 903. **Eesi roode klaver.** — § □ — 8 (8) — K: O. J. Olson en S., Hammenhog, Zweden. H: Fa B. C. Algra, Stiens.

N — 898. **Hjelm roode klaver.** — § □ — 7 (8) — K: Maribo Frokontor, Maribo, Denemarken. H: Fa B. C. Algra, Stiens.

Late BS rassen.

N — 766. **Otofte roode klaver.** — § □ — 7 8 (8) — K: Deensche zaaizaadvereniging (D.L.F.), Roskilde, Denemarken. H: Centraal Bureau, Rotterdam.

N — 768. **Paibjerg roode klaver.** — § □ — 7 7 (7) — K: Paibjergfondens Forsögsgaard. Börkop, Denemarken. H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

N — 902. **Lindby roode klaver.** — § □ — 7 (8) — K: O. J. Olson en S., Hammenhog, Zweden. H: Fa B. C. Algra, Stiens.

N — 899. **Femö roode klaver.** — § □ — 7 (8) — K: Maribo Frokontor, Maribo, Denemarken. H: Fa B. C. Algra, Stiens.

N — 901. **Göta roode klaver.** — § □ — 7 (7) — K: Gösta Eriksson, Borstcp, Norrköping, Zweden. H: Fa B. C. Algra, Stiens.

N — 977. **Karaby roode klaver.** — § □ — 7 (7) — K: Fa Weibull, Landskrona, Zweden. H: Centraal Bureau, Rotterdam.

N — 1002. Tystofte I roode klaver (laat). — § □ — (8) — **K:** Forsogsstation Tystofte, Skaelskør, Denemarken. **H:** Fa B. C. Algra, Stiens.

GROEP CC ZUID-EUROPEESCHE ROODE KLAVER.

Zaad afkomstig uit Midden- en Zuid-Frankrijk, Italië en de Balkan. Geschikte klaver voor stoppelgewas en groenbemesting. Onvoldendē wintervast.

GROEP DD, BUITEN-EUROPEESCHE ROODE KLAVER.

Zaad afkomstig uit niet Europeesche landen. Deze klavers zijn in 't algemeen voor maaiklaver minder geschikt, o.a. wegens sterke beharing (Noord-Amerikā) of onvoldoende wintervastheid. Sommige herkomsten zullen op den duur misschien bruikbaar blijken.

WITTE KLAVER.

Deze moet worden onderscheiden in „wilde” en gecultiveerde witte klaver. De wilde witte klaver komt algemeen in onze goede oude weilanden voor. Het is een sterk uitstoelende, kruipende vorm, die uitmuntend geschikt is voor beweiding en zichzelf in stand houdt. Het is zeer aan te bevelen bij den aanleg van blijvend weiland eenig zaad van wilde witte klaver te gebruiken. Weliswaar is dit hoog in prijs, maar men kan aanzienlijk minder kilo's geven dan van gewone witte klaver.

De gecultiveerde vorm is hooger opgaand, bladrijker, minder uitstoelend en korter van levensduur; ze is meer bij de omstandigheden aangepast, die op bouwland en in kunstweiden heerschen.

WITTE WEIDEKLAVER.

L — 978. Ecofara wilde witte klaver. — § — 7 (7) — Verzameld door E. C. Farmers Cooperative Association, Ipswich, Engeland. **H:** Centraal Bureau, Rotterdam en Fa F. Goyarts en Zonen, Roosendaal.

L — 914 Kentsche wilde witte klaver. — **H:** Fa D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling — 3 (4) —; N.V. Wed. P. de Jongh, Goes

— 6 (7) —; Verkoopbureau van het U.L.G., Utrecht — 8 (7) —; Ned. Heidemaatschappij, Arnhem — (7) — en N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

N — 1031. Witte weideklaver CB — † — Selectie uit inheemsch en Kentsch materiaal. K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.

Bestaat, volgens den kweeker, uit een mengsel van fijnbladige en matig grofbladige typen, die sterk uitstoelen en geselecteerd zijn op langen levensduur.

WITTE CULTUURKLAVER.

L — 104. Inlandsche witte klaver. — † — Wordt vanouds in Friesland en Groningen gewonnen; thans onder toezicht van den N.A.K. (blauw certificaat). Dit zaad wordt door verschillende handelaren en coöperaties aangeboden.

Ongekeurd inlandsch zaad wordt op eigen garantie aangeboden door: Fa B. C. Algra, Stiens — 7 —; N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 6 (6) —; Fa G. Geertsema, Groningen — (6) — en N.V. Zwaan en Co, Delft — (7) —.

N — 904. Otefte Morsö witte klaver. — § — 8 (8) —. K: Deensche zaaizaadvereniging (D.L.F.), Roskilde. H: Centraal Bureau, Rotterdam.

L — 916 Morsö witte klaver wordt op eigen garantie door de volgende importeurs aangeboden: Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinge — 6 (5) —; N.V. Wed. P. de Jongh, Goes — 7 (7) —; Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes — 7 (8) —; N.V. J. L. Robertus, Winschoten. Ned. Heidemaatschappij, Arnhem — (7) — en Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem — (8) —.

N — 765. Paibjerg Grassmørk witte klaver. — § — 8 —. K: Paibjergfondens Forsögsgaard, Børkop, Denemarken. H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

N — 842. Escobar witte klaver. — § — 5 (6) — K: E. C. Farmers Cooperative Association, Ipswich, Engeland. H: Fa F. Goyarts en Zonen, Roosendaal en Centraal Bureau, Rotterdam.

Weinig wintervast.

- L — 917. Hongaarsche witte klaver. — H: Centraal Bureau, Rotterdam — 5 (6) —, N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 5 (6) —, Fa D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezelinghe, N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick, Fa B. C. Algra, Stiens, N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda en Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem — (6) —.
- L — 918. Boheemsche witte klaver. — H: Centraal Bureau, Rotterdam — 6 (6) — en N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 6 (x) —.
- L — 919. Poelsche witte klaver. — H: Centraal Bureau, Rotterdam 5 (x) —, N.V. J. L. Robertus, Winschoten, Fa B. C. Algra, Stiens, N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda, Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem en N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.

BASTAARDKLAVER.

- L — 920. Zweedsche bastaard klaver. — H: Centraal Bureau, Rotterdam (gecontroleerde verbouwing van de Fa Weibull, Landskrona) — (6) — en Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinghe — (7) —.
- L — 921. Canadeesche bastaardklaver. — H: Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinghe — 6 (7) —, N.V. J. L. Robertus, Winschoten — (7) —, N.V. Wed. P. de Jongh, Gees, N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda, Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem en N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.
- L — 922. Boheemsche bastaardklaver. H: Centraal Bureau, Rotterdam (Kooperativa Praag) — 6 (6) —, N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 7 (x) — en Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem.
- L — 979. Poelsche bastaardklaver. — H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten.
- L — 980. Bältische bastaardklaver. — H: N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 5 (6) —, N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick en Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem — (7).

HOPPERUPSKLAVER.

Tusschen de hopperupsklavers van verschillende herkomst bestaat weinig verschil. Onderstaande landrassen kunnen voorloopig als gelijkwaardig worden beschouwd.

- N** — 842. Escofar hopperupsklaver. — § — 7 (7) — **K**: E. C. Farmers Cooperative Association, Ipswich, Engeland. **H**: Fa F. Goyarts en Zonen, Roesendaal en Centraal Bureau, Rotterdam.
- L** — 881. Engelsche hopperupsklaver. — **H**: Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinghe — 7 (7) —; N.V. Wed. P. de Jongh, Goes — 7 (7) —; Gebr. P., C. en L. de Jongh, Goes — 7 (7) —; Ned. Heide-maatschappij, Arnhem, N.V. J. L. Robertus, Winschoten — (7) —, N.V. Zwaan & Co, Delft, N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick, Fa B. C. Algra, Stiens, G. Geertsema, Groningen, N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda en Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem — (7).
- L** — 882. Schotsche hopperupsklaver. — **H**: N.V. Wed. P. de Jongh, Goes en Gebr P., C. en L. de Jongh, Goes.
- L** — 883. Deensche hopperupsklaver. — **H**: Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinghe; Centraal Bureau, Rotterdam; N.V. Wed. P. de Jongh, Goes; N.V. J. L. Robertus, Winschoten en G. Geertsema, Groningen.
- L** — 884. Luxemburgsche hopperupsklaver. — **H**: N.V. J. L. Robertus, Winschoten — (7) —, Fa B. C. Algra, Stiens en N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.

INCARNAATKLAVER.

- N** — 907. Hooster incarnaatklaver. — † — (7) — Selectie uit Limburgsch landras. **K**: J. Geraerts, Buggenum, Vm en **H**: L.L.T.B. (Afd. Landbouwbelang), Roermond.
- N** — 985. Escofar incarnaatklaver. — § — **K**: E. C. Farmers Cooperative Association, Ipswich, Engeland. **H**: Centraal Bureau, Rotterdam.
- L** — 986. Hongaarsche incarnaatklaver. — **H**: Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinghe — 7 (7) —; Centraal Bureau, Rotterdam — 7 (7) —; N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 7 (7) —; N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick, N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda en Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem.
- L** — 1032. Fransche incarnaatklaver. — **H**: Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem en N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.

REUZEN HONINGKLAVER

(Melilotus alba).

De Fa. D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling, biedt Fransch zaad aan; Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem: Amerikaansch.

LUCERNE.

Zaad van Hongaarsche en Tschechische oorsprong voldoet in het algemeen beter dan dat uit Provence of Noord-Italië. Hiernaast heeft Noord-Fransch zaad een zeer productieven indruk gemaakt op de proefvelden.

L — 987. Hongaarsche lucerne (met herkomstplombe). — § — **H**: Centraal Bureau, Rotterdam — 8 8 (8) —; Ned. Heidemaatschappij, Arnhem; Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling — 8 7 (8) —; N.V. Wed. P. de Jongh, Goes — 8 7 (8) —; Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes — 7 (8) —; N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 8 (8) —; Fa B. C. Algra, Stiens, N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda, Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem — (8) — en N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.

L — 988. Boheemsche lucerne. — § — **H**: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen — 8 7 (7).

L — 989. Slowaaksche lucerne. — § — **H**: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen — 8 7 (7).

L — 991. Provencer lucerne. — **H**: Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling — 7 7 (8) —; N.V. Wed. P. de Jongh, Goes — 7 7 (8) —; Centraal Bureau, Rotterdam — 7 7 (8) —; Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes 8 (8) —; N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 8 (8) —; Ned. Heidemaatschappij, Arnhem, N.V. Zwaan & Co, Delft, Fa B. C. Algra, Stiens, N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda, Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem — (8) — en N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick.

SERRADELLA.

L — 923. Inlandsche serradella. — **H**: Centraal Bureau, Rotterdam; Ned Heidemaatschappij, Arnhem; Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling en N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

- L — 993. Poolse serradella. — H: Ned. Heidemaatschappij, Arnhem; Centraal Bureau, Rotterdam; Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling; N.V. J. L. Robertus, Winschoten; N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda; Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes.

SPAANSCH EPARCETTE.

(Hedysarum coronarium).

Wordt o.a. ingevoerd door de N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

ZANDWIKKEN

(Vicia villosa).

- L — 924. Inlandsche zandwikken. — H: L.L.T.B. (Afd. Landbouwbe-
lang), Roermond en N.V. J. L. Robertus, Winschoten.

- L — 994. Hongaarsche zandwikken. — H: Centraal Bureau, Rot-
terdam; Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling; N.V. J. L. Ro-
bertus, Winschoten — (8) —; Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem
en N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

- L — 995. Zandwikken uit Baltische landen. — H: N.V. J. L. Ro-
bertus, Winschoten en Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem.

VOEDERWIKKEN.

(Zomerwikken, Vicia sativa).

- A — 91. Negrowikken. — † — Selectie uit Geldersche wikken. 1922
en 1926. K: Ir. C. Koopman, Zierikzee. H: Centraal Bureau, Rot-
terdam — 8 8.

Bladrijk, laat bloeiend productief ras met groot zwart zaad. Zoo-
wel geschikt voor hoofdgewas als voor stoppelbouw.

- L — 996. Inlandsche voederwikken. — Op eigen garantie aanbedo-
den door: Centraal Bureau, Rotterdam — 7 8 —; N.V. Wed. P. de
Jongh, Goes; Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling; N.V. J.
L. Robertus, Winschoten; Fa B. C. Algra, Stiens, N.V. Zwaan en de
Wiljes, Scheemda en Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem — 8.

Gewas iets fijner en iets vroeger bloeiend dan Negro; zaad kleiner en grauw van kleur.

Zaad uit **Onstzeestafen** en uit de **Balkanlanden** wordt geïmporteerd door: **Centraal Bureau, Rotterdam — 6 6 —**; **Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinge — 6 6 —**; **N.V. J. L. Robertus, Winschoten — 6 —**; **Gebr. P., C. en L. de Jongh, Gees, N.V. Wed. P. de Jongh, Goes, N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick en Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem — 6.**

Fijn, vroeg rijpend gewas met zeer klein zaad. Geschikt voor stoppelgewas.

VOEDERLUPINEN.*

N — 760. Zoete Lupine. — + — D —*) K: K.W. Institut für Vererbungsforſchung, Müncheberg (Duitſchland). **Vm en H in Nederland:** **N.V. J. L. Robertus, Winschoten.**

Komt in ontwikkeling vrijwel overeen met de gewone (bittere) gele lupine, kan echter, wegens buitengewoon laag gehalte aan bitterſtof ock als voederlupine worden gebezigd, zoowel het groene loof als het zaad.

N — 843 Zoete blauwe lupine. — + — K: K.W. Institut für Vererbungsforſchung, Müncheberg (Duitſchland). **Vm en H in Nederland:** **N.V. J. L. Robertus, Winschoten.**

BITTERE GELE LUPINEN.

L — 997. Inlandsche bittere gele lupine. — H: **Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinge; Ned. Heidemaatschappij, Arnhem; L.L.T.B. (Afd. Landbouwbelaug), Roermond; Centreal Bureau, Rotterdam; N.V. J. L. Robertus, Winschoten; N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick en Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem.**

L — 998. Poolsche bitte gele lupine. — H: **Fa D. J. van der Have, Kapelle-Biezelinge; Ned. Heidemaatschappij, Arnhem; N.V. J. L.**

* Het is gewenſcht, dat men zich aanwent om in het algemeen van „voederlupinen” te ſpreken. De benaming „Zoete lupine” is gereserveerd voor de hier bedoelde kweekproducten, die in de Duitſche rassenlijſt vermeld ſtaan als „Gelbe, resp. Blaue von Sengbusch's Müncheberger Grünfutter Süszlupine”.

Robertus, Winschoten; Centraal Bureau, Rotterdam; Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem; N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick en N.V. Wed. P. de Jongh, Goes.

L — 1036. Hongaarsche gele lupine. — H: N.V. J. Joordens, Venlo-Blerick, Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem en N.V. Zwaan en de Wiljes, Scheemda.

BITTERE BLAUWE LUPINEN.

Worden geïmporteerd o.a. door de Fa. D. J. van der Have, Kapelle-Biezeling en door Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem (Poolsch zaad).

SOYABOONEN.

N — 905. Platter soyaboon. — K: F. A. Brillmayer, Platt, Duitschland (Oostenrijk). H: N.V. Zwaan & Co, Delft.

D. AFGEVOERDE VLINDERBLOEMIGE VOEDERGEWASSEN.

	Opge- nomen	Afge- voerd	Rubr.
484. Udycz's Gloria roode klaver	1935	1937	N
769. Pflug's blauwe lupinen	1932	1938	N
636. Vilmorin's Japansche gierst	1934	1939	N
906. Reynders' Leeuwenbek incarnaat- klaver	1938	1939	N

Koopt geen zaden van voedergewassen dan OP NAAM, volgens de rassenlijst, en, waar mogelijk, ONDER PLOMBE.

Verkoopbureau van Zaaizaden en Pootgoed

LOPPERSUM.

Levert alle soorten

ORIGINEELE ZAAIGRANEN

tegen officieele prijzen
alsmedenabouw speciaal
in de betere kwaliteiten.

Aanbevelend, J. D. Speckmann
te Loppersum. - Telef. n. 4.

Origineele Groninger wintersgerst (landras).

Instandhouder: **P. H. MEIJER Gz.**
Oud-Bocum Kloosterburen
Prov. Groningen

Sterk tegen plantenziekten,
Wintervast.

Zeer geschikt voor
Maartergerst.

Alleenverkoop:

N. V. J. L. ROBERTUS, Zaadhandel
WINSCHOTEN

Gezond Zaaizaad en Pootgoed van de Groninger Zeeklei

*Overall met groot
succes verbouwd*

Plombe en certificaat N.A.K.

P. Z. V. B., Landbouwhuis
Groningen - Telef. 5701

Wij leveren U

Pootaardappelen,

afkomstig uit de beste stam-
men, door de N.A.K. gekeurd,
de meest gangbare soorten
voor binnen- en buitenland,
alles onder garantie.

Bezoek in het seizoen onze velden.

Beleefd aanbevelend,

SELECTIEBEDRIJF

BRANDEHOEVE

GEBR. BROOS

KRUISLAND. Telefoon 2.

Onze oude graslanden zijn bedekt met plantenmengsels, die op den langen duur zekere stabiliteit zijn gaan vertoonen, doordat alles wat er oorspronkelijk groeide en er in den loop der tijden bij kwam, een harden strijd om het bestaan heeft moeten voeren, waarbij slechts datgene overbleef, dat zich in de gegeven omstandigheden in onderlinge samenleving kon handhaven. Niet alleen bepaalt de geschiedenis, en de daardoor verkregen bodemtoestand, welke soorten in het grasland standhouden, maar bovendien — en wellicht is dit nog belangrijker — zijn de soorten zelf aan natuurselectie onderworpen geweest, die in meer of minder gunstige richting kan hebben gewerkt. De typen van dezelfde grassoort — en dit geldt ook voor de klavers en verdere weideplanten — die men in de graslanden vindt, loopen zeer sterk uiteen, even sterk als voederbieten en suikerbieten, of als Eersteling en Roode Star. In de zode is a.h.w. het resultaat opgehoopt van jarenlange verplegingsarbeid; hoe beter de verpleging was, hoe waardevoller het bestand Omgekeerd: een slechte behandeling kan selectie in ongewenschte richting veroorzaken. Daar, waar men er toe overgaat door sterk ingrijpende maatregelen oude en slechte graslanden te verbeteren, zal men terdege moeten overwegen of wellicht de beste resultaten te bereiken zijn door de oude zode geheel of gedeeltelijk te vernietigen en te trachten een flora te vestigen, die beter past bij de groeiomstandigheden die men meent te kunnen scheppen.

De kennis, opzeggend voor den inzaai van blijvend grasland, is nog zeer onvolledig; omtrent de daarbij te bezigen selecties kan nog geen beter advies worden gegeven dan dit: gebruik, als het mogelijk is zaad, gewonnen op naburige goede graslanden, en dan geen „hooizaad”, maar opzettelijk verzameld materiaal.

Vanouds komt het verzamelen van graszaden in het wild hier en daar voor. Tevens is een eerste begin gemaakt met het winnen van weidezaden in het groot. Voorzover dergelijke zaden in den handel beschikbaar zijn, worden ze in dit hoofdstuk vermeld.

Voor de grassen, die bestemd zijn om deel uit te maken van het bestand van kunstweiden, is het veel minder moeilijk een eerste schifting te maken tusschen goed en slecht materiaal, en in nog sterkere mate geldt dit voor grassen, die ongemengd als voedergewas

worden verbouwd. Men kan dergelijke grassen op proefvelden vergelijken en een beeld verkrijgen van hun verschillende eigenschappen. Dank zij de medewerking van de leden der Graszaadassociatie en enkele andere onderzoekers, o.a. het kweekbedrijf van het Centraal Bureau, is het ons mogelijk de belangrijkste handelszaden voor dit doel scherper te vergelijken en te beoordeelen dan voor eenige jaren het geval was. Wij hebben dientengevolge het minder goede materiaal uit de rassenlijst weggelaten en de betere selecties meer op den voorgrond gebracht. De beschrijvingen der eigenschappen kunnen positiever worden gesteld dan voorheen. Bovendien heeft de Graszaadassociatie krachtig mede geholpen om overtollige merken op te ruimen. Zooals in de 14e rassenlijst reeds werd medegedeeld, hebben de leden het werk verdeeld en houdt thans ieder van hen zich slechts met selectie van een of enkele grassen bezig, terwijl men elkaar stamzaad verschaft, zoodat tenslotte alle geassocieerde kwekers dezelfde *Neerlandia* grassen in den handel brengen. Tijdelijk wordt de controle op de teelt door de graszaadassociatie zelf verricht. De origineele *Neerlandia* grassen worden thans met een plombe van het R.P.v.Z. en een garantiestrook, inhoudend een verklaring van raschtheid van de G.A., aangeboden. Op deze strook staat tevens het resultaat van het monsteronderzoek van het Proefstation.

Indien dus in onderstaande lijst de naam *Neerlandia* voorkomt, beteekent dit dat het zaad verkrijgbaar is bij de leden dezer associatie, voorzoover die handel drijven. Het zijn:

Barenbrug's Zaadhandel, Arnhem.

Fa D. J. v. d. Have, Zaadteelt en Zaadhandel, Kapelle-Biezeling.

Nederlandsche Heidemaatschappij, Arnhem.

N.V. J. Joordens' Zaadhandel, Venlo (Blerick).

N.V. J. L. Robertus' Zaadteelt en Zaadhandel, Winschoten.

N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen.

N.V. Zwaan & de Wiljes, Zaadteelt en Zaadhandel, Scheemda.

Behalve door de leden van de Graszaadassociatie wordt op het kweekbedrijf van het **Centraal Bureau** serieus gewerkt aan de se-

lectie van verschillende grassoorten. Dit bedrijf staat onder toezicht van den N.A.K.

Wederom wordt den verbruikers op het hart gedrukt: Koopt slechts zaden van bekende herkomst, zoo mogelijk gedgekeurd door den N.A.K. of de Graszaadassociatie. Bevordert op deze manier het eigenbelang, maar bovendien helpt hierdoor mee de Nederlandsche graszaadteelt tot ontwikkeling te brengen.

Ter verkrijging van een overzicht van de eigenschappen van de grassen is allereerst de tabel op blz. 210-211 gemaakt.

In de tabel wordt in cijfers een vergelijkend overzicht gegeven van de voornaamste eigenschappen der grassen. Voorzover mogelijk zijn hierin tevens de rasverschillen binnen iedere soort tot uitdrukking gebracht. Bij het beschouwen van deze tabel gelieve men in aanmerking te nemen dat de eigenschappen der van nature in goede oude graslanden voorkomende landrassen, in het algemeen iets gunstiger zijn dan in de cijfers tot uiting komt.

Hier volgen verder enkele algemeene opmerkingen over de beteekenis die de soorten en hunne selecties voor het grasland hebben. Ze worden voor elk gras afzonderlijk aangevuld door de beschrijvingen op blz. 212-222. Bij die beschrijvingen zijn de geslachten vermeld in hunne volgorde van belangrijkheid: Lolium, Festuca, Phleum, Poa, Dactylis, Alopecurus, Cynosurus, Agrostis, Arrhenatherum en Trisetum, terwijl van elk geslacht de belangrijkste soorten, vet gedrukt, voorop zijn gesteld. Bij de vermelding der verkrijgbare selecties zijn deze wederom geplaatst in volgorde van aanbevelenswaardigheid.

Bij den aanleg van **blijvend grasland** is, naast witte weideklaver, in de eerste plaats Engelsch raaigras van beteekenis. Dit gras treedt (vooral bij veelvuldig beweiden) op kleigrond op den voorgrond, maar geeft op alle vochthoudende gronden een prima gewas. Het zaad van oude weilanden is bij dit gras verre te prefereren, wegens zodevorming, laat doorschieten, lange levensduur, bladrijckdom en wintervastheid. Neerlandia en E.F. 79, hoewel meer aan te bevelen voor kunstweiden, zijn ook wel te gebruiken; het gewone handelszaad wordt gewoonlijk te stengelig en is te kort van levensduur.

Verder past in vele mengsels beemdlangb'oem. Dit gras stelt tamelijk hooge eischen aan de vochtvoorziening en treedt vooral op veenachtige gronden op den voorgrond.

Waar timcthee van nature in oude graslanden voorkomt, is het ook te rekenen tot de goede grassen. Echter, wanneer men timothee gaat inzaaien, komen er wel teleurstellingen, omdat het in den handel verkrijgbare zaad vormen vertegenwoordigt, die minder voor de weide geschikt zijn en te spoedig hard worden. Neerlandia is echter een goed weidetype.

Van de uitloopersvormende grassen kan men wat veldbeemdgras zaaien op niet te vochtige gronden. Op vochtige gronden treedt ruwbeemdgras meestal wel van nature op, zoodat inzaai dan volgens sommige deskundigen niet noodzakelijk is. Dit laatste geldt ook voor kamgras en fiorin.

Tusschen de opzettelijk ingezaaide planten nestelen zich in graslanden gaandeweg verschillende andere grassen en kruiden, wier optreden nu eens als gunstig, dan weer als ongunstig moet worden beschouwd. Dit oordeel gaat soms uit van de waarde die deze bijkomstige planten hebben als bestanddeel van het mengsel, veelal echter ook van de aanwijzingen die ze geven omtrent de gesteldheid van den bodem.

Distels wijzen dikwijls op goeden bodem, boterbloemen treden vooral op, waar de grond in 't voorjaar lang koud en nat is geweest. Paardebloemen en smalbladige wægbree wijzen ook op een goeden bodem; deze planten hebben een gunstige samenstelling, doch nemen te veel ruimte in en produceeren te weinig.

Hopperupsklaver en wilde roode klaver moeten als nuttige weideplanten worden beschouwd. Ditzelfde geldt ook voor goudhaver en gerstgras.

Ongunstige teekenen en tevens minderwaardige bestanddeelen zijn o a. dravik (*Bromus mollis*), straatgras (*Poa annua*), mossen, zegge, biezen en russchen, welke laatsten wijzen op een slechte ontwaterings- en bemestingstoestand. Ook de cverige kruiden zijn minder gewild, dit geldt in het bijzonder van paardestaart en zuring. Ten-

slotte zijn er eenige grassen o.a. roodzwenkgras en meelraai, die zeker niet tot de beste behooren, maar bij gebrek aan beter op afwijkende bodemtypen toch zekere beteekenis krijgen en niet onvoorwaardelijk moeten worden veroordeeld.

Tegenover de blijvende graslanden plaatsen wij de „**kunstweiden**”. Evenals „blijvend grasland” dekt dit woord een veelomvattend en nog onvoldoend gespecificeerd begrip. „Kunstweiden” kunnen bestemd zijn om langer of korter te blijven liggen, ze kunnen hoofdzakelijk geweid of wel gehooïd worden. Eenerzijds nadert de kunstweide het blijvend weiland, anderzijds het ongemengde voedergras. De eischen aan het mengsel en aan de raseigenschappen der soorten veranderen dienovereenkomstig. Wij kunnen bij onze beschrijvingen hiermede slechts globaal rekening houden. In het algemeen kan echter worden opgemerkt, dat de zich ontwikkelende grasseselectie vooral voor kunstweiden en voedergrassen succes belooft.

Bij aanleg van **kunstweiden om te beweiden** geldt in hoofdzaak hetzelfde wat gezegd is bij blijvend grasland. Wat Engelsch raaigras betreft, hier voldoen Neerlandia en E.F. 79 zeer goed; groote opbrengst en vlugge groei zijn voordeelen van deze selecties, de beperkte levensduur is hier niet zoo'n bezwaar.

Bij de mengsels voor **kunstweiden om te hooien** komen, naast roode klaver, grassen van kortere duur in aanmerking, in de eerste plaats Italiaansch raaigras. Zware bemesting en voldoende vocht is vereischt. Het gras is echter niet erg wintervast. Beemdlangbloem, kropbaar, Engelsch raaigras (gekweekte vormen) en Fransch raaigras zijn ook zeer geschikt voor dit doel. De opbrengst van deze grassen is niet zoo hoog als van Italiaansch raaigras, maar ze houden langer stand.

Timothee en beemdvossestaart geven de eerste jaren geen hooge opbrengst; deze grassen zijn dus alleen voor meerjarige kunstweiden geschikt.

Voorts worden Westerwoldsch raaigras, Italiaansch raaigras en kropbaar als **ongemengd voedergewas** geteeld. Bij zware bemesting kunnen deze grassen een zeer hooge opbrengst geven en meerdere sneden. Westerwoldsch raaigras is éénjarig; Italiaansch raaigras zaait men veelal in Augustus; beide grassen vragen tamelijk veel vocht. Kropbaar wortelt dieper en kan dus op drogere gronden groeien. Dit gras houdt desgewenscht ook meerdere jaren stand.

210 VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE EIGENSCHAPPEN
VAN GRASSEN.

Grassen.	Engelsch raaigras			Ital. raaigr.		Westerw raaigras		Beemdlangbloem	
	Zaad uit oude weilanden.	Neerlandia	E. F. 79	Roskilde	Neerlandia	Neerlandia	Landras	Neerlandia	Otofte
1. Geschiktheid voor blijvend grasland .	9	6	6	4	4	3	2	8	8
2. Geschikth. v. kunstweide om te weiden	8	8	8	5	5	4	4	8	8
3. Geschikth. v. kunstweide om te hooien	6	7	7	9	9	9	9	8	8
4. Onder- of bovengras	o	ob	ob	b	b	b	b	b	b
5. Zodevorming . . .	7	6	6	3	3	2	2	5	5
6. Res. tegen droogte	7	6	6	5	5	5	5	6	6
7. Res. tegen vocht .	7	7	7	6	6	6	6	8	8
8. Grondsoort	KZV	KZV	KZV	KZV	KZV	KZV	KZV	VZK	VZK
9. Wintervastheid .	7	5	6	4	4	3	3	8	8
10. Res. tegen schaduw	6	6	6	—	—	—	—	7	7
11. Opbrengst	7	8	8	9	8	9	7	8	8
12. Bladrijckdom . . .	8	7	7	8	8	7	5	7	7
13. Smakelijkheid . .	9	8	8	7	7	7	5	6	6
14. Vlugheid van ontwikkeling	6	7	7	9	9	8	9	7	7
15. Nagroel	8	6	7	7	7	6	4	8	8
16. Res. tegen roest .	5	7	6	6	6	7	7	6	6

Neerl. Rietzwenk	Neerl. Roodzwenk	Timothee			Veld-beemd		Ruwbeendgras	Kropaar		Beemdvossestaart	Kamgras	Fiorin	Fransch raaigras	Goudhaver
		Neerlandia	Gloria	Nd Amerikaansc handelszaad	Neerlandia II	Beemster		Landras	Neerlandia					
4	5	7	5	5	8	8	7	5	6	7	7	6	5	6
4	5	6	4	4	8	8	6	5	6	5	4	4	4	4
5	5	5	6	6	6	5	6	6	7	5	4	4	7	6
b	o	o	b	b	o	o	o	b	b	b	o	o	b	o
5	8	6	5	5	9	9	8	4	4	6	7	8	4	5
4	8	5	5	5	8	8	4	8	8	4	7	7	7	7
9	8	8	8	8	6	6	8	6	6	9	6	7	5	5
KVz	ZVK	KZV	KZV	KZV	ZKV	ZKV	VZK	KZ	KZ	KZV	KZV	ZVK	KZ	K
8	8	9	9	9	8	8	8	8	8	8	6	8	7	7
—	7	6	6	6	6	6	8	8	8	6	7	8	7	—
8	7	7	8	8	8	8	6	7	8	8	5	6	8	6
7	7	7	6	6	8	8	8	6	7	7	5	6	6	7
3	5	7	5	5	7	7	7	4	5	7	6	5	6	7
6	6	5	6	6	7	7	6	8	7	9	5	5	8	7
7	6	7	6	6	7	7	4	8	8	6	6	7	6	7
7	8	6	6	5	5	8	7	7	7	6	6	7	7	7

ENGELSCH RAAIGRAS (*Lolium perenne*) * — F**: Ray grass anglais (Ivraie vivace), D: Deutsches (Englisches) Weidelgras, E: Perennial-rye grass.

In vereniging met witte klaver, het hoofbestanddeel van vele onzer beste weilanden. Verdient een plaats in elk mengsel, ook voor kunstweiden.

Vroeg ontwikkelend onder-gras. Door sterke uitstoeling gunstig voor zodevorming, mits ook voldoende uitloopersvormende grassen aanwezig zijn. Verdraagt beweiding uitstekend, minder goed tweemaal zaaien en maaien in te ver ontwikkelde toestand. Is dankbaar voor gier en voor bemesting.

Het handelszaad komt meest uit Nd. Ierland en Denemarken. Beide herkomsten schieten vlug door en geven alleen onder gunstige omstandigheden een smakelijk gewas. De Iersche herkomst is zeer weinig, het Deutsche zaad behoorlijk wintervast.

Blijvend weiland typen.

L — 783. Zaad van beste oude weilanden (beperkte hoeveelheden). — H: Verkoopbureau van het Utrechtsch Landbouw Genootschap, Utrecht.

Zeer geschikt voor aanleg van blijvend grasland. Laat doorschietend, bladrijk, sterk uitstoelend, geeft een mooie zode en goede nagroei; vatbaar voor roest Goed wintervast.

Ook de 1e nabouw van dit zaad is nog zeer goed bruikbaar en verre te verkiezen boven handelszaad; oudere nabouw is niet aan te bevelen.

L — 784. In Nederland verzameld landras (soms verkrijgbaar). — H: Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem.

Heeft ongeveer dezelfde eigenschappen als L 783, het is meestal iets verontreinigd.

*) Het als Paceygras in den handel aangeboden zaad is niet als een afzonderlijk ras te beschouwen, doch als fijn uitgezeefd zaad uit het gewone handelszaad.

***) F, D en E: in het Fransch, Duitsch, Engelsch.

N — 958. **Engelsch raaigras weidetype C.B.** — † — **K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.**

Bladrijk, laat doorschietend, goed uitstcelend.

N — 1033. **Aberystwyth S 23.** — § — **K: Welsh Plantbreeding Station, Aberystwyth. H: o.a. Verkoopbureau v.h. U.L.G., Utrecht en Ned. Heide-Mij., Arnhem.**

Laat doorschietend wat fijn weide-type, iets vatbaar voor roest, matig wintervast.

Kunstweide typen.

B — 697. **Neerlandia I Engelsch raaigras.** — GA — **H: de leden der Graszaadassociatie (zie blz. 206).**

Geschikt voor kunstweiden (zoowel maaïen als weiden), kan ook worden gebruikt voor de inzaai van blijvend grasland. Vlug ontwikkeld, fijnbladig, lichtgroen, goed uitstoelend, tamelijk laat doorschietend. Opbrengst eerste snede goed, matige nagroei. Gezond, weinig roest, malsch.

B — 785. **Deensch E. F. 79 Engelsch raaigras.** — **K: Erhard Frederiksen, Kopenhagen. H: o.a. het Centraal Bureau, Rotterdam en Nederlandsche Heide-Mij., Arnhem.**

Kan voor dezelfde doeleinden gebruikt worden als Neerlandia. Ontwikkelt iets minder vlug, iets breeder blad. Geeft een zwaar, malsch gewas, dat laat in aar schiet. Goede uitstoeling. Roest komt voor.

N — 962. **Engelsch raaigras hooitype C.B.** — † — **K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.**

Geschikt voor kunstweiden. Snel ontwikkeld, bladrijk, goede opbrengst, matige nagroei.

ITALIAANSCH RAAIGRAS (*Lolium Italicum* = multiflorum). —

F: Ivràie d'Italie, D: Welsches (Italienisches) Raigras, E: Italian rye-grass.

Maaigras voor één- of meerjarige kunstweiden. Een bezwaar is, dat het in ontwikkeling op roode klaver vooruitloopt. Forsch, vroeg, smakelijk, polvormend, weinig wintervast. Op lichtere zandgronden en bij gebrek aan stikstof na de eerste snede soms te vlug in aar

schietend. Wordt, hoewel van korte levensduur, soms in grasnengsels voor blijvend weiland opgenomen als voorlopige zodesluiter. Dit kan niet worden aanbevolen, daar het door de snelle groei de fijnere grassen onderdrukt.

B — 786. **Reskilje Italiaansch raaigras.** — **K:** Danske Landboforeninger Frosforsyning, Roskilde. **H:** o.a. het Centraal Bureau, Rotterdam.

Flugge groei, niet vroeg in aar schietend. Forsch, bladrijk, malsch gewas, zeer goede opbrengst. Goede nagroei. Voldoende uniform. Weinig roest.

B — 500. **Neerlandia I Italiaansch raaigras.** — **GA** — **H:** de leden der Graszaadassociatie (zie blz. 206).

Flug ontwikkelend en vrij vreeg doorschietend. Goede opbrengst en goede nagroei. Weinig roest.

WESTERWOLDSCH RAAIGRAS (*Lolium It. Westerwoldicum*). —

F: Ray grass de Westerwolde, **D:** Westerwoldisches Raigras, **E:** Western Wolths (or Express) rye-grass.

Wordt in ons land veel geteeld en verhandeld. Het is een snel groeiende vorm van Italiaansch raaigras en bereikt in het jaar van uitzaai reeds zijn volle ontwikkeling.

Westerwoldsch raaigras onderscheidt zich alleen van Italiaansch, doordat het reeds doorschiet in het jaar van uitzaai. Aangezien het zaad van beide soorten niet is te onderkennen is de aankoop van te velde gekeurd zaad hier zeer gewenscht.

Is overwegend éénjarig, houdt echter in zachte winters stand. Komt hoofdzakelijk in aanmerking om op vechthoudende grond als voeder-gewas (om meerdere malen te maaien) te worden gezaaid. Op droge en arme gronden en bij gebrek aan stikstof schiet het na de eerste snede te spoedig weer in aar. Het kan als dekplant worden gebezigd bij den aanleg van blijvend grasland, doch hierbij moet tegen te zwure ontwikkeling worden gewaakt. Door sommigen wordt beslist afgeraden dit gras als dekvrucht te bezigen. Kan ook gebruikt worden voor bijzaai van holle plekken in rcode klaver. Dit gras moet zwaar worden bemest.

A — 305. Neerlandia I Westerwoldsch raaigras. — GA — H: de leden der Graszaadassociatie (blz. 206).

Deze selectie heeft ten opzichte van het landras een uitstekenden indruk gemaakt. Vlug ontwikkelend, tamelijk laat doorschietend, goed uitstoelend, bladrijk, productief, goede nagroei. Weinig roest.

L — 816. Westerwoldsch raaigras (landras) — †.

Wordt als landras door verschillende personen geteeld en in den handel gebracht. Minder bladrijk, minder productief en veel minder uitstoelend dan Neerlandia I en vroeger in aar schietend.

N — 1034. Westerwoldsch raaigras CB — † — K en H: Centraal Bureau, Rotterdam.

Volgens den kweeker geselecteerd op bladrijkheid en productiviteit; is tot dusverre nog niet op proefvelden gecontroleerd.

BEEMDLANGBLOEM (Festuca pratensis). — F: Féтуque des prés,

D: Wiesenschwingel, E: Meadow fescue.

Productief, vroeg ontwikkelend bovengras met zeer goede nagroei, zowel geschikt voor blijvend grasland, als voor meerjarige kunstweiden. Vooral maai-, loch ook weidegras, dat gaarne wordt gegeten; wordt niet speedig hard. Pollen vormend, zeer wintervast. Verlangt een vechthoudenden niet te zwaren grend. Komt vooral voor op laagveengronden, ook wel op zand en klei.

B — 802. Neerlandia I beemdlangbloem. — GA — H: de leden der Graszaadassociatie (blz. 206).

Aanvankelijk ietwat trage, doch later een zeer goede ontwikkeling. Goed uitstoelend, voldoende uniform, iets vatbaar voor roest.

N — 803. Otofte beemdlangbloem. — K: Danske Landboforeningers Foforsyning, Roskilde. H: o.a. het Centraal Bureau, Rotterdam.

Eerste ontwikkeling zeer goed, later minder. Lijkt meer maai- dan weidegras. Niet geheel uniform. Iets roest.

L — 801. In Nederland verzameld landras (soms verkrijgbaar). — H: Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem.

Gewoonlijk vermengd met grove ruwe typen en daarom minder geschikt voor ons land.

RIETZWENKGRAS (*Festuca arundinacea*).* — F: Fétuque élevée (roseau), D: Rohrschwengel, E: Tall fescue.

Onderscheidt zich van beemdlangbloem door ferscher ontwikkeling. De bladeren zijn ruw en grof. Groeit vooral langs sloot- en greppelkanten op vochtige plaatsen. Het gras wordt zeer ongaarne door het vee gegeten en uitzaai kan daarom in ons land niet worden aanbevolen.

N — 306. Neerlandia I rietzwenkgras. — GA — H: de leden der Graszaadassociatie (blz. 206).

Bladrijk, laat in aar, grof, productief gewas. Weinig roest, goed wintervast.

ROOD ZWENKGRAS (*Festuca rubra*). — F: Fétuque (traçante) rouge, D: Rot-(Roter) Schwengel, E: Red fescue.

Vrij vroeg ontwikkelend, zodevormend, ondergras met weinig na-groei. Komt op onze zandgronden geregeld in de weilanden voor en heeft daar beteekenis als zodesluiser. Het blad is vooral bij droogte hard en taai en wordt daarom minder graag gegeten. Men rekent roodzwenkgras niet tot de goede weidegrassen en uitzaai kan niet worden aanbevolen.

Door het vormen van onderaardsche uitloopers en door de diepe beworteling is dit gras zeer geschikt voor vliegvelden, sportvelden en gazons.

N — 959. Neerlandia II gazon roodzwenkgras. — GA — K en H: de leden der Graszaadassociatie (zie blz. 206).

Zeer geschikt voor gazons, sportvelden e.d.

Dit gras wordt verder o.a. geteeld door **B. van Engelen te Vlijmen.**

SCHAPENGRAS (*Festuca ovina*). — F: Fétuque ovine, D: Schafschwengel, E: Sheep's fescue.

*) Wordt ten onrechte in den handel hoogzwenkgras of *Festuca elatior* genoemd. De naam *Festuca elatior* wordt ook wel voor beemdlangbloem gebruikt en kan dus tot verwarring leiden.

Fijn, pollenvormend gras met opgerolde bladeren, alleen geschikt voor gazons e.d. op droge gronden.

In den handel onderscheidt men wel twee ondersoorten, n.l. **Fijnbladig schapengras** (*Festuca ovina tenuifolia*) met fijn donkergroen blad en **Hardzwenkgras** (*Festuca ovina duriuscula*) met meer grijs blad.

Dit gras wordt veel uit het wild verzameld en door verschillende personen zuiver naverbouwd.

H: o.a. de leden der Graszaadassociatie en B. van Engelen, Vlijmen.

TIMOTHEE (*Phleum pratense*)* — F: Fléole (des prés), Timothy, D: (Wiesen-)Liesch-gras oder Timotheegrass, E: Timothy or catstail grass.

Laat ontwikkelend, wintervast, polvormend gras.

Behoort thuis op humeuze vruchtbare gronden, is goed bestand tegen vocht en tegen overstroming, ook tegen droogte. Verdraagt ook schaduw.

Het gras in onze oude weiden heeft een enigszins platte groei, schiet niet spoedig door en wordt gaarne afgegeten.

Het geïmporteerde zaad komt voornamelijk uit Noord-Amerika en verder wat uit Denemarken. Beide herkomsten vertegenwoordigen een opgaand hooitype, dat spoedig doorschiet en dan niet wordt afgegeten.

B — 604. Neerlandia I timothee. — GA — H: de leden der Graszaadassociatie (zie blz. 206).

Geschikt voor blijvend grasland, laat doorschietend. Tamelijk malsch, bladrijk, weinig zaaddragend.

B — 501. Svalöf's Gloria timothee. — H: N.V. Landbouwbureau M. Wiersum, Groningen en de andere leden der Graszaadassociatie.

Maaigras type, tamelijk vroeg opschietend, matige uitstoeiing. Productief, vooral in de eerste snede.

*) Bij de aankoop van timothee zaad dient te worden gewaakt tegen vermenging met het minderwaardige onkruidtimothee (*Phleum bulbosum*, Unkrautlieschgras of Zwiebeltimothee), dat in het buitenland wel als afvalproduct bij de reiniging van wintergranen wordt gewonnen en als vervalschingsmiddel dienst doet.

RUW BEEMDGRAS (*Poa trivialis*). — F: Paturin commun, D: Gemeines (Rauhes) Rispengras (Rauhe Rispe), E: Rough stalked meadow grass.

Voornaam bestanddeel van vele oude (vochtige) weiden. Iets later en hooger opschietend en bij inzaai beter aanslaand dan veldbeemdgras, verdraagt meer vocht en minder droogte, stelt hooger eischen aan vruchtbaarheid en kalktoestand van den grond. Treedt gewoonlijk oock in nieuw grasland op, waar het niet is ingezaaid. Ontwikkelt zich zeer sterk in hooiland bij zware stikstofbemesting. Dit moet als ongunstig worden beschouwd aangezien er dan een viltige zode ontstaat en de zode bij droogte doodgaat en zeer weinig nagroei geeft.

Verdraagt maaien en zoo nodig eenige schaduw. Zodevormend door bovengrondsche uitlopers, iets geneigd tot legeren waarbij andere grassen worden onderdrukt.

VELDBEEMDGRAS (*Poa pratensis*). — F: Paturin des prés, D: (Glattes) Wiesenrispengras, E: Smooth stalked meadow grass (U.S.A.: Kentucky blue grass).

Komt in beste weilanden geregeld doch in beperkte hoeveelheid voor, als smakelijk, doch vrij spoedig hard wordend, onderaardsche uitlopers vormend ondergras. Vormt een mooie zode, doch wordt bij uitzaai veelal door snelgroeiende grassen onderdrukt. Meer weidedan maaigras, goede nagroei, verdraagt maaien en droogte. Heeft voorkeur voor eenigszins losse (zandige) niet te vochtigen grond en verdraagt een tamelijk zuren bodem.

Veldbeemdgras treedt op goed bemeste droge gronden in de plaats van ruwbeemdgras, het kan daar op den voorgrond treden. Het gras verdraagt geen overstroming. De soort vertoont groote verscheidenheid van vormen. Het handelszaad is meest uit N. Amerika afkomstig, dit geeft een tamelijk vlug doorschietend gewas, dat vrij spoedig hard wordt.

N — 503. **Beemster veldbeemdgras**. — K: M. Kramer, Heelsum. Vm en H: de Z.P.C., Leeuwarden.

Weide-type. Zeer kort, breedbladig, zodevormend, malsch.

N — 960. **Neerlandia II veldbeemdgras.** — GA — H: de leden der **Graszaadassociatie** (zie blz. 206).

Tamelijk goed uitlopend, bladrijk weidetype. Wat gevoelig voor roest.

MOERASBEEMDGRAS (*Poa fertilis*). — F: Paturin fertile, D: Spätes (Sumpf) Rispengras, E: Fowl (late) meadow grass.

Hier te lande nog weinig bekend. Heeft een zeer productieven indruk gemaakt en kan ter beproeving worden aanbevolen op voldoende vochthoudende gronden. Levert een tamelijk malsch gewas, dat in de weide echter niet gaarne gegeten schijnt te worden.

Het zaad wordt geïmporteerd uit Denemarken en Duitsland. H: o.a. de leden der **Graszaadassociatie** (zie blz. 206) en **Centraal Bureau, Rotterdam**.

BOSCHBEEMDGRAS (*Poa nemoralis*). — F: Paturin des bois, D: Hain-Rispengras, E: Wood (evergreen) meadow grass.

Wordt door paarden gaarne gegeten, ook als hooi. Heeft voor de weidebouw geen beteekenis, bruikbaar in beschaduwde aanplantingen en voor gazons op droge gronden. Fijn donkerbladig en wintervast.

Teler o.a. **B. van Engelen, Vlijmen**.

KROPAAR (*Dactylis glomerata*). — F: Dactyle pelotonné, D: Knauelgras, E: Rough Cocksfoot.

Op niet te droge en niet te stijve gronden, grof, ruwbladig, vroeg en productief bovengras, dat dichte pollen vormt, die bij onvoldoende scherp afweiden versmaad worden, waardoor omringende planten worden geschaad en de kropaar ongewenste uitbreiding kan krijgen. Deze pollen zijn geneigd tot rotten. Eenmaal gevestigd zijnde, verdwijnt kropaar niet licht. Hoewel b.v. in goede boomgaarden veel voorkomend (verdraagt veel schaduw en profiteert van een rusttijd in den herfst) is ze niet aan te bevelen voor uitzaai in blijvend grasland zoolang geen zaad van een echte weidevorm verkrijgbaar is.

Mede door diepe beworteling misschien voor kunstweiden op droge gronden geschikt, mits niet overheerschend en in combinatie met andere snelgroeiende grassen. Ook te probeeren als ongemengd voedergras, om bij zware bemesting meerdere malen te maaien. Op lage ontginningen kan het te overheerschend worden. Goed bestand tegen droogte en kou, niet tegen overmaat van water. Goede nagroei,

L — 798. In Nederland verzameld landras. — **H:** Barenbrugs Zaadhandel, Arnhem.

Goed wintervast, met goede uitstoeling. De opbrengst in de eerste jaren is wat laag, het blad tamelijk scherp.

N — 799. Neerlandia I krobaar. — **GA — H:** de leden der Graszaadassociatie (zie blz. 206).

Laat doorschietend, weinig ruw, bladrijk, goed uitstoelend. Kan in mengsels voor blijvend grasland worden beproefd.

REFMDVOSSESTAART (*Alopecurus pratensis*)* — **F:** Vulpin des prés, **D:** Wiesenfuchsschwanz, **E:** Meadow foxtail.

Productief, bossen- doch ook korte uitloopersvormend maaigras, dankbaar voor bemesting en aanvankelijk gaarne gegeten. Op goede rivierklei, broek- en laagveengronden geregeld aangetroffen en gewaardeerd, o.a. door groote resistentie tegen vocht. Het gras geeft in de eerste jaren na uitzaai geen hooge opbrengst en is daardoor voor kunstweiden minder geschikt. Eenmaal gevestigd, ontwikkelt het zich vlug, zoodat vroeg gemaaid kan worden. Deze vlugge ontwikkeling is echter bij het hooien een bezwaar; het gewas loopt bij de andere grassen vóór en men moet dus óf te laat voor vossestaart óf te vroeg voor de anderen maaien. Het zaad wordt in ons land niet geteeld, het is voornamelijk van Finschen oorsprong. In Duitschland wordt het door enkelen gekweekt.

KAMGRAS (*Cynosurus cristatus*). — **F:** Crételle des prés, **D:** (Gemeines) Kammgras, **E:** Crested dogstail.

Vlakke pollen vormend, laat ontwikkelend ondergras, dat vrij goed droogte verdraagt, maar zich beter thuis voelt op vochthoudende gronden. De halmen zijn door het vee niet gewild. Het wordt op de klei gewoonlijk tot de goede, maar niet zeer productieve weidegrassen gerekend. Op zandgrond is het weinig productief, maar draagt in matige hoeveelheid zeer bij tot het vormen van een dichte zode. Ook bruikbaar voor gazons en sportvelden. Het geïmporteerde zaad komt meest uit Ierland en is weinig wintervast.

* Niet te verwarren met de duist (wintergras, zwartgras, *Alopecurus agrestis*), die beslist minderwaardig is, en met de geknikte vossestaart (*Alopecurus geniculatus*). Laastgenoemde komt veel voor op natte, vastgetrapte plekken en kan daar als weidegras gewaardeerd worden.

L — 795 Op blijvend weiland verzameld landras (soms verkrijgbaar). **H:** Borenbrugs Zaadhandel, Arnhem, Fa. D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezeling en B. van Engelen, Vlijmen.

FIORIN OF STRUISGRAS (*Agrostis* Sp.). — **F:** Fiorin, Agrostide,

D: Fiorin, Strauszgras, **E:** Fiorin, Bentgrass.

Laat ontwikkelend gras, dat op alle gronden groeit. Van dit gras komen drie soorten algemeen in onze weiden voor, nl:

Gewoon Struisgras (*Agrostis tenuis*). Vooral op droge arme gronden, geen of slechts korte uitloopers vormend, het is hard en weinig smakelijk.

In al onze weiden groeit **Wit Struisgras** of **Fiorin** (*Agrostis stolonifera*). Van dit gras komen vele typen voor, nl. planten met onderaardsche, bovenaardsche of geen uitloopers, verder is er veel variatie in de grofheid van het blad.

Verder groeit vooral op vochtige plaatsen **Honds-truisgras** (*Agrostis canina*). Dit gras vormt ook uitloopers, de bladeren zijn fijn en gedeeltelijk opgerold.

De struisgrassen vestigen zich spontaan in onze weilanden. Op vochtige gronden en bij slechte bemesting kan Fiorin gaan overheerschen, vooral in den herfst; er ontstaat dan een viltige zode, die zeer slecht wordt afgeweid.

De fijnbladige vormen zijn zeer geschikt voor gazons, sportvelden e.d.

Het Amerikaansche fiorin („Red Top”) bevat alleen grove, korte uitloopers vormende typen.

L — 961. Hollandsch struisgras. — **E:** Netherlands Mixed Bent. **H:** o.a. de leden der Graszaad-associatie en B. van Engelen, Vlijmen.

Dit zaad wordt meest uit het wild verzameld. Het heeft voor de aanleg van gazons en sportvelden een zeer goeden naam verkregen doordat het weinig vatbaar is voor ziekten en een tamelijk hoog percentage van het fijnbladige *Agrostis canina* bevat.

Door verschillende kweekers, o.a. B. van Engelen, Vlijmen, wordt getracht dit landras te verbeteren door uitzoeken van fijnbladige typen.

FRANSCH RAAIGRAS (*Arrhenatherum* (*Avena*) *elatius*). — **F:**

Fromental. **D:** Glat-hafer, Französisches Raigras, Hcher Wiesen-hafer, **E:** Tall oat grass.

Tamelijk vroeg, weinig smakelijk, bossenvormend maaigras, dat beweiding slecht verdraagt. Dankbaar voor bemesting, levert dan goede nagroei; vrij goed bestand tegen droogte. Komt wegens productiviteit voor kunstweide op goede (kalkhoudende) zandgronden in aanmerking. Veelvuldig langs dijken en bermen, o.a. in leemhoudende zandstreken. Wordt overigens, o.a. in Zeeland, ook in oude graslanden (slootkanten) aangetroffen en veelal als een slecht en hard gras misprezen.

N — 793. Fransch raaigras van Gebr. Kleszcynski, Krakow. — H: Harmeen, Kunst & Co, Amsterdam.

GOUDHAVER (*Trisetum (Avena) flavescens*). — F: Avoine jaunâtre, D: Goldhafer (Dreiborste), E: Yellow (golden) oat grass.

Wordt in onze zuidelijke provinciën en tevens in het midden van ons land in oude klei-weilanden, aangetroffen. Het vertoont in verschillende opzichten gelijkenis met Fransch raaigras; verdraagt beter droogte dan overvloedig vocht. Hcewel hier en daar gaarne gezien (mogelijk in verband met de eischen die dit gras aan den kalktoestand stelt) is het slechts matig productief, doch smakelijk en voedzaam.

Het zaad komt hoofdzakelijk uit Frankrijk; wordt ook gekweekt te Weihestephan en Steinach. Onderling vertoonen deze selecties weinig verschil.

Gebruik van tweederangs zaai-zaad doet den voederbouw nog steeds veel schade.

In aller belang: eischt zaad van de in de rassenlijst naar voren komende selecties van voederbieten, koolrapen, knollen, wortels, grassen, klavers, etc. steeds op naam en waar mogelijk onder plombe.

De keuze van talloze practici, zooals die ontstaan is door eigen ervaring en onder invloed van voorlichting, propaganda en publieke opinie, wordt door deze statistiek tot uiting gebracht.

Interessant is het na te gaan hoe dit oordeel zich ontwikkelt, hoe het eene ras veld wint, het andere verdwijnt.

De gegevens, die van de geschiedenis der rasverspreiding een beeld geven zijn in de tabellen b'z. 235-240 verwerkt. Deze tabellen hebben betrekking op het geheele land. Interessant zou het zijn de volledige gegevens van elk district apart te publiceeren om vast te stellen hoezeer de landstreken verschillen en het eene district het andere „vooruit” is. De beschikbare ruimte laat echter niet toe deze volledige overzichten in de rassenlijst af te drukken.

De verschillen in rassenkeuze in verschillende streken hangen voor een deel samen met natuurlijke, economische en technische omstandigheden, terwijl ook psychologische invloeden er door heen spelen.

Nauwkeurige studie van de rassenstatistiek stelt den beschouwer voor tal van hoogst belangrijke problemen en ik kan niet anders doen dan voortdurend de aandacht voor den uitbouw dezer studie te vragen en ze vooral aan den georganiseerden landbouw aan te bevelen. Er is op dit gebied nog veel te bereiken.

Bij de afbakening der districten ben ik uitgegaan van de indeeling in landbouwgebieden, zooals die door de Directie van den Landbouw is gegeven. Ik heb deze gebieden zoo goed mogelijk gegroepeerd, met behoud van de provinciale grenzen (zie kaartje). Ongetwijfeld was een fijnere detaillering gewenscht, doch deze zou minder overzichtelijk worden.

In de tabellen op blz. 228-233 wordt een onderverdeling gemaakt in zuidelijke klei, noordelijke klei, rivierklei, löss, zandgrond en dalgrond.

De schatting heeft plaats in procenten. Een beeld van de absolute oppervlakte krijgt men, wanneer men deze procentcijfers in verband brengt met de statistiek der verbouwde oppervlakten, die aan de tabellen is toegevoegd. Bovendien is deze (voorloopige) statistiek der verbouwde oppervlakten, welke ik dank aan de zeer welwillende medewerking van het Economisch Statistisch Crisis-Bureau van het Ministerie van Economische Zaken, op blz. 227 in haar geheel afge-

drukt, zoodat men met een oogopslag kan nagaan welke gewassen in bepaalde gebieden een grootere of kleinere rol spelen.

De cijfers in de rassenstatistieken blz. 228-234 zijn het resultaat van schattingen, die in de meeste gebieden door speciale, daartoe door de landbouworganisaties in het leven geroepen commissies, in andere gebieden door de Rijkslandbouwconsulenten of door andere medewerkers werden verricht.

Aan allen, die hunne medewerking hebben verleend, zeg ik gaarne hartelijk dank.

Terwille van het overzicht zijn in de tabellen de volgende groepen gemaakt: witte en roode zomertarwe; witte, gele en zwarte haver; witte en roode wintertarwe; vierrijige en tweerijige zomergerst; winterrogge en zomerrogge; groene erwten, schokkers en grauwe erwten; vroege, consumptie, fabrieks en exportaardappelen; witbloeï en blauwbloeï vlas. Het was niet mogelijk dit boven de tabellen aan te geven, de grepeering spreekt echter voor zichzelf.

De tabellen van de rassenstatistiek vanaf 1931 (blz. 235-240) hebben tot grondslag de definitieve cijfers uit de Verslagen en Mededeelingen van de Directie van den Landbouw. Alleen voor oogstjaar 1939 is gebruik gemaakt van de op blz. 227 gencemde voorloopige cijfers.

Het op groote schaal uitwinteren van tarwe en gerst, plaatste mij voor een moeilijkheid. Stel dat in een district 85% der in den herfst 1938 uitgezaaide wintertarwe Juliana was en 15% Carsten V, en dat de Juliana geheel is uitgewinterd en de Carsten V geheel gespoord. Neem aan dat de Juliana niet herzaaid is, maar dat de landbouwers in de plaats daarvan van Hoek hebben gebezigd. De wintertarwe bestond in 1939 dan voor 100% uit Carsten V en in de zomertarwes maakt van Hoek een geweldige sprong naar boven.

Niet de bedoeling der telers zou zoodoende naar voren worden gebracht, maar het toevallig resultaat van een zeer abnormale omstandigheid. De lijn van geleidelijkheid, die de verschuivingen in het rassensortiment kenmerkt, zou ten eenen male worden verstoord.

Dit leek mij niet wenschelijk, en ik heb de schatters daarom gevraagd van de wintergranen niet te taxeeren wat er in 1939 nog stond, maar wat er vóór den winter gestaan heeft. De cijfers op blz. 229 en blz. 231 hebben betrekking op deze schattingen.

Het Bureau dat de tabel op blz. 227 verschafte, kon echter geen rekening houden met de bedoeling der verbouwers; het geeft de werkelijkheid weer. Op basis van deze cijfers (die op zichzelf ook het bezwaar hebben dat winter- en zomergraan wel niet zeer nauwkeurig te scheiden zijn geweest, omdat veel Maartgerst en in Februari overgezaaide wintertarwe als „wintergraan” zijn opgegeven) meesten de cijfers werden berekend die op blz. 235-237 voorkomen. De in laatstgenoemde tabellen voor 1939 gegeven cijfers voor wintergranen zijn ontstaan door vermenigvuldiging van de schattingscijfers „volgens de bedoeling” met de werkelijke oppervlakten der gewassen, zoodat die zijn opgegeven door het Ministerie van Economische Zaken. Ze zijn dus niet volkomen reëel. Wel reëel zijn echter de in laatstgenoemde tabellen voorkomende totaal-cijfers voor zomergranen.

Het „Fonds Landbouw Expert Bureau 1916/1918” looft sedert 1931 een premie van f 1000,— uit voor den kweker van een middelvroeg of middellate wrastiektevrije, geelvezelige consumptieaardappel. Deze prijs wordt toegekend in 1935 of een volgend jaar voor het eerste, aan bovengestelde beschrijving beantwoordende, in Nederland gekweekte nieuwe ras, dat gedurende ten minste drie jaar door Dr. J. Oortwijn Botjes te Oostwold in samenwerking met het Laboratorium voor Mycologie en Aardappelonderzoek en met het Instituut voor Plantenveredeling is onderzocht en op grond van dit onderzoek kan worden aanbevelen ter vervanging van een bestaand, voor wrastiekte vatbaar ras. Voorzover de kweker niet uitdrukkelijk het tegendeel te kennen geeft, worden alle bij Dr. Oortwijn Botjes ter onderzoek ingezonden nieuwe rassen in aanmerking genomen.

Rassen, die reeds om een prijs hebben meegedongen, komen niet in aanmerking. De premie wordt uitbetaald, nadat ten gevolge van de directie van het „Fonds Landbouw Expert Bureau 1916/1918” is gebleken, dat potgoed van het ras ter beschikking van den Nederlandschen landbouw wordt gesteld.

Groningen:

9 Noord, 10 Oldambt
en 24 Veenkoloniën.

Friesland:

8 Klei en 23 Zand.

Drente:

25 Veen en 22 Zand.

Overijssel:

26 Veen, 21 Zand en 14
Rivierklei.

Gelderland:

19 Veluwe, 20 Graaf-
schap en 11 Betuwe,
Lijmers.

Utrecht:

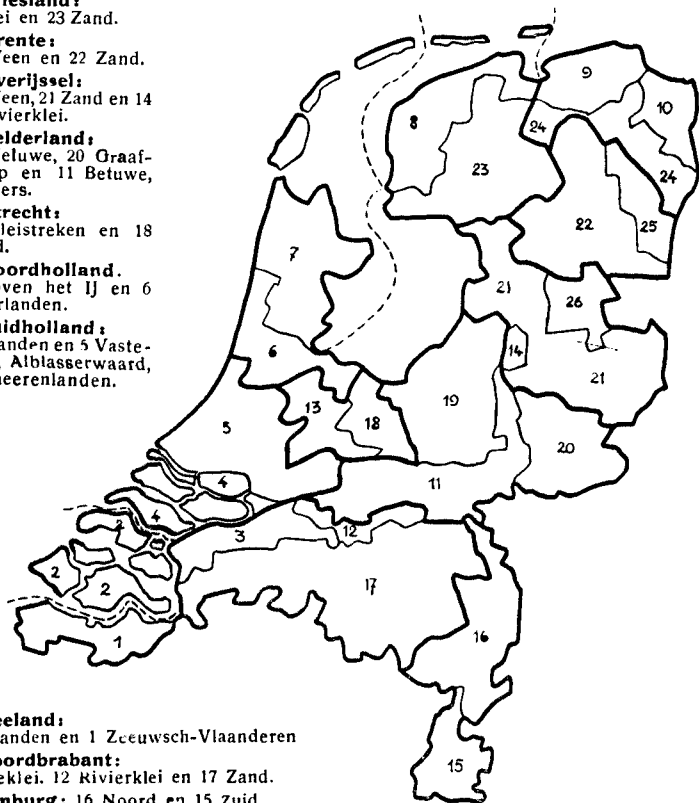
13 Kleistreken en 18
Zand.

Noordholland.

7 Boven het IJ en 6
Meerlanden.

Zuidholland:

4 Eilanden en 5 Vaste-
land, Alblasterwaard,
Vijfheerenlanden.

Zeeland:

2 Eilanden en 1 Zeeuwsch-Vlaanderen

Noordbrabant:

3 Zeeklei, 12 Rivierklei en 17 Zand.

Limburg: 16 Noord en 15 Zuid.

Voorloopig overzicht van de oppervlakte, in verschillende landbouw-districten bezet met de ondergenomde gewassen in 1939, afgerond in 100 ha. (Gegevens verstrekt door het Ministerie van Ec. Zaken).

	Winter- tarwe	Zomer- tarwe	Rogge	Wintergerst	Zomergerst	Haver	Erwten	Vias	Aardappels	Totaal bouw- land (zonder braakland)
1 Zeeland Z.-Vl.	29	48	14	1	74	33	41	64	30	483
2 " eilanden	51	47	2	1	52	17	53	48	103	586
3 Brabant zeelei	39	31	12	a	14	27	30	20	45	317
4 Z.-Holland eil.	40	80	2	1	13	31	66	30	104	524
5 " vasteland	4	10	2	a	4	7	11	a	15	79
6 N.-Holl. Meerl.	44	29	4	a	5	15	18	7	23	205
7 " boven 't IJ	18	59	7	2	29	46	33	12	25	339
8 Friesland klei	15	23	2	3	5	11	5	20	107	238
9 Gron. noord	32	123	7	16	41	68	34	40	15	485
10 " Oldambt	43	77	34	3	32	58	16	4	25	380
11 Geld. Bet. Lijm.	13	23	78	4	25	82	26	a	50	397
12 Brab. riv.klei	2	9	7	a	7	16	9	2	8	77
13 Utrecht riv.klei	1	3	5	a	3	8	3	—	3	38
14 Overijs. riv.klei	a	a	11	a	2	5	a	—	2	24
15 Limburg zuid	26	21	80	4	4	62	a	a	20	289
16 Limburg noord	12	29	260	4	8	150	15	—	50	637
17 Brabant zand	11	54	547	1	24	407	53	3	101	1440
18 Utrecht zand	a	a	19	a	1	17	a	—	4	48
19 Geld. Veluwe	a	1	99	a	4	57	a	—	23	212
20 " Graafschap	1	4	199	1	3	94	a	—	32	387
21 Overijssel zand	1	4	237	a	3	85	a	—	56	417
22 Drenthe zand	1	6	234	a	1	90	a	a	95	454
23 Friesland zand	a	1	31	a	a	30	a	a	20	96
24 Gron. Veenkol.	20	76	130	1	12	109	3	1	114	531
25 Drenthe "	9	54	150	a	3	70	a	a	124	452
26 Overijssel "	1	9	80	a	1	35	a	a	50	191
Totaal	413	821	2253	42	370	1630	416	251	1244	9326

a beteekent: aanwezig, doch minder dan 50 ha.

ZOMERTARWE.

HAVER.

Rassenstatistiek
in procent van den
verbouw van het
betrokken gewas
in de aangegeven
gebieden

	Blanka	Carma	Mansh. witte	Van Hoek	Diversen	Oppervlakte in 1939, afgerond in 100 ha		Adelaar	Binder	Mansh. III	Ster	Zege	Goud. regen	Orion II	Zw. President	Diversen	Oppervlakte in 1939, afgerond in 100 ha	
1 Zeeland Z.-VI.	30	—	29	40	1	48	21	40	24	1	13	—	—	—	—	1	33	
2 „ eil.	34	—	42	23	1	47	24	43	15	3	13	—	—	—	—	2	17	
3 Brab. zeeklei	8	2	35	54	1	31	30	29	16	—	21	—	—	—	—	4	27	
4 Z.-Holland eil.	50	—	23	25	2	80	27	54	10	—	5	—	—	—	—	4	31	
5 „ vasteland	50	—	25	23	2	10	30	53	10	s	5	—	—	—	—	2	7	
6 N.-Holl. Meerl.	23	s	50	25	2	29	15	65	3	s	14	s	s	—	—	3	15	
7 „ boven 't IJ	18	1	60	20	1	59	17	52	5	—	20	1	3	s	—	2	46	
8 Friesland klei	85	1	2	10	2	23	15	75	2	—	4	—	—	—	—	4	11	
9 Gron. noord	78	1	10	10	1	123	30	50	1	2	5	—	9	s	—	3	68	
10 „ Oldambt	49	10	5	35	1	77	55	29	—	1	5	s	6	2	—	2	58	
11 Geld. Bet. Lijm.	15	s	18	65	2	23	32	20	3	1	32	6	1	2	—	3	82	
12 Brab. rivierklei	3	—	46	50	1	9	24	24	4	—	20	20	—	3	—	5	16	
13 Utrecht riv.klei	15	—	15	68	2	3	8	50	8	—	32	—	—	—	—	2	8	
14 Overijs. riv.klei	2	1	3	93	1	a	60	4	s	—	32	s	—	s	—	4	5	
15 Limburg zuid	3	—	4	91	2	21	44	10	6	—	20	13	s	s	—	7 ¹	62	
16 Limburg noord	4	—	4	86	6	29	34	1	—	—	13	41	1	—	—	10 ¹	150	
17 Brab. zand	s	—	8	90	2	54	33	2	1	s	33	20	—	7	—	4	407	
18 Utrecht zand	7	—	7	85	1	a	25	12	5	3	45	5	—	3	—	2	17	
19 Geld. Veluwe	8	1	4	84	3	1	33	8	s	—	48	1	2	5	—	3	57	
20 „ Graafschap	4	—	6	89	1	4	48	2	s	—	32	11	2	3	—	2	94	
21 Overijssel zand	s	—	s	98	2	4	55	s	—	—	30	2	—	10	—	3	85	
22 Drenthe zand	s	s	s	97	3	6	40	—	—	—	19	s	7	30	—	4	90	
23 Friesland zand	—	—	—	—	—	1	25	16	—	1	33	5	—	15	—	5	30	
24 Gron. Veenkol.	7	10	2	80	1	76	56	11	s	s	19	4	3	5	—	2	109	
25 Drenthe „	1	1	2	94	2	54	82	s	—	—	3	s	1	9	—	5	70	
26 Overijssel „	s	2	2	95	1	9	88	1	s	—	s	s	1	8	—	2	35	

s beteekent: sporadisch. ¹⁾ o.a. Troshaver en Fransche haver.

	Imperiaal IIa	Invicta	Juliana	Kruisingsangel	Mendel	Prins Hendrik	Robusta	Trifolium	Wilhelmina	Wilobo	Benoist 40	Carsten V	Joncouis	Siegerländer	Vilmorin 27 c.a.	Diversen	Oppervlakte in 1939 atgerond in 100 ha.
1	58	s	34	s	s	s	s	—	1	—	1	—	5	—	s	1	29
2	20	s	75	s	s	—	s	—	2	s	1	—	1	—	s	1	51
3	23	1	35	—	—	1	—	—	8	—	2	s	12	—	6	7	39
4	4	1	74	—	—	—	—	—	15	—	s	s	2	—	2	2	40
5	4	2	72	s	—	—	s	—	15	—	—	—	3	—	2	2	4
6	4	—	70	—	1	—	s	—	15	—	s	2	s	—	6	2	44
7	4	—	61	s	2	—	s	2	13	1	s	12	1	—	2	2	18
8	—	—	75	—	11	—	—	—	s	—	—	8	—	—	2	4	15
9	3	1	75	—	7	s	s	1	1	1	s	7	1	—	s	3	32
10	16	s	38	—	14	—	s	2	1	1	—	25	s	—	s	3	43
11	3	6	47	1	1	s	—	—	20	s	3	3	2	3	1	10 ¹	13
12	15	2	45	6	—	1	1	1	15	s	1	3	2	2	1	5	2
13	2	s	42	3	—	—	—	—	50	—	s	s	s	—	—	3	1
14	—	2	50	—	—	—	s	—	37	2	—	6	—	s	—	3	a
15	4	—	16	—	—	—	s	—	22	11	—	—	—	28	9	10 ¹	26
16	—	—	15	—	—	—	—	3	29	7	—	1	—	35	6	4	12
17	6	—	28	s	s	28	s	s	30	s	2	s	s	s	2	4	11
18	s	3	30	s	s	—	—	—	20	—	—	45	—	—	—	2	a
19	—	1	55	s	—	—	—	—	36	—	—	3	s	2	—	3	a
20	s	—	24	—	—	—	—	—	40	1	—	4	1	25	s	5	1
21	—	s	33	—	—	s	s	10	10	10	—	33	—	—	—	4	1
22	—	1	28	—	15	—	—	40	8	s	—	5	—	—	—	3	1
23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a
24	2	4	30	s	2	—	—	27	s	2	—	32	—	—	—	1	20
25	s	5	39	—	7	—	—	38	3	s	s	5	—	—	s	3	9
26	—	s	50	—	s	—	s	43	1	1	s	4	—	—	s	1	1

a beteekent: aanwezig, doch minder dan 50 ha.

1) vooral ristarwe.

ZOMERGERST.

Rassenstatistiek
in procent van den
verbouw van het
betrokken gewas in de
aangegeven gebieden.

	Bigo	Goudgerst	Isaria	Kenia	Mansh. 2-rijige	Saxonia	Spratt Archer	Zege	Diversen	Oppervlakte in 1919 afgerond in 100 ha.
1 Zeeland Z.-VI.	s	23	—	55		11	—	7	1	74
2 „ eilanden	s	20	1	56	3	7	s	7	1	52
3 Brabant zeelei	s	25	—	53	8	4	1	5	4	14
4 Z.-Holland eil.	—	22	—	62	8	—	—	5	3	13
5 „ vasteland	—	30	—	57	8	—	—	4	1	4
6 N.-Holl. Meerl.	—	18	—	67	10	1	1	s	3	5
7 „ boven 't IJ	—	25	—	48	19	1	3	2	2	29
8 Friesland klei	—	8	—	15	70	—	—	3	4	5
9 Gron. noord	16	18	1	7	53	1	—	3	1	41
10 „ Oldambt	10	12	1	8	60	4	s	3	2	32
11 Geld. Bet. Lym.	5	60	—	10	15	2	—	5	3	25
12 Brabant riv.klei	2	32	—	45	6	s	1	3	11	7
13 Utrecht riv.klei	s	60	—	20	10	—	—	5	5	3
14 Overijssel riv.klei	—	60	s	20	10	—	—	9	1	2
15 Limburg zuid	—	59	—	17	12	9	—	—	3	4
16 Limburg noord	—	60	—	13	6	17	—	—	4	8
17 Brabant zand	9	67	—	3	5	12	—	1	3	24
18 Utrecht zand	—	68	—	15	15	s	—	s	2	1
19 Geld. Veluwe	1	65	—	8	20	s	—	4	2	4
20 „ Graafschap	3	71	—	—	17	—	—	5	4	3
21 Overijssel zand	—	90	—	3	3	—	—	2	2	3
22 Drenthe zand	—	85	—	11	—	—	—	—	4	1
23 Friesland zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a
24 Gron. Veenkol.	1	51	—	7	40	s	s	s	1	12
25 Drenthe „	—	85	—	9	s	—	—	—	6	3
26 Overijssel „	—	70	—	22	6	s	—	—	2	1

ROGGE.

WINTERGERST.

231

	Brandt's Marien	von Lochow's kortstroo	Ottersumsche	Petk. winter	Petk. zomer	Diversen.	Oppervlakte in 1939, afgerond in 100 ha	Fletumer	Mansholt's II	Vindicat	Vogel's Agaer	Diversen ¹⁾	Oppervlakte in 1939, afgerond in 100 ha
1	—	—	—	97	2	1	14	87	5	6	1	1	1
2	s	—	—	98	1	1	2	75	8	9	6	2	1
3	—	—	—	95	—	5	12	75	12	6	2	5	a
4	—	—	—	97	2	1	2	12	40	40	3	5	1
5	—	—	—	95	5	—	2	10	40	40	3	7	a
6	—	—	—	95	2	3	4	5	44	41	6	4	a
7	—	—	—	95	2	3	7	5	18	70	3	4	2
8	—	—	—	95	—	5	2	2	—	90	5	3	3
9	2	s	—	96	—	2	7	7	3	78	10	2	16
10	7	s	—	92	—	1	34	2	4	71	19	4	3
11	4	—	—	92	2	2	78	30	15	30	13	12	4
12	—	—	2	92	3	3	7	50	35	5	—	10	a
13	—	2	—	90	5	3	5	35	—	55	5	5	a
14	2	—	—	84	12	2	11	36	—	55	4	5	a
15	—	—	1	90	—	9	80	60	s	25	11	4	4
16	—	—	7	88	2	3	260	51	2	39	5	3	4
17	1	1	s	95	1	2	547	63	22	12	s	3	1
18	—	2	—	86	10	2	19	45	—	50	2	3	a
19	s	2	—	89	7	2	99	31	3	55	8	3	a
20	s	s	—	94	3	3	199	48	2	46	—	4	1
21	2	1	—	88	4	5	237	11	70	15	1	3	a
22	s	—	—	97	s	3	234	—	—	—	—	—	a
23	—	—	—	96	—	4	31	—	—	—	—	—	a
24	1	1	—	97	s	1	130	8	8	40	42	2	1
25	s	s	—	98	—	2	150	—	—	—	—	—	a
26	s	s	—	97	1	2	80	s	s	95	2	3	a

1) Hoofdzakelijk Groninger of ander landras. a beteekent: aanwezig, doch minder dan 50 ha.

ERWTEN.

Rassenstatistiek in procent van den verbouw van het betrokken gewas in de aangegeven gebieden.

	Corona	Mansh. kortstr.	Mans. ext.kort	Plukerwt.	Unica	Mansh. Schokk.	Zelka Schokker	Gron.blauwpeul	Hala cap.	Diversen.	Oppervlakte in 1939, afgerond in 100 ha.
1 Zeeland Z.-VI.	1	3	74	4	10	1	5	—	—	2	41
2 „ eilanden	s	2	17	2	4	12	60	—	—	3	53
3 Brabant zeeklei	1	s	41	4	46	4	2	—	—	2	30
4 Z.-Holland eil.	s	—	32	30	24	2	10	—	1	1	66
5 „ vasteland	1	—	38	30	25	2	3	—	s	1	11
6 N.-Holl. Meerlanden	1	6	35	5	25	3	s	—	15	10 ¹	18
7 „ boven 't IJ	2	5	35	5	20	3	s	s	14	16	33
8 Friesland klei	—	—	55	30	5	3	3	—	—	4 ²	5
9 Gron. noord	s	2	17	20	60	s	s	—	s	1	34
10 „ Oldambt	3	1	43	23	23	s	—	4	1	2	16
11 Geld. Bet. Lijmers	1	15	47	2	30	s	1	s	s	4 ³	26
12 Brabant riv.klei	—	s	25	2	62	2	—	—	—	9	9
13 Utrecht riv.klei	1	2	31	—	43	1	1	—	3	18 ⁴	3
14 Overijssel riv.klei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a
15 Limburg zuid	—	—	10	24	52	5	—	—	—	9 ⁵	a
16 Limburg noord	—	—	31	9	51	s	—	—	—	9 ⁵	15
17 Brabant zand	1	2	40	3	50	—	s	—	—	4	53
18 Utrecht zand	3	3	44	—	40	—	—	—	—	10 ⁴	a
19 Geld. Veluwe	—	—	51	—	40	—	—	—	—	9	a
20 „ Graafschap	—	—	40	—	50	—	—	—	—	10	a
21 Overijssel zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a
22 Drenthe zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a
23 Friesland zand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a
24 Gron. Veenkol.	5	10	42	5	35	—	—	2	—	1	3
25 Drenthe „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a
26 Overijssel „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	a

	Eersteling	Present	Bevelander	Eigenheimer 4)	Noordeling	Populair	Robijn	R. Star 3)	Souvenir	Z. Blauwe 2)	Record	Thorbecke	Triumf	Voran	Alpha	Bintje	Furore	Ideaal	Industrie	Diversen 1)	Oppervlakte in 1939, algeheel in 100 ha.
1	2	—	3	5	—	—	—	4	—	s	—	—	—	—	2	42	s	—	39	3	30
2	1	—	10	7	—	—	—	4	—	53	—	—	—	s	3	19	—	—	2	1	103
3	6	—	19	15	—	—	—	12	—	5	—	—	—	—	5	25	—	3	6	4	45
4	1	—	1	68	—	—	—	12	—	1	—	—	—	—	6	8	2	—	s	1	104
5	5	—	48	27	—	—	—	10	—	s	—	—	—	—	5	3	—	—	s	2	15
6	9	—	28	20	1	s	1	4	s	29	s	—	—	—	—	6	—	—	—	2	23
7	39	—	14	29	s	—	s	5	s	6	—	—	—	—	—	4	—	—	—	3	25
8	10	—	—	15	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—	5	44	2	2	4	4	107
9	2	1	8	20	5	s	s	34	1	2	1	4	s	1	s	7	—	—	9	5	15
10	1	—	3	35	10	—	s	3	s	—	s	40	3	1	s	s	—	—	1	3	25
11	1	—	55	15	s	1	—	12	1	1	s	—	—	—	—	5	—	—	3	6	50
12	4	—	33	16	—	—	—	8	1	s	—	s	—	—	s	3	—	s	25	10	8
13	3	—	60	15	s	s	—	3	7	7	s	—	—	—	—	2	—	—	—	3	3
14	1	—	38	18	11	5	1	19	2	—	—	—	s	—	—	—	1	—	s	4	2
15	7	—	s	9	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—	s	10	—	—	53	2	20
16	6	—	s	4	—	—	—	7	—	1	—	—	—	—	—	10	—	—	70	2	50
17	4	—	11	12	—	s	1	33	—	—	s	—	2	—	—	8	—	—	25	4	101
18	2	—	2	20	4	3	s	59	—	—	3	—	—	s	s	3	—	—	3	1	4
19	1	—	3	23	4	3	1	51	—	—	1	—	1	4	s	2	—	—	2	4	23
20	1	—	2	10	4	4	s	41	—	—	s	—	3	s	s	5	—	s	25	5	32
21	s	s	s	32	4	5	2	40	s	—	1	s	10	s	s	1	s	—	2	3	56
22	3	—	s	40	1	1	1	16	—	—	s	4	20	—	—	6	—	—	2	6	95
23	1	—	—	15	11	—	6	52	—	—	—	—	—	—	2	6	—	—	—	7	20
24	1	s	1	22	7	1	1	2	1	—	2	35	12	5	s	1	—	s	1	8	114
25	s	s	—	14	s	—	s	s	—	—	1	60	17	1	—	2	—	—	s	5	124
26*	1	s	s	22	s	1	s	3	—	—	2	34	8	2	4	16	—	1	s	6	50

1) Hoofdzakelijk O en nieuwe rassen. 2) inclusief Zeeuwsche bonte en West-einder. 3) inclusief bonte. 4) inclusief blauwe en bonte.

* In de Krim meer Thorbecke, in Vroomshoop vooral Eigenheimer, Bintje en Triumf.

Rassenstatistiek in
procent van den ver-
bouw van het betrok-
ken gewas in de aan-
gegeven gebieden.

	Concurrent	Friesch landras	Blauwe Ster	Blenda	Hercules	Div. blauwbl.	Oppervlakte in 1939 afgerond in 100 ha.
1 Zeeland Z.-Vl.	99	—	—	—	—	1	64
2 „ eilanden	96	1	—	—	—	3	48
3 N.-Brab. zeelei	95	1	—	s	—	4	20
4 Z.-Holland eilanden	97	—	—	—	—	3	30
5 „ vasteland	98	—	—	—	—	2	a
6 N.-Holland Meerl.	94	s	—	—	—	6	7
7 „ boven 't IJ	80	—	—	s	1	19	12
8 Friesland klei	98	—	1	—	—	1	20
9 Groningen noord	80	s	4	4	5	7	40
10 „ Oldambt	50	—	—	5	—	45	4
12 N.-Brabant riv.klei	99	—	—	—	—	1	2

Levering der producten van
eigen bedrijf waarborgt U:

GOEDE KWALITEIT.

N.V.

Landbouw Mij

De Bathpolders Rilland-Bath.

Statistiek van den verbouw der voornaamste rassen in Nederland
in % van de totale met wintertarwe bezette oppervlakte.

WINTERTARWE.

Oogstjaar	Imperiaal IIA	Invicta	Jacob Cats	Juliana	Kruisingsangel	Mansh. III	Mendel	Prins Hendrik	Robusta	Trifolium	Wageningen	Wilhelmina	Wilobo	Benoist 40	Carsten V	Jonquois	Siegerländer	Vilmorin 27 c.a.	Diversen	Totale oppervlakte wintertarwe, afge- rond in 100 ha
1931	4	—	4	2	1	4	—	—	2	s	2	67	—	—	—	—	3	—	11	576
1932	4	—	4	9		2	—	—	3	1	2	61	s	—	s	—	5	s	9	1019
1933	6	s	2	17	1	2	—	—	5	4	s	50	s	—	3	—	5	s	5	1151
1934	7	s	1	31	1	1	—	s	3	4	—	36	s	s	5	—	5	s	6	1239
1935	9	2	s	40	1	s	—	s	2	5	—	24	s	s	4	s	5	3	5	1297
1936	10	2	—	41	s	—	s	s	1	6	—	17	1	2	6	1	4	5	4	1297
1937	10	1	—	46	s	—	s	s	1	4	—	13	1	1	6	7	4	3	3	1110
1938	12	1	—	51	s	—	2	1	s	4	—	11	1	1	5	5	2	2	2	1105
1939	13	1	—	52	s	—	3	1	s	3	—	9	1	s	6	2	3	2	4	413

Wie eenmaal een losse band aanschafft kan
jaar op jaar de Rassenlijst onbeschadigd bij
zich dragen. LEITER-NYPELS, MAASTRICHT
levert ze voor f 0.30 per stuk.

Statistiek van den verbouw der voornaamste rassen in Nederland in % van de totale met zomertarwe, resp. vlas bezette oppervlakte.

Oogstjaar	ZOMERTARWE.							Totale oppervlakte zomertarwe, afgerond in 100 ha.	VLAS.								Totale oppervlakte vlas, afgerond in 100 ha.		
	Blanka	Mansholt witte	Carma	Heine's Kolben van Hoek	Sv. Kolben	Diversen	Alba		Concurrent	Friesch landras	Blauwe Ster	Blenda	Excello	Giganta	Hercules	Russisch blauw		Texala	Diversen
1933	s 3	—	3	90	1	3	216	3	41	23	—	2	7	2	—	12	6	4	49
1934	s 6	—	2	87	1	4	243	1	58	21	—	6	1	1	—	9	3	—	62
1935	2 7	—	s	89	s	2	243	s	76	13	—	3	1	s	—	3	2	2	94
1936	7 12	s	—	79	s	2	215	—	90	4	—	2	—	—	s	2	s	2	132
1937	14 13	s	—	71	s	2	177	—	93	1	s	1	—	—	s	2	—	3	175
1938	34 14	3	—	48	—	1	155	—	94	s	1	1	—	—	1	2	—	1	207
1939	32 18	2	—	46	—	2	821	—	93	s	1	1	—	—	1	3	—	1	251

Het NaCoVo is thans een stichting van de drie centrale landbouworganisaties en van den F.N.Z.

Het is geen afzonderlijke organisatie, maar een orgaan van het bestaande vereenigingswezen, met het doel alle belangstellenden in voederbouw te doen samenwerken.

Verleent Uw steun en medewerking waar die mocht worden gevraagd.

Statistiek van den verbouw der voornaamste rassen in Nederland in % van de totale met wintergerst, resp. zomergerst bezette oppervlakte.

WINTERGERST

ZOMERGERST.

Oogstjaar	WINTERGERST					Totale oppervlakte wintergerst afgerond in 100 ha.	ZOMERGERST.										Totale oppervlakte zomergerst, afgerond in 100 ha.
	Fletumer	Mansh. II	Vindicat	Vogels Agaer	Diversen		Bigo	Goudgerst	Kenia	Mansh. 2-rijige	Min. Ruijs	Princessegerst	Saxonia	Spratt Archer	Zege	Diversen	
1931	50	7	10	—	33	85	8	69	—	—	1	13	—	s	2	7	202
1932	42	3	31	—	24	67	4	68	s	s	2	14	—	s	6	6	133
1933	37	6	39	s	18	73	4	63	s	s	2	11	—	s	8	12	106
1934	30	7	42	s	21	95	2	56	11	4	s	9	—	2	9	7	228
1935	27	7	50	1	15	149	4	49	16	9	1	5	s	2	9	5	257
1936	31	8	46	6	9	153	4	50	18	10	s	4	s	1	9	4	274
1937	23	10	48	14	5	197	4	38	31	12	s	s	4	1	6	4	291
1938	24	10	50	12	4	239	4	33	38	12	—	—	5	s	6	2	198
1939	24	6	57	10	3	42	4	32	33	19	—	—	5	s	4	3	370

Selectiebedrijf

C. D. Ampt M. Jz.

Oud-Vossemeer B5

van
Aardappelen,
Granen en
Peulvruchten

Statistiek van den verbouw der voornaamste rassen in Nederland in % van de totale met rogge, resp. haver bezette oppervlakte.

Oogstjaar	ROGGE.							HAVER.											
	Brandt's Marien	Kroon	Ottersumsche	Petkuser winter	von Lochow's kortstroo	Petkuser zomer	Diversen	Totale oppervlakte rogge, afger. in 100 ha.	Adelaar	Binder	Early Miller	Mansh. III	Ster	Zege	Goudenregen	Orion II.	President	Diversen	Totale oppervlakte haver, afger. in 100 ha.
1931	—	1	1	87	—	s	11	1801	s	s	—	7	s	52	15	2	13	11	1492
1932	—	1	1	87	—	s	11	1657	2	s	—	5	s	54	17	2	13	7	1418
1933	—	s	1	92	—	1	6	1653	3	1	—	5	1	49	17	2	15	7	1364
1934	—	1	1	91	—	2	5	1874	7	4	—	6	2	42	19	2	13	5	1305
1935	—	s	1	93	—	2	4	2101	14	6	—	5	2	36	18	2	12	5	1278
1936	—	—	1	93	—	2	4	2240	23	9	—	4	1	28	17	3	11	4	1349
1937	—	—	1	94	—	2	3	2278	32	12	1	3	1	24	13	3	7	4	1470
1938	s	—	1	94	s	2	3	2430	38	11	1	2	1	23	12	2	7	3	1495
1939	1	—	1	93	s	2	3	2253	40	13	s	2	s	23	11	2	6	3	1630

De verkoop van klaverzaad onder verkeerde namen is niet alleen een fout van den handel, maar evengoed van de verbruikers. Het is evenwel de verbruiker, die gedupeerd wordt.

Koopt slechts klaverzaad met N.A.K.-certificaat of van handelaren en coöperaties, die zich onder toezicht van het Rijks-proefstation voor Zaadcontrlé hebben gesteld (zie blz. 187).

Statistiek van den verbouw der voornaamste rassen in Nederland
in % van de totale met erwten bezette oppervlakte.

Oogstjaar	ERWTEN.										Totale oppervlakte erwten, afgerond in 100 ha.
	Corona	Mansh. kortstroo	Mansh. extra kort.	Plukerwt	Unica	Mansh. schokker	Glory schokker	Zelka schokker	Hala cap.	Diversen	
1931	s	28	31	3	16	10	2	—	—	10	428
1932	s	20	31	8	18	11	2	s	—	10	385
1933	s	16	30	8	22	9	4	s	s	11	422
1934	s	12	32	10	25	7	3	2	s	9	408
1935	1	12	30	12	26	5	2	4	s	8	421
1936	1	11	31	12	28	2	s	3	2	10	399
1937	1	7	34	13	29	3	—	4	3	6	377
1938	1	3	38	13	30	2	—	7	2	4	346
1939	1	2	37	11	30	3	—	10	2	4	416

**Landbouwers, helpt in Uw eigen belang mede den handel in
zaai-zaad van grassen, klavers, voederbieten en voedergewassen
op hetze'fde peil te brengen als die in zaaigranen, peulvruchten
en aardappels. Steunt den gecontroleerden bona fiden handel.**

Statistiek van den verbouw der voornaamste rassen in Nederland
in % van de totale met aardappels bezette oppervlakte.

AARDAPPELS.

Oogstjaar	Eersteling	Present	Bevelander	Eigenheimer ¹⁾	Noordeling	Populair	Robijn	Rooie Star ²⁾	Souvenir	Zeeuwsche Blauwe ³⁾	Thorbecke	Voran	Alpha	Binje	Ideaal	Industrie	Triumf	Diversen	Totale oppervlakte aardappels afge- rond in 100 ha.
1931	6	s	3	25	1	s	s	18	—	4	10	—	1	3	s	14	3	12	1641
1932	7	s	3	22	1	s	s	19	s	4	8	—	1	6	s	13	5	12	1761
1933	7	s	5	22	s	s	s	22	s	5	5	—	1	7	s	12	4	10	1536
1934	5	s	6	23	1	s	s	21	s	5	10	—	1	5	s	10	4	9	1439
1935	5	s	7	23	1	s	s	19	s	6	11	—	s	5	s	10	5	8	1391
1936	5	s	8	24	1	s	s	22	s	6	8	—	s	7	s	10	4	5	1304
1937	3	s	8	23	1	1	1	19	s	5	10	—	1	10	s	9	5	4	1377
1938	4	s	7	22	1	1	s	15	s	5	14	s	2	12	s	8	6	3	1214
1939	4	s	7	22	2	1	1	14	s	5	12	1	2	11	s	9	5	4	1244

1) Inclusief blauwe en bonte 2 inclusief bonte 3 inclusief Zeeuwsche bonte en esteinder blauwe.

ORIGINEEL Rijnburger Uienzaad Stam Voogd

P. VOOGD

Goedereede. - Telef. 18

zie de verslagen van het
I. v. P. over dezen stam.

Tusschen den dag waarop ik het voorwoord schreef en dien van heden liggen weken van onafgebroken arbeid. Elk der 361 rassen die in deze lijst worden beschreven is de revue gepasseerd en daarbij zijn honderden proefveldverslagen en stapels aantekeningen verwerkt. Dit is alleen mogelijk geweest door de onvermoeide hulp die mijn personeel mij bewezen heeft en door de medewerking van verschillende deskundigen die de Rassenlijst ter harte gaat. Van hen wil ik hier enkel memoreeren Ir. J. A. Hogen Esch, Ir. M. L. 't Hart en Ir. C. W. C. van Beekom, doch er zijn zeer vele anderen die eveneens een woord van dank hebben verdiend, doch die ik niet met name kan noemen.

Door omstandigheden genoodzaakt zijnde ditmaal zelf alle details onder oogen te zien waaruit het eindoordeel moet worden opgebouwd, ben ik meer dan ooit doordrongen van het besef dat deze lijst niet aan den lezer mag worden aangeboden zonder de opmerking dat het menschenwerk is. Ik kan er voor instaan dat van de zijde der samenstellers geen moeite gespaard is om haar een maximale betrouwbaarheid te geven, en dat er geen woord en geen cijfer in voorkomt dat niet met den grootsten ernst is overwogen, in het volle besef hoe belangrijk een betrouwbare rassengids voor onzen landbouw is, meer nog nu dan in vreedestijd. Maar ik kan daarom niet garandeeren dat het volmaakte is bereikt. Integendeel: niemand beseft beter de zwakke zijden van dit werk dan ondergeteekende. En daarom kan ik slechts vragen: aanvaardt deze Rassenlijst als een welgemeend en ernstig advies, maar beschouw haar niet als onfeilbaar. Het blijft menschenwerk.

Meer dan ooit is het van belang dat onze bodem het uiterste produceert en dat onze hulpmiddelen zoo goed mogelijk in orde zijn. Tot die hulpmiddelen behoort onze kweekersarbeid, behoort de ras-senkeuze, behoort de zaaizaadvoorziening. Het is niet in de eerste plaats de bedrijfswinst die weegt, maar ons onafhankelijk volksbestaan. Veel medewerking heb ik in voorafgaande jaren mogen onder-vinden van vrijwel allen die in staat waren om een steentje bij te dragen. Ditmaal doe ik met verdubbelde kracht een beroep op allen om wederom mede te werken. Op het oogenblik waarop het publiek

deze 16e lijst zal ontvangen, is de staf reeds weer druk in de weer om gegevens te verzamelen voor de volgende editie, die weer beter moet zijn dan de vorige. Reeds staan weer vele proeven te velde die nieuwe bouwstenen moeten leveren, en vele anderen zijn in voorbereiding. Reeds stapelen zich weer de verslagen, de berichten, de tabellen op, die eind 1940 de eindbeslissing zullen beïnvloeden. Het overleg met vele instanties over nieuwe en betere samenwerking staat nimmer stil, zoomin als de activiteit der onderzoekers van wier resultaten uiteindelijk iets terug te vinden is in een samenvatting als deze.

Maar ook het werk van den landbouwer gaat zijn gang en iedere dag brengt nieuwe ervaringen. En al is ieders aandeel ook gering, iets ervan dient men terug te vinden in een gids die doelbewust op de praktische ervaringen steunt. Maar die even doelbewust met de praktijk wil meelevens en haar rekenschap vraagt van doen en laten.

Lezer, wat wordt Uw aandeel in de volgende Rassenlijst?

Mag ik er op rekenen dat ge alles hebt gedaan om proefneming te bevorderen en te zorgen dat de verslagen daarvan tijdig worden ingediend?

Mag ik, voorzoover ge grondgebruiker zijt, aannemen dat ge de rassenlijst hebt gelezen en met Uw vakgenooten en personeel hebt gesproken, om zelf te komen tot een zoo juist mogelijke keuze? En dat ge bericht stuurt aan mij wanneer ge daarbij gestuit zijt op in de rassenlijst voorkomende mededeelingen die niet met Uw oordeel strooken?

Mag ik vertrouwen dat ge niet enkel de goede rassen kiest maar tevens zaaizaad en pootgoed koopt onder deugdelijke controle? Dit geldt ook voor zaden van klaver, van voederbieten en voedergewassen, het is daarbij evengoed noodig als bij poot aardappels.

Ik doe U deze gewetensvragen omdat er meer van afhangt dan enkel het slagen van Uw oogst in 1940. Op Uw handelingen steunt het keuringswezen, steunt de kweekersarbeid en de zaaizaadhandel, kortom steunt een stuk rassen- en landbouwgeschiedenis. Niet de onderzoekers of de voorlichters hebben deze in handen: in werkelijkheid wordt ze gedragen door de tienduizenden bedrijfsleiders, groot

en klein, die dagelijks beslissingen nemen, in vooruitstrevende- of in omgekeerde richting.

Dat ieder Uwer er van doordrongen moge zijn dat zijn doen en laten een verdere en meer blijvende strekking heeft dan men direct op zijn veld kan zien.

Groote veranderingen vertoont deze Rassenlijst, vergeleken bij de vorige niet. Dat ze enkele weken vroeger dan gewoonlijk verschijnt, zal naar ik hoop den lezer welkom zijn. Dat ditmaal nog hoogere eischen aan den uitgever moesten worden gesteld dan gewoonlijk is zonder meer duidelijk. De N.V. Leiter-Nypels heeft daardoor wederom ons allen aan zich verplicht.

2 Januari 1940.

De Directeur van het Instituut voor Plantenveredeling,
C. BROEKEMA.

**Rusteloos wrdrt gewerkt aan de verbetering van het rassen-
sortiment.**

**Jaar op jaar zijn onderzoekers en proefnemers in de weer om
het beste van het beste te kiezen.**

Al deze arbeid is gericht op toename van de bodemproductiviteit en de rentabiliteit van het landbouwbedrijf.

De Rassenlijst tracht de wetenschappelijke en practische ervaringen voor den bedrijfsleider overzichtelijk te maken.

Steunt den kweekersarbeid, het onderzoek en de nationale productie, door de in dit boekje gegeven wenken te overwegen.

Alle Boeken

op Landbouwgebied

levert de

**ALGEMEENE
BOEKHANDEL**

N.V. LEITER-NYPELS

Maastricht - Tel. 2312

Minckelersstraat 3

Wolfstraat 12

Tabellarisch overzicht van het aantal opgenomen rassen in de 16e Rassenlijst.

	L	A	B	N	O	Totaal	Hiervan Nederl.	D
Wintertarwe	—	4	8	6	3	21	6	24
Zomertarwe	—	1	3	—	—	4	2	4
Wintergerst	1	3	1	—	—	5	4	2
Zomergerst	—	4	1	1	1	7	2	8
Rogge	2	2	2	1	—	7	3	5
Haver	1	5	2	1	2	11	3	18
Mais	2	—	6	6	—	14	5	7
Erwten	3	5	1	2	1	12	12	6
Veldboonen	2	3	—	3	—	8	8	4
Bruine en witte boonen .	1	2	1	1	—	5	5	4
Vlas	1	2	2	1	—	6	3	10
Handelsgewassen	3	6	1	—	—	10	10	7
Uien	3	2	4	3	—	12	12	9
Aardappels	—	13	13	11	21	58	40	30
Suikerbieten	—	3	2	3	—	8	1	2
Voederbieten	1	4	10	8	—	23	17	31
Koolrapen	—	2	2	3	—	7	5	1
Wortelen en pastinaken .	5	—	5	3	—	13	13	8
Stoppel- en zomerknollen	2	1	3	6	—	12	11	16
Voederkool	—	—	7	3	—	10	7	11
Andere voedergewassen .	49	—	—	28	—	77	20	4
Grassen	13	1	7	10	—	31	22	—
Totaal	89	63	81	100	28	361	211	211

Veenkoloniale Boerenbond

Veendam

Telefoon 298

HET ADRES voor eerste kwaliteit

ZAAIGRANEN
en POOTAARDAPPELEN

Door bemiddeling van de

Nederlandsche Heidemaatschappij te Arnhem

zijn onderstaande origineele Neerlandia graszaden te bekomen:

Engelsch raygras

Beemdlangbloem

Italiaansch raygras

Kropaar

Westerwoldsch raygras

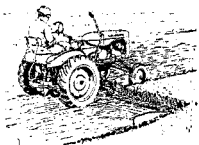
Timothee

Rood zwenkgras

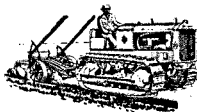
Tevens zaai­zaad van **Orig. N.H.M.-Maïs**

Prijzen enz. op aanvraag bij de Directie te Arnhem, Postbus 33

**Breng Uw Bedrijf op hooger
peil en veredel Uw gewas door
de juiste mechanisatie**

Voor ieder bedrijf is het model „B” geschikt zoowel door de aante bouwen werktuigen als door de eenvoudige bediening en lage onderhoudskosten.

Speciaal voor groote bedrijven op zavel- of klei- grond is het model „WM” de aangewezen landbouwtractor. Let vooral op de nieuwe tijd- en geld besparende wijze van smering

●
ALLIS-CHALMERS

BIEDT VOOR ELK BEDRIJF
HET GESCHIKTSTE TYPE
WIEL- OF RUPSTRACTOR

●
VRAAGT VRIJBLIJVEND INLICHTINGEN BIJ:

LOUIS REIJNERS, Meeuwenlaan, 98 A'dam

Germinisan

NAT EN DROOG.

De aangewezen ontsmettingsmiddelen.
Verzekeren een goede en gezonde oogst.

N.V. LANDBOUBUREAU M. WIERSUM - GRONINGEN

De Zaaizaadtelersvereniging „WAARD EN GROET”

te KOLHORN (N.-H.) Telefoon 313

heeft als vermeerderaar af te geven:

Origineele Wilhelmina tarwe

„ Juliana tarwe

„ Carstens Dikkop V tarwe

„ Kistemaker's Volhouden Karwij

„ Spratt Archer gerst

vcorts 1e nab. voorjaarszaaizaden en pootaardappelen.

Aanbevelend, Directeur P. BLAAUBOER.

Aankoop van zaaizaad en pootgoed

De beste waarborg voor een goeden oogst geeft te velde en op partij goedgekeurd zaaizaad en pootgoed.

LANDBOUWERS! Vraagt daarom uw leverancier zaaizaad en pootgoed, voorzien van het certificaat en de plombe van den N. A. K.

Bij aangifte voor de keuring moeten bij aangekocht zaaizaad en pootgoed de certificaten worden overgelegd.